

Obyśmy tylko zdrowi byli i mieli pracę, a wszystko będzie dobrze

Bez względu na to, jak bardzo zmieni się otaczający nas świat, ciągle będziemy chcieli być szczęśliwi i spokojni; będziemy chcieli, aby było nam dobrze, abyśmy dostali to, czego pragniemy. Snując rozważania o tym, co stanowi podstawę komfortu naszego życia, często dochodzimy do konkluzji wyrażonej w starej, dobrze znanej maksymie: *Obyśmy tylko zdrowi byli i mieli pracę, a wszystko będzie dobrze*. Tym dwu niewralgicznym obszarom naszego życia poświęcono większość artykułów, zamieszczonych w niniejszym numerze *Informatora Oświatowego*.

Zdrowie człowieka zależy od wielu wzajemnie powiązanych czynników, wśród których wyróżnia się cztery główne grupy: styl życia; środowisko fizyczne (naturalne oraz stworzone przez człowieka) i społeczne życia, pracy, nauki; czynniki genetyczne oraz działania służby zdrowia. Istnieje wiele dowodów potwierdzających to, że zdrowie (definiowane przez WHO jako dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny, a nie tylko niewystępowanie choroby lub niepełnosprawności) i edukacja są wzajemnie ze sobą powiązane. Lepsze zdrowie umożliwia lepszą edukację i odwrotnie.

Zdrowie jest warunkiem rozpoczęcia przez dziecko nauki w szkole w ustalonym czasie, umożliwia mu systematyczne uczęszczanie do szkoły i odnoszenie satysfakcjonujących osiągnięć szkolnych. Prawidłowe funkcjonowanie organizmu oraz dobre samopoczucie psychiczne i społeczne ucznia sprzyjają: procesom koncentracji uwagi, myślenia, pamięci, przyswajaniu wiedzy, opanowywaniu różnych umiejętności, dobremu przystosowaniu do środowiska szkoły, motywacji do uczenia się i satysfakcji z uczęszczania do szkoły, rozwijaniu uzdolnień, zainteresowań i kreatywności, dobrym relacjom z rówieśnikami i dorosłymi.

Edukacja zdrowotna, której celem jest kształtowanie u uczniów nawyku dbałości o zdrowie własne i innych ludzi oraz umiejętności tworzenia środowiska, sprzyjającego zdrowiu jest ważnym zadaniem przedszkola i szkoły. W Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku od wielu lat opracowywane są różnorodne programy edukacyjne, adresowane do nauczycieli dzieci i młodzieży, przeznaczone do realizacji w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych. Programy te dotyczyły różnych aspektów zdrowia. Obejmowały m.in. działania, związane z: pra-

widłowym żywieniem, higieną jamy ustnej; przeciwdziałaniem paleniu tytoniu, używania innych substancji psychoaktywnych; zapobieganiem przedwczesnym zachorowaniom na choroby cywilizacyjne, a także związane z udzielaniem pierwszej pomocy. Wiele uwagi poświęcamy zagadnieniom dotyczącym chorób cywilizacyjnych, profilaktyki i edukacji społeczeństwa w zakresie unikania czynników ryzyka, potrzeby wykonywania systematycznych badań i szybkiego reagowania w przypadku wystąpienia niepokojących objawów choroby. Realizacja wyżej wymienionych działań była możliwa dzięki współpracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych, a przede wszystkim dzięki ogromnemu zaangażowaniu nauczycieli oraz wsparciu ze strony dyrektorów szkół.

O ile nie trzeba przekonywać nauczycieli do podejmowania działań na rzecz zdrowia i edukacji zdrowotnej, to umyka nam kształtowanie przyszłych kompetencji zawodowych dzieci i młodzieży.

Realizując program nauczania podczas kolejnych lekcji rzadko kiedy zastanawiamy się nad przyszłością zawodową swoich uczniów. A przecież siedzą przed nami przyszli: administratorzy (baz danych, nieruchomości, produkcji filmowej, zintegrowanych systemów zarządzania), adwokaci, agenci (celni, ubezpieczeniowi, ds. nieruchomości) aktorzy, aktuariusze, akwizytorzy, analitycy, andragodzy, animatorzy, ankieterzy, antropolodzy, antykwariusze, archeolodzy, architekci, archiwiści, astrofizycy, astrologowie, astronomie, asystenci, audytorzy, automatycy, autorzy różnorodnych tekstów.

Coraz więcej przemawia za tym, że większość z nich w swoim życiu kilkakrotnie zmieni pracę, uzyska nowe kwalifikacje w zawodach, których nazwy rozpoczynają się na kolejne litery alfabetu lub takich, o których nawet filozofom się nie śniło...

Coraz bardziej utwierdzamy się w tym, że kariera zawodowa jest kluczowym czynnikiem, określającym jakość systemów edukacyjnych; jakość pracy uczelni, szkół, przedszkoli i placówek oświatowych; jakość pracy dyrektorów i nauczycieli. Sprostanie temu wyzwaniu wymaga od nas wszystkich zmiany w sposobie rozumienia przygotowania zawodowego dzieci i młodzieży, adekwatnego do potrzeb rynku pracy oparte- go o wartości ważne dla tej sfery. Wiąże się z tym tak-

że potrzeba określenia zbioru różnorodnych umiejętności istotnych dla współczesnego rynku pracy oraz znalezienia nowych, bardziej odpowiadających wymogom współczesności form kształcenia i doskonalenia kompetencji zawodowych dzieci i młodzieży na wszystkich etapach kształcenia. Dbając o wszechstronny rozwój uczniów, nie zapominajmy o tym, że w przyszłości

będą chcieli oni być szczęśliwi i spokojni; będą chcieli, aby było im dobrze, aby dostali to, czego pragną, lecz bez zdrowia i godnie wynagradzanej pracy będzie to niemożliwe do spełnienia...

Bożena Żuk
dyrektor ODN w Słupsku

*Życzę, aby Wielkanoc przyniosła Państwu radość
i wzajemną życzliwość,
a dni świątecznego wypoczynku były okazją
do radosnych spotkań w gronie rodziny i przyjaciół.
Niech cieplejsze promienie wiosennego słońca
wyzwolą moc pozytywnych emocji i optymizmu.
Niech nadzieja i radość
zastukają do Waszych drzwi,
a Święta Wielkiej Nocy przyniosą pomyślność,
szczęście i piękny uśmiech każdego dnia.*

Bożena Żuk
dyrektor Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli
w Słupsku
wraz ze współpracownikami

PRZEPISY ZALECENIA WYJAŚNIENIA

Polecamy...

➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 grudnia 2014 r., zmieniające rozporządzenie w sprawie udzielania gminom dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie zadań w zakresie wychowania przedszkolnego (Dz. U. z 05.01.2015 r., poz. 6).

➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2014 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2015 (Dz. U. z 15.12.2014 r., poz. 1977).

➔ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu do spraw bezpieczeństwa w szkołach (Dz. U. z 23.12.2014 r., poz. 1886)

➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 grudnia 2014 r., zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 29.12.2014 r., poz. 1993).

➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 grudnia 2014 r., zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu wspomagania nauczania języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej i innych przedmiotów nauczanych w języku polskim wśród Polonii i Polaków zamieszkałych za granicą oraz dzieci pracowników migrujących (Dz. U. z 05.01.2015 r., poz. 23)

➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie wymagań ochrony przeciwpożarowej, jakie musi spełniać lokal, w którym jest prowadzone przedszkole utworzone w wyniku przekształcenia oddziału przedszkolnego lub oddziałów przedszkolnych zorganizowanych w szkole podstawowej (Dz. U. z 07.01.2015 r., poz. 20).

Rozporządzenie ma zagwarantować, że wszystkie przedszkola utworzone w wyniku przekształcenia oddziałów przedszkolnych, zorganizowanych w szkołach podstawowych, będą spełniały wymagania ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w rozporządzeniu. Oznacza to, że opinia, o której mowa w art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, potwierdzająca spełnianie wymagań, o których mowa w niniejszym rozporządzeniu, powinna być uzyskana przez organ prowadzący przedszkole, przed wynikającą z przepisów ustawy datą przekształcenia, z mocy prawa oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych w przedszkola, tj. dniem 1 września 2016 r. Przepisy rozporządzenia regulują wy-

magania ochrony przeciwpożarowej, jakie mają zastosowanie do lokalu przedszkola powstającego z przekształcenia oddziału przedszkolnego, tj. w sytuacji, gdy lokal przedszkola będzie znajdował się w funkcjonującym budynku szkoły podstawowej (lub w części użytkowanego budynku szkoły). Określone w rozporządzeniu wymagania ochrony przeciwpożarowej uwzględniają codzienne, rutynowe sytuacje, w których dzieci będą przebywały w lokalu przedszkola, oraz w których rutynowo będą przemieszczały się po budynku szkolnym, jeżeli organizacja funkcjonowania przedszkola będzie wymagała korzystania przez dzieci ze stołówki szkolnej, szatni szkolnych i sali gimnastycznej. Przepisy rozporządzenia nie dotyczą ogólnych zasad odpowiedzialności za bezpieczeństwo dzieci, które realizują wychowanie przedszkolne, przebywając w lokalu przedszkola oraz w pomieszczeniach stołówki, szatni i sali gimnastycznej. Rozporządzenie powstało w ścisłej współpracy z Komendą Główną Państwowej Straży Pożarnej. Rozporządzenie zacznie obowiązywać po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia rozporządzenia w Dzienniku Ustaw RP. Taki termin wejścia w życie przepisów rozporządzenia ma umożliwić organom prowadzącym oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych jak najszybsze zapoznanie się z wprowadzanymi regulacjami, co pozwoli im jak najlepiej przygotować się do przekształcenia oddziałów przedszkolnych w przedszkola.

➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. z 08.01.2015 r., poz. 23).

➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie szczegółowych warunków przechodzenia ucznia z jednego typu publicznej szkoły do innego typu publicznej szkoły (Dz. U. z 08.01.2015 r., poz. 24).

➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 stycznia 2015 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania do publicznych przedszkoli, szkół i placówek osób niebędących obywatelami polskimi oraz obywateli polskich, którzy pobierali naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, a także organizacji dodatkowej nauki języka polskiego, dodatkowych zajęć wyrównawczych oraz nauki języka i kultury kraju pochodzenia (Dz. U. z 09.01.2015 r., poz. 31).

➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 stycznia 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypożyczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania (Dz. U. z 22.01.2015 r., poz. 109).

➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 stycznia 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. z 23.01.2015 r., poz. 130).

Krzysztof Goliszek

*konsultant ds. wspomagania kadry kierowniczej
szkół i placówek oświatowych
w ODN w Słupsku*

Komunikaty

♣ Czy dzieci mogą brać udział wyłącznie w zajęciach zorganizowanych indywidualnie z nauczycielem, czy mogą też brać udział w zajęciach edukacyjnych organizowanych dla klasy?

Dzieci i młodzież objęte (ze względu na stan zdrowia znacznie utrudniający uczęszczanie do przedszkola, innej formy wychowania przedszkolnego lub szkoły) indywidualnym, obowiązkowym, rocznym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem mogą brać udział zarówno w zajęciach zorganizowanych indywidualnie z nauczycielem, jak i w różnych zajęciach (w tym także edukacyjnych), organizowanych dla oddziału czy grupy uczniów zdrowych. Warunkiem jest wskazanie takiej możliwości w orzeczeniu wydanym przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną (na podstawie zaświadczenia lekarza).

Więcej: <http://www.men.gov.pl/index.php/1629>

♣ O bezpieczeństwie w placówkach oświatowych

Urszula Augustyn – Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej, Pełnomocnik Rządu ds. bezpieczeństwa w szkołach spotkała się z Markiem Michalakim – Rzecznikiem Praw Dziecka oraz z sędzią Anną Marią Wesołowską, która jest społecznym doradcą RPD. Kontynuowano omawianie kwestii, dotyczących bezpieczeństwa dzieci w szkołach – ten temat został poruszony podczas wcześniejszego spotkania. Podczas spotkania (18 lutego 2015 r.) omówiono również temat upowszechniania wśród uczniów podstawowej wiedzy prawnej oraz możliwości skutecznego dostarczania dzieciom informacji na temat sposobów reagowania i radzenia sobie z sytuacjami wynikającymi z podejmowania ryzykownych zachowań. Rzecznik Praw Dziecka przedstawił postulaty związane z poprawą funkcjonowania komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli. Poruszono także temat standaryzacji pracy młodzieżowych ośrodków socjoterapeutycznych i młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

Więcej: <http://www.men.gov.pl/index.php/1854>

♣ MEN popiera projekt „Edukacja przez Szachy w szkole”

Szachy uczą wyobraźni, logicznego myślenia, pomagają lepiej zrozumieć nie tylko matematykę. O czym mowa? O szachach. Minister Edukacji Narodowej spotkała się z pomysłodawcami projektu „Edukacja przez szachy w szkole”. Projekt Polskiego Związku Szachowego „Edukacja przez Szachy w szkole” jest adresowany do wszystkich szkół podstawowych. MEN jest jego patronem. Szachy wyrabiają koncentrację, wytrwałość, cierpliwość.

Rozwijają pamięć, intuicję i zmysły twórcze. Przede wszystkim wzmacniają kompetencje matematyczne. W 2012 r. Parlament Europejski przyjął tekst deklaracji wzywającej wszystkie kraje członkowskie do wprowadzenia nauczania szachów w placówkach oświatowych.

Więcej: <http://www.men.gov.pl/index.php/1836>

♣ Pozwólmy dzieciom grać

Na lekcjach matematyki warto bawić się klockami, a nauczyciel może uczyć dzieci, grając z nimi w karty. Takie sposoby wspierania nauczania matematyki proponują eksperci IBE w opublikowanym poradniku *Pozwólmy dzieciom grać*. Jak przekonują autorki poradnika, wprowadzenie gier na lekcji urozmaica metodę nauczania, przelamuje bierne przekazywanie wiedzy i prezentowania rozwiązań. W czasie lekcji z wykorzystaniem gier nauczyciel jest jedynie moderatorem działań, a wszyscy uczniowie zamieniają się w aktywnych twórców. Eksperci podpowiadają, w jaki sposób wybierać gry na zajęciach. To bardzo praktyczny przewodnik – zostały w nim przedstawione konkretne tytuły gier, a z opisów nauczyciele dowiedzą się, jakie umiejętności każda z nich może kształtować. Otrzymają też porady, jak planować lekcje z wykorzystaniem gier.

Publikacja w wersji elektronicznej: www.ibe.edu.pl

♣ Polski gimnazjalista niezbyt biegle rozmawia po angielsku

Instytut Badań Edukacyjnych przedstawił wyniki badania umiejętności mówienia (BUM) po angielsku przez uczniów gimnazjów. Badanie jest uzupełnieniem Europejskiego Badania Kompetencji Językowych, w ramach którego w 14 krajach UE przeprowadzono testy z trzech sprawności językowych: rozumienia ze słuchu, rozumienia tekstu pisanego oraz tworzenia wypowiedzi pisemnych wśród uczniów uczących się dwóch najczęściej nauczanych języków obcych w danym kraju. Badanie pokazało, że polscy gimnazjaliści nie są szczególnie biegli w prowadzeniu rozmów w języku angielskim. Według założeń podstawy programowej dla języków obcych nowożytnych (MEN 2008) absolwenci gimnazjum powinni posługiwać się językiem obcym na poziomie A2 lub A2+. Tymczasem z raportu IBE wynika, że największa grupa uczniów osiągnęła poziom A1 (40 proc. badanych) – niższy od pożądanego. Poziom A2 osiągnął co trzeci uczeń, a co czwarty – poziom wykraczający poza wymagania podstawy programowej (B1 lub B2).

Pełna treść raportu: <http://eduentuzjasci.pl/publikacje-ee-lista/raporty/209>

(I.P.)

Rok 2015

Rokiem Szkoły Zawodowców

„Czas na odbudowę szkolnictwa zawodowego, to cel ROKU SZKOŁY ZAWODOWCÓW” – tak zatytułowała swoje wystąpienie z października 2014 r. Minister Edukacji Narodowej – Joanna Kluzik-Rostkowska. Pani minister podkreśliła, że jednym z priorytetów MEN w najbliższym okresie jest współpraca z pracodawcami. Ministerstwo jest zdecydowane aktywnie pośredniczyć we współpracy szkół i pracodawców, co w rezultacie powinno poprawić jakość i efektywność kształcenia zawodowego, zwiększyć jego atrakcyjność, a przede wszystkim sprawić, że szkoły zawodowe nie będą postrzegane jako szkoły drugiego wyboru.

Już od pierwszego września 2012 r. w oświacie ponadgimnazjalnej, a szczególnie w kształceniu zawodowym, nastąpiły duże zmiany, wprowadzone USTAWĄ O ZMIANIE USTAWY O SYSTEMIE OŚWIATY z dnia 19 sierpnia 2011 r. oraz wieloma późniejszymi rozporządzeniami MEN. Zmiany te dotyczą między innymi nowej podstawy programowej kształcenia w zawodach, która w sposób zupełnie odmienny od dotychczasowych dokumentów, odnoszących się do kształcenia zawodowego, przedstawia zadania, stojące przed szkołą zawodową.

Otóż zawiera ona zapisy tych zadań w postaci efektów kształcenia, wspólnych dla wszystkich zawodów, wspólnych dla obszarów kształcenia i właściwych dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach. Proces kształcenia zawodowego zaczyna się więc od określenia tego, co uczeń powinien wiedzieć i umieć po zakończeniu tego procesu. Takie podejście do zadań szkół związanych z nauką zawodu, powinno w sposób zdecydowany przyczynić się do lepszego i zgodnego z oczekiwaniami rynku pracy, przygotowania absolwentów.

Szkoły musiały więc dość mocno przeorganizować swój dotychczasowy proces kształcenia zawodowego. Bardzo pomocnym w tym zakresie okazał się Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej. Na jego stronach internetowych ukazały się przykładowe nowe podstawy programowe kształcenia w zawodzie, szkolne plany nauczania, programy nauczania oraz wiele innych ciekawych przydatnych opracowań.

KOWEŻiU przeprowadził i prowadzi nadal wiele form doskonalenia dla kadry kierowniczej szkół i nauczycieli przedmiotów zawodowych, związanych z nowym podejściem do kształcenia zawodowego.

Aby absolwenci szkół zawodowych byli lepiej przygotowani do wykonywania zadań zawodowych właściwych dla zawodu, którego się uczą, szkoły i zakłady pracy powinny zawierać swego rodzaju sojusze. Celem tych sojuszy powinno być dobre przygotowanie przyszłego pracownika, zgodne z oczekiwaniami lokalnego rynku pracy. Współpraca szkoły z pracodawcą powinna się skupiać przede wszystkim na:

- opracowaniu programów nauczania,
- dopasowaniu programów nauczania do potrzeb rynku pracy,
- powiązaniu kształcenia zawodowego z rynkiem pracy, poprzez organizowanie na terenie zakładu:
  - kształcenia praktycznego uczniów klas najstarszych,
  - praktyk zawodowych dla uczniów technikum, szkół policealnych i słuchaczy kwalifikacyjnych kursów zawodowych,
  - praktyk zawodowych dla nauczycieli przedmiotów zawodowych,
  - praktyk zawodowych dla nauczycieli języków obcych zawodowych.

Z inicjatywy Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku i Słupskiej Izby Przemysłowo-Handlowej związał się zespół inicjatywny, który postanowił podjąć próbę doskonalenia procesu kształcenia zawodowego w subregionie słupskim. Zaproponowano wersję roboczą projektu, licząc na konstruktywną dyskusję nad jej wartością tak, aby wersja ostateczna była do zaakceptowania przez wszystkie zainteresowane strony i zgodna z obowiązującym prawem oświatowym.

Ryszard Ochociński

*konsultant ds. wspomagania
nauczycieli przedmiotów zawodowych
w ODN w Słupsku*

Doskonalenie procesu kształcenia zawodowego w subregionie słupskim

Słupska Izba Przemysłowo-Handlowa i Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom lokalnego rynku pracy oraz mając na uwadze wsparcie szkół zawodowych w podnoszeniu jakości i atrakcyjności procesu kształcenia zawodowego w subregionie słupskim, proponują, w ramach projektu finansowanego ze środków unijnych, działania w niżej wymienionych obszarach:

I. Praktyki zawodowe i zajęcia praktyczne

Zgodnie z zapisami strategii MEN, dotyczącymi kształcenia zawodowego, szkoły i placówki oświatowe powinny między innymi:

- identyfikować potrzeby edukacyjne, wynikające z rozwoju gospodarki,
- dopasować kształcenie zawodowe do potrzeb lokalnego rynku pracy,
- podnieść atrakcyjność kształcenia zawodowego,
- poprawić jakość kształcenia zawodowego,
- upowszechnić dualny model kształcenia zawodowego,
- rozszerzać ofertę szkolnych i pozaszkolnych form kształcenia zawodowego,
- przygotować pracowników zakładów pracy do pełnienia obowiązków instruktorów praktycznej nauki zawodu.

Aby sprostać założeniom strategii kształcenia zawodowego, należy w jak najszerszym zakresie w proces ten włączyć pracodawców. Zakłady pracy Słupska i regionu słupskiego nie są w stanie zabezpieczyć pełnej realizacji programów nauczania praktycznej nauki zawodu, wynikających z podstawy programowej kształcenia w zawodach. Wynika to z faktu, że nie zawsze posiadają odpowiednio przygotowaną bazę (pomieszczenia, wyposażenie), a pracownicy tych zakładów – w zdecydowanej większości – nie posiadają odpowiedniego przygotowania pedagogicznego, dlatego **proponuje się** aby:

1. Zajęcia praktyczne – klasy 1 i 2 ZSZ; 1, 2 i 3 technikum oraz semestry ostatnie szkół policealnych, odbywały się w Centrach Kształcenia Praktycznego, warsztatach szkolnych, pracowniach ćwiczeń praktycznych itp. W czasie tych zajęć uczniowie, pod opieką nauczycieli praktycznej nauki zawodu, będą zdobywać wiedzę i umiejętności podstawowe dla zawodu, jakiego się uczą, zgodnie z podstawą programową kształcenia w zawodzie.

Proponuje się przeprowadzić dokładną analizę wyposażenia pracowni dydaktycznych tych placówek oświatowych, dokonać porównań z zapisami w podstawie programowej kształcenia w nauczanych zawodach, odnoszących się do warunków realizacji kształcenia i podjąć decyzję dotyczącą stosownego ich doposażenia. Doposażenie to powinno być sfinansowane z budżetu projektu.

2. Zajęcia praktyczne – klasy 3 ZSZ, klasy 4 technikum oraz ostatnie semestry szkół policealnych – odbywałyby się u pracodawcy, na stanowiskach pracy, na których po skończeniu szkoły absolwenci mogliby podjąć pracę (utrwalenie wiadomości i doskonalenie umiejętności wcześniej zdobytych, poznanie stanowisk pracy, zdobycie umiejętności właściwych dla danego zakładu pracy, poznanie organizacji pracy zakładu).

Opiekunami tych uczniów powinni być nauczyciele praktycznej nauki zawodu, oddelegowani przez szkołę/placówkę oświatową lub wyznaczeni przez pracodawcę, posiadający odpowiednie przygotowanie dydaktyczne i merytoryczne, pracownicy zakładu pracy (instruktorzy praktycznej nauki zawodu).

Proponuje się, aby w zakładach pracy, które wyrażą gotowość przyjęcia uczniów na zajęcia praktyczne, przeprowadzić dokładną analizę posiadanych stanowisk pracy oraz bazy lokalowej i dokonać porównania z zapisami w podstawie programowej kształcenia dla konkretnego zawodu, dotyczącymi warunków realizacji kształcenia. Na tej podstawie opracować przeprowadzenie stosownych adaptacji pomieszczeń, doposażenia w środki produkcyjno-dydaktyczne i inne pomoce, niezbędne do właściwego prowadzenia zajęć. Koszty związane z adaptacją pomieszczeń, doposażeniem i wyposażeniem zakładu pracy należy pokryć z budżetu projektu.

3. Praktyki zawodowe dla uczniów technikum i szkół policealnych odbywałyby się u pracodawcy (w przypadku braku możliwości realizacji pełnego zakresu programowego praktyk u pracodawcy – praktyki uzupełniające np. w CKP).

Praktyki zawodowe powinny odbywać się u wybranych pracodawców na stanowiskach – potencjalnych miejscach przyszłej pracy zawodowej absolwenta. Opiekunami praktyk powinni być nauczyciele szkół

i placówek oświatowych lub wyznaczeni przez pracodawcę odpowiednio przygotowani pracownicy zakładu.

Wyposażenie i doposażenie stanowisk dydaktyczno-produkcyjnych oraz bazy lokalowej i socjalnej należy przeprowadzić podobnie jak w punkcie 2.

4. Zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe u pracodawcy powinny odbywać się zgodnie z rozporządzeniem MEN z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. Nr. 244 poz. 1626).

5. Oceny jakości wyposażenia zakładu, bazy lokalowej oraz potrzeb w zakresie wyposażenia i doposażenia opracuje zespół powołany przez SIPH, ODN w Słupsku i zainteresowaną szkołę/placówkę oświatową. Wyznaczeni przez pracodawcę pracownicy, którzy będą pełnić funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu, odpowiadać będą za właściwe przygotowanie bazy do prowadzenia pnz na terenie zakładu. Pracownicy ci za swoją pracę (poza godzinami, wynikającymi z umowy o pracę) w tym zakresie, będą otrzymywać gratyfikację finansową z budżetu projektu. Pracodawca, przyjmujący uczniów zgodnie z § 9.1 rozporządzenia MEN w sprawie praktycznej nauki zawodu, będzie miał refundowane poniesione koszty zajęć praktycznych i praktyk zawodowych

6. Środki na refundację kosztów związanych z pnz zapewniają organy prowadzące szkoły.

II. Praktyki zawodowe i doskonalenie warsztatu pracy nauczycieli przedmiotów zawodowych i języków obcych zawodowych

Aby w programach nauczania dla zawodu znalazły się treści związane z techniką i technologią produkcji i usług występujących na lokalnym rynku pracy, nauczyciele teoretycznych przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu powinni odbywać praktyki zawodowe w zakładach pracy. Tematyka tych praktyk powinna obejmować organizację pracy zakładu, obsługę urządzeń, wykonywanie czynności produkcyjnych i usługowych. Nauczyciele języków obcych zawodowych powinni również odbywać takie praktyki, w czasie których mogliby poznać poszczególne wydziały (komórki organizacyjne) zakładu pracy, zapoznać się z fachowym nazewnictwem maszyn, urządzeń, narzędzi, procesów technologicznych oraz poznać podstawową dokumentację techniczną i technologiczną występującą w tym zakładzie. Pozwoli to na udoskonalenie procesu nauczania języka obcego zawodowego. **Proponuje się:**

1. Dla nauczycieli przedmiotów zawodowych (teoretycznych i pnz) – dwa tygodnie w roku praktyki za-

wodowe u wybranych pracodawców (zaleca się, aby każda następna praktyka odbywała się u innego pracodawcy).

2. Dla nauczycieli języków obcych zawodowych – jeden tydzień praktyki w roku u wybranego pracodawcy (zaleca się, aby każda następna praktyka odbywała się u innego pracodawcy).

3. Doskonalenie nauczycieli przedmiotów zawodowych i języków obcych zawodowych (język niemiecki i język angielski) w placówkach oświatowych i zakładach pracy za granicą (nawiązanie współpracy z zagranicznymi placówkami kształcenia zawodowego i zakładami pracy – wymiany, staże itp).

4. W każdym roku szkolnym Słupska Izba Przemysłowo-Handlowa, Wydział Oświaty Urzędu Miejskiego w Słupsku, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku będą organizować spotkania branżowe przedstawicieli lokalnego rynku pracy z nauczycielami szkół zawodowych. Na spotkaniach tych będą poruszane zagadnienia związane ze zmianami w systemie kształcenia zawodowego, trudnościami szkół zawodowych w procesie kształcenia oraz oczekiwaniami lokalnego rynku pracy.

Wszelkie koszty związane z wyżej wymienionymi praktykami i spotkaniami będą pokrywane z budżetu projektu.

III. Kwalifikacyjne kursy zawodowe

Słupska oświata zawodowa powinna w szerszym zakresie wyjść z propozycjami kształcenia w formach pozaszkolnych, skierowanymi do osób dorosłych nieposiadających wykształcenia zawodowego lub chcących zmienić wcześniej zdobyte kwalifikacje lub zawód. Dlatego też proponuje się, aby szkoły i placówki oświatowe w porozumieniu z lokalnym rynkiem pracy, Powiatową Radą Zatrudnienia i organem prowadzącym, zintensyfikowały proces naboru na kwalifikacyjne kursy zawodowe (KKZ). Zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe dla słuchaczy KKZ będą się odbywać w CKP, warsztatach szkolnych i u pracodawców na warunkach i na zasadach jak w punkcie I.

IV. Rola WOP i PUP w podnoszeniu jakości procesu kształcenia zawodowego

Proponuje się podjąć działania zmierzające do zmniejszenia kosztów związanych z organizacją różnego rodzaju kursów dla bezrobotnych, niegwarantujących im zatrudnienia po ich zakończeniu, na rzecz szkoleń pod

konkretne potrzeby zakładów pracy. Jeśli przepisy by na to pozwoliły, należy przemyśleć możliwość dofinansowania wyposażenia stanowisk pracy, na których odbywałoby się takie szkolenie, natomiast zakład pracy zobowiązałby się zatrudnić absolwentów szkolenia przez określony minimalny czas, ustalony w stosownej umowie spisanej przez PUP.

V. Doskonalenie metodyczne pracowników zakładów pracy (opiekunów praktyk, opiekunów zajęć praktycznych)

Ponieważ zakłady pracy nie mają odpowiednio przygotowanych pracowników do opieki nad uczniami odbywającymi na ich terenie praktyczną naukę zawodu, nie mają też bieżącego dostępu do rozporządzeń i materiałów MEN, **proponuje się** organizować:

1. Kursy pedagogiczne dla kandydatów na instruktorów praktycznej nauki zawodu. Proponuje się, aby ODN w Słupsku zorganizował dla zainteresowanych pracowników kursy pedagogiczne, przygotowujące ich do pełnienia obowiązków instruktorów praktycznej nauki zawodu.

2. Szkolenia cykliczne dla nauczycieli zawodu i instruktorów pnz z zakresu zmian w kształceniu zawodowym. Koszty związane z organizacją i przeprowadzeniem kursów i szkoleń powinny obciążać budżet projektu.

VI. Tworzenie filmów promujących dobre praktyki

Proponuje się powołanie zespołu, który opracowałby scenariusze i nadzorował przebieg prac, związanych z powstaniem filmów, zawierających:

1. Prezentacje poszczególnych szkół zawodowych ukazujące ich dorobek oraz osiągnięcia uczniów i absolwentów.

2. Prezentacje zakładów pracy oraz ich osiągnięcia i rolę, jaką spełniają w tych zakładach absolwenci szkół zawodowych.

Filmy te powinny być w odpowiedniej liczbie skopiowane i przekazane do szkół gimnazjalnych w Słupsku i w regionie słupskim. Przekazywanie tych filmów powinno odbywać się z udziałem nauczycieli i uczniów poszczególnych szkół zawodowych. Zakłada się, że takie przekazanie filmu połączone będzie z jego prezentacją dla klas trzecich, a następnie dyskusją, w czasie której gimnazjaliści będą mogli zadawać pytania tak, aby osoby zainteresowane mogły jeszcze bliżej poznać poszczególne zakłady pracy w regionie, szkoły i zawody, w których się tam kształcą.

Koszty związane z przygotowaniem, powstaniem filmów i ich prezentacją powinny obciążać budżet projektu.

VII. Konkursy sprawności w zawodzie

W celu zwiększenia popularności kształcenia zawodowego oraz wyróżnienia uczniów posiadających dużą wiedzę i umiejętności manualne właściwe dla danego zawodu, proponuje się organizację konkursów sprawności w zawodzie dla regionu słupskiego.

Konkursy będą organizowane przez: Kuratorium Oświaty w Gdańsku, Wydział Oświaty Kultury i Sportu UM w Słupsku, SIPH, ODN w Słupsku, zainteresowane szkoły i placówki oświatowe w Słupsku. Dla najlepszych uczniów zostaną ufundowane nagrody rzeczowe. Wszelkie koszty związane z organizacją i przebiegiem tych konkursów będą pokryte z budżetu projektu. Organizatorów konkursów zobowiązuje się do jak najszerszej informacji na ich temat w środkach masowego przekazu. Zakłada się, że tradycją w naszym regionie stanie się coroczna organizacja takich konkursów.

VIII. Nagrody i wyróżnienia dla najlepszych uczniów

Dla uczniów osiągających bardzo dobre wyniki z zajęć praktycznej nauki zawodu proponuje się różne formy ich nagradzania i wyróżniania, mogą to być między innymi:

- nagrody rzeczowe,
- nagrody finansowe,
- stypendia patronackie.

Refundowanie kosztów poniesionych na nagrody i wyróżnienia powinno nastąpić z funduszy projektu. Nagrody i wyróżnienia będą udzielane na wniosek pracodawców, opiekunów uczniów, szkół zawodowych i placówek oświatowych. Należy podjąć działania, aby takie formy wyróżnienia najlepszych uczniów stały się tradycją w naszym regionie.

Ryszard Ochociński

*konsultant ds. wspomagania
nauczycieli przedmiotów zawodowych
w ODN w Słupsku*

Formy pozaszkolne zdobywania kwalifikacji zawodowych – KKZ

Jedną z form kształcenia zawodowego, przeznaczoną dla osób dorosłych, które chcą zdobyć kwalifikacje zawodowe lub zmienić zawód wcześniej zdobyty, są **kwalifikacyjne kursy zawodowe (KKZ)**. Możliwość taka została wprowadzona ustawą o systemie oświaty z dnia 19 sierpnia 2011 roku, do której w sprawie KKZ zostały przygotowane rozporządzenia w sprawie:

- klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego,
- podstawy programowej kształcenia z zawodach,
- kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych,
- możliwości kształcenia kursowego, w przypadkach, gdy osoba ukończyła gimnazjum i może uczęszczać na kwalifikacyjny kurs zawodowy,
- warunków i sposobów oceniania klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.

Pojęcie kwalifikacyjnego kursu zawodowego, zapisane w ustawie o systemie oświaty, stanowi nową formę w kształceniu zawodowym i ustawicznym. Kwalifikacyjny kurs zawodowy jest to pozaszkolna forma zdobywania wiedzy i umiejętności przez osoby dorosłe, przygotowująca te osoby do egzaminu zawodowego. Aby realizować kwalifikacyjny kurs zawodowy, należy przygotować program nauczania, w oparciu o podstawę programową kształcenia w zawodzie. Po zakończeniu kursu absolwent otrzymuje świadectwo, które umożliwia mu przystąpienie do egzaminu potwierdzającego kwalifikację.

W znowelizowanej ustawie o systemie oświaty w art. 64 ust. 1 są wyszczególnione podstawowe formy działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły. Pojawiła się nowa forma w pkt. 5 – zajęcia prowadzone w ramach KKZ. Dzięki temu zapisowi możliwe będzie rozliczanie zajęć na kwalifikacyjnych kursach zawodowych w ramach pensum dydaktycznego nauczycieli, jak również ich wynagradzanie za ewentualne godziny ponadwymiarowe i godziny zastępstw. **Nowa forma działalności wymaga zmian w dokumentacji szkolnej np.: statutach szkoły.** Szkoły publiczne oraz szkoły niepubliczne mogą prowadzić kształcenie na kwalifikacyjnych kursach zawodowych w zakresie zawodów, w których kształcą.

Również placówki publiczne i niepubliczne, takie jak: centra kształcenia praktycznego, centra kształcenia ustawicznego mogą prowadzić – i to bez ograniczeń – KKZ związane z zawodami, w których nie uczą.

Instytucjami rynku pracy, które mogą prowadzić KKZ są:

- publiczne służby zatrudnienia,
- ochotnicze hufce pracy,
- agencje zatrudnienia,
- instytucje prowadzące działalność szkoleniową na formach pozaszkolnych (np. organizacje związków zawodowych, pracodawców i bezrobotnych oraz organizacje pozarządowe),
- instytucje partnerstwa lokalnego.

Zawodowe kursy kwalifikacyjne mogą prowadzić również osoby prawne i fizyczne.

Zgodnie z Art. 5a ust. 2b zadaniem oświatowym powiatu, jest także zapewnienie warunków prowadzenia kwalifikacyjnych kursów zawodowych w szkołach zawodowych i placówkach prowadzonych przez powiaty.

Zgodnie z Art. 5a ust. 3 zagwarantowane są środki niezbędne na realizację zadań oświatowych – prowadzenie kwalifikacyjnego kursu zawodowego i zapewnienie wynagrodzenia dla nauczycieli. W rozporządzeniu MEN w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego w części: *Klasyfikacja właściwa* zamieszczona jest informacja o możliwości prowadzenia kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych, w zakresie kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie.

Organizując kwalifikacyjny kurs zawodowy, należy zapoznać się z rozporządzeniem MEN w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach, które to w części I – *Ogólne cele i zadania kształcenia zawodowego* opisuje program nauczania w zakresie jednej kwalifikacji, z uwzględnieniem elementów podstawy programowej. Opracowując program nauczania dla danego kwalifikacyjnego kursu zawodowego, należy skorzystać z zapisu następujących elementów podstawy programowej:

1. Ogólnych celów i zadań kształcenia zawodowego – opisanych w części I.
2. Efektów kształcenia: wspólnych dla wszystkich zawodów.
3. Efektów kształcenia w ramach obszaru kształcenia, stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie lub grupie zawodów.
4. Efektów kształcenia właściwych dla kwalifikacji.
5. Warunków, realizacji kształcenia w zawodzie, które muszą być spełnione, aby słuchacze mogli osiągnąć efekty kształcenia – opisane w części III podstawy programowej.

6. Minimalnej liczby godzin opisanej dla kwalifikacji w części III podstawy programowej kształcenia w zawodach.

Można również skorzystać z podstawy programowej kształcenia w zawodzie, złożonej dla każdego zawodu i zamieszczonej na stronie: www.koweziu.edu.pl

Z rozporządzenia MEN, w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych wynika, że formami organizacyjnymi kwalifikacyjnego kursu zawodowego są: forma stacjonarna i zaoczna. W rozporządzeniu jest mowa o minimalnej liczbie godzin szkolenia w tygodniu w formie stacjonarnej i zaocznej. Organizator kwalifikacyjnego kursu zawodowego, uruchamiający kurs w formie zaocznej, może zmniejszyć liczbę godzin kształcenia zawodowego, w stosunku do godzin z podstawy programowej kształcenia w zawodzie. Liczba godzin kształcenia zawodowego nie może być mniejsza niż 65% godzin z podstawy programowej kształcenia w zawodzie w ramach danej kwalifikacji (rozporządzenie MEN z 16 października 2012 r.). Ważnym zadaniem dla organizatorów kwalifikacyjnych kursów zawodowych jest organizacja praktycznej nauki zawodu. Należy pamiętać, że praktyczna nauka zawodu jest organizowana w formie zajęć praktycznych i praktyk zawodowych – rozporządzenie MEN w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. z 2010 poz. 1626). Realizując kwalifikację z „technikum”, należy uwzględnić treść z podstawy programowej kształcenia w zawodach, dotyczącą zapisu w *Warunkach realizacji kształcenia w zawodzie na temat organizacji praktyki zawodowej w podmiocie zapewniającym rzeczywiste warunki pracy właściwe dla nauczanego zawodu w wymiarze np.: 160 godzin.*

Jeżeli w zawodach są dwie kwalifikacje „techniczne”, wówczas należy dokonać odpowiednio podziału pełnej liczby godzin praktyk zawodowych na poszczególne kwalifikacje. Zasadne jest, aby podział liczby godzin kształcenia dla kwalifikacji był proporcjonalny.

Ustawodawca przewidział możliwość prowadzenia części zajęć na KKZ z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, za wyjątkiem zajęć praktycznych i laboratoryjnych, które muszą być prowadzone stacjonarnie ze względu na kształtowane umiejętności psychomotorycznych. Słuchacz KKZ może być zwolniony z zajęć w ramach kursu, ale powinien złożyć pismo do organizatora wraz z dokumentami potwierdzającymi uzyskane wcześniej efekty kształcenia. Decyzję o zwolnieniu z zajęć podejmuje organizator kursu. Istnieje również możliwość zwolnienia z części zajęć w przypadku, gdy słuchacz legitymuje się ukończeniem

kursu umiejętności zawodowych (§ 8 powyższego rozporządzenia).

Organizator kwalifikacyjnego kursu zawodowego ustala sam datę rozpoczęcia i zakończenia tego kursu, kolejność prowadzenia kwalifikacji, czy też prowadzenia ich równolegle. Powinien jednak zharmonizować termin kursu, z terminem przeprowadzenia egzaminu, potwierdzającego tę kwalifikację. Po pomyślnie zaliczonym egzaminie osoba otrzymuje zaświadczenie o ukończeniu kwalifikacyjnego kursu zawodowego. W przypadku, gdy dana kwalifikacja wyodrębniona została w więcej niż jednym zawodzie, w zaświadczeniu wymienione zostają wszystkie zawody, w których ta kwalifikacja występuje. Organizator powinien poinformować słuchacza o możliwości przystąpienia do egzaminu potwierdzającego kwalifikację w zawodzie oraz o procedurze OKE, dotyczącej egzaminu zawodowego. Organizator KKZ jest zobowiązany poinformować okręgową komisję egzaminacyjną o rozpoczęciu kształcenia na KKZ w terminie 14 dni od daty rozpoczęcia kursu.

Szkoły zawodowe/placówki, planując kształcenie w formach pozaszkolnych (szczególnie, gdy mowa jest o KKZ), w planie powinny uwzględnić:

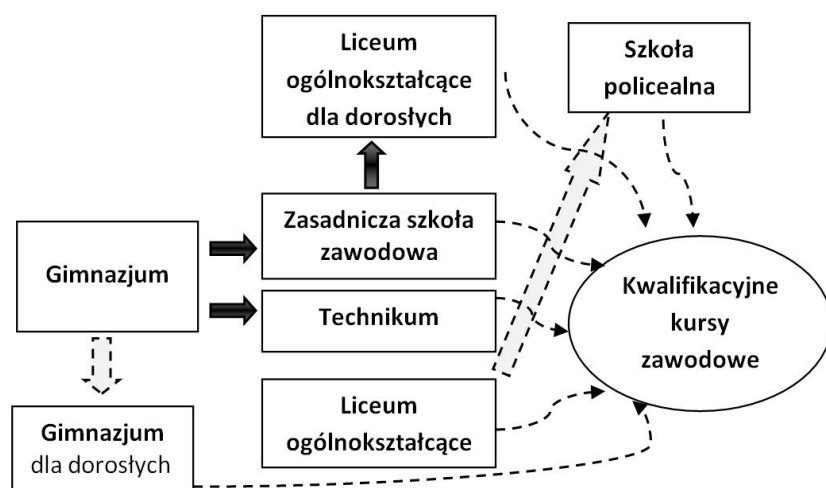
- wykaz pozaszkolnych form kształcenia,
- czas trwania i wymiar godzin tych form,
- liczbę słuchaczy, których chcą przeszkolić,
- nazwę i symbol cyfrowy zawodu, zgodny z klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego.

Środki finansowe na KKZ są uwzględnione w subwencji oświatowej, otrzymywanej przez Jednostki Samorządu Terytorialnego. Podstawą do wyliczenia subwencji jest planowana liczba słuchaczy, wpisana w System Informacji Oświatowej, wg stanu na 30 września roku poprzedzającego rok, dla którego naliczana jest subwencja.

Szkoły i placówki prowadzone przez JST nie mogą pobierać opłat za kwalifikacyjny kurs zawodowy, jeżeli ten kurs jest finansowany w ramach subwencji oświatowej i został ujęty w arkuszu organizacyjnym. Finansowanie szkół i placówek niepublicznych – organizatorów KKZ jest inne niż w przypadku szkół i placówek publicznych. Szkoły, placówki niepubliczne otrzymują dotację z budżetu powiatu dopiero wówczas, gdy słuchacz zda egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie. Ponadto organizator KKZ musi przekazać informację właściwemu organowi (np. staroście powiatu) do 30 września roku poprzedzającego rok udzielenia dotacji o planowanej liczbie słuchaczy KKZ oraz przedstawić zaświadczenia, potwierdzające kwalifikacje w zawodzie słuchaczy, wydane przez okręgową komisję egzaminacyjną.

Nauczyciel kształcenia zawodowego, zatrudniony w szkole lub placówce, może prowadzić zajęcia zarówno w kształceniu szkolnym jak i pozaszkolnym, zgodnie z kwalifikacjami. Zwrócić należy uwagę, że **nauczyciel pracujący na KKZ w pełnym wymiarze świadczy pracę tygodniowo: 18 godzin dydaktycznych na przedmiotach teoretycznych i 22 godziny dydaktyczne na przedmiotach praktycznych.**

Poniższy schemat informuje o możliwości kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych po ukończeniu różnych typów szkół: gimnazjum dla dorosłych, liceum ogólnokształcącego, technikum, zasadniczej szkoły zawodowej, szkoły policealnej oraz liceum ogólnokształcącego dla dorosłych.

Na kwalifikacyjne kursy zawodowe mogą zgłaszać się również osoby, które ukończyły szkołę zgodnie z wcześniejszą strukturą np.: po 7/8 kl. szkoły podstawowej. Nie zamyka się możliwości kształcenia na KKZ przed absolwentami szkół wyższych, czy bezrobotnym. Dyrektor szkoły, prowadzącej kształcenie zawodowe, w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę, ustala zawody, w których kształci szkoła, po zasięgnięciu opinii powiatowej i wojewódzkiej rady zatrudnienia co do zgodności z potrzebami rynku pracy.

Art. 41 ust. 2 pkt 1 rada pedagogiczna opiniuje, w szczególności:

1) organizację pracy szkoły lub placówki, w tym tygodniowy rozkład zajęć edukacyjnych oraz organizację kwalifikacyjnych kursów zawodowych, jeżeli szkoła lub placówka takie kursy prowadzi. Rozporządzenie w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych § 4.1. odnosi organizatorów kwalifikacyjnych kursów zawodowych do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach.

Istotna jest liczba słuchaczy – minimum 20 osób na kursie, która ze względu na udokumentowane trudności prowadzenia zajęć w liczbie 20 słuchaczy, może być mniejsza – za zgodą organu prowadzącego szkołę/placówkę.

Przykładowe zadania dyrektora szkoły/placówki i rady pedagogicznej związane z planowaniem kwalifikacyjnych kursów zawodowych:

Zadania dla dyrektora	Zadania dla rady pedagogicznej
– Sprawdzenie, czy dla wyodrębnionych kwalifikacji mogą być prowadzone KKZ.	– Przygotowanie argumentów przemawiających za prowadzeniem kwalifikacyjnych kursów zawodowych.
– Analiza podstawy programowej kształcenia w zawodzie w zakresie kwalifikacji, którą planuje się do realizacji na KKZ (liczba godzin, możliwości uzyskania dodatkowych kwalifikacji w ramach obszaru kształcenia).	– Analiza podstawy programowej kształcenia w zawodzie: efekty kształcenia (wspólne dla wszystkich zawodów, PKZ – efekty wspólne dla zawodów w obszarze, efekty właściwe dla kwalifikacji).
– Analiza zasobów kadry dydaktycznej i bazy dydaktycznej.	– Opinia o organizacji kwalifikacyjnych kursów zawodowych.
– Podjęcie decyzji dotyczącej organizowania KKZ	

Przykładowe zadania dyrektora szkoły/placówki i kadry dydaktycznej związane z organizowaniem kwalifikacyjnych kursów zawodowych:

..... Symbol i nazwa kwalifikacji	
Zadania dla dyrektora	Zadania dla kadry dydaktycznej
<ul style="list-style-type: none"> - analiza wcześniejszych ustaleń związanych z planowaniem kursu; - ustalenie formy kursu: stacjonarna lub zaoczna; - określenie osób, które mogą być uczestnikami KKZ; - zatwierdzenie oferty KKZ; - przygotowanie działań marketingowych i prowadzenie marketingu; - zainicjowanie prac związanych z opracowaniem planu nauczania KKZ (określenie przedmiotów/modułów, przyporządkowanie liczby godzin na przedmioty/moduły); - opracowanie planu nauczania KKZ; - analiza potrzeb związanych z warunkami realizacji kształcenia oraz możliwościami uzyskania dodatkowych kwalifikacji w ramach obszaru kształcenia. 	<ul style="list-style-type: none"> - weryfikacja wcześniejszych ustaleń, związanych z planowaniem KKZ; - przygotowanie oferty KKZ; - prowadzenie marketingu; - analiza podstawy programowej – grupowanie efektów kształcenia, propozycja przedmiotów/działów programowych; - ustalenie kolejności realizowania przedmiotów/modułów/jednostek modułowych (propozycje liczby godzin); - prace związane z korelacją przedmiotów kształcenia zawodowego oraz warunków realizacji kształcenia; - konsultowanie i uzgadnianie rozwiązań organizacyjnych.

Ryszard Ochociński

*konsultant ds. wspomaganie nauczycieli przedmiotów zawodowych
w ODN w Słupsku*

Palмова niedziela

O, nigdy jeszcze słońcem wyzłocona,
co wczesną wiosną weszło na błękity,
ze ludzkość, patrząc w niebo rozmodlona,
czuje w swych sercach nieziemskie zachwyty,
nie byłaś strojna w wielkie dziejów słowa
jak ty, najbliższa niedzielo palmowa.

Wiosna się budzi... W narodów świątynie
poprzez szeroko otwarte wierzeje
Wolność, dostojna Pani wchodzi minie...
A nim dzień drugi słońcem rozednieje,
polskie się dusze w szczęściu rozaniela
twoim zwycięstwem, palmowa niedzielo.

Konstanty Cwiera

Potwierdzenie kwalifikacji w zawodzie – egzamin zawodowy

Reforma systemu kształcenia zawodowego, wprowadzona ustawą o zmianie ustawy o systemie oświaty z sierpnia 2011 r. oraz późniejszymi aktami wykonawczymi, zapoczątkowała wiele zmian, nie tylko w sposobie zdobywania wiedzy i umiejętności, ale również w sposobie ich potwierdzania na egzaminie zewnętrznym.

Zmiany dotyczą osiągania celów kształcenia zawodowego, zapisanych w podstawie programowej kształcenia w zawodach w formie efektów kształcenia, przypisanych do kwalifikacji, występujących w konkretnym zawodzie.

Zawody umieszczone w klasyfikacji zawodów dla szkolnictwa zawodowego, podzielono na osiem obszarów, a w każdym zawodzie wyodrębniono jedną, dwie lub trzy kwalifikacje. Od roku szkolnego 2012/2013 kształcenie zawodowe jest realizowane w:

- a) trzyletnich zasadniczych szkołach zawodowych,
- b) czteroletnich technikach,
- c) szkołach policealnych o okresie nauczania do 5 semestrów,
- d) formie pozaszkolnej na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

Wraz z wprowadzeniem nowej klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego i nowej podstawy kształcenia w zawodach, wprowadzono modyfikację sposobu potwierdzania kwalifikacji zawodowych. Teraz każdą kwalifikację wyodrębnioną w zawodzie potwierdza się odrębnym egzaminem już w trakcie nauki w szkole lub po jej zakończeniu. Do nowego egzaminu przystępują uczniowie szkół prowadzących kształcenie zawodowe, po zrealizowaniu treści właściwych dla efektów, przypisanych danej kwalifikacji, absolwenci tych szkół, osoby, które ukończyły kwalifikacyjny kurs zawodowy a także osoby dorosłe, które mogą zdawać egzamin eksternistyczny.

Skoro mowa o egzaminach potwierdzających kwalifikacje w zawodzie, należałoby udzielić odpowiedzi na pytanie, czym są owe kwalifikacje? Otóż, **przez kwalifikację w zawodzie należy rozumieć wyodrębniony w danym zawodzie zestaw oczekiwanych efektów kształcenia, których osiągnięcie potwierdza świadectwo wydane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną**. Jeżeli w przykładowym zawodzie występuje jedna kwalifikacja, to po zdaniu egzaminu potwierdzającego tę kwalifikację i po przedstawieniu w OKE świadectwa ukończenia odpowiedniego typu szkoły (ZSZ

lub Technikum), otrzymuje się dyplom, potwierdzający kwalifikacje w danym zawodzie. Jeżeli natomiast w zawodzie występują dwie lub trzy kwalifikacje, to osoba zainteresowana musi podejść do egzaminu z każdej kwalifikacji. Dopiero, gdy absolwent danego typu szkoły przedstawi w OKE świadectwo ukończenia tej szkoły i wcześniej zdał egzaminy ze wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w tym zawodzie, otrzymuje dyplom, potwierdzający kwalifikacje zawodowe.

Należy tu mocno podkreślić, że zarówno proces kształcenia w danym zawodzie, jak i tworzenie zadań na egzamin zawodowy, odbywają się w oparciu o podstawę programową kształcenia dla danego zawodu. Nowy egzamin, który pojawił się w 2012/2013 r. szkolnym jest formą oceny poziomu opanowania przez zdającego wiedzy i umiejętności z zakresu jednej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie. Zmodernizowany egzamin – podobnie jak poprzedni – jest egzaminem zewnętrznym i umożliwi uzyskanie porównywalnej i obiektywnej oceny poziomu osiągnięć zdającego, poprzez zastosowanie jednolitych wymagań, kryteriów oceniania i zasad przeprowadzania egzaminu, opracowanych przez instytucje zewnętrzne, niezależne od systemu kształcenia. Rolę instytucji zewnętrznych pełnią: Centralna Komisja Egzaminacyjna i osiem okręgowych komisji egzaminacyjnych, powołanych przez Ministra Edukacji Narodowej w 1999 r.

Okręgowe komisje egzaminacyjne na terenie swojej działalności przygotowują, organizują i przeprowadzają zewnętrzne egzaminy zawodowe. Rezultaty egzaminów pośrednie i końcowe oceniają według jednolitych kryteriów zewnętrzni, przeszkoleni egzaminatorzy. **Nowy egzamin zawodowy składa się z dwóch części: pisemnej i praktycznej.**

Część pisemna egzaminu jest przeprowadzana w formie testu pisemnego, który może być do sierpnia 2017 r. przeprowadzany tradycyjnie – z wykorzystaniem papierowych arkuszy egzaminacyjnych i papierowych kart odpowiedzi albo w wersji elektronicznej – z wykorzystaniem komputera.

Od 1 września 2017 r. część pisemna egzaminu przeprowadzana będzie tylko w wersji elektronicznej, z wykorzystaniem elektronicznego systemu przeprowadzania egzaminu zawodowego, w przystosowanych do tego celu salach i stanowiskach egzaminacyjnych. Zdający będzie rozwiązywał zadanie pojawiające się na

ekranie komputera. Czas trwania części pisemnej egzaminu wynosi nie krócej niż 45 minut i nie dłużej niż 90 minut. Dokładne informacje o przebiegu egzaminu można znaleźć w informatorze o egzaminie dla danego zawodu. Wynika z niego, że zdający w ciągu 60 minut odpowiada na 40 pytań testowych zamkniętych, wielokrotnego wyboru, zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym, wybierając jedną prawidłową odpowiedź spośród czterech podanych propozycji.

W czasie egzaminu zdający nie powinni opuszczać sali egzaminacyjnej. Jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach i przy zastosowaniu obowiązujących procedur, przewodniczący zespołu nadzorującego może zezwolić zdającemu opuścić salę. W sali egzaminacyjnej, podczas części pisemnej egzaminu, mogą przebywać wyłącznie zdający, przewodniczący zespołu egzaminacyjnego, osoby wchodzące w skład zespołu nadzorującego, osoby odpowiadające za poprawne działanie stanowisk egzaminacyjnych oraz upoważnione osoby delegowane do obserwacji przebiegu egzaminu.

Część praktyczna egzaminu zawodowego jest przeprowadzana w formie testu praktycznego na stanowisku egzaminacyjnym, wyposażonym zgodnie z warunkami realizacji kształcenia w danym zawodzie, opisanymi w części III w podstawie programowej kształcenia w zawodach, właściwymi dla danej kwalifikacji, w zakresie której odbywa się egzamin.

Zdający wykonuje na tym stanowisku zadanie, zawarte w arkuszu egzaminacyjnym. Na zapoznanie się z treścią zadania oraz z wyposażeniem stanowiska egzaminacyjnego zdający ma 10 minut, których nie wlicza się do czasu trwania części praktycznej egzaminu. Część praktyczna egzaminu rozpoczyna się z chwilą zapisania w widocznym miejscu czasu rozpoczęcia i zakończenia pracy, zgodnie z zegarem, znajdującym się w pomieszczeniu egzaminacyjnym.

Dokładny czas trwania części praktycznej egzaminu dla konkretnej kwalifikacji, określony jest w informatorze o egzaminie potwierdzającym kwalifikacje w zawodzie. Czas trwania egzaminu nie może być krótszy niż 120 minut i nie dłuższy niż 240 minut, czas ten zapisany jest też w arkuszu egzaminacyjnym. W trakcie trwania części praktycznej egzaminu, każdy zdający pracuje przy osobnym stanowisku egzaminacyjnym, które powinno być tak przygotowane, aby zapewniona była samodzielna praca zdających. Podczas obu części egzaminu nie udziela się zdającym żadnych wyjaśnień, dotyczących zadań egzaminacyjnych.

W sali egzaminacyjnej w trakcie trwania części praktycznej egzaminu, oprócz zdających i egzaminatorów, mogą przebywać wyłącznie osoby wchodzące

w skład zespołu nadzorującego, kierownik ośrodka egzaminacyjnego oraz osoby delegowane do obserwacji tej części egzaminu. Część praktyczną egzaminu obserwują i oceniają egzaminatorzy, wpisani do ewidencji egzaminatorów w zakresie przeprowadzania egzaminu, po twierdzącego kwalifikacje w zawodzie. Egzaminatorem nie może być nauczyciel zatrudniony w szkole lub placówce, w której jest przeprowadzana część praktyczna egzaminu. Po zakończeniu części praktycznej egzaminu, zdający opuszczają salę egzaminacyjną, pozostawiając na swoich stanowiskach egzaminacyjnych efekty wykonania zadania egzaminacyjnego oraz związaną z nim dokumentację.

Egzaminator, w obecności zespołu nadzorującego część praktyczną, stosując kryteria oceniania opracowane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną dla danego egzaminu zawodowego, wypełnia karty oceny zdających. Egzaminator ocenia:

1. jakość rezultatu końcowego pod względem spełnienia wymagań określonych w zadaniu egzaminacyjnym;
2. jakość rezultatu pośredniego, w przypadku gdy jego ocena ma bezpośredni wpływ na ocenę jakości rezultatu końcowego, a nie jest możliwa po wykonaniu zadania egzaminacyjnego;
3. przebieg wykonania zadania pod względem:
  - a) przestrzegania przepisów bhp podczas wykonywania zadania egzaminacyjnego;
  - b) zgodności z metodami lub technologiami właściwymi do wykonania zadania egzaminacyjnego.

Egzamin zawodowy może być przeprowadzany w ciągu całego roku szkolnego. Termin egzaminu ustala dyrektor okręgowej komisji egzaminacyjnej, w uzgodnieniu z dyrektorem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, a następnie ogłasza na stronie internetowej OKE, nie później niż 5 miesięcy przed ustaloną datą rozpoczęcia egzaminu.

Do części pisemnej egzaminu zawodowego uczeń (słuchacz) przystępuje w szkole, do której uczęszcza, a absolwent w szkole, którą ukończył. Do części praktycznej egzaminu zawodowego uczeń (słuchacz) przystępuje w szkole, do której uczęszcza, lub u pracodawcy, u którego odbywa praktyczną naukę zawodu, a absolwent – w szkole, którą ukończył lub u pracodawcy, u którego odbywał praktyczną naukę zawodu. Uczeń (słuchacz) lub absolwent może również być skierowany przez dyrektora OKE do innej szkoły lub placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, lub do pracodawcy w celu zdania egzaminu, ale tylko w uzasadnionych przypadkach (np. uczniowie danej szkoły odbywają zajęcia praktyczne w CKP).

Informację o terminie i miejscu egzaminu może przekazać zdającemu dyrektor szkoły lub dyrektor OKE. Uczniowie (słuchacze), którzy złożyli deklarację przystąpienia do egzaminu, nie później niż jeden miesiąc przed datą rozpoczęcia każdej części egzaminu są informowani przez dyrektora szkoły (przewodniczącego zespołu egzaminacyjnego lub kierownika ośrodka egzaminacyjnego) o terminie i miejscu przeprowadzenia danej części egzaminu oraz o wymaganych dokumentach, materiałach i przyborach, z którymi powinni zgłosić się na egzamin.

Absolwenci i osoby, które ukończyły kwalifikacyjny kurs zawodowy oraz osoby posiadające świadectwa szkolne uzyskane za granicą, które złożyły do OKE deklarację przystąpienia do egzaminu, nie później niż jeden miesiąc przed datą rozpoczęcia każdej części egzaminu, są informowani przez dyrektora OKE o terminie i miejscu przeprowadzania danej części egzaminu oraz o wymaganych dokumentach, materiałach i przyborach, z którymi powinni zgłosić się na egzamin.

Zdający zdał egzamin zawodowy, jeżeli uzyskał:

1. z części pisemnej – co najmniej 50% punktów możliwych do uzyskania (czyli rozwiązał poprawnie 20 zadań testu pisemnego);
2. z części praktycznej – co najmniej 75% punktów możliwych do uzyskania.

Wynik części pisemnej egzaminu zawodowego ustala OKE na podstawie:

1. odpowiedzi zapisanych i zarchiwizowanych w elektronicznym systemie przeprowadzania egzaminu zawodowego – w przypadku, gdy część pisemna egzaminu jest przeprowadzana z wykorzystaniem elektronicznego systemu przeprowadzania egzaminu zawodowego;
2. elektronicznego odczytu karty odpowiedzi – w przypadku, gdy część pisemna egzaminu jest przeprowadzona z wykorzystaniem arkuszy egzaminacyjnych i kart odpowiedzi.

Wynik części praktycznej egzaminu zawodowego ustala OKE na podstawie elektronicznego odczytu karty oceny wypełnionej przez egzaminatora.

Szczegółowe informacje, dotyczące egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie, można znaleźć w informatorach, które są dostępne na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej pod adresem: www.cke.edu.pl.

Ryszard Ochociński

*konsultant ds. wspomaganie nauczycieli
przedmiotów zawodowych
w ODN w Słupsku*

Poradnictwo zawodowe

Wprawki ku dorosłości

Już w bardzo wczesnym okresie rozwoju dziecko czuje, że posiada pewne zdolności, talenty, że wykonanie niektórych rzeczy przychodzi mu łatwo i sprawia przyjemność. Te doświadczenia składają się na niezwykle istotny proces autoanalizy, który powinien w przyszłości przynieść odpowiedź na następujące pytania:

- *Co chce robić w życiu?*
- *Jaka praca mnie pasjonuje?*
- *Poprzez jakie zadania będę rozwijał i uwydatniał własny talent?*

Rodzina ma w tym procesie do odegrania bardzo istotną rolę. Warunki życia dziecka, możliwości związane z nabywaniem przez nie różnorodnych doświadczeń i umiejętności, cały proces edukacji, jakość relacji z najbliższymi oraz rówieśnikami, możliwość obserwacji właściwych postaw i zachowań, nie pozostają bez wpływu na to, jak w dorosłym życiu dziecko poradzi sobie z napotykanymi wyzwaniami i trudnościami.

Praca, która daje człowiekowi zadowolenie, nierozzerwalnie musi łączyć się z możliwością rozwijania własnych zainteresowań i wykorzystywania posiadanych talentów, ale i zabezpieczać potrzeby materialne. Prawdziwej satysfakcji, nie zapewni zajęcie ciekawe, lecz niepozwalające na utrzymanie rodziny oraz praca dobrze płatna, ale mało interesująca, niezgodna z aspiracjami jej wykonawcy. Zarówno w pierwszym, jak i w drugim przypadku trudno mówić o satysfakcji zawodowej. Sytuacja ta może przekładać się na inne sfery aktywności człowieka, w tym jego relacje rodzinne i w rezultacie poczucie szczęścia oraz satysfakcji z życia.

Dzieciństwo i okres dojrzewania to najważniejsze okresy, w trakcie których człowiek przygotowuje się do przyszłej kariery zawodowej. W tym okresie rozwija się jego osobowość, kształtują umiejętności i postawy. Niezwykle ważną rolę w tym procesie odgrywają osoby, będące w najbliższym otoczeniu młodego człowieka. Ich pomoc, wsparcie i przykład stanowią swoistą „wprawkę” ku dorosłości.

Wiek szkolny

Wiek szkolny to okres ugruntowania dotychczasowej wiedzy o sobie oraz pogłębianie jej poprzez kolejne doświadczenia. Dzieci w tym okresie nie potrafią jeszcze w pełni kompetentnie ocenić własnych umiejętności oraz przewidywać, w jaki sposób wykorzystywać po-

siadane zasoby. Myśląc o przyszłej pracy, odwołują się niejednokrotnie do obserwowanych zawodów, które wydały im się pasjonujące. Owe marzenia o własnej przyszłości zawodowej, związane są z szacunkiem, jakim dzieci darzą osoby wykonujące daną pracę, postaciami, które są dla nich autorytetami. Obserwacja pracy może tu mieć charakter bezpośredni np. pragnienie bycia nauczycielem często wiąże się z sympatią dziecka do konkretnego, uczącego go człowieka – nauczyciela, wychowawcy. Chęć zostania astronautą czy gwiazdą rocka może z kolei wynikać z fascynacji postaciami w oglądanym filmie. W okresie tym większość dzieci zmienia własne zapatrywania zawodowe niemal jak w kalejdoskopie. Jednego dnia pragną być weterynarzem, innego policjantem.

W okresie tym oczywiście nadal ważną rolę odgrywa zabawa, która jednak z biegiem czasu może przybierać pewne preferowane i powtarzające się formy. Już na tym etapie ujawniają się pierwsze zwiastuny aktywności, w których gustuje dziecko. Ta forma może wiązać się z ruchem i rozwijać się poprzez chętnie uczestniczenie w różnych zajęciach sportowych, a nawet wyborze najbardziej lubianej dyscypliny sportu. Inna forma aktywności może wiązać się z upodobaniem zabaw, pozwalających na rozwijanie umiejętności plastycznych, muzycznych, literackich lub aktorskich. Często dzieci potrafią łączyć wiele zainteresowań. Zdobywanie doświadczeń pozwala im na wybór tej dziedziny, w której czują się najbardziej kompetentne, a sukcesy dostarczają im poczucia największej satysfakcji. Dziecko stara się uczyć nowych umiejętności, sama nauka powinna sprawiać mu radość, być okazją do poznawania nowych zjawisk i rzeczy, ale zarazem stanowić podstawę do zdobywania wiedzy na temat samego procesu uczenia się. Umiejętność uczenia się, stanie się w niedalekiej przyszłości dla dziecka kluczowa w perspektywie dalszych sukcesów edukacyjnych.

Gotowość do poszukiwania informacji, pomogą mu w wypracowaniu najwłaściwszych dla siebie mechanizmów wzbogacania własnej wiedzy i umiejętności.

Jeśli jesteś rodzicem dziecka w wieku szkolnym, zadбай o to, aby:

- miało szansę na aktywny udział w różnych zajęciach, pozwalających na samorozwój, (nie zniechęcaj dziecka do wybranej przez niego formy zajęć, pozwól mu się sprawdzić, szanując jego decyzje, bądź gotów na przyjęcie argumentów dziecka, na rzecz zaprzestania udziału w zajęciach, które okazały się dla niego mało interesujące),
- uczyło się tolerancji poprzez odnajdywanie zalet własnych i innych ludzi,
- odnajdywało praktyczne możliwości wykorzystania nabytej wiedzy i umiejętności,

- chwilowe niepowodzenia nie stały się trwałym przekonaniem o swoich słabościach, rozwijało chęć poznania samego siebie, odkrywania swoich możliwości (zachęcaj do udziału w różnorodnych konkursach, zawodach, pracach w kołach zainteresowań),
- przebywało z rówieśnikami oraz miało okazje do uczestniczenia w różnych formach kontaktów społecznych, pozwalaj na odnajdywanie autorytetów (zachęcaj dziecko do integracji z grupą poprzez udział w wycieczkach, koloniach, obozach, rozwijania więzi przyjacielskich),
- poszukiwało właściwych dla siebie sposobów uczenia się, dostrzegało wartość wiedzy i odnosiło sukcesy szkolne w obszarze jego indywidualnych zainteresowań i predyspozycji (nagroda za udział w konkursie recytatorskim, plastycznym, zawodach sportowych jest tak samo cenna, nie wartościuj osiągnięć dziecka, pozwól mu na wykazanie się swoimi talentami),
- przekonania, które posiada na temat swoich umiejętności i chęci samodoskonalenia oraz jego wizja przyszłości, nie były deprecjonowane, ignorowane czy wyśmiewane, pozwól mu uwierzyć w swoje możliwości,
- dziecko czuło się bezpiecznie pod względem fizycznym – czuło, że nic mu nie zagraża,
- dziecko czuło się bezpieczne pod względem emocjonalnym – nie doświadczało strachu ani poniżenia,
- miało poczucie przynależności do grupy społecznej, jaką jest dla niego rodzina, znało swoją rolę i miało w niej oparcie,
- odnajdywało sens swoich wysiłków.

Największym wyzwaniem, stojącym przez rodzicami jest stworzenie warunków pozwalających dziecku uwierzyć w swoje możliwości i zachęcenie je do dawanania z siebie tego, co najlepsze.

Wiek dojrzewania

W tym okresie dotychczasowe doświadczenia i ugruntowane przekonania na temat własnych możliwości zaczynają przybierać konkretną postać, ukierunkowując młodego człowieka na drogę wyborów zawodowych. To wiek, w którym kolejne decyzje, związane z poszukiwaniem właściwej szkoły średniej oraz studiów, mają już niebagatelne znaczenie dla kariery zawodowej. Okres ten można śmiało określić czasem poszukiwania, definiowania się tożsamości zawodowej człowieka. Niejednokrotnie młodzież w tym czasie czuje się zagubiona, dezorientowana. Sprzyja to podatności na wpływ otoczenia, zarówno rodzinnego jak i rówieśniczego i może niestety wiązać się z podejmowaniem nieprzemyślanych spontanicznych decyzji. Będąc rodzicem nastolatka, postaraj się, aby:

- stwarzać klimat zaufania i dobrej komunikacji,
- być otwartym na problemy swojego dziecka,
- pomagać mu w wypracowaniu najlepszych rozwiązań, nie narzucając z góry swojej woli,
- nakłaniać do przemyślanych decyzji, wskazywać możliwe konsekwencje dokonywanych wyborów w perspektywie jego przyszłości,
- stwarzać warunki do dalszego samopoznania, eksperymentowania oraz podejmowania prób sprawdzania się w różnych sytuacjach, wymagających samodzielności, w tym sytuacji w pracy,
- wspierać swoje dziecko w dalszym rozwijaniu posiadanych już kompetencji, pogłębianiu zainteresowań, poszerzaniu wiedzy pokazując mu, że jego zainteresowania są dla nas ważne, jeśli to możliwe – współuczestniczyć w nich razem z dzieckiem,
- szanować odrębność dziecka, nie narzucać mu własnej woli, a raczej ustalać zasady, obowiązujące w relacjach rodzinnych,
- pozwalać ponosić konsekwencje podejmowanych wyborów i działań.

* * *

Wsparcie poradni psychologiczno-pedagogicznej

Metody pracy indywidualnej

Czasem wsparcie ze strony rodziny w dokonaniu właściwych wyborów, dotyczących szkoły i drogi zawodowej, nie wystarcza lub po prostu go brak. Wtedy pomocą służyć może poradnia psychologiczno-pedagogiczna, która prowadzi różne formy poradnictwa w tym zakresie.

Poradnictwo indywidualne jest jedną z podstawowych form pomocy uczniowi, który znalazł się w trudnej sytuacji i nie potrafi sam poradzić sobie z jej rozwiązaniem. Zadaniem doradcy jest udzielenie pomocy zgłaszającej się do niego osobie, co nie oznacza dawania rad, sugerowania, proponowania gotowych rozwiązań.

Poradnictwo indywidualne to:

- pomoc uczniom szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w orientacji zawodowej, w uzyskaniu wiedzy niezbędnej do podjęcia świadomego wyboru zawodu czy dalszej szkoły,
- interpretowanie zainteresowań zawodowych sformułowanych w inwentarzach zainteresowań,
- asystowanie i pomoc maturzystom w podjęciu edukacji, umożliwiającej znalezienie się później na rynku pracy.

Podstawowe formy poradnictwa indywidualnego to:

- wywiad zawodowy,
- rozmowa doradcza,
- obserwacja,
- metody testowe.

Wywiad zawodowy to kierowana rozmowa, która ma na celu ocenę przydatności zawodowej kandydata. W wywiadzie zawodowym doradca uzyskuje informacje na temat rozmówcy za pomocą stawianych odpowiednio pytań i otrzymywanych odpowiedzi oraz przez zachęcanie i inspirowanie rozmówcy do swobodnych wypowiedzi o sobie.

Podczas **rozmowy doradczej** uczeń wspólnie z doradcą dążą do rozwiązania konkretnego problemu. Można wyróżnić cztery etapy takiej rozmowy doradczej:

- przygotowawczy,
- zachęcanie do badania,
- zasadniczy,
- końcowy.

Obserwacje to podstawowa forma poradnictwa indywidualnego, polegająca na świadomym, planowanym i celowym spostrzeganiu zachowania się człowieka, rejestrowaniu przebiegu zjawisk i zdarzeń.

Metody testowe w poradnictwie indywidualnym to narzędzia, które zawierają w sobie element pomiaru i dlatego są często nazywane testami psychometrycznymi. Ich celem jest zastosowanie obiektywnego pomiaru zdolności, umiejętności lub cech kandydatów, które są badane na podstawie sposobu i poziomu wykonania testów. Najczęściej wykorzystywanymi psychologicznymi testami kwalifikacyjnymi są:

- **Testy uzdolnień** – mogą dotyczyć takich obszarów, jak: zręczność, uzdolnienia biurowe lub manualne. Przykładem takiego testu jest, np. prośba o załatwienie konkretnej sprawy, wynikającej z realizacji bieżących działań lub rozwiązanie jakiegoś problemu, mogącego się pojawić w pracy codziennej. Mają one na celu prognozę możliwości kandydata do wykonania określonych zadań, na określonym stanowisku. Preferowane uzdolnienia określone są przez analizę umiejętności i specyfikę stanowiska pracy.
- **Testy zdolności** określają natężenie cech związanych z danym stanowiskiem pracy. Mogą to być m.in. takie cechy jak: zdolności postrzegania, werbalne, numeryczne czy też manualne. Testy te pomagają zbadać u kandydata np. umiejętność rozpoznawania bliskoźnaczności wyrazów lub określania powiązań, dobrą pamięć i umiejętności wypowiadania się.
- **Testy osobowości** mają za zadanie ocenę osobowości ucznia i jego zachowań na danym stanowisku.

sku. Odnoszą się do jego relacji z otoczeniem. Pewne cechy osobowości mogą bowiem ułatwiać wykonanie zadań i osiągnięcie satysfakcji z pracy.

- **Testy zainteresowań** nazywane są często „Kwestionariuszami zainteresowań”. Kwestionariusze dotyczące zainteresowań mogą stanowić uzupełnienie wyżej omówionych testów osobowości. Określają one skłonności kandydatów do wyboru określonych rodzajów zajęć. Oceniają indywidualne zainteresowania i preferencje. Testy te badają zainteresowania kandydatów poprzez pytania, odnoszące się do codziennych sytuacji, a kandydat udziela odpowiedzi, zgodnie ze swoimi preferencjami. Jeżeli udziela odpowiedzi w podobny sposób, w jaki udzielają tych odpowiedzi ludzie odnoszący sukcesy w danym zawodzie, to jest wysoce prawdopodobnie, że właśnie w tym zawodzie się sprawdzi.
- **Testy osiągnięć** mierzą zakres wiedzy i możliwości wykonywania czynności wymaganych na danym stanowisku pracy. Badają zdolności oraz umiejętności nabyte wcześniej na drodze doświadczenia zawodowego czy też szkoleń lub kursów. W zależności od charakteru i stanowiska, mogą dotyczyć m.in.: sporządzenia wykresu na podstawie przedstawionych danych lub przepisania tekstu na komputerze. O uzyskanym przez ucznia, klienta wyniku stanowić będzie np. obliczenie, ile czasu to mu zajęło i porównanie tej wielkości z określoną normą dla danego stanowiska.

Metody pracy doradcy zawodowego na różnych szczeblach edukacyjnych

Poradnictwo zawodowe, prowadzone w formie poradnictwa grupowego jest jedną z metod, oprócz informacji zawodowej i poradnictwa indywidualnego, z powodzeniem stosowaną w pracy w szkołach na różnych etapach edukacyjnych.

W związku z zapotrzebowaniem na poradnictwo grupowe, został opracowany program innowacyjny ***Kim chcę zostać w życiu?*** Działanie to wychodzi naprzeciw potrzebom uczniów, którzy będą kończyć szkoły podstawowe, gimnazja, a także szkoły ponadgimnazjalne. **Podstawowym celem** programu, realizującego zagadnienia z orientacji zawodowej i poradnictwa zawodowego, jest zharmonizowanie osobistych potrzeb, zainteresowań, marzeń jednostki z potrzebami i oczekiwaniami społecznymi, a w rezultacie: **przygotowanie uczniów do podjęcia trafnej decyzji szkolnej i zawodowej**. Program ***Kim chcę zostać w życiu?*** ma za zadanie wprowadzać młodzież w dziedzinę dokonywania wyborów i podejmowania ważnych dla przyszłości decyzji,

a także ma zachęcać uczniów do aktywnego poznania własnych preferencji zawodowych i pobudzać ich do twórczej pracy nad sobą.

Program innowacyjny omawia zagadnienia związane z:

- samooceną i samopoznaniem (zainteresowania, umiejętności, temperament, obraz własnej osoby),
- etapami podejmowania decyzji zawodowych,
- informacjami dotyczącymi poznania zawodów,
- wymogami współczesnego rynku pracy,
- redagowanie dokumentów aplikacyjnych,
- oceną własnych predyspozycji odnośnie wybranego zawodu.

Program obejmuje **trzy moduły** dla szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich, którym przyporządkowane są bloki tematyczne, odpowiednie dla poszczególnych poziomów kształcenia:

I moduł – Uczeń poznaje siebie.

II moduł – Uczeń poznaje zawody.

III moduł – Uczeń poznaje ścieżki kształcenia i realizację własnych marzeń.

Oferowane w programie zajęcia pomagają zwiększyć szansę na wybór przez uczniów właściwej szkoły, zawodu, czy kierunku studiów oraz wpłyną na motywację do dalszego kształcenia czy dobrego wyboru studiów wyższych oraz znalezienia odpowiedniej pracy. Realizacja celów kształcenia i wychowania w zakresie orientacji zawodowej wymaga zastosowania odpowiednich **metod i form pracy** oraz właściwego doboru środków dydaktycznych.

* * *

Efektom dokonującego się na naszych oczach postępu cywilizacyjnego są przeobrażenia we wszystkich sferach życia człowieka. By im sprostać, młody człowiek musi ustawicznie rozwijać swoje umiejętności, doskonalić i nabywać nowe kompetencje. Nie bez powodu zagadnienie poradnictwa i doradztwa zawodowego stało się tak ważne w formułowanych wobec szkolnictwa oczekiwaniach, które zakładają lepsze przygotowanie nowego pokolenia do radzenia sobie na rynku pracy. Jednak to rola rodziny, w tym głównie rodziców, jest w tym procesie nieoceniona. To oni są przecież pierwszymi, wzorami i doradcami zawodowymi dla swoich dzieci i nigdy nie mogą o tym zapominać.

Małgorzata Chojnowska-Rejmer

Alina Bacic-Saliszewska

*Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
w Słupsku*

Możliwości kreatywnego rozwoju zawodowego

Doświadczenie zawodowe kluczem do kariery

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Malborku ma wieloletnie doświadczenia w pozyskiwaniu środków unijnych i realizacji projektów międzynarodowej współpracy, a w szczególności mobilności uczniowskich, które stwarzają młodym ludziom możliwość odbycia praktyk zawodowych za granicą, rozwoju osobistego i zawodowego oraz otwarcia się na nowe perspektywy, jakie daje młodym Europejczykom przynależność do UE.

ZSP nr 3 w Malborku był promotorem projektu pt. **Doświadczenie zawodowe kluczem do kariery**. Partnerem zagranicznym tego przedsięwzięcia był ADC College z Londynu. Projekt zawierał propozycję czterytygodniowego stażu zawodowego w miesiącach: wrzesień/październik 2013 r., dla grupy 15 uczniów szkoły, kształcących się w zawodach technik hotelarstwa oraz technik obsługi turystycznej. Przebieg stażu był zgodny z programem praktyk zawodowych oraz podstawą kształcenia dla obu zawodów, która w obszarach treści realizowanych podczas praktyk, zawierała elementy wspólne dla obu kierunków.

Realizacja staży w obiektach hotelarskich Londynu, zarówno dla technika hotelarstwa, jak i technika obsługi turystycznej, miała swoje uzasadnienie w treściach zawodowych, realizowanych przez oba kierunki. Pracownik branży turystycznej, aby przygotować ofertę turystyczną, która da klientowi pełne zadowolenie, musi znać zasady funkcjonowania obiektów hotelarskich, ich standardy, przypisany im zakres świadczeń oraz rodzaje dostępnych usług gastronomicznych. Ponieważ współczesny rynek usług jest bardzo wymagający, więc przez pracowników musi być pojmowany interdyscyplinarnie, a profesjonalną obsługę zagwarantuje jedynie rzetelne przygotowanie zawodowe.

Praktyki odbywane w Londynie były kontynuacją doświadczeń zawodowych, jakie uczniowie zdobyli w czerwcu w obiektach hotelarskich Malborka. Dzięki temu, wyjeżdżając na drugą praktykę zawodową do Londynu, uczniowie mieli bogatsze doświadczenia, więcej umiejętności zawodowych, a przez to lepiej rozumieili istotę zawodu hotelarza. Doświadczenia, wyniesione z praktyk odbywanych w Polsce, ułatwiły im start zawodowy w nowym otoczeniu, pozwoliły na pełniejsze czerpanie z nowych doświadczeń i skupienie się na perspektywach rozwoju zawodowego w nowym otoczeniu. Chcieliśmy, aby programy nauczania dla obu zawodów, realizowane w ZSP nr 3, sprostały wysokim oczekiwa-

niom branży i przygotowały uczniów na to, co czeka ich w przyszłości, jeśli podążą ścieżką kariery.

Konsekwencją naszych działań było zorganizowanie staży zagranicznych, przygotowujących młodzież na wielowymiarowe aspekty zawodów, jakie wybrali, uświadomienie im nowych możliwości rozwoju oraz stworzenie kontaktu z multikulturową społecznością brytyjską.

Podczas praktyk uczniowie podnieśli swoje umiejętności językowe, mieli okazję rozbudować wiedzę z zakresu organizacji i techniki prac, związanych z zawodem wykonywanym w przyszłości. Najważniejszym celem projektu był zawodowy rozwój uczniów, którzy zdobyte umiejętności w przyszłości wykorzystają w dalszej karierze zawodowej. Praktyki w Londynie były dla nich szansą na poznanie światowych standardów usług hotelarskich i turystycznych.

W trakcie stażu uczniowie mieszkali u rodzin angielskich, które stworzyły im warunki, zbliżone do domowych. Obcując z nimi na co dzień, uczestnicy projektu mogli na własne oczy przekonać się, jak wyglądają realia życia zwykłych Brytyjczyków, poznać ich kulturę oraz codzienne zwyczaje. Kontakt z rodzinami był także okazją do codziennych rozmów i wymiany zdań, z pewnością wpłynął więc na świadomość językową uczniów. Kwatery, w których zamieszkali uczniowie, były oddalone o ok. 30 minut drogi pieszo (10 min środkami lokomocji) od siedziby partnera ADC College. Od miejsca odbywania praktyk w obiektach hotelarskich dzieliła ich nie więcej niż godzina drogi środkami komunikacji miejskiej. Na czas praktyk uczniowie otrzymali bilety miesięczne, które umożliwiły im swobodne poruszanie się środkami komunikacji. Wsparcia w zakresie dostarczenia materiałów i map, umożliwiających orientację topograficzną, udzieliły im rodziny goszczące oraz partner projektu, podczas spotkania wstępnego po przyjeździe.

Podczas wyjazdu uczniów uwzględniono także program kulturowy, dzięki któremu uczestnicy mogli zapoznać się z kulturą kraju i okolicą odbywania stażu: zwiedzili muzea, galerie, poznali miejsca ważne dla turysty i każdego Brytyjczyka. Program kulturowy w formie ramowej opracowali sami uczniowie, podczas zajęć przygotowujących ich do odbycia stażu. Realizacja programu kulturowego została dostosowana do możliwości czasu wolnego, jakim dysponowali uczniowie poza godzinami praktyk stażowych.

W trakcie praktyk uczniom towarzyszył opiekun, nauczyciel zawodowego języka angielskiego, który był

dla nich wsparciem i ułatwił przystosowanie się do nowego środowiska. Opiekun stażu był odpowiedzialny za m.in. za organizację spotkań z uczniami, omawianie z nimi spraw bieżących, związanych z realizacją zadań, rozwiązywanie ewentualnych problemów, sporządzanie opisów przebiegu stażu w formie raportów i przesyłanie ich do ZSP 3 w Malborku. W sytuacjach nagłych, wsparcia udzielał również partner, pośredniczący w projekcie ADC Technology Training.

Projekt „Doświadczenie zawodowe kluczem do kariery”, przygotowany przez ZSP 3, odpowiadał potrzebom rozbudowującego się w regionie sektora usług hotelarskich i turystycznych. Perspektywy rozwoju turystyki oraz modernizacja istniejącej bazy hotelarskiej, stwarzają młodzieży szansę zdobycia interesującej pracy. Staż pozwolił im obcować z zupełnie nowym środowiskiem i stworzył okazję poznania wielokulturowości społeczeństwa Londynu, był także okazją do kontaktów z szeroko rozumianą klientelą brytyjską o zróżnicowanych potrzebach i oczekiwaniach. Wielokulturowość stolicy Wielkiej Brytanii to zjawisko, z jakim uczniowie do tej pory się nie zetknęli. Wobec rozwijającego się rynku usług turystycznych i hotelarskich w naszym regionie, można sądzić, że jego rozbudowa przyciągnie także nowych klientów, o równie wysokich wymaganiach. Wówczas, doświadczenia i nabyte umiejętności, będą dla uczestników stażu ważnym atutem i uczynią ich bardziej konkurencyjnymi i atrakcyjnymi na wymagającym rynku pracy.

Udział szkoły w projekcie zwiększył atrakcyjność kształcenia zawodowego, poprawił jego jakość i wydajność edukacji zawodowej. Uzyskany w wyniku praktyk certyfikat *Europass Mobility*, uczynił proces kształcenia realizowany w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Malborku prawdziwie europejskim, a uczniom uczestniczącym w projekcie, dał szansę nowego rozwoju, wzmacniając ich pozycję na rynku pracy.

Bardzo istotnym elementem projektu był także aspekt finansowy. Udział w stażu i pobyt uczniów, wliczając w to kieszonkowe na wyjazd oraz środki umożliwiające zwiedzenie Londynu, był dla nich bezpłatny, dzięki współfinansowaniu przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Wartość zrealizowanego projektu to 45 tys. euro tj. ok 182 tys. zł.

Uczniowie z Malborka...

Uczniowie z Malborka wybierają zawody z przyszłością to drugi z projektów, w jakim uczestniczyli uczniowie ZSP nr 3 w Malborku. Projekt realizowany został wspólnie z angielskim partnerem – ADC College z Londynu i umożliwił 30 uczniom klas: technik infor-

matyk, technik hotelarstwa oraz technik żywienia i usług gastronomicznych, odbycie czterotygodniowych staży zawodowych w londyńskich firmach. Troszcząc się o przyszłość naszych uczniów, chcieliśmy zapewnić im możliwość odbywania praktyk w nowoczesnych firmach, stosujących technologie i rozwiązania, gwarantujące prawdziwie europejski poziom produktom i usługom. Gastronomia, hotelarstwo i informatyka to sektory usług, na które w naszym regionie stale rośnie zapotrzebowanie, ale postęp wymusza również modernizację i zmiany, dlatego trudno o obiekty, odpowiadające takim kryteriom. Chcieliśmy, aby młodzież kształcąca się w tak kluczowych zawodach, miała okazję poszerzenia swoich umiejętności zawodowych. Zdajemy sobie sprawę, że umiejętności, jakie nabyli uczestnicy staży, to ogromna szansa dla nich samych, ale także dla lokalnego rynku pracy, na zyskanie w przyszłości świetnie przygotowanych pracowników.

Przebieg staży odpowiadał programom praktyk oraz podstawie kształcenia w każdym z zawodów. Ich realizacja odbyła się w obiektach hotelarskich, restauracjach i obiektach gastronomicznych oraz firmach, zajmujących się technikami informatycznymi (IT) w Londynie. Przed wyjazdem uczniowie odbyli zajęcia, które przygotowały ich na spotkanie z nową kulturą oraz wyzwaniem zawodowymi, jakie czekały na nich w Londynie. Chcieliśmy, aby byli dobrze przygotowani także emocjonalnie na to, co czeka ich podczas pobytu w Londynie. Dla większości to przecież pierwsza lekcja samodzielnego życia z dala od rodziny. Chcieliśmy, aby samodzielne funkcjonowanie podczas stażu nauczyło ich zdecydowania w działaniu, otwartości na to, co nieznanne, odpowiedzialności, aby rozwinęło w nich zdolności interpersonalne.

Realizacja staży zawodowych poza granicami kraju odpowiada potrzebom zmieniającego się rynku pracy, zapewnia najzdolniejszym uczniom możliwości kreatywnego rozwoju zawodowego i zdobycie prócz wiedzy, także konkretnych umiejętności. Uczestnicy projektu mieli okazję zobaczyć i poznać nowe standardy usług oraz produktów. Realizując staż, poprawili swoje umiejętności językowe, dzięki temu staną się bardziej konkurencyjni i mobilni zawodowo oraz zmotywowani do dalszej nauki, także po zakończeniu projektu.

Jesteśmy przekonani, że staże lepiej przygotowały młodzież do świadomego pojmowania przyszłości wybranych przez siebie zawodów. Po powrocie uczniowie przygotowali stronę internetową, prezentującą ich wyjazd, podzielili się swoją wiedzą także na konferencji. Zaprezentowali szerszej publiczności, to czego się nauczyli, przedstawili standardy odbywania staży i miejsca swoich praktyk, poczęstowali wyrobami kulinarnymi poznanej kuchni angielskiej, przygotowanymi na warsztatach.

Mamy nadzieję, że lokalni przedsiębiorcy zechcą skorzystać z prezentowanych rozwiązań w swoich firmach, a nauczyciele i dyrektorzy pozostałych placówek, zainteresują się innowacyjnymi formami kształcenia zawodowego. Sami także będziemy czerpać z tego, czego uczniowie nauczyli się podczas praktyk, aby nauczanie zawodów w naszej placówce wzbogaciło się o nowe standardy, także w zakresie przekazywanej wiedzy, podnosząc tym samym jakość całego kształcenia. Wyjazd to nie tylko praca, ale także i przyjemności, ponieważ w projekcie one także zostały zaplanowane. W czasie wolnym uczniowie zwiedzili Londyn, poznali jego atrakcje, zwiedzili muzea.

Podobnie, jak w poprzednim projekcie udział w zagranicznych stażach był dla uczniów bezpłatny, dzięki współfinansowaniu przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.4 Otwartość systemu edukacji w kontekście uczenia się przez całe życie – projekty systemowe). Wartość tego projektu wynosiła 90 tys. euro tj. ok. 482 tys. zł.

Dobry zawód otwiera drzwi do Europy

Agencja Narodowa Programu Erasmus + ogłosiła w czerwcu br. wyniki konkursu wniosków, złożonych w Akcji 1. Programu Erasmus+ w sektorze Kształcenie i Szkolenia Zawodowe. **Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Malborku uplasował się na pierwszym miejscu w Polsce (ex aequo) na ogłoszonej liście rankingowej.**

Szkoła, starając się stworzyć swoim uczniom kształcenie zawodowe na prawdziwie europejskim poziomie, pozyskała fundusze na realizację kolejnego projektu w obszarze kształcenia. Projekt – **Dobry zawód otwiera drzwi do Europy**, finansowany będzie w całości ze środków Unii Europejskiej (wartość projektu to ok. 90 tys. euro).

Projekt przewiduje organizację czterotygodniowych staży dla 30 uczniów szkoły, kształcących się w zawodach: technik hotelarstwa, technik obsługi turystycznej, technik logistyk i technik informatyk. Tak jak w poprzednich projektach realizowanych przez szkołę, udział w tym przedsięwzięciu będzie dla uczniów całkowicie bezpłatny. Uczniowie będą mieli okazję na doskonalenie swoich umiejętności zawodowych w przedsiębiorstwach Londynu. Jesteśmy przekonani, że praktyki w firmach brytyjskich zapewnią naszym uczniom rozwój kompetencji zawodowych, osobistych i językowych, tak ważnych na współczesnym rynku pracy.

Troszcząc się o przyszłość naszych uczniów, chcielibyśmy zapewnić im możliwość odbywania praktyk w nowoczesnych firmach, stosujących technologie i rozwiązania, gwarantujące najwyższe standardy produktów i usług. Hotelarstwo, turystyka, logistyka i informatyka to sektory usługowe, na które w naszym regionie stale rośnie zapotrzebowanie, dlatego chcielibyśmy, aby młodzież, kształcąca się w tak kluczowych zawodach, miała okazję nabycia umiejętności zawodowych podczas staży, realizowanych w ramach programu Erasmus+ w Wielkiej Brytanii. Wysoką jakość staży zapewnia aktywna współpraca z naszym partnerem – ADC College z Londynu. We wrześniu z powodzeniem zrealizowaliśmy projekt staży dla grupy 15 uczniów klas turystycznych i hotelarskich, po wakacjach na staże wyjedzie kolejnych 30 uczniów – tym razem będą to hotelarze, informatycy i gastronomicy. Szykując się do odbycia stażu, uczniowie zrealizują program przygotowania kulturowo-językowo-pedagogicznego, opracowany przez nauczycieli naszej szkoły, pracujących przy projektach.

Uczestnicząc w projekcie uczniowie uzyskają kompetencje zawodowe w zakresie wykonywania przyszłych zadań zawodowych i pokonają bariery komunikacyjne, dzięki nabytym kompetencjom z zakresu języka angielskiego zawodowego. Sprawna komunikacja w języku angielskim – przez kontakt z „żywym językiem” – zapewni im rozwój nie tylko zawodowy, ale spowoduje otwarcie się na inne kultury, wpłynie na większe poczucie tożsamości, podniesie samoocenę i zwiększy otwartość naszych uczniów na nowe możliwości zawodowe współczesnego rynku pracy.

Realizacja projektu wpłynie także na wzrost jakości kształcenia zawodowego realizowanego przez ZSP nr 3 w Malborku i zwiększy atrakcyjność jej oferty edukacyjnej. Pozwoli również na transfer osiągnięć ucznia, bowiem ocena wystawiona za odbytą praktykę, znajdzie się na jego świadectwie szkolnym. Każdy uczestnik otrzyma także certyfikat **Europass Mobilność** – pierwszy dokument, potwierdzający jego kompetencje zawodowe na europejskim poziomie.

Jan Stawicki

dyrektor

Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3
w Malborku

Zespół Szkół
Ponadgimnazjalnych nr 3
Malbork

Jak to się robi?

SUKCES TECHNIKUM LEŚNEGO W WARCINIE

14 stycznia 2015 roku w Auli Kryształowej SGGW w Warszawie ogłoszone zostały wyniki kolejnej XVII już edycji **Ogólnopolskiego Rankingu Szkół Ponadgimnazjalnych Perspektywy 2015**. Jak co roku ocenie poddano najlepsze w Polsce Licea Ogólnokształcące i Technika. W kategorii techników w bieżącym roku brano pod uwagę następujące kryteria: sukcesy w olimpiadach przedmiotowych – 20 %, wyniki matur – 50 % (po 25 % przedmioty obowiązkowe i przedmioty dodatkowe) wyniki egzaminów zawodowych – 30 %.

Na tej podstawie ustalona została ogólnopolska kolejność techników (ocenie poddano 1850 szkół) oraz kolejność w poszczególnych województwach. W bieżącym roku, wśród finałowych trzystu najlepszych w kraju techników, bardzo duży sukces odnieśli uczniowie i nauczyciele Technikum Leśnego w Warcinie im. prof. St. Sokołowskiego. Zajęliśmy bowiem **63 miejsce w Polsce – co dało nam I miejsce wśród techników w województwie pomorskim**. Dodatkowo Technikum Leśne w Warcinie zajęło w Polsce:

- 97 miejsce w rankingu maturalnym,
- 66 miejsce w rankingu egzaminów zawodowych
- oraz zaszczytne 1 miejsce w rankingu egzaminów zawodowych w zawodzie technik leśnik!

Jest więc czym się szcycić, tym bardziej, że w latach ubiegłych osiągnięte w tych rankingach wyniki były dużo niższe.

Nim odpowiemy sobie na pytanie, jak to się robi? – jedna uwaga. Na temat wszelkich rankingów można mieć różne zdania. Są tacy, którzy im nie ufają i są tacy, którzy pracują zwłaszcza „pod rankingi”. Są tacy, którzy przeciwni są klasyfikowaniu szkół ze względu na różnorodność warunków i środowisk, w których szkoły funkcjonują. Oczywiście, każda szkoła cechuje się swoją specyfiką, z różnych zresztą powodów. Ze względu na położenie (miasto – wieś), kształcenie w różnych zawodach, nabór („poziom” danego rocznika), bazę dydaktyczną i materialną, i z wielu innych przyczyn. Ale istnieją przecież, dla wszystkich typów szkół, elementy wspólne i konkretnie wymieralne. Nikt nie porównuje przecież liceów ogólnokształcących z technikami (osobne rankingi). Przyjęte przez „Perspektywy” kryteria są jasne, konkretne i wspólne dla danych typów szkół. Odzwierciedlają one sedno działalności edukacyjnej szkół. Matury i egzaminy zawodowe (ich zdawalność) dają

przecież 80 % możliwych do zdobycia punktów i to bez względu na różnice, o których była mowa wyżej.

Wróćmy więc do postawionego w tytule pytania. Można by właściwie odpowiedzieć na nie prosto – dzięki systematycznej, rzetelnej i zaangażowanej pracy grona pedagogicznego i zmotywowanej postawie uczniów, dążących do zdobycia atrakcyjnego zawodu. Taka odpowiedź jest oczywiście uproszczona. Spróbujmy ją więc nieco rozwinąć. Nie będzie to oczywiście prosty „przepis” ani próba „mądrzenia się”. Doświadczeni nauczyciele i dyrektorzy przecież wiedzą, jak to się robi. Spróbujmy tylko zarysować – wymienić elementy, które nam pozwoliły osiągnąć sukces. Kolejność ich wymieniania ma tu drugorzędne znaczenie. Wszystkie te elementy – czynniki są, na różnych etapach procesu podnoszenia jakości pracy szkoły, równie ważne.

A więc ad rem:

- systematyczna dbałość o wysoki poziom jakości kształcenia zawodowego i ogólnokształcącego,
- wzbogacenie bazy dydaktycznej, lokalowej i wyposażenia w celu poprawy warunków nauczania,
- wspieranie kadry w podnoszeniu jakości jej pracy przez tworzenie warunków do ich doskonalenia zawodowego,
- wspieranie rozwoju uczniów, praca z uczniem zdolnym oraz wyrównywanie szans i systematyczna diagnoza osiągnięć edukacyjnych,
- pozytywny nabór, bardzo szeroka akcja promocyjna szkoły,
- motywowanie i rozwijanie zainteresowań uczniów w tym przez szeroką ofertą pozalekcyjną i różnorodne formy spędzania czasu wolnego (sokolnicy, sygnaliści, działalność artystyczna, sportowa, koła naukowe i wiele innych),
- doskonała współpraca z Nadleśnictwem Warcino zwłaszcza w zakresie kształcenia zawodowego i przygotowania absolwentów do potrzeb rynku pracy i przyszłego pracodawcy,
- organizacja przez dwa kolejne lata Mistrzostw Polski w Umiejętnościach Leśnych (2013 i 2014) i zajęcie w nich dwukrotnie pierwszych miejsc. Dzięki temu mobilizowanie uczniów do dorównania reprezentacji szkoły, bycia lepszym i rozwijanie zdrowego współzawodnictwa oraz kształtowanie poczucia dumy ze szkoły,

- bardzo dobre warunki bytowe i socjalne w szkole i internacie (85 % uczniów mieszka w wyremontowanym i doskonale wyposażonym internacie),
- właściwa atmosfera w szkole, która jest wspólnotą i wszyscy jej członkowie są jednakowo ważni. Zasady partnerstwa nie wykluczają jednak przestrzegania dyscypliny i przeciwdziałania negatywnym zjawiskom (szkoła mundurowa!).

To najważniejsze, chociaż pewno nie wszystkie czynniki, decydujące o dynamicznym rozwoju szkoły i jej ostatnich sukcesach. Wydawca i tak ogranicza ramy tej publikacji – nie będziemy więc ich rozwijać. Nie są one (te czynniki) w żaden sposób odkrywcz. Ważne, żeby wszystkie zadziałały właściwie. To tyle i aż tyle. Oczywiście cieszymy się z sukcesu w rankingu i zapewne go wykorzystamy w promocji i budowaniu poczucia dumy uczniów ze swojej szkoły. Ale istotą i celem naszej codziennej pracy nie są rankingi, a wypełnianie naszych statutowych, codziennych zadań. Bardziej od lokat cieszy nas bowiem trwały, widoczny „gołym okiem” postęp w tym co robimy, zadowolenie uczniów, ich rodziców i nas samych.

Dyrektor szkoły **Jolanta Gąsczyk-Szulowska** po powrocie z gali „Perspektywy” w wywiadzie dla „Głosu Pomorza” powiedziała, że tegoroczne wyniki będą dla nas wyzwaniem, by ten kierunek kontynuować i są potwierdzeniem, że Warcino, mimo położenia na leśnej polanie, na skraju województwa, liczy się na mapie edukacyjnej regionu. I to w zasadzie wszystko – tak to się robi.

PS Zainteresowanych szczegółami odsyłamy między innymi do naszych tekstów zamieszczonych na łamach „Informatora Oświatowego” ODN w Słupsku nr: 2/2010 (150) [ewaluacja wewnętrzna], 2/2011 (154) [talenty, praca z uczniem zdolnym], 3/2013 (163) [umiejętności i kompetencje].

Piotr Pilak i Jerzy Byczkowski
Technikum Leśne
w Warcinie

Doceniać wysiłek, stwarzać atmosferę przyjazną rozwojowi

*Nie jest najważniejsze, byś był lepszy od innych.
Najważniejsze jest, byś był lepszy od samego siebie
z dnia wczorajszego*
Mahatma Gandhi

Fundacja Edukacyjna „Perspektywy” potwierdziła, że Technikum nr 2 w Powiatowym Zespole Szkół nr 2 im. KEN w Kościerzynie jest wśród 300 najlepszych techników w Polsce sklasyfikowanych w Rankingu Szkół Ponadgimnazjalnych PERSPEKTYWY 2015 i przysługuje mu tytuł „Srebrnej Szkoły 2015”.

Na II Kongresie Polskiej Edukacji w czerwcu 2013 r. prof. Anna Brzezińska z UAM (psycholog) wyjaśniła, że nauczyciel uczy (i nauczy) swego przedmiotu przede wszystkim dzięki temu, iż robi to w pewnej atmosferze, w pewnym środowisku. Wspomaga ucznia w jego intelektualno – emocjonalnym rozwoju. *Rozwijać to znaczy uczyć w sprzyjającej konstytucji* – mówiła prof. Brzezińska.

Uczeń ma szansę osiągnąć sukces, jeżeli w szkole czuje się dobrze. Cóż to jest szkolny sukces? Na stronie internetowej naszej szkoły widnieje motto, zapisane wcześniej w programie wychowawczym: **Chceć być lepszy od samego siebie**. Rywalizowanie jest często źródłem wzajemnej niechęci, nawet antypatii. Dlatego nie prowadzimy w szkole rankingów, szeregujących uczniów od najlepszych do najgorszych. Nikt nie jest zmuszony współzawodniczyć, chyba, że sam zgłasza się do konkursów, zawodów sportowych, czy innych zmagani, polegających na porównywaniu się z innymi.

Młody człowiek mierzy się jedynie ze swymi wynikami. Honorujemy dyplomami, pochwałami na forum szkoły, w miarę możliwości nagrodami książkowymi nie tylko uczniów „z paskiem”, ale i tych, którzy nie osiągnęli najwyższych not, ale z roku na rok uzyskiwali coraz lepsze oceny. Dostrzegamy też tych, dla których sukcesem jest utrzymywanie stałego poziomu, nieobniżanie lotów. Doceniamy wysiłek, a nie fakt okazania się lepszym od innych. Tego ostatniego pojęcia po prostu nie znamy. W podobny sposób podsumowujemy pracę całych zespołów klasowych. Zdajemy sobie sprawę, że średnia ocen uzyskana przez ucznia czy klasę, nie jest

może najbardziej perfekcyjnym miernikiem pracy, ale w naszym systemie edukacyjnym jest optymalnym narzędziem oceniania.

Zaprezentowany wyżej „sposób na sukces” sprawia, że znakomicie poszerza się grono osób, mogących być usatysfakcjonowanymi efektami własnej pracy. Pomyślmy, ilu z 588 (aktualnie) uczniów naszego technikum osiągnie sukces, jeśli będziemy zań uważać bycie w ścisłej czołówce w klasie i w szkole, a ilu wówczas, gdy gratulować będziemy mistrzostwa każdemu, kto okazał się lepszy od samego siebie sprzed roku, dwóch, czy trzech lat?

Jedno z elementarnych praw uczenia się mówi, że sukces wzmacnia określoną formę zachowania się. Przy tej liczbie uczniów możemy mówić o dziesiątkach uczniów, mogących cieszyć się ze swoich postępów w nauce. Trzeba tylko chcieć. Owo „tylko”, mimo sugerowanej drobnostkowości, jest poważnym wyzwaniem dla szkoły, bo kryje w sobie konieczność pielęgnowania w niej atmosfery, wyzwalającej chęć podjęcia przez uczniów trudu intelektualnego rozwoju. W szkole musi panować komfort psychiczny: uczniowie wiedzą, że wyjątkowe są dni, kiedy trafią na nauczyciela, który akurat tego dnia wstał lewą nogą; nauczyciele z kolei wiedzą, że ewentualne dyrektorskie kaprysy nie zwiastują końca świata. A że czasem to się zdarza... – sorry, taki mamy klimat.

Mówiąc uczenie, jednym z przymiotów szkoły winien być niski poziom lęku, co – oczywiście – nie ma nic wspólnego z tzw. wychowaniem bezstresowym (w całym zespole szkół jest ponad 800 uczniów). Szkole nie jest potrzebna dyscyplina – to jest pojęcie z życia wojskowego. W szkole winien panować ład, a to określenie dopuszcza istnienie pewnych elementów chaosu (w nauce używa się wyrażenia „ład chaosu”). Nie należy sprawować totalnej kontroli nad życiem szkolnej wspólnoty. W przeciwnym wypadku tworzą się enklawy podskórnego nurtu życia, przeciwstawiające się oficjalności.

Tylko w poczuciu bezpieczeństwa może prawidłowo rozwijać się duchowość młodego człowieka, człowieka nieujarzmionego. Aby uczeń mógł mieć poczucie wewnętrznej wolności, wolny musi być jego nauczyciel i wychowawca. Wynika stąd konieczność uszanowania autonomii nauczyciela. Nie zdarzyło się, by decyzja wychowawcy czy nauczyciela została zmieniona przez dyrektora szkoły. Gdy bywały sytuacje kontrowersyjne, rozmawiano, ale jeśli rozmowa nie spowodowała zmiany nauczycielskiej decyzji, postanowienie pozostawało w mocy. Mówimy oczywiście o zdarzeniach, w których nie zostało złamane prawo. Ale najczęściej w szkole bywa tak, jak później w życiu: uczymy się kompromisu. Uczą się wszyscy – młodzież i dorośli.

Uszanowane indywidualności każdego ucznia i pracownika jest pierwszym, obowiązującym u nas przykazaniem. Nie zapominamy oczywiście, że tworzymy wspólnotę, stąd sporo działań wspólnie wykonywanych. Są to działania standardowe, jak na przykład realizacja wniosków, wypływających z analizy wyników egzaminów zewnętrznych. I tak, z wniosków, które przedstawiły zespoły przedmiotowe, rozpatrzywszy wyniki egzaminów maturalnych i zawodowych w 2014 roku, wyekscerpowaliśmy dziewięć, dotyczących zdobywania wiedzy i umiejętności oraz pięć wniosków odnoszących się do uczniowskich postaw i zaprezentowaliśmy je całej radzie pedagogicznej.

Każda z tych konkluzji jest adresowana do większości realizowanych zajęć dydaktycznych. Np. w grupie pierwszej wniosków znalazł się postulat, mówiący o konieczności przyswajania i stosowania słownictwa przedmiotowego (zawodowego), w grupie drugiej zaleca się m.in. pobudzać dociekliwość i stymulować odwagę, przez zachęcanie do zadawania pytań w związku z niezrozumieniem zagadnienia. To są najzwyczajniejsze szkolne czynności. Piszę o tym, by pokazać, że nie stosujemy żadnych dydaktycznych niezwykłości. Nie stawiamy wymagań ponad możliwości. Wymagania stawia sobie uczeń, jeśli przyjmie za swoją maksymę *Chcę być lepszy od samego siebie*.

Jeszcze słowo wyjaśnienia. W pracy nie hierarchizujemy ani uczniów, ani klas, jednak zwracamy uwagę na miejsce szkoły w corocznych rankingach „Perspektyw”. Wykonując zadanie publiczne, musimy poddać się publicznej ocenie. Jednak ani uczniom, ani nauczycielom nie stawiamy żadnych zadań, odnoszących się do pozycji rankingowych szkoły w kolejnych latach. Cieszymy się – to prawda – z sukcesów, ale są one po prostu pochodną tego, co nas interesuje najbardziej: duchowego i intelektualnego rozwoju młodego człowieka.

Tadeusz Lipski

dyrektor

Powiatowego Zespołu Szkół nr 2
w Kościerzynie

Edukacja morska w szkołach ponadgimnazjalnych

*Jeśli planujesz na rok – sadź ryż, jeśli planujesz na 10 lat – sadź drzewa,
jeśli planujesz na setki lat – kształć swoje dzieci*

(przysłowie chińskie)

Idee morskie od zawsze towarzyszyły Polsce we wszystkich aspektach życia społeczno-gospodarczego. Od zarania dziejów bowiem można zauważyć identyfikację społeczności lokalnej, regionalnej i krajowej Polski z Morzem Bałtyckim. Z czasem jednak podobne wyznaczniki zaczęły zanikać. Do końca lat osiemdziesiątych można było jeszcze zauważyć jakąkolwiek aktywność w sektorze gospodarki morskiej. Jednak mniej więcej od dwóch dekad, kiedy to załamaniu uległ przemysł stoczniowy, zmalało zapotrzebowanie na pracę związaną z morzem, a w konsekwencji naukę dotyczącą zawodów morskich.

Zmianę skłonności ludzkich można zaobserwować w całym pasie wybrzeża. W chwili obecnej nie obserwuje się większej aktywności firm w obrębie portów środkowego wybrzeża Polski. Przyległe do portów i przystani morskich areale zostały wypełnione hotelami, pensjonatami czy nieruchomościami prywatnymi, zabezpieczającymi popyt na usługi turystyczne. Spowodowało to dość znaczne zawirowania na rynku usług dydaktycznych. Kierunki nauczania, odpowiadające za sprawne utrzymywanie sektora morskiego, zaczęto wygaszać, szkoły – głównie technika – likwidować, a popyt dydaktyczny powiązano ściśle ze zmianami zachodzącymi na rynku konsumenckim. Na pewno jest to zjawisko związane także ze zmianami w sferach przeładunków towarów w portach, które zaczęły maleć prawie do zera. Dodatkowo, liczba statków obniża się z roku na rok, zatem zaczęła dominować opinia, że nie ma sensu szkolić młodych ludzi w takich zawodach jak: nawigator, elektryk nawigacyjny, mechanik okrętowy czy szyper, nie mówiąc już o personelu zabezpieczającym funkcjonowanie jednostki pływającej.

Powyższa sytuacja zainicjowała pojawienie się problemu, który z uwagi na swój wymiar powinien być traktowany w charakterze globalnym. Dotyczy on głównie możliwości czerpania korzyści z nadmorskiego położenia oraz funkcjonowania portów handlowych na wybrzeżu Polski. Stąd pojawiające się często pytanie: czy nie zapomnieliśmy, że mamy 498 kilometrowy pas wybrzeża i możemy generować dochód z dostępu do morza?

Odpowiedź wydaje się oczywista, spoglądając na niewykorzystane możliwości na środkowym wybrzeżu Polski. Choć nie należy zapomnieć o zmianach społecz-

no-gospodarczych ciągle zachodzących nie tylko na północy Polski, ale także w całym kraju. Z uwagi na panujące od wielu lat załamanie się poszczególnych gałęzi gospodarki morskiej, ten słynny slogan wykorzystania dóbr 3S – czyli Sea, Sand i Seaside rozpowszechnił się tylko na wykreowanie zawodu hotelarza, realizującego zamierzone cele w pensjonatach, hotelach, ewentualnie ośrodkach spa i wellness. Natomiast zatraceniu uległo wiele innych zawodów, których teraz domaga się rynek. I choć wydawałoby się, że najłatwiej stworzyć odpowiedni kierunek kształcenia i realizować proces dydaktyczny, to rzeczą najtrudniejszą okazuje się odbudowa świadomości. Świadomości rodziców uczniów, świadomości świata biznesowego i wreszcie świadomości młodych ludzi, którzy hasło Stanisława Staszica: „trzymajmy się morza”, traktowałiby jako swoistą determinantę swojego rozwoju i rozwoju społeczno-gospodarczego państwa polskiego, a w szczególności województw nadmorskich.

Edukacja morska metodą projektu

Mimo zatraconej przez lata świadomości związku z morzem i korzyści, jakie taki związek daje poza branżą turystyczną, zauważyć można, że w niektórych ośrodkach lokalnych sprawy szkolnictwa morskiego traktowane są bardzo poważnie. Przykładem takiego myślenia jest wypracowanie koncepcji szkolenia morskiego w dwóch szkołach ponadgimnazjalnych w Słupsku i Ustce, których ideą przewodnią jest realizacja zajęć związanych z żeglarstwem, wzbogaconych o elementy szkolenia zawodowego z zakresu gospodarki morskiej.

Dojście do aktualnego stanu, czyli wprowadzenia w życie koncepcji szkolenia morskiego nie było jednak zbyt łatwą sprawą. Autor koncepcji i niniejszego opracowania założył zupełnie bezkosztowe szkolenie, oparte na porozumieniach beneficjentów w zakresie świadczenia usług dydaktycznych dla młodzieży.

Wydaje się oczywistym, że np. wojsko powinno współpracować ze środowiskiem cywilnym, stąd pomysł na pomoc ze strony Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej w zakresie szkoleniowym. Podobną chęć współpracy jak ze szkołami, założono z innymi instytucjami,

takimi jak: Urząd Morski w Słupsku i Akademia Pomorska. Nad realizacją całego projektu czuwa koordynator, wyznaczony przez dyrektora szkoły, posiadający narzędzia w postaci programów szkolenia na każdym etapie, tj. jednolitego programu na trzy lata oraz programów specjalistycznych szkoleń kursowych, realizowanych w ustalonych terminach.

Założono, że poszczególne treści zajęć programu szkolenia powinny być realizowane metodą projektu. Dlaczego metoda projektu? Otóż dlatego, gdyż ma ona szerokie zastosowanie ze względu na swój interdyscyplinarny charakter. Może być wykorzystywana zarówno w przedmiotach ścisłych, jak i humanistycznych. Można ją wykorzystać też w edukacji zawodowej czy organizacji czasu wolnego. Dlatego, jak najbardziej nadaje się do wspomnianego przedsięwzięcia. Oczywiście, jak każda metoda – ma ona również swoje wady: wydłużony czas realizacji, trudności z właściwym doбором i selekcją materiałów, czy różne tempo pracy grup uczniów. W czasie realizacji projektu może także pojawić się seria trudności, wynikających z „nowości” pracy tym sposobem. Może okazać się także, że uczniowie nie umieją rozwiązywać problemów, pracować w grupie, czują się przytłoczeni zadaniem. Trudności te nie są jednak nie do pokonania, a wielokrotne wykorzystywanie tej metody pozwala na ich przewidzenie i sprawne rozwiązanie.

Z wykorzystaniem pracy metodą projektu do Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Uście został wprowadzony projekt pn. „KLASA MORSKA”. Tutaj realizacja szkolenia opiera się o kształcenie na poziomie pokładowym. Natomiast drugi projekt, zainicjowany w Zespole Szkół Mechanicznych i Logistycznych – „Mechanik”, kształciłby przyszłych młodszych motorzystów na jednostki pływające.

Za główny cel obu projektów autor uznał: wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów Ziemi Słupskiej, poprzez realizację programów rozwojowych, kształtujących kompetencje kluczowe w obszarze edukacji morskiej. Natomiast cele operacyjne zostały podzielone na te, które kształtują u uczniów świadomość morską oraz rozwój kompetencji w zakresie nauk matematycznych, naukowo-technicznych, informatycznych, jak również w zakresie komunikacji społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem współdziałania w sytuacjach trudnych i ekstremalnych.

Osobami wspierającymi uczniów są wszyscy nauczyciele i pracownicy szkoły, jak na przykład pedagog, czy pracownicy biblioteki. Ważną rolę w projekcie odgrywają rodzice, którzy poprzez angażowanie się w życie szkolne swoich dzieci, pomagają im w miarę swoich moż-

liwości. Podobnie zresztą jak opiekunowie szkolnych kół zainteresowań, głównie związanych z żeglarsstwem i zawodami morskimi.

Treści kształcenia i procedury osiągnięcia celów

Autorski program edukacji morskiej w szkole ponadgimnazjalnej zakłada, że proces kształtowania świadomości morskiej uczniów oraz rozwijanie ich kompetencji odbywać się będzie poprzez realizację szeregu wzajemnie przenikających się czynności poznawczych i praktycznych. Zorganizowane one będą w obrębie wybranych treści morskich w ramach kilku różnych rodzajów zajęć, realizowanych przez odpowiednio przygotowanego nauczyciela. Właśnie jemu, jako organizatorowi procesu dydaktycznego, przypisuje się zadanie stworzenie jak najlepszych warunków do rozwijania kompetencji kluczowych ucznia – wiedzy, umiejętności i postaw, potrzebnych do samorealizacji i rozwoju osobistego, przydatnych na dalszych etapach kształcenia. Należy jednak pamiętać, iż na proces uczenia się wpływa m.in. osobowość ucznia, jego dojrzałość intelektualna, możliwości sensoryczne, wiedza, posiadane umiejętności oraz motywacja.

Program edukacji morskiej został skonstruowany z myślą o aktywizowaniu ucznia do jak największej samodzielności, dlatego ustalono, że metody podające należy wykorzystywać w jak najmniejszym stopniu. W edukacji zaproponowano, aby podczas zajęć stosować różnorodne metody samodzielnego zdobywania wiedzy przez uczniów, pobudzające aktywność intelektualną i poznawczo-praktyczną (m.in. metoda projektu edukacyjnego, metody problemowe i praktyczne). W czasie realizacji projektu zaleca się również stosowanie zróżnicowanych form organizacyjnych pracy uczniów: pracę indywidualną, w parach, grupową oraz zbiorową.

Realizacji założonych celów sprzyja korzystanie z różnorodnych źródeł informacji. Dlatego zalecane jest wykorzystywanie technik komputerowych do komunikacji oraz pozyskiwania, przetwarzania i prezentowania niezbędnych informacji. Jednak w tym aspekcie zarówno uczniowie, jak i nauczyciele powinni zwracać szczególną uwagę na wiarygodność źródła, z którego informacje pochodzą. Preferuje się zatem, aby nie było ich zbyt wiele, na korzyść zorganizowania dodatkowych zajęć pozalekcyjnych, które rozwijają kompetencje w oparciu o treści edukacji morskiej. Mogą to być chociażby wyjazdowe warsztaty edukacyjne, praktyczne zajęcia żeglarskie na akwenach śródlądowych i morskich. W czasie takich zajęć główny nacisk kładzie się

na realizację złożonego zadania problemowego przez zespół uczniów – pod opieką nauczyciela.

Zadanie postawione przed uczniami powinno wymagać integracji wiedzy z różnych dziedzin, pozyskania informacji z różnych źródeł, dokonania krytycznej analizy i selekcji zgromadzonego materiału, wykorzystania wiedzy teoretycznej w praktyce, zastosowania różnorodnych metod pracy, wysiłku intelektualnego ucznia (na miarę jego możliwości), myślenia logicznego oraz twórczego, a także współpracy w zespole. Można to przyrównać do realizacji np. rejsu żaglówką po określonym akwenie z dotarciem do jakiegoś portu i bezpieczne przejście po zakładanej trasie. Tak przyjęta koncepcja powoduje, że uczniom w procesie uczenia się organizuje się inne niż zwykle warunki do pracy, dostosowuje zadanie do ich możliwości, monitoruje postęp prac, wspiera uczniów, motywuje ich, powstrzymuje się od dostarczania gotowych rozwiązań, zachęca uczniów do aktywności, samodzielności i refleksyjności.

Dojście do założonych celów można także realizować przy pomocy wyjazdowych warsztatów edukacyjnych. Planuje się, aby owe wyjazdy realizowane były w grupach 15-osobowych, ponieważ tak liczne grupy zakłada szkolenie morskie tj. 12-15 osób. Treści kształcenia powinny nawiązywać do terminologii morskiej lub można sam wyjazd powiązać z kursem specjalistycznym na żeglarsza jachtowego czy sternika motorowodnego.

Dodatkowo, wizyty w interesujących ośrodkach w znacznym stopniu przyczynią się do uatrakcyjnienia oferty edukacyjnej programu. Możliwość pracy warsztatowej, z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu i materiałów, pod kierunkiem specjalistów z różnych dziedzin związanych z morzem, wpłynie pozytywnie na rozwój kompetencji kluczowych uczniów, a także przyczyni się do budowania tożsamości regionalnej, a tym samym zmniejszenia barier rozwojowych, wynikających ze statusu i miejsca zamieszkania uczniów.

Wszystkie jednak zajęcia realizowane powinny być według odpowiednio przygotowanego programu kształcenia, który został podzielony na moduły tematyczne. Jednolity program bowiem, w którym przeplatane byłyby zajęcia np. z nawigacji czy meteorologii lub wiedzy morskiej, spowodowałby pewien chaos w głowach szkolenych. Dlatego przyjęto założenie, że zajęcia będą odbywały się w sytuacji, kiedy jest możliwość ich zaplanowania z beneficjentami. Powoduje to sytuację, że szkolenie w obrębie jednego modułu i zaliczenie danej tematyki utrzymuje pewną dyscyplinę merytoryczną. Zestawienie modułów tematycznych w realizacji projektu przedstawiono w tabeli obok.

Dział szkolenia oraz przedmioty (moduły) szkolenia	Liczba godzin				Forma zaliczenia **
	Razem	w tym na zajęcia:			
		T*	P*	E*	
2	3	4	5	6	7
SZKOLENIE TECHNICZNO – SPECJALISTYCZNE					
Wiedza morska	24	20	4	-	Z
Locja	20	8	12	-	Z
Nawigacja	60	20	40	-	Z
Urządzenia nawigacyjne	20	8	12	-	Z
Urządzenia radionawigacyjne	18	8	10	-	Z
Elektroniczne systemy nawigacyjne	34	10	24	-	Z
Bezpieczeństwo nawigacji	12	8	4	-	Z
Meteorologia i oceanografia	12	8	4	-	Z
Łącznie	200	90	110		

* Użyte w tabeli skróty oznaczają:

T – zajęcia teoretyczne,

P – zajęcia praktyczne,

E – egzaminy.

** Skróty użyte w przypadku form zaliczenia oznaczają:

Z – zaliczenie z oceną,

E – egzamin.

Przykładowy moduł tematyczny – WIEDZA MORSKA

A. Cele szkolenia:

W wyniku realizacji zajęć z zakresu Wiedzy Morskiej, słuchacz powinien:

a) **znać:**

- podział statków i klasyfikację okrętów,
- podstawowe pojęcia dotyczące statku,
- elementy konstrukcyjne jednostek pływających,
- przeznaczenie i zasady wykorzystania urządzeń pokładowych,
- osprzęt urządzeń pokładowych,
- zasady identyfikacji lin stalowych i włókiennych,
- urządzenia przeładunkowe, cumownicze i kotwiczne,
- okrętowe środki ratunkowe,
- sposoby wiązania węzłów marynarskich,

b) **umieć:**

- rozróżniać liny stalowe i włókienne,
- wykonywać podstawowe prace linowe,
- wiązać zasadnicze węzły marynarskie,

B. Szczegółowe treści programu

Nazwa tematu (zajęć) treść szkolenia	Cele szczegółowe	Czas w godz.	Forma (metoda) zajęć
1	2	3	4
Statek morski – wiadomości ogólne <u>Treść szkolenia:</u> <ul style="list-style-type: none"> • podział statków morskich, • klasyfikacja okrętów w MW RP, • klasyfikacja okrętów w NATO. 	W wyniku realizacji treści zajęć słuchacz potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • dokonać podziału statków morskich, • dokonać klasyfikacji okrętów NATO i MW RP. 	1	Wykład
Podstawowe pojęcia określające statek <u>Treść szkolenia:</u> <ul style="list-style-type: none"> • wymiary konstrukcyjne, • wyporność, • nośność, • pojemność, • wolna burta, • pływalność, • stateczność. 	W wyniku realizacji treści zajęć słuchacz potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie określającym jednostkę pływającą. 	1	Wykład
Elementy konstrukcyjne jednostek pływających <u>Treść szkolenia:</u> <ul style="list-style-type: none"> • podział wnętrza statku, • układy wiązań kadłuba, • rodzaje pomieszczeń, • rodzaje zamknięć. 	W wyniku realizacji treści zajęć słuchacz potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • omówić podział wnętrza statku, • wymienić i opisać układy wiązań kadłuba, • wymienić i opisać rodzaje pomieszczeń oraz ich zamknięć. 	2	Wykład
Charakterystyka osprzętu pokładowego <u>Treść szkolenia:</u> <ul style="list-style-type: none"> • bloki okrętowe, • szakle okrętowe, • okrętowe ściązacze śrubowe, • kausze okrętowe, • krętliki, • haki, • zawiesia. 	W wyniku realizacji treści zajęć słuchacz potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • opisać bloki okrętowe, szakle okrętowe, okrętowe ściązacze śrubowe, kausze, okrętowe, krętliki, haki, zawiesia. 	2	Wykład
Liny włókienne <u>Treść szkolenia:</u> <ul style="list-style-type: none"> • podział lin włókiennych, • włókna naturalne wykorzystywane do wyrobu lin, • tworzywa sztuczne wykorzystywane do wyrobu lin, • obchodzenie się z linami włókiennymi. 	W wyniku realizacji treści zajęć słuchacz potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • omówić podział lin włókiennych, • opisać włókna naturalne wykorzystywane do wyrobu lin, • opisać tworzywa sztuczne wykorzystywane do wyrobu lin, • opisać obchodzenie się z linami. 	2	Wykład
Liny stalowe <u>Treść szkolenia:</u> <ul style="list-style-type: none"> • charakterystyka lin stalowych; • oznakowanie lin stalowych; • kryteria oceny zużycia lin stalowych. 	W wyniku realizacji treści zajęć słuchacz potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • omówić charakterystykę lin stalowych, • opisać oznakowanie lin stalowych, • omówić kryteria oceny zużycia lin stalowych. 	2	Wykład

1	2	3	4
<p>Urządzenia przeładunkowe <u>Treść szkolenia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • wymagania techniczne dla urządzeń ładunkowych, • żurawie bomowe, • bomy ładunkowe, • wciągarki ładunkowe i topenantowi, • olinowanie żurawi bomowych, • bieżniki i talie, • żurawie pokładowe, • bhp podczas prac przeładunkowych. 	<p>W wyniku realizacji treści zajęć słuchacz potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić wymagania techniczne dla urządzeń ładunkowych, • opisać żurawie bomowe, bomy ładunkowe, wciągarki ładunkowe i topenantowe, olinowanie żurawi bomowych, bieżniki i talie, żurawie pokładowe, • omówić bhp podczas prac przeładunkowych. 	2	Wykład
<p>Urządzenia kotwiczne <u>Treść szkolenia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • przeznaczenie i budowa, • kotwice, • łańcuchy kotwiczne, • stopery, • zwalniak łańcucha kotwicznego, • komory łańcuchowe, • wciągarki kotwiczne. 	<p>W wyniku realizacji treści zajęć słuchacz potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przeznaczenie i budowę: kotwic, łańcuchów kotwicznych, stoperów, zwalniaka łańcucha kotwicznego, komory łańcuchowej, wciągarki kotwicznej. 	2	Wykład
<p>Urządzenia cumownicze <u>Treść szkolenia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • skład i przeznaczenie, • pachoty, • przewłoki i kluzы cumownicze, • bębny linowe, • wciągarki cumownicze, • liny cumownicze, • rozmieszczenie urządzeń cumowniczych na okręcie. 	<p>W wyniku realizacji treści zajęć słuchacz potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić skład i przeznaczenie urządzeń cumowniczych, • omówić rozmieszczenie urządzeń cumowniczych na okręcie. 	2	Wykład
<p>Okrętowe środki ratunkowe <u>Treść szkolenia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • przeznaczenie środków ratunkowych, • podział okrętowych środków ratunkowych, • indywidualne środki ratunkowe, • łodzie okrętowe, • urządzenia do wodowania łodzi, ratunkowych i ratowniczych. 	<p>W wyniku realizacji treści zajęć słuchacz potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przeznaczenie środków ratunkowych, • omówić podział okrętowych środków ratunkowych, • omówić indywidualne środki ratunkowe, • opisać łodzie okrętowe, • opisać urządzenia do wodowania łodzi ratunkowych i ratowniczych. 	2	Wykład
<p>Węzły marynarskie <u>Treść szkolenia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • przeznaczenie podstawowych węzłów marynarskich: • węzeł flagowy, ratowniczy, • węzeł rzutkowy, • węzeł różkowy, zwykły, • skrót zwykły, • węzeł szotowy, • węzeł refowy, • węzeł zwykły, • nauka wiązania w/w węzłów. 	<p>W wyniku realizacji treści zajęć słuchacz potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić zastosowanie węzłów marynarskich na okręcie, • wykonać opaskę przewlekaną, • wiązać poniższe węzły marynarskie: • węzeł flagowym ratowniczy • węzeł rzutkowy, szotowy • węzeł różkowy, zwykły • węzeł refowy, prosty, zwykły 	2 4	Opis z pokazem Zajęcia praktyczne

D. Wykaz obowiązującej słuchaczy literatury:

- „Regulamin służby na okrętach”, sygn. Mar. Woj. 1084/90.
- „Wiedza okrętowa, część I” – WSMW, Gdynia 1975.
- „Poradnik marynarza” – Wydawnictwo Morskie Gdańsk 1979.
- „Vademecum marynarza pokładowego” – Wyd. TRADEMAR Gdynia 2004.

Ewaluacja

Ewaluacja poszczególnych elementów składowych oraz całości programu edukacji morskiej stanowi nieodzowny element, pozwalający uzyskać informację zwrotną o stopniu realizacji celów programu. Gromadzenie danych, ich analiza, a następnie formułowanie wniosków pozwoli na stałe podnoszenie jakości realizowanych działań oraz dostarczy informacji pomocnych przy planowaniu i realizacji kolejnych przedsięwzięć.

W celu dokonania oceny programu edukacji morskiej zaproponowano zastosowanie dwóch rodzajów ewaluacji: *ewaluacji kształtującej (bieżącej)* – prowadzonej w trakcie realizacji projektu; jej wyniki stanowiąc będą informację zwrotną, dotyczącą prawidłowego przebiegu projektu, która może posłużyć do wprowadzania na bieżąco zmian w projekcie; *ewaluacji zbiorczej (końcowej)* – dokonywanej na zakończenie realizacji projektu; dostarcza ona informacji, które należy uwzględnić, planując kolejne podobne projekty edukacyjne.

Planuje się, aby ewaluację programu dokonać tuż po zakończeniu jego realizacji, to znaczy po zakończeniu trzyletniego cyklu szkoleniowego. Pozwoli to na ocenienie zarówno rezultatów końcowych, jak i przebieg samego procesu. Ewaluacji podlega bowiem stopień realizacji założonych celów, ale również inne skutki prowadzonych działań, jak chociażby kursy specjalistyczne oraz kursy bezpieczeństwa z zakresu sektora gospodarki morskiej.

kmr ppor. dr Dariusz KŁOSKOWSKI

kierownik Cyklu w Centrum Szkolenia Marynarki

Wojennej w Ustce

autor programu i koordynator

projektu pn. „Klasa morska”

w Zespole Szkół Ogólnokształcących

i Technicznych w Ustce

Barbara Zakrzewska

dyrektor Zespołu Szkół Mechanicznych

i Logistycznych w Słupsku

Edukacja morska

– wyzwania dla szkół kreatywnych

11 marca 2015 r. w sali konferencyjnej Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Słupsku odbyło się seminarium nt. **Edukacja morska – wyzwania dla szkół kreatywnych**, zorganizowane przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.

Adresatem szkolenia byli dyrektorzy, nauczyciele, pedagodzy szkolni, doradcy zawodowi szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych i poradni psychologiczno-pedagogicznych, zainteresowani różnymi formami prowadzenia edukacji morskiej w naszym regionie i daniem uczniom dodatkowych możliwości zdobycia kwalifikacji, uprawniających do wybierania zawodów związanych z pracą na morzu.

Seminarium prowadził: kmr ppor. dr **Dariusz Kłoskowski** – specjalista ds. morskich Instytutu Analiz, Diagnoz i Prognoz Gospodarczych w Szczecinie. Prelegent mówił o współczesnych certyfikowanych szkoleniach żeglarskich, szkoleniach motorowodnych oraz wykorzystaniu metody projektu – jako podstawowej formy realizacji zajęć z edukacji morskiej.

Edukacja morska to ważne zagadnienie dla rozwoju naszego regionu. Mamy nadzieję, że zorganizowane seminarium, przyczyni się do podejmowania przez szkoły i placówki oświatowe wyzwań w tym zakresie.

Iwona Poźniak

konsultant w ODN w Słupsku

Edukacyjna analiza transakcyjna w treningu asertywności

Pojęcie asertywności jest coraz bardziej popularne i staje się częścią codziennego słownika. Jest używane zarówno przez fachowców jak i pojawia się często w mowie potocznej. Ponieważ asertywność można różnie definiować, warto na początku przypomnieć, że prawdziwa asertywność polega na realizowaniu swoich praw, ale tak, żeby nie naruszać praw innych; zadbanie o siebie, przy jednoczesnym zadbanie też o swoje otoczenie. Jest to partnerska postawa, wynikająca z poczucia własnej wartości, wzbogacona zestawem kompetencji społecznych, pozwalających na sprawne realizowanie swoich planów. Czyni z niej to wartość i umiejętność, do której dążymy przez całe życie, a nie tylko zdobywamy ją jednorazowo, korzystając np. z odpowiedniego treningu. Aby była dobrze realizowana i przynosiła nam więcej korzyści niż szkody, warto jest doskonalić swoją asertywność pod okiem fachowca lub samemu takim fachowcem się stać.

Jednym ze sposobów dbania o właściwe efekty pracy nad sobą jest korzystanie z doświadczenia psychoterapeutycznego, czyli tego obszaru wiedzy, który służy do opisu, jak powinna poprawnie funkcjonować nasza osobowość. Na poziomie dbania o własny rozwój można skorzystać z analizy transakcyjnej, czyli stworzonej przez Erica Berne'a psychologicznej koncepcji stosunków międzyludzkich. Koncepcja Berne'a a także jej rozwinięcie, jakim jest edukacyjna analiza transakcyjna, opierając się na tym, że w obszarze naszej świadomości można wyodrębnić trzy autonomiczne i w dużej mierze odrębne od siebie stany *Ja*: *Ja-Dorosły*, *Ja-Dziecko* i *Ja-Rodzic*. Stany te są odpowiedzialne za to, jak funkcjonujemy zarówno we własnym wnętrzu, jak i w otoczeniu społecznym. Dzięki wiedzy o tym, jakie mechanizmy odpowiadają za nasze zachowania, jesteśmy w stanie samodzielnie dokonywać autoanalizy i sprawnie modyfikować nasze postępowanie. Język koncepcji jest prosty, zbliżony do potocznego i pozwala na dokonywanie trafnych, jasnych opisów tego, jak funkcjonujemy i co powinniśmy w sobie zmienić.

Przedstawiony powyżej podział osoby na trzy stany pozornie przypomina psychoanalityczny podział na *ego*, *superego* i *libido*. Jednakże tam mówimy o różnych aspektach jednego *ja*, zaś w analizie transakcyjnej podkreśla się, że stany *Ja* funkcjonują niezależnie od siebie, zaś człowiek w danym momencie może reagować z po-

zycji tylko jednego stanu. W każdym z nich można wydzielić pewne struktury składowe, różnie nazywane w zależności od opisującego je autora. Najprostszy opis jest następujący. Stan *Ja-Rodzic*, jest stanem normalnym, reagujemy stosunkowo sztywno, posługując się często słowami rodzaju „muszę”, „należy”, „trzeba”. Z poziomu tego stanu *Ja*, często rozkazujemy innym i zmuszamy ich do wypełniania obowiązków. Stan *Ja-Dziecko* jest aspektem emocjonalnym, w którym reagujemy spontanicznie, kierując się swoimi chęciami i pragnieniami, ale także lękami i obawami. Jako *Ja-Dziecko*, robimy często rzeczy, po których sami do siebie mówimy: „jak mogłem to zrobić?”, „co mnie opętało?”, ale też „nigdy się tak dobrze nie bawiłem”. W końcu stan *Ja-Dorosły* – odpowiedzialny za praktyczne działania, modyfikowanie rzeczywistości, podejmowanie przemyślanych działań z punktu widzenia naszego dobra, mniej powinności i emocji, ale z udziałem tych komponentów. To, jak korzystamy ze stanów *Ja*, zależy od tego, jaki dostaliśmy scenariusz życiowy od własnych rodziców, ale i od tego, jak siebie sami modyfikujemy w procesie rozwoju. Należy przy tym pamiętać, że mimo pewnego scenariusza – wyposażenia w określone predyspozycje i przekonania, człowiek w ujęciu analizy transakcyjnej jest istotą kreatywną i samostanowiącą. Udział poszczególnych stanów podległy jest woli i może być modyfikowany, jeśli oczywiście wiemy jak to robić.

Gdy rozmawiamy ze sobą w myślach, czasami wręcz kłócimy się, to właśnie stany *Ja* komunikują się ze sobą, gdy rozmawiamy z innymi, to przemawia któryś, ze stanów *Ja*. Warto pamiętać, że oznacza to, iż jesteśmy wtedy nieco innymi osobami, choć sami raczej nie mamy świadomości tej zmiany. Możliwość funkcjonowania stanów ego można przyrównać do różnych odmian jaźni społecznej. Każdy stan funkcjonalnie jest odrębny od pozostałych, a ewentualne ząbienie (nazywane kontaminacjami) prowadzi do zniekształceń w odbiorze rzeczywistości i do dysfunkcji, np. jeśli stan *Dziecko* wymiesza się z *Dorosłym*, każda analiza sytuacji będzie zakłócana przez różnego rodzaju emocje – tak jak to się dzieje przy uprzedzeniach. Istnieje jednak możliwość zintegrowania stanu *Dorosłego* z pozostałymi, nie na zasadzie kontaminacji, lecz poprzez włączenie ich aspektów na drodze poznawczej analizy wła-

snych zachowań i intencjonalnego wykorzystywania tych aspektów osoby, które są w danym momencie najbardziej funkcjonalne, np. *Rodzica*, gdy plotkujemy, a *Dziecka* – gdy jesteśmy na prywatce¹. *Dorosły*, przejmując kontrolę nad *Rodzicem* i *Dzieckiem* integruje osobowość w jedną funkcjonalną całość.

Komunikacja z samym sobą – taki wewnętrzny dialog – stanowi ogromną przeszkodę w drodze do asertywności. Jeśli nam się coś nie uda, często mamy tendencję do samooskarżania, ubliżania samemu sobie, czy w końcu do nałożenia na samego siebie jakiejś kary – zazwyczaj ograniczającej relacje z innymi, typu: „nigdy się nie odezwę”, czy „nigdy już nikomu nie zaufam”. Destrukcyjna siła dialogu wewnętrznego wynika z naszego przekonania, że to co sami sobie mówimy jest prawdą. Z punktu widzenia analizy transakcyjnej jest to głos stanu *Ja-Rodzic*, który beszta *Ja-Dziecko*. Mamy niewielką szansę przerwać ten dialog, jeśli tego nie wiemy. Gdy pojawia się wewnętrzny głos, mówiący, że jesteśmy „do bani”, powinno paść pytanie nie o to „czy to jest prawda”, ale o to „kto to mówi”. Gdy zdamy sobie sprawę, że jest to głos, kogoś, kto w naszym wnętrzu pełni funkcję normatywnego rodzica, zrozumiemy, że komunikatowi jest tak daleko do prawdy, jak np. rodzicielskim stwierdzeniom, że skoro mamy bałagan w pokoju, to nigdy niczego w życiu nie osiągniemy. Wewnętrzny głos nie mówi prawdy, wyraża bardzo subiektywną opinię, wynikającą z bardzo specyficznego punktu widzenia.

Kolejnym problemem w asertywności jest uczestniczenie w tzw. grach psychologicznych. Są to nieświadomie powielane destrukcyjne wzorce zachowań, zazwyczaj właśnie nieasertywnych. „Grą nazywamy serię komplementarnych transakcji ukrytych, prowadzących do dobrze określonego, dającego się przewidzieć wyniku [...] jest to okresowy, często powtarzający się zestaw transakcji, pozornie bez zarzutu, o utajonej motywacji [...] seria posunięć z pułapką[...]”².

Gra prowadzi do tego, żeby kosztem drugiej osoby na moment poczuć się lepiej. Przykładowo, grając w grę: „kto pojechał na najlepsze wakacje” lub „kto ma najgorszego męża” na moment „wygrywamy”, bo nikt nas nie przeliczytuje i czujemy się lepiej, ale potem jest już tylko gorzej, bo dobry nastrój pryska, a zły mąż zostaje... Koncepcja Berne’a daje nam wskazówki, jak zlokalizować grę, czego możemy się spodziewać po graczach, jakie będą konsekwencje wygranej i przegranej. Mając świadomość, że gra jest serią komunikatów różnych aspektów nas, łatwiej jest ją kontrolować i lokalizować punkty zapalne, a w ostateczności przerywać ją, używając innego niż zazwyczaj stanu *Ja*.

Jeśli komunikujemy się jasno, nasze czyny są zgodne z uczuciami i postępowaniem, to komunikujemy się w sposób komplementarny. Jasna komunikacja umożliwia nawiązywanie satysfakcjonujących bliskich kontaktów na zasadzie intymności i zaufania. Brak koherencji, problemy z jasnym komunikowaniem, czy wręcz próby manipulacji i stosowania gier psychologicznych, prowadzą do relacji skrzyżowanych³, które są niesatysfakcjonujące i zazwyczaj polegają na tym, że jedna strona osiąga korzyści psychologiczne kosztem pokrzywdzenia drugiej. Ważne jest też to, iż całość komunikacji może być przeanalizowana i zmodyfikowana, czyli podlega naszej woli, jednak – ponownie podkreślę – tylko wtedy, gdy wiemy jak to zrobić.

Analiza transakcyjna może być wykorzystywana jako materiał poglądowy, wyjaśniający motywacje ludzkich zachowań, tłumaczący ukryte intencje innych ludzi, ale i te, z których sami sobie nie zdajemy sprawy. Może być też wykorzystywana bezpośrednio podczas treningu, gdy korzystając z jej aparatu pojęciowego, budujemy wzory relacji, które potem będzie można stosować w realnym życiu. Można zaplanować rozmowy nie tylko z drugą osobą, ale z poszczególnymi stanami drugiej osoby, np. jak uspokoić krytyczny stan *Ja-Rodzic* naszego rozmówcy. Jest to wiedza, która może pomóc zarówno w dbaniu o siebie jak i o całe swoje otoczenie.

dr Zbigniew Wieczorek

Akademia

im. Jana Długosza w Częstochowie

Zakład Pedagogiki Społecznej

i Terapii Pedagogicznej

PRZYPISY:

1. zob. James M., Jongeward D.: *Narodzić się by wygrać. Analiza transakcyjna na co dzień*, Rebis, Poznań 1994, s. 305-349
2. Berne E.: *W co grają...*, s. 37
3. W koncepcji analizy transakcyjnej oznacza to taki rodzaj relacji, gdy komunikaty nie trafiają do tych stanów *Ja*, których byśmy oczekiwali. Relacja jest zakłócona, zrywana, mało płynna.

Efektywna i konstruktywna komunikacja w szkole – etyczne wyzwania

Sukces dydaktyczny i wychowawczy w pracy nauczyciela z uczniem uwarunkowany jest wieloma czynnikami, wśród których dbałość o jakość komunikacji stanowi fundament dla wszystkich edukacyjnych osiągnięć. Profesjonalizm oddziaływań edukacyjnych wyraża się zdolnością do nawiązywania i utrzymywania obustronnego porozumienia pomiędzy wychowawcą a wychowankiem, w dążeniu do wspólnie wyznaczonych celów i efektywnością ich realizacji. Ponadto, *etyczne kompetencje* nauczyciela mają istotne znaczenie w nowoczesnym świecie, w którym procesy globalizacji zmieniają w szybkim tempie sposób funkcjonowania i myślenia współczesnego człowieka. Etyczność to nieustanna uważność na procesy, dziejące się zarówno w środowisku szkolnym, jak i poza nim, polegająca na nieustannym stawianiu pytań o hierarchię wartości i cele: *Co jest w nas i wokół nas? Jaka jest rzeczywistość etyczna i dokąd zmierzamy jako jednostki i jako społeczność?* Ten społeczno-kulturowy i ekonomiczno-polityczny kontekst procesu kształcenia stawia przed nauczycielem – wychowawcą etyczne wyzwanie, jakim jest umiejętność odczytywania, wraz z uczniami, różnorodnych, mniej lub bardziej etycznych wpływów, w tym tych o charakterze ideologicznym. Jakość umiejętności postrzegania i interpretacji otaczającej rzeczywistości wpływa z kolei na podejmowanie świadomych wyborów w procesie komunikacji z samym sobą i z innymi. Nie chodzi tu jedynie o uwzględnianie praw i wolności osobistej młodego człowieka zgodnie z Powszechną Deklaracją Praw Człowieka i Konwencją o Prawach Dziecka Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych, co niewątpliwie ukierunkowuje rozwój społeczeństwa ku demokracji i pokojowi.

1. Komunikacja w szkole – efektywność i konstruktywność

Co oznacza efektywna komunikacja, a co konstruktywna? Skuteczna komunikacja w teorii programowania neurolingwistycznego (O'Connor Seymuor, 1996) oznacza taki sposób porozumiewania się z innymi, który doprowadzi jednostkę do zaplanowanego wcześniej celu. Osiągnięcie zamierzonego rezultatu stanowi o efektywności komunikacji, bez względu na zastosowany sposób i niekonwencjonalne środki. Zatem efektywna komunikacja to komunikacja skuteczna, to umiejętność osiąga-

nia zamierzonych rezultatów lub celów. Zgodnie z tą teorią, aby odnosić sukces w komunikowaniu, należy zadbać przede wszystkim o właściwie zdefiniowany i sprecyzowany cel komunikacji, a zwłaszcza o ramy konsekwencji jego osiągnięcia. W tym miejscu pojawia się pytanie o etyczność przyjętych strategii działania i zastosowanych środków. Na przykład postępowanie zgodne z etyką neoliberalną, w której nadmiernie ceni się indywidualizm, prowadzi do celów korzystnych tylko dla jednostki, ale już nie dla społeczności. W efekcie człowiek odnosi osobisty sukces, lecz jednocześnie dochodzi do powolnej erozji wspólnotowości i solidarności, a następnie porażki w funkcjonowaniu całych grup i społeczeństw. W dalszej perspektywie masy egoistycznych indywidualistów żyją obok siebie i mimo odniesionych sukcesów edukacyjnych, zawodowych, materialnych, marnieją w osamotnionej i dlatego bezsensownej codziennej egzystencji. Dzieje się tak nad wyraz często, co stanowi dowód niesłuszności jednego z założeń neoliberalizmu, przekonania iż sukces jednostki, jej bogactwo „splywa w dół”, rozprzestrzeniając się na ubogie warstwy społeczeństwa. Zatem efektem wyborów etycznych, efektem przyjęcia określonej hierarchii wartości jest przyjęcie określonego sposobu komunikacji i działania. Dlatego ważne jest, aby uświadamiać sobie etyczny kontekst procesu komunikacji, gdyż efektywność komunikacji nie jest jednoznaczna z jej konstruktywnością.

Zgodnie z przyjętym na wstępie założeniem o znaczeniu komunikacji, sukces w edukacji oznacza tworzenie środowiska charakteryzującego się konstruktywnym wsparciem, czyli utrzymywaniem satysfakcjonującego kontaktu pomiędzy uczniami a nauczycielami. Konstruktywna komunikacja jest rozumiana jako proces ustanawiania i utrzymywania relacji wzajemnego zaufania i zrozumienia między dwoma lub więcej osobami. Jest to zdolność do uzyskiwania odpowiedzi od drugiej osoby. Kontakt, czy empatia są decydujące do stworzenia atmosfery zaufania, pewności i współdziałania, która sprawi, że ludzie będą czuli się swobodnie (O'Connor Seymuor, 1996; Szejnberg, 2002; Stewart, 2000). Elementy które składają się na konstruktywną komunikację to:

- samoświadomość i świadomość innych oraz szerszego kontekstu społecznego i kulturowego,
- otwartość jako środek do rozwoju relacji międzyludzkich,
- chęć obustronnego zrozumienia,

- komunikacja bez przymusu,
- umiejętność wyboru miejsca i czasu interakcji,
- pozytywny cel i pozytywne intencje.

Kompetencje etyczne nauczyciela bazują między innymi na jego umiejętności konstruktywnej komunikacji, czyli na kształtowaniu relacji poprzez fazę zainicjowania kontaktu (dostrojenia i rezonansu), fazę prowadzenia, w której kontakt rozwija się dzięki dialogowi oraz fazę podtrzymania i wzmocnienia kontaktu, w której wzrasta samodzielność ucznia w realizowaniu zadań edukacyjnych). Efektywność przebiegu tych trzech faz procesu komunikacji zależy od stworzenia warunków dla ekspresji otwartości wobec innych i na innych, której celem jest wzmocnienie relacji i wzajemnego zaufania, a także samoświadomość i świadomość innych.

Konstruktywna komunikacja wymaga kreatywności i elastyczności w myśleniu i działaniu. Oznacza to:

- wykorzystywanie wyobraźni i niestandardowych wzorów myślenia i działania w określaniu celu i jego realizacji,
- umiejętność oceniania spraw z jak najszerzej i możliwie jak najbardziej obiektywnej perspektywy,
- umiejętność panowania nad własnymi emocjami i popędami – konstruktywna ekspresja myśli i odczuć, traktowanie emocji i uczuć jako ważnej informacji w procesie twórczego rozwiązywania problemów.

Kompetencje etyczne nauczyciela bazują na powyższej zasygnalizowanych umiejętnościach konstruktywnego komunikowania się z uczniem. Należy w tym miejscu podkreślić, że nie mniej ważne w procesie kształcenia i wychowania jest podejście charakteryzujące się refleksyjnością i konstruktywnym krytycyzmem, krytyczną analizą doświadczenia, co stanowi sedno kompetencji etycznych wychowawcy. Będąc w posiadaniu tych niezmiernie ważnych narzędzi w pracy nauczyciela, możemy podjąć próbę zdefiniowania aktualnych problemów i poszukiwania ich rozwiązań.

2. Problemy w komunikacji. Współczesny człowiek, nauczyciel i uczeń w kontekście neoliberalnych transformacji

Problemy w komunikacji pomiędzy nauczycielem a uczniem i jego rodzicem mogą zostać efektywnie i konstruktywnie rozwiązane, jeśli uwzględnimy różne perspektywy i konteksty ich powstania, rozwoju i eskalacji. Jednym z szerokich i ważnych kontekstów jest dominująca ideologia neoliberalna, ponieważ wnika w struktury wartości i celów życiowych poszczególnych ludzi, zmieniając ich sposób odbioru i interpretacji świata. Skutki globalizacji i kapitalizmu, kryzysy finansowe, działalność

ponadnarodowych korporacji i instytucji finansowych mają negatywny wpływ na jakość życia współczesnego człowieka, w tym jakość relacji poszczególnych podmiotów, funkcjonujących w ramach instytucji oświatowych, które to instytucje nie są wolne od neoliberalnych wpływów (Michałowska, 2013a).

Doświadczenia uczniów i nauczycieli coraz częściej naznaczone są obecnością dyskursu neoliberalnego, choć nie wszyscy uświadamiają sobie ową obecność (Michałowska, 2013b). Dlatego ważne jest aby uwzględnić neoliberalny kontekst konkretnego problemu, zwłaszcza gdy za Henriem Giroux¹, uznamy *neoliberalizm* jako najbardziej niebezpieczną ideologię naszych czasów, silnie obecną we współczesnej kulturze, która jest opisywana językiem komercjalizacji, prywatyzacji i wolnego rynku. Neoliberalizm jako ideologia bazuje na myśli liberalnej oraz wybranych teoriach ekonomicznych i społecznych². Odwołuje się do założeń teorii wolnorynkowej, mającej swoje realne odzwierciedlenie w: globalnej polityce, gospodarce, kulturze i systemie oświatowym. Neoliberalizm jest ideologią globalnego kapitału i ekonomii wolnorynkowej, ponieważ pozytywne i normatywne założenia teorii wolnorynkowej, zwłaszcza te normatywne, przeczą rzeczywistości i doświadczeniom wielu ludzi na świecie. Ta ideologia ma ściśle sprecyzowany cel, jakim jest rozwój ekonomii i rynku oraz obecność mechanizmów wolnorynkowych we wszystkich sferach życia publicznego, również w edukacji i codziennym komunikowaniu się. Zwolennicy neoliberalizmu, Friedrich von Hayek i jego następcy, twierdzą iż całkowita wolność rynku stanowi sposób rozwiązywania większości problemów i kryzysów ludów świata, w tym także problemów natury etycznej, między innymi dlatego, że rynek jest instrumentem naturalnej selekcji i jako taki – jest cenny sam w sobie. Tymczasem społeczno-ekonomiczna polaryzacja naszej cywilizacji przejawia się bogactwem nielicznej wybranej grupy społecznej i biedą szerokich mas ludzkich, zarówno w aspekcie materialnym jak i niematerialnym (kulturowym i edukacyjnym).

Z perspektywy neoliberalnej problemy w płaszczyźnie społeczno-emocjonalnej z jakimi spotyka się współczesny nauczyciel, uczeń i jego rodzic dotyczą ograniczeń w zakresie:

1. wolności i wolnego wyboru – wolność interpretowana jest jedynie jako indywidualna wolność wyborów konsumenckich i wolność w gospodarowaniu własnością prywatną, rozumianą zarówno jako niematerialne zasoby, czyli kapitał ludzki oraz jako dobra materialne. Jednocześnie interpretacja wartości „wolność” dokonywana jest w perspektywie rynkowej;

2. racjonalności – sprowadzonej do wymiaru ekonomicznego, utylitarnego, uruchamianej na potrzeby wolnego rynku (racjonalność ekonomiczna);
3. odpowiedzialności – ograniczonej do indywidualnej odpowiedzialności zwłaszcza za własne porażki, biedę, wykluczenie i niedostosowanie społeczne, ale już nie odpowiedzialności za innych, za społeczeństwo, naród i jego kulturę;
4. podmiotowości – ograniczonej do posiadania prawa indywidualnych wyborów, ale już bez możliwości korzystania z nich; podmiotowości rozumianej jako równość wobec prawa do samostanowienia i rozporządzania swoją własnością, która jest przyznawana każdej osobie jako podstawowe prawo naturalne, ale nic ponad to (np. w wyniku prywatyzacji szkół i odpłatności za czesne brak równych szans w dostępie do dobrej jakościowo edukacji dla każdego młodego obywatela).

Nic więc dziwnego, że w efekcie tych ograniczeń obserwowane są coraz częściej zachowania obojętne lub agresywne, a ludzie w każdym wieku i różnych zawodów coraz dotkliwiej doświadczają samotności i wyobcowania.

Ograniczenia jakie stwarza neoliberalna polityka oświatowa i program neoliberalnej edukacji etycznej rodzi problemy w płaszczyźnie strukturalnej m.in.:

- dominację mechanizmów: konkurencji i rywalizacji,
- ograniczony wolny wybór edukacyjny,
- zachwianie równości w dostępie do edukacji o wysokim poziomie.

Hegemonia neoliberalizmu uczyniła ze szkoły środowisko, w których funkcjonują immanentne mechanizmy formujące tożsamości zgodne z wizją rozwoju wolnorynkowego społeczeństwa. Szkoła to „fabryka” zasobów społecznych, w której obróbce poddawane są poznawcze zdolności uczniów w postaci mentalnych map porządku społecznego³. W neoliberalnej wizji edukacji szkoła ma być miejscem stymulowania mentalnych reprezentacji⁴ jednostki i jej roli w społeczeństwie producentów i konsumentów. Dzieje się tak na przykład wtedy, gdy pod pozorem odpolitycznienia edukacji i uwolnienia jej od nadzoru państwa, dokonuje się reform prywatyzacji systemu oświaty. Natomiast na poziomie relacji międzyludzkich obserwowalny jest: nadmierny indywidualizm i egocentryzm – skoncentrowanie na własnych potrzebach. Coraz częściej ceni się wartości instrumentalne m.in. spryt i przedsiębiorczość, które umożliwiają osiągnięcie wartości ogólnych, zwłaszcza celów materialnych takich jak: posiadanie pieniędzy i konsumpcja dóbr. Charakterystyczne jest nadmierne nastawienie na indywidualny zysk i osobistą korzyść, przy jednoczesnej nieobecności postaw altruistycznych i wspólnotowych.

Indywidualizm jest mocno lansowany wraz z zepchnięciem całkowitej odpowiedzialności jednostki za jakość jej życia, czyli również kształt i poziom edukacji, a w dalszej perspektywie satysfakcji i korzyści z pracy zawodowej i uzyskanego własnym przedsiębiorczym wysiłkiem prestiżu społecznego. Wspólnotowość i odpowiedzialność społeczna praktycznie nie istnieje.

Coraz bardziej rozprzestrzenia się technokratyczny model edukacji, w którym preferuje się taki rodzaj wiedzy i umiejętności, jako najbardziej wartościowy, który służył zaspokajaniu potrzeb kapitalizmu. Według zwolenników neoliberalizmu zadania i cel edukacji mają spełniać oczekiwania wielkich korporacji i tzw. wolnego rynku. Edukacja ma kreować człowieka nastawionego na konsumpcyjny styl życia i z tej perspektywy rozpatrywane są relacje międzyludzkie.

Kryzys etyczny, z którym mamy obecnie do czynienia może być postrzegany jako skutek m.in. hegemonii neoliberalizmu lansującego taki system wartości ze zdecydowanym akcentem na indywidualność, co sprzyja rozwojowi wolnego rynku i konsumpcyjnego stylu życia. Sens ludzkiego istnienia to sukces wyrażony wartościami materialistycznymi. Efekty etyki neoliberalnej w sferze ludzkiego funkcjonowania to egoizm, chciwość, skąpstwo, zazdrość, zawiść, brak wrażliwości na biedę i ubóstwo innych, co w rezultacie utwierdza obojętność oraz ignorowanie zasad społeczeństwa obywatelskiego.

3. Etyczne wyzwania dla nauczycieli

W kontekście przemian globalizacyjnych i hegemonii neoliberalizmu profesjonalne przygotowanie nauczyciela do pracy dydaktycznej i wychowawczej oznacza nie tylko pogłębianie własnej wiedzy i doskonalenie umiejętności komunikacyjnych – ku większej efektywności i konstruktywności, ale także rozwijanie kompetencji etycznych. Ogromnym wyzwaniem jest praktykowanie takiego rodzaju komunikacji pomiędzy nauczycielem a uczniem, dzięki któremu dokonywałby się proces uwrażliwiania na te wartości, które są obecne i nieobecne w codziennym życiu szkoły, a spośród nich na te, które świadomie zostały wybrane jako najbardziej słuszne. Jest to nowy pokrytyczny, po analizie destrukcyjnych oddziaływań neoliberalizmu, wymiar myślenia o edukacji, kształceniu i wychowaniu. Jego osią jest etyczność i wrażliwość na wartości demokratyczne i postmaterialistyczne jako przeciwwaga wobec nadmiernego skoncentrowania współczesnego człowieka na wartości pieniądza, na konsumpcji dóbr i usług (Michałowska 2013a, 2013b). Podpowieź, jak tego dokonać, możemy znaleźć między innymi u Marthy C. Nussbaum: *W trosce o człowieczeństwo. Klasyczna obrona reformy kształcenia*

ogólnego (Wrocław 2008); u Astrid Męczkowskiej – Christiansen: *Podmiot i pedagogika. Od oświeceniowej utopii do pokrytycznej dekonstrukcji* (2007).

Mowa tu o edukacji humanistycznej, gdzie dużą rolę odgrywa komunikacja oparta na poszanowaniu praw i godności człowieka oraz budowanie takich relacji w procesie wychowania, które sprzyjają z jednej strony kształtowaniu autonomicznych jednostek, a z drugiej budowaniu wspólnot i społeczności demokratycznych. W tym miejscu warto podkreślić wagę progresywnej, krytycznej edukacji humanistycznej, edukacji filozoficzno – etycznej, ponieważ dzięki niej rozwijamy umiejętności komunikacyjne, racjonalność, krytycyzm i refleksyjność, nabywamy wprawę w poszukiwaniu praktycznych rozwiązań konkretnych problemów oraz odkrywamy nowe obszary wiedzy w poszukiwaniu prawdy o świecie i istocie człowieczeństwa.

Edukacyjne i etyczne wyzwania dla współczesnego nauczyciela to:

- refleksyjne podejście do nowych doświadczeń w czasach postępu naukowo-technicznego – wspólne, wraz z uczniem – poprzez dialog i dyskusję, poszukiwanie nowych znaczeń;
- zamiennie traktowanie roli nauczyciela i ucznia jako badacza i odkrywcy w szybko zmieniającej się rzeczywistości – rozbudzanie świadomości i kształtowanie wrażliwości na wartości;
- rola nauczyciela – edukatora – wychowawcy: profesjonalne podejście we wprowadzeniu ucznia w świat nauki, kultury i sztuki, polegające na zaznajomieniu młodego człowieka z regułami interpretacji tegoż świata, zasadami racjonalności oraz polegające na doświadczeniu pozytywnych skutków wyobraźni i twórczego działania.

Nie bez znaczenia jest dobór takich metod kształcenia, które angażowałyby uczniów, budziły w nich ciekawość poznawczą i motywację wewnętrzną. Mowa tu o dyskursywnych sposobach zaangażowania ucznia w kulturowe i symboliczne obszary sztuki i nauki. Coraz większego znaczenia nabiera edukacja etyczna, wychowanie do wartości, kształtowanie wrażliwości na wartości demokratyczne oraz o doskonalenie umiejętności krytycznej analizy i interpretacji otaczającej jednostkę rzeczywistości. Taka progresywna edukacja humanistyczna była i będzie ważną częścią procesów kształtowania jednostkowych tożsamości, dlatego też kompetencje komunikacyjne i etyczne muszą być mocną stroną pracy nauczyciela, ponieważ tylko w ten sposób będzie on umiał sprostać wyzwaniom i problemom jakie niesie ze sobą współczesna szybko zmieniająca się rzeczywistość. Co więcej, nauczyciel ma być nie tylko profesjonalistą w ramach określonej dziedziny wiedzy, ale tym,

który wskaże sposoby kształtowania konstruktywnych relacji międzyludzkich oraz będzie ukierunkowywał i motywował swoich podopiecznych ku pozytywnym zmianom. Potrzebne jest zatem podjęcie trudu nieustannego rozwijania umiejętności komunikacyjnych i kształtowania kompetencji etycznych zarówno u nauczycieli jak i ich uczniów. Pomocne będą tu heurystyczne, deliberatywne metody kształcenia oraz takie, które całościowo angażują ucznia, zarówno afektywnie jak i kognitywnie (np. drama). Istnieje wówczas szansa na odideologizowany przekaz informacji w procesie nauczania oraz antropotwórczy wpływ szkoły na dzieci i młodzież.

Perspektywa anty-neoliberalna w zakresie polityki oświatowej i edukacji etycznej to edukacja i etyka demokratyczna, w której przyjmuje się zasadę myślenia i działania: podmiotowe „Ty” i zaangażowane „My”. Jest to edukacja etyczna skoncentrowana na uwrażliwianiu na wartość jaką stanowi zaufanie do innych ludzi, czyli wiara w ich uczciwość i rzetelność oraz konstruktywne cele i dobre intencje dla każdej ze stron interakcji społecznej. Zaufanie – to także kompetencja społeczna, bez której trudno jest uzyskać wzrost kapitału społecznego, rozumianego jako dobro prywatne i wspólne. Strategią korzystną z punktu widzenia jednostki i wspólnot ludzkich jest skoncentrowanie programu szkoły na etycznych oddziaływaniach edukacyjnych, które w sposób zrównoważony będą sprzyjać osiągnięciu celów nastawionych na dobro, zarówno prywatne jak i wspólne. Szkoła może i powinna być miejscem zdobywania tego typu doświadczeń, czyli kształtowania *kultury zaufania*⁵ przede wszystkim poprzez:

- promowanie modelu konstruktywnej i efektywnej edukacji;
- edukację etyczną, która polega na analizie i refleksji nad systemem wspólnie podzielanych i przejawianych wartości, a zwłaszcza tych przyczyniających się do budowania wspólnot o zasięgu lokalnym jak i globalnym.

Aktywne metody kształcenia, stymulujące kreatywne i krytyczne myślenie, dyskusja i deliberacja wzmacniają zachowania i postawy harmonijnie równoważące cele indywidualne i wspólnotowe. Zapewnienie warunków, w których zarówno nauczyciel, jak i uczeń ma możliwość systematycznego doświadczania dyspozycyjnego poczucia podmiotowości⁶, sprawstwa oraz szacunku wobec własnej i innych podmiotowości wydaje się być możliwe na drodze uczenia racjonalnego dialogu oraz empatycznego uwrażliwiania na drugiego człowieka. Edukacja etyczna, równomiernie akcentująca kognitywny i afektywny rozwój, stanowi szansę na kształtowanie kultury społecznego zaufania.

Ważnym celem edukacji etycznej jest uświadamianie istoty człowieczeństwa w obecnych czasach oraz nieustanny proces jednostkowego i zbiorowego redefiniowania tożsamości współczesnego człowieka, jego autonomii, podmiotowości oraz miejsca i roli w życiu publicznym w kontekście lokalnym i globalnym. Zgodnie z koncepcją edukacji demokratycznej, o której pisała m.in. Amy Gutmann w *Democratic Education* (1999) zadaniem współczesnej szkoły jest przekazywanie w neutralny, obiektywny, czyli naukowy i nietendencjonalny sposób wiedzy o pluralizmie aksjologicznym świata społecznego. Nie da się tego celu osiągnąć bez dbania o proces doskonalenia komunikacji, w kategoriach konstruktywności i efektywności oraz kompetencji etycznych – rozwijania refleksyjności, umiejętności patrzenia z różnych perspektyw, uwrażliwiania na inność i odmienność oraz budowania kapitału społecznego na rzecz lokalnych wspólnot będących jednocześnie częścią wspólnoty globalnej. To proces tworzenia globalności na bazie tolerancji i zaufania międzyludzkiego i w oparciu o pomniejsze, ale jakże ważne cnoty, takie jak: wzajemny szacunek i życzliwość.

Według Michaela Tomasello, autora *Why we cooperate* (2009), współdzielenie intencjonalności lub wspólna intencjonalność oznacza motywację do współpracy i jej zaangażowane doświadczanie oraz ukierunkowane myślenie na wspólny cel w oparciu o ewolucyjne zdobycze w ramach społeczności kulturowej, w której jednostce dane było urodzić się. Język danej społeczności oraz różne materialne i niematerialne osiągnięcia są bazą dla rozwoju zdolności i kompetencji jej członków. Efekt przystosowania jest korzystny zarówno w perspektywie indywidualnej jak i grupowej. Kulturowo kształtowane umiejętności społeczno – poznawcze wykorzystywane są w pracy zawodowej i innych działaniach, które przynoszą wzajemne korzyści w procesie podążania za wspólnym celem.

Zatem, realizacja koncepcji *edukacji skoncentrowanej na współdzielonej intencjonalności* polega na dbaniu o konstruktywną komunikację i efektywne dążenie do wspólnie ustalonych celów, w oparciu o etykę charakterystyczną dla społeczności prodemokratycznych.

W wyniku socjalizacji i edukacji, w tym edukacji etycznej, możliwe jest wytworzenie *współdzielonej intencjonalności* na gruncie wspólnego doświadczenia. Jest to model edukacji etycznej nakierowanej na wartości demokratyczne. Jej cechy to:

- kierowanie się wiedzą i zasadami racjonalnego myślenia – znajomość etycznych norm, reguł współżycia społecznego, znajomość skali ocen własnego postępowania,

- komunikacja międzyludzka oparta na zasadzie równości i wzajemnym szacunku,
- stwarzanie dogodnych warunków dla pełnienia różnych ról społecznych począwszy od wieku szkolnego jako okazja do moralnych zachowań i doświadczania efektów współpracy w osiąganiu wspólnych celów,
- umiejętność konstruktywnej analizy własnego doświadczenia,
- uczenie się wzajemności poprzez poznanie istoty symetryczności i komplementarności relacji między osobami,
- kreatywne poszukiwanie nowych rozwiązań.

Wzory zachowań oparte na współpracy powinny stać się celem większości oddziaływań edukacyjnych. Zarówno jednostka ze swoimi prawami i obowiązkami, jak i grupa ludzi z wynegocjowanymi wspólnie celami, zasadami i regułami działań, mają w demokratycznym społeczeństwie swoje równie znaczące miejsce. Zgodnie z koncepcją *współdzielonej intencjonalności* dobro jednostki, jak i dobro wspólne, było osiąganym między innymi dzięki zachowaniom prospołecznym i współpracy. W dużej mierze dzięki nim gatunek ludzki osiągnął znaczną przewagę ewolucyjną nad innymi naczelnymi. Istnieją liczne dowody w postaci osiągnięć naukowych z wielu dziedzin, że rozwój i twórcze zmiany dokonywały się i nadal dokonują dzięki współpracy, dzieleniu się pomysłami, odkryciami i wynikami pomiędzy wybitnymi jednostkami, które bez tego kulturowego i społecznego, mniej lub bardziej bezpośredniego wsparcia innych, nie dokonałyby w pojedynkę wielkich i ważnych zmian dla całej ludzkości. Z tego też powodu uczenie się współpracy i modelowanie zachowań prospołecznych jest warunkiem kolejnych sukcesów gatunku ludzkiego. Zinstytucjonalizowana edukacja ma tu ogromną rolę do odegrania.

Wyzwania, jakie ma przed sobą nauczyciel – wychowawca, to doskonalenie umiejętności komunikacyjnych oraz rozwijanie kompetencji etycznych swoich własnych i uczniów w celu budowania szkolnych społeczności demokratycznych, co w kontekście negatywnych skutków przemian neoliberalnych, stanowi jeden ze sposobów przeciwstawiania się tym ideologicznym oddziaływaniom. Jest to dążenie do celu, jakim jest harmonia w dbaniu zarówno o dobro jednostki, jak i o dobro wspólne, a polega ono na nieustannym rozbudzaniu świadomości niepowtarzalności rodzaju ludzkiego, nie tylko ze względu na kulturowy i wspólnotowy charakter rozwoju ewolucyjnego, ale także ze względu na posługiwanie się wyobraźnią i to w sposób niezwykle twórczy. Ponadto, zadaniem nauczyciela jest dostarczanie informacji o wzajemnych korzyściach ze wspólnie podejmo-

wanych działań, a przede wszystkim rozbudzanie świadomości konsekwencji kooperacji lub jej braku.

Ogromne znaczenia odgrywają tu kompetencje etyczne m.in. postawa charakteryzująca się odpowiedzialnością indywidualną oraz odpowiedzialnością wspólnotową, w aktywnym, zaangażowanym dążeniu do wspólnie wytyczonych celów, w oparciu o uzgodnione zasady i normy. Rozwój jednostki, jak również grupy społecznej, jest możliwy i będzie przebiegał w twórczym, konstruktywnym kierunku, im więcej będzie okazji do stymulowania jednostkowej i grupowej podmiotowości, im więcej będzie doświadczeń równego traktowania, opartego na szacunku i tolerancji wobec innych ludzi.

dr Danuta Anna Michałowska

Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Filozofii – Zakład Dydaktyki Filozofii
i Nauk Społecznych

PRZYPISY:

1. Amerykański pedagog, profesor Harvardu, zwolennik myśli krytycznej pedagogice.
2. Neoliberalizm zawiera w sobie elementy odnoszące się do różnych ekonomiczno-społecznych ujęć teoretycznych (monetaryzm, teoria transakcji społecznych, teoria kapitału ludzkiego, teoria publicznego wyboru, teoria agencji, teoria kosztów transakcyjnych) oraz wykorzystuje wiedzę o naturze człowieka i mechanizmach kształtujących jego sposób egzystencji we współczesnym świecie, opierając się na doniesieniach z zakresu neurobiologii i kognitywistyki.
3. Zob. więcej o teorii zasobów społecznych w: N. Fairclough, *Language and Power*, Longman, London 1990.
4. Zob. więcej o teorii koncepcji modeli mentalnych autorstwa Teuna van Dijka w: T.A. van Dijk, *Context Models in Discourse Processing*, [w:] H. van Oostendorp i S. R. Goldman (red.), *The construction of mental representations during reading*, Lawrence Erlbaum, Mahwah, New York, 1998.
5. Zob. więcej o kulturze zaufania, tworzeniu więzi wspólnotowych, stymulowaniu zaangażowania i postaw prospołecznych bazujących na współodpowiedzialności w: P. Sztompka, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Znak, Warszawa, s. 325; P. Sztompka, *Zaufanie ... dz. cyt.*; F. Fukuyama, *Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, przeł. A. Śliwa, L. Śliwa, PWN, Warszawa, 1997.
6. Zob. więcej o poczuciu sprawstwa i wyuczonej bezradności, kształtowaniu podmiotowości jako celu wychowania, kształtowaniu podmiotowości jako relacji między uczniem i nauczycielem w: Dryll, E. (1989). *Podmiotowość w doświadczeniach wychowawczych*. W: A. Gurycka, *Podmiotowość – postulat dla wychowania*, [w:] A. Gurycka (red.), *Podmiotowość w doświadczeniach*

wychowawczych dzieci i młodzieży, Wyd. UW, Warszawa: Uniwersytetu Warszawskiego, 1989.; J. Reykowski, *Podmiotowość – szkic problematyki*, [w:] P. Buczkowski, R. Cichoński (red.), *Podmiotowość: możliwość, rzeczywistość, konieczność*, Wyd. UAM, Poznań, 1989.

BIBLIOGRAFIA:

1. Gutmann A. (1999), *Demoratic Education*.
2. van Oostendorp H., i Goldman S. R. (red.) (1998), *The construction of mental representations during reading*, Lawrence Erlbaum, Mahwah, New York.
3. Fairclough N., (1990), *Language and Power*, Longman, London.
4. Fukuyama F., (1997), *Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, przeł. A. Śliwa, L. Śliwa, Warszawa: PWN.
5. O'Connor Seymuor J., (1996), *NLP. Wprowadzenie do programowania Neurolingwistycznego*, Poznań: Wyd. Zys i S-ka.
6. Michałowska D.A., (2013a), *Neoliberalizm i jego (nie)etyczne implikacje edukacyjne*, Poznań: Wyd. Naukowe UAM.
7. Michałowska D.A., (2013b), *Wartości w świecie edukacji na progu XXI wieku*, Poznań: Wyd. Naukowe WNS.
8. Szejnberg A., (2002), *Podstawy komunikacji społecznej w edukacji*. Wrocław: Wyd. ASTRUM.
9. Stewart J., (2000), *Mosty zamiast murów. O omunikowaniu się między ludźmi*. Warszawa: Wyd. Nauk. PWN.
10. Sztompka P., (2002), *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Warszawa: Wyd. Znak.
11. Sztompka P., (2007), *Zaufanie. Fundament społeczeństwa*, Kraków: Wyd. Znak.
12. Tomasello M., (2009), *Why we cooperate*, London: MIT Press, Cambridge MA.

Z Kubusiem Puchatkiem aktywnie i zdrowo

Przedszkole Miejskie nr 25 „Kubuś Puchatek” w Słupsku od roku uczestniczy w Projekcie Edukacyjnym KIK/34. Projekt współfinansowany jest przez rząd Szwajcarii. Głównym realizatorem projektu jest Instytut Żywności i Żywienia w Warszawie. Partnerami akcji jest Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie, Instytut Pomnik Centrum Zdrowia Dziecka i Polskie Towarzystwo Dietetyki. Celem projektu KIK/34 jest promocja zdrowego stylu życia, zapobieganie nadwadze, otyłości i chorobom przewlekłym, poprzez edukację społeczeństwa w zakresie żywienia i aktywności fizycznej – poprzez wprowadzenie prozdrowotnych zmian w codziennym życiu.

Przystąpienie do projektu było konsekwencją realizacji priorytetów placówki, przyjętych na rok 2013/2014, dotyczących promowania wychowania zdrowotnego i sprawności fizycznej dzieci. Przyjęliśmy następujące cele i zadania:

1. Przedszkole to bezpieczne warunki pobytu dzieci.
2. Przedszkole tworzy warunki do aktywnej i efektywnej edukacji.
3. Przedszkole propaguje system wartości.
4. Przedszkole promuje zdrowy styl życia.

Przez cały rok prowadziliśmy działania aktywnie angażując wszystkie grupy przedszkolne, nauczycieli, rodziców i wielu przyjaciół naszej placówki. Kontynuowaliśmy również wieloletni udział „Kubusia Puchatka” w programach profilaktycznych i edukacyjnych dotyczących zdrowego stylu życia.

14 listopada 2014 r. nasze przedszkole otrzymało certyfikat „Szkoła przyjazna żywieniu i aktywności fizycznej”, przyznawany przez Instytut Żywności i Żywienia.

Do głównych i najciekawszych działań z pewnością należały imprezy sportowo-rekreacyjne dla rodziców i dzieci, które zawsze cieszyły się dużym zainteresowaniem. W Lasku Północnym odbył się piknik jesienny. Dzieci miały okazję do aktywnego spędzenia czasu na świeżym powietrzu. Program imprezy zakładał jesienną wędrowkę po lesie, konkurs na najpiękniejszy bukiet jesienny, owocowy poczęstunek. Dzieci i rodzice miło spędzili czas.

Zorganizowane cykliczne turnieje i spartakiady sportowe miały na celu rozwijanie sprawności fizycznej dzieci, wprowadzenie zasad uczciwej rywalizacji i czerpanie radości z uczestniczenia w zawodach. Odbyły się: Jesienna i Zimowa Spartakiada Sportowa, Spartakiada bez

granic oraz Międzyprzedszkolna Olimpiada Sportowa, **I Międzynarodowy Turniej Piłki Nożnej Oldbojów i Superjuniorów** (przy współpracy Football Baltic School), Świąteczno-Bożonarodzeniowy i Wielkanocny Turniej Piłki Nożnej oraz Halowe Turnieje Piłki Nożnej, zorganizowane dla wszystkich słupskich przedszkoli na hali sportowej Gryfia.

„**W sporcie nie ma wieku ani granic**” – pod takim hasłem na słupskim Stadionie 650-lecia odbyły się rozgrywki piłki nożnej oldbojów i juniorów. Organizatorem przedsięwzięcia był Baltic Football School w partnerstwie z firmą STICAR. Patronat honorowy nad imprezą objął Prezydent Miasta Słupska. Na zakończenie rozgrywek wręczono uczestnikom puchary i medale. Być może nasi młodzi zawodnicy zostaną w przyszłości reprezentantami kadry narodowej!

Zauważyliśmy, że dzieci bardzo chętnie uczestniczą w miejskich imprezach sportowych, uczą się zasad gier sportowych, wykazują się postawą „fair play”. Do wspólnej, sportowej zabawy zaprosiliśmy również zespół ENERGA CZARNI Słupsk. Rozbudzanie w dzieciach sportowych aspiracji, zachęcanie ich do gry w koszykówkę, czerpanie radości z gry z członkami drużyny koszykarzy dała pożądaną rezultat.

Efekty naszych działań, rozbudzających zainteresowanie sportem, podziwialiśmy podczas imprezy ogólnoprzedszkolnej „Mam talent”. Dzieci prezentowały talenty sportowe grupowo i indywidualnie. Pokazały rozgrzewkę piłkarską, grę w piłkę nożną oraz żonglerkę, a także umiejętności taneczne (balet, taniec towarzyski i nowoczesny).

Prowadziliśmy też zajęcia o zdrowym odżywianiu. Patronem naszego przedszkola jest Kubuś Puchatek, który bardzo lubi miodek, dlatego tradycją stało się, że podczas „Pasowania na przedszkolaka” najmłodsze dzieci, a także nasi goście obdarowywani są słoiczkiem zdrowego miodku. We wszystkich grupach wiekowych została omówiona piramida zdrowego żywienia. Dzieci wykonały grupowe prace plastyczne, przyporządkowując produkty do poszczególnych kategorii. Każde dziecko otrzymało do domu ulotkę z piramidą zdrowego żywienia.

We wszystkich grupach przedszkolnych zostały przeprowadzone zajęcia na temat roli warzyw i owoców w prawidłowym odżywianiu się. Aby zachęcić przedszkolaki do samodzielnych prozdrowotnych wyborów, ogłaszałyśmy konkursy plastyczne, odbyły się owo-

cowe bale, święto dyni i ziemniaka. Dzieci wykonały owocowo-warzywne prace plastyczne, korzystając z różnorodnych materiałów i technik. Bardzo podobał im się „Tęczowy tydzień”, podczas którego codziennie piły soki owocowo-warzywne w jednym kolorze, samodzielnie przygotowane (takie smakują najlepiej!).

Wraz z wiosną w każdej sali dzieci założyły wiosenne ogródki. Posadziliśmy fasolki, cebulę i pietruszkę. Przedszkolaki obserwowały hodowlę i ze smakiem zjadły wyhodowany szczypiorek do kanapek.

Organizacja pikników, festynów rodzinnych lub innych imprez, upowszechniających zdrowy styl życia dzieci i rodziców, okazała się dobrym sposobem na osiągnięcie celów projektu. Przedszkolaki z wielką radością spędzały wolny czas na świeżym powietrzu. Zabawom i harcom nie było końca. Pikniki promowały zdrowy styl życia w naszej społeczności. Festyn z okazji zakończenia roku szkolnego był imprezą, która cieszyła zarówno rodziców, jak i dzieci. Wspólne zabawy na świeżym powietrzu zacieśniały więzi rodzinne. Dzieci i rodzice uczestniczyły w zabawach, konkursach, rozgrywkach sportowych, wspólnie aktywnie spędzały wolny czas.

Jakie korzyści wynikają z udziału w projekcie?

Tworzenie warunków, sytuacji do rozwoju fizycznego i uprawiania sportu przez dzieci, wspomaga ich harmonijny rozwój, uczy prawidłowych nawyków żywieniowych oraz zachęca i wdraża do uprawiania różnych form ruchu, co pozytywnie wpływa na kondycję psychiczną i fizyczną maluchów.

Zajęcia sportowe na hali, zajęcia na świeżym powietrzu, czy dowolne zabawy na placu przedszkolnym są dla dzieci ulubioną formą spędzania czasu. Dzięki przeprowadzonym w ramach projektu zajęciom przedszkolaki doskonale orientują się w tym, co jest dla nich zdrowe i dobre. Wyposażane są w odpowiednią wiedzę, dotyczącą zdrowego stylu życia i uczą się dokonywania właściwych wyborów. Zajęcia zachęcały do systematycznego ruchu i uprawiania sportu. Dzieci wiedzą, jak zagospodarować swój wolny czas z pożytkiem dla zdrowia. I to jest nasz największy sukces.

Monika Maciejewska-Ginter
Miejskie Przedszkole nr 25
„Kubuś Puchatek”
w Słupsku

Ruch – moja pasja

Zawsze uważałam się za animatora zdrowego stylu życia i przede wszystkim praktyka. Przesłaniem, które przyświeca moim staraniom, jest propagowanie wiedzy na temat zagadnień związanych z ruchem, który jest motorem wszystkich działań człowieka. Wrażliwy, pełen twórczej inwencji nauczyciel, będzie potrafił połączyć aktywność ruchową, z odpowiednią wiedzą na temat zdrowego odżywiania i innymi dziedzinami edukacji. Sprzyjanie naturalnej i spontanicznej kreacji ruchu wymaga wielu zintegrowanych działań w różnych sytuacjach edukacyjnych. Nauczyciele Przedszkola z Oddziałami Integracyjnymi nr 12 w Sopocie podjęli odpowiednie przedsięwzięcia, by kształtować kompetencje zdrowotne, higieniczne i ekologiczne dzieci i wdrażać je do troski o własne zdrowie.

Przystąpiliśmy do projektu *Zapobieganie nadwadze i otyłości oraz chorobom przewlekłym poprzez edukację społeczeństwa w zakresie żywienia i aktywności fizycznej*. Podstawowymi celami i założeniami tego przedsięwzięcia były:

- promowanie zdrowego stylu życia;
- wykonanie trzech testów pomiaru sprawności dla dzieci sześciolletnich autorstwa T. Frołowicza (wrzesień 2013, styczeń 2014, maj 2014), określających związek pomiędzy ocenianymi właściwościami tj. wytrzymałością krążeniowo-oddechową, wytrzymałością mięśniową, siłą i wytrzymałością mięśni brzucha, siłą i wytrzymałością mięśni ramion, zakresem ruchu dolnego odcinka kręgosłupa, postawą ciała widzianego z profilu, jako najważniejszymi wskaźnikami sprawności, powiązanej ze zdrowiem – każdy test składał się z pięciu prób:
  - „5 minut” (bieg sprawdzający wytrzymałość),
  - „Brzuski” (siady z leżenia tyłem),
  - „Drażek” (zwis na ugiętych ramionach),
  - „Skłon” (skłon w przód w siadzie prostym),
  - „Postawa” (ocena postawy ciała z profilu);
- zwiększenie potencjału zdrowotnego, dzięki wzrostowi zdolności przystosowawczych organizmu np.: zahartowania i odporności na zmęczenie, harmonijny rozwój fizyczny i prawidłowo przebiegający proces formowania się postawy ciała;
- tworzenie pozytywnego nastawienia do podstawowego elementu zdrowego stylu życia – aktywności fizycznej;
- rozładowanie napięć emocjonalnych, charakterystycznych dla tego wieku, wynikających z braku zrównoważenia procesów psychicznych – przewagi pobudzania nad hamowaniem;

- stymulacja rozwoju społecznego, w tym umiejętności współdziałania i współzawodniczenia między innymi, dzięki prowadzeniu zabaw ruchowych na świeżym powietrzu,
- kształtowanie nowych, przyjaznych naturze postaw, pozwalających rozwijać się zgodnie z prawami jakie dała natura;
- aktywne obcowanie z przyrodą poprzez zabawy, spacer, wycieczki, obserwacje, doświadczenia i działanie w środowisku;
- kształtowanie własnego „ja” w harmonii ze środowiskiem;
- propagowanie aktywnych form wypoczynku na łonie natury;
- wspomaganie rozwoju fizycznego, emocjonalnego i sprawności fizycznej;
- zwiększenie czasu pobytu dzieci w ogrodzie przedszkolnym, w miarę możliwości organizowanie tam zajęć i zabaw ruchowych;
- kształtowanie nawyków kulturalno-higienicznych;
- wdrażanie do racjonalnego żywienia.

Do najbardziej spektakularnych przedsięwzięć, propagujących rozwijanie dyspozycji zdrowotnych zaliczyć należy:

Festyn Rodzinno-Sportowy pt.: Zdrowy styl życia

Główne założenia festynu to: zwiększenie zdolności przystosowawczych organizmu tj. potencjału zdrowotnego poprzez:

- wzbogacenie wiedzy i umiejętności praktycznego wyboru zdrowej żywności;
- uczenie zasad zdrowego stylu życia poprzez proponowanie rekreacji ruchowej;
- uczenie odpoczynku i odprężenia po pracy umysłowej;
- zachęcanie dzieci, młodzieży i dorosłych do dbałości o swoje ciało;
- wyzwalanie kreatywności;
- zachęcanie do wdrażania własnych pomysłów w zabawach ruchowych;
- zachęcanie do współzawodnictwa, partnerstwa, pozytywnych interakcji z rówieśnikami, młodzieżą i dorosłymi;
- propagowanie efektywnego zagospodarowania czasu w wolne dni przez całe rodziny.

Podczas festynu zorganizowano stanowiska kreacji ruchu, w połączeniu z edukacją o zdrowej żywności:

- *Segregujemy śmieci,*
- *Zbij fest food,*
- *Piramida żywieniowa,*
- *Zdrowe zakupy,*
- *Mamo, Tato – pobaw się ze mną,*
- *Unihokej,*
- *Minigolf,*

- *Zdrowa dziupla* (przetwory sporządzone wspólnie z rodzinami, wykorzystujące zdrową żywność, potrawy zaproponowane przez przedszkole).

Festyn urozmaiciły również występy zespołu tanecznego przedszkolaków. Ta zintegrowana propozycja rekreacyjno-sportowa dzieci przedszkolnych i ich rodzin, we współpracy z młodzieżą LO, okazała się oryginalną ofertą spędzenia czasu na świeżym powietrzu.

Rodzinne podchody z quizem pt.: Bądź aktywny i zdrowo się odżywiaj

Celem głównym tego zadania było promowanie zdrowego stylu życia, dlatego też skupiono się na:

- tworzeniu pozytywnego nastawienia do podstawowego elementu zdrowego stylu życia – aktywności ruchowej;
- stymulacji rozwoju społecznego – w tym umiejętności współdziałania i współzawodniczenia, dzięki prowadzeniu zabawy na świeżym powietrzu, która intensyfikuje kontakty interpersonalne;
- podsumowaniu wiedzy na temat zdrowego odżywiania się przez dzieci i dorosłych;
- degustacji zdrowych produktów żywnościowych oraz naturalnych kiełków, wyhodowanych przez dzieci.

Oryginalny sposób promowania zdrowego stylu życia, wprowadził pozytywne nastawienie, do podstawowego elementu zdrowia człowieka tj.: aktywności ruchowej dużych i małych oraz wartościowego odżywiania.

Festyn Ziemiaka-Cudaka i Kolorowego Latawca

Impreza ta przeprowadzona była przy współpracy z młodzieżą LO, która obsługiwała konkurencje rekreacyjno-sportowe. Celem głównym przedsięwzięcia było pokazanie ciekawych form ruchu na świeżym powietrzu, upowszechnianie wiedzy na temat zdrowego odżywiania oraz degustacja zdrowych produktów żywnościowych.

Głównym bohaterem konkurencji ruchowych był ziemniak. Zaproponowano uczestnikom festynu następujące zabawy:

- *Snajper,*
- *Wozy pełne ziemniaków,*
- *Traf ziemniaka,*
- *Ziemniaczany Król,*
- *Szczudła,*
- *Podkowa,*
- *Mamo, Tato pobaw się ze mną.*

Przeprowadzono też konkursy na:

- *Ziemniaka-cudaka,*
- *Kolorowego latawca,*
- *Przetwory sporządzone wspólnie z rodzinami.*

Przedszkole zaproponowało uczestnikom festynu również: koktajl z owoców, sok marchewkowy, fasolkę po bretońsku, skrzydełka kurczaka i oczywiście – placki ziemniaczane. Ta ekologiczna, preferująca zdrową żywność impreza, wprowadziła nastrój dobrego humoru i przedniej zabawy, który udzielił się wszystkim uczestnikom „ziemniaczanych szaleństw”. Całe rodziny włączyły się w przygotowanie *Ziemniaków-cudaków*, wykazując kreatywność, oryginalność i ciekawy wybór technik plastycznych wykorzystanych w pracach.

Rajd Zająca Wielkanocnego z quizem

Rajd Zająca Wielkanocnego z quizem pt.: „Bądź aktywny i zdrowo się odżywiaj” zorganizowaliśmy w pobliskim lesie za przedszkolem – we współpracy z młodzieżą LO. Celem głównym rajdu było:

- promowanie zdrowego stylu życia;
- zwiększenie potencjału zdrowotnego, dzięki wzrostowi zdolności przystosowawczych organizmu;
- tworzenie pozytywnego nastawienia do podstawowego elementu zdrowego stylu życia – aktywności ruchowej.

Zabawa miała na celu pokonanie przez jej uczestników trasy w lesie i rozwiązanie kolejnych zadań, przygotowanych w formie listów, napisanych przez *Zająca Wielkanocnego*. Podczas zabawy dzieci ze wszystkich grup wykazały się wiedzą na temat zdrowego odżywiania i ekologii. Oczywiście poszukiwania zająca zakończyły się zdrową niespodzianką z koszyczką zajączka.

Kulinarna sobota rodzinnego gotowania

Założeniem kreatywnego gotowania było łączenie pokoleń przy wspólnym, zdrowym stole. Rodzice wraz z dziećmi przygotowali zdrowe dania. W menu znalazły się dwa rodzaje pierogów: ruskie oraz pierogi ze szpinakiem, wiosenna surówka i mus ze świeżych owoców z kukurydzianymi płatkami i miodem. Ekspertkami w ocenie potraw były babcie przedszkolaków. Wszystkie przepisy znalazły się na stronie internetowej naszego przedszkola.

Książka kucharska

Celem nadrzędnym tego zadania było stworzenie kreatywnej książki kucharskiej, zawierającej oryginalnie przedstawione sposoby przygotowania zdrowych posiłków. Przedszkolaki wraz z rodzicami przygotowały w domach rodzinnych przepisy zdrowych dań. Kolejne etapy wykonania potraw znalazły się na zdjęciach. Przepis, przygotowanie i produkt finalny przyniesiono w formie elektronicznej i papierowej. Ze zgromadzonych materiałów powstała książka kucharska zdrowego odżywiania, która znalazła się w bibliotece przedszkolnej – oczywiście można tę książeczkę wypożyczać.

Kielkownica

Motywytem podjęcia inicjatywy, związanej ze stworzeniem ogródka przedszkolnego, była chęć przekazania najmłodszym wiedzy i umiejętności praktycznych, dotyczących uprawy roślin hodowlanych. Interesującym przedsięwzięciem okazało się wprowadzenie zdrowej żywności, którą dzieci spożywały na śniadanie, drugie śniadanie oraz obiad: ziarna fasoli moun, rzodkiewki, lucerny i szczypiorku. Innowacyjnym działaniem był wysiew naturalnych kielków w kielkownicy i ich codzienna degustacja. Dzieci same dbały o ogródek – nawodnienie, wysiew kolejnych ziaren.

* * *

Wśród realnych korzyści i efektów, osiągniętych przez dzieci i ich najbliższych oraz młodzież, wspomagającą nasze przedsięwzięcia, związanych z realizacją projektu KIK 34, wymienić należy:

- wyrobienie nawyku przybierania postawy skorygowanej;
- poprawienie/zmniejszenie niektórych wad budowy;
- wyrabianie mocnego gorsetu mięśni posturalnych;
- nabycie kompetencji zdrowotnych, dotyczących czynnej świadomości działań korekcyjnych;
- budowanie postawy troskliwej wobec ciała i zdrowia;
- zwiększenie świadomości i wiedzy dzieci, młodzieży i rodziców w zakresie zdrowego odżywiania i aktywności ruchowej;
- promowanie zdrowego stylu życia jako alternatywy pedagogicznej profilaktyki otyłości;
- tworzenie pozytywnego i prozdrowotnych postaw całych rodzin naszych przedszkolaków;
- wdrożenie do racjonalnego odżywiania się;
- poprawa stanu zdrowia dzieci i młodzieży: obecnie i w czasie odroczonym, czyli w życiu dorosłym, poprzez zmianę nawyków żywieniowych oraz propagowanie aktywności fizycznej i spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu.

Mam nadzieję, że moje przedszkole – przyjazne aktywności fizycznej i zdrowemu żywieniu – tworzy środowisko, które w perspektywie zwiększy możliwości młodych ludzi do podejmowania działań i właściwych wyborów w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej.

Maria Latos

*nauczyciel wychowania fizycznego,
edukacji przedszkolnej
oraz instruktor aerobiku
w Przedszkolu z Oddziałami
Integracyjnymi nr 12 w Sopocie*

Zajęcia profilaktyczne w słujskich szkołach podstawowych

Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 1 w Słupsku i Szkoły Podstawowej z Oddziałami Przyszpitalnymi nr 9 w Słupsku biorą udział w cyklu zajęć profilaktycznych, zaplanowanych do realizacji podczas całego roku szkolnego 2014/2015. Zajęcia prowadzone są przez pielęgniarkę szkolną – Mariolę Witkowską oraz studentów III roku pielęgniarstwa Akademii Pomorskiej w Słupsku.

Na początku tegorocznej działalności profilaktycznej, zostały przeprowadzone lekcje na temat zdrowego odżywiania i aktywności fizycznej. Zajęcia miały na celu pobudzenie dzieci do większego wysiłku umysłowego, poprzez odkrywanie, działanie i przeżywanie. Studentki III roku pielęgniarstwa Akademii Pomorskiej w Słupsku, przeprowadziły szereg zabaw, zachęcających dzieci do zdrowego odżywiania oraz aktywności fizycznej na co dzień. Szczególną uwagę zwróciły na rozróżnianie produktów zdrowych i niezdrowych. Wykazywały się pomysłowością, twórczym podejściem do rozwiązywanego problemu. W każdej grupie klasowej omówiły „piramidę żywienia”. Zwróciły również uwagę na aktywne spędzanie czasu, a pod koniec zajęć przeprowadziły krótką gimnastykę. Dzieci pracowały na tych zajęciach z dużym zaangażowaniem i bardzo chętnie rozwiązywały różnorodne zadania,

W listopadzie 2014 r. zostały przeprowadzone zajęcia w klasach pierwszych i drugich, dotyczące zasad zachowania higieny, ze szczególnym uwzględnieniem higieny jamy ustnej. Dzieci uczyły się, jak dbać o czystość, jak szczotkować prawidłowo zęby i język oraz jakie produkty spożywać, by zachować zdrowie i urodę. W ramach tych spotkań odbył się pokaz mycia zębów na modelach szczęki. Dzieci rozwiązywały również zagadki, odpowiadały na pytania, a na koniec otrzymały malowanki i emblematy tematyczne na temat higieny jamy ustnej.

20 listopada to Światowy Dzień Rzucania Palenia Tytoniu. Z tej okazji w klasach: piątych i szóstych SP 1 i SP 9 w Słupsku zostały przeprowadzone lekcje profilaktyczne, dotyczące szkodliwości nałogu tytoniowego. Uczestnicy spotkań dowiedzieli się, jakie substancje szkodliwe zawierają papierosy, co powoduje nałóg palenia i jakie konsekwencje zdrowotne mogą ponieść osoby palące. Dzieciom rozdano ulotki informacyjne, dzięki którym mogły się podzielić zdobytą wiedzą również w do-

mu z rodzicami – zwłaszcza z tymi, których problem palenia dotyczy.

W grudniu 2014 r. dla uczniów SP 1 i SP 9 przeprowadzono zajęcia pod hasłem: „Ratujemy i uczymy ratować” z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. Dzieci odbyły ćwiczenia na fantomach oraz obejrzały film instruktażowy pt. „Doktor Kręciołek”, który opowiadał o ratowaniu człowieka, pokazywał, jak dzieci powinny się zachować w trudnej sytuacji. Następnie ćwiczyły układanie poszkodowanego w pozycji bocznej bezpiecznej. Uczniowie zostali dokładnie poinstruowani, co robić i jak udzielić pierwszej pomocy przedmedycznej w nagłych wypadkach.

Mam nadzieję, że wszystkie działania profilaktyczne, zaplanowane i realizowane w ciągu całego roku szkolnego, przy współpracy ze słuchaczami III roku pielęgniarstwa w AP w Słupsku oraz z przychodniami rejonowymi w Słupsku i Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Słupsku, którego jestem pracownikiem, wpłyną na poprawę stanu zdrowia dzieci w szkołach podstawowych, w których działamy i przyczynią się do kształtowania właściwych – prozdrowotnych postaw wśród uczniów.

Mariola Witkowska

pielęgniarka

*w Szkole Podstawowej nr 1 w Słupsku
i w Szkole Podstawowej nr 9 w Słupsku*

W zdrowym ciele, zdrowy duch

W zdrowym ciele zdrowy duch, to tytuł projektu, który od tego roku szkolnego realizowany jest w Szkole Podstawowej z Oddziałami Przyszpitalnymi nr 9 w Słupsku. Jest to już czwarty projekt współpracy międzynarodowej, który SP 9 realizuje, a zarazem drugi, w którym jesteśmy koordynatorem. Poprzednie projekty związane były z ochroną środowiska, ochroną zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt oraz regionalizmem.

Tym razem postanowiliśmy napisać projekt, który w całości związany jest ze zdrowym trybem życia: żywieniem i aktywnością fizyczną. Do podjęcia takiego tematu skłoniła nas świadomość niskiego poziomu wiedzy dzieci, dotyczącej zdrowego trybu życia oraz przekonanie, że konieczne jest kształtowanie poprawnych nawyków żywieniowych młodych Europejczyków i wdrażanie ich do prowadzenia świadomego, zdrowego trybu życia, między innymi poprzez prawidłową dietę oraz uprawianie sportu i czynnego wypoczynku. Chcemy poprzez realizację tego projektu ułatwić młodym ludziom dokonywanie właściwych wyborów, dotyczących żywienia i spędzania wolnego czasu.

Poprzez realizację działań zaplanowanych w projekcie chcemy: kształtować w dzieciach postawy świadomego i poprawnego wybierania właściwych dla utrzymania zdrowia pokarmów i dbania o zdrowie poprzez ruch fizyczny. Poprzez kontakty dzieci z różnymi krajami chcemy rozwijać kompetencje językowe w zakresie j. angielskiego i innych języków europejskich.

Codziennie obserwujemy naszych uczniów, którzy już przed lekcjami jedzą chipsy i piją niezdrowe napoje, często są to tak zwane „energetyki”, których spożywanie w tak młodym wieku, może być szczególnie niebezpieczne. Uświadomiło nam to, że rodzice nie przekazują swoim dzieciom właściwych nawyków żywieniowych, a co za tym idzie, w wielu przypadkach, uczniowie ci już w bardzo młodym wieku cierpią na nadwagę.

Kolejnym powodem, dla którego postanowiliśmy zająć się tym tematem, było to, że dzieci niechętnie uczestniczą w różnych formach aktywności fizycznej, a gdy już podejmują taką próbę, bardzo często są to działania bardzo nieporadne i pozbawione koordynacji. Dało nam to przekonanie, że zainteresowanie sportem i wszelkimi działaniami, które wymagają wysiłku fizycznego jest bardzo pożądane w naszym środowisku szkolnym.

Aby nasz projekt nie skupiał się jedynie na aspekcie sportowym prozdrowotnego trybu życia, postanowi-

liśmy skorelować działania dotyczące aktywności fizycznej, z tematyką zdrowego odżywiania. Dzieci w trakcie dwuletnich prac projektowych dowiedzą się, jaka dieta jest najlepsza i najkorzystniej zbilansowana w odpowiedniej składniki odżywcze, które zapewnią prawidłowy rozwój w ich wieku, a także wpłyną na efektywność nauki. W tym celu zorganizujemy spotkanie z dietetykiem, który opowie o zasadach zdrowego odżywiania, a także – co wydaje się najważniejsze – uświadomi uczniom, jak szkodliwe i niebezpieczne dla organizmu człowieka jest niewłaściwe odżywianie.

Ponadto zaplanowaliśmy także spotkania ze sportowcami, którzy powiedzą, jak ważna w codziennym życiu, szczególnie młodych ludzi, jest aktywność fizyczna. Ponieważ jednak aktywne spędzanie czasu, nie musi oznaczać tylko przebywania na boisku, czy w sali gimnastycznej, postanowiliśmy pokazać, że można znaleźć inne, alternatywne formy spędzania wolnego czasu. Zorganizowaliśmy spotkanie z ornitologiem – fotografem, który opowiedział, jak ciekawe i pasjonujące może być obserwowanie ptaków, a co za tym idzie: spędzanie wolnego czasu na świeżym powietrzu, w bliskim kontakcie z naturą. Obszerny wywiad z tego spotkania ukaze się w gazetce internetowej projektu.

W ramach działań nowego projektu, przeprowadziliśmy już ankiety na tematy trybu życia wszystkich uczniów, uczestniczących w projekcie. W badaniu wzięły więc udział dzieci z Polski, Turcji, Rumunii, Grecji i Litwy. Dzięki tej ankiecie, dowiedzieliśmy się, jakie przyzwyczajenia żywieniowe mają dzieci w wieku szkolnym, nie tylko w naszej szkole, lecz także w szkołach znajdujących się w różnych częściach Europy. Wyniki badania przeprowadzonego w naszej szkole, porównaliśmy z ankietami nadesłanymi z pozostałych placówek.

Kolejnym zadaniem, które wymagało współpracy z pielęgniarką szkolną, było zważenie całej szkoły. Dzięki temu zadaniu, dowiedzieliśmy się, ile waży nasza szkoła, która klasa jest najcięższa, a która najlżejsza, jaka jest różnica wagi, między najlżejszym, a najcięższym uczniem w poszczególnych oddziałach, ile dzieci ma niedowagę, a ile boryka się z nadwagą. Badanie to powtórzymy w przyszłym roku szkolnym, a następnie dokonamy porównań obu ankiet i wyciągniemy wnioski, które zostaną przedstawione wychowawcom klas oraz rodzicom uczniów, którzy wzięli udział w ankiecie.

Praca w projekcie *W zdrowym ciele, zdrowy duch* dopiero nabiera rozpędu, ale już teraz należy stwierdzić,

że wybór tematyki projektu był trafiony, a działania, które proponujemy uczniom we wszystkich szkołach partnerskich, spotykają się z dużym zainteresowaniem dzieci i młodzieży, a ich analizy budzą niemałe emocje!

***

Nie bój się zmiany partnera

Do tej pory w projektach międzynarodowej współpracy Comenius współpracowaliśmy z zaprzyjaźnionymi od wielu lat szkołami z Anglii i Turcji. W trakcie realizacji kolejnych tego typu działań dołączyła do nas jeszcze jedna szkoła angielska i inna placówka turecka. Współpraca układała się dobrze, ale przyznać trzeba, że z biegiem lat, osłabło nieco zaangażowanie i zapał do pracy i często trzeba było walczyć zwłaszcza o terminowość wykonywania zadań projektowych. Wyraźnie dało się odczuć, że formuła tak wieloletniego działania w jednym zespole zaczyna się wyczerpywać. Różne okoliczności sprawiły, że nie mogliśmy kontynuować współpracy z dotychczasowymi partnerami i musieliśmy poszukać kontaktu z zupełnie nowymi placówkami.

Projekt, który rozpoczęliśmy w tym roku, realizujemy w całkowicie nowym zespole, ze szkołami z Rumunii, Turcji, Grecji i Litwy, dla których współpraca międzynarodowa jest nowym doświadczeniem. Ich zaangażowanie w działania projektowe jest bardzo duże. Nasi nowi partnerzy do każdego zadania podchodzą bardzo poważnie, solidnie i terminowo. Choć szkoły, z którymi teraz współpracujemy, nie mają doświadczenia w realizacji tak dużych projektów, z naszego punktu widzenia czas pokazuje, że nie warto bać się zmian, gdyż często wnoszą one powiew świeżości, który dodaje motywacji do działania i sprawia, że współpraca staje się przyjemnością, a dodatkowe obowiązki, które z niej wynikają, nie stanowią nadmiernego obciążenia, a dają zadowolenie i są źródłem satysfakcji.

Jacek Bochenek

koordynator projektu Programu Erasmus +
w Szkole Podstawowej
z Oddziałami Przyszpitalnymi nr 9
w Słupsku

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Konkurs SElfie+ 2015

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji zaprasza beneficjentów programu Erasmus+ Sektora Edukacji szkolnej do wzięcia udziału w **konkursie SElfie+ 2015**, którego celem jest wyróżnienie i promocja najciekawszych relacji z działań projektowych w ramach programu Erasmus+ Sektora Edukacji szkolnej.

Zachęcamy wszystkich uczestników programu do chwalenia się swoimi projektami!

Na początku kwietnia, specjalnie zostanie uruchomiona **platforma SElfie+**. Będzie to przestrzeń do prezentowania działań projektowych w sposób kreatywny i twórczy – w formie zdjęć i filmów, jak również okazja do wymiany doświadczeń, dobrych praktyk oraz doskonała zabawa połączona z uczeniem się.

Pomyślcie, jak najlepiej zaprezentować i pokazać innym to, co się dzieje w projekcie. Inspirujcie, motywujcie do działań, o których inni nie pomyśleli. Pokażcie, że projekty edukacyjne realizowane w ramach programu Erasmus+ są doskonałą zabawą i nauką.

Więcej na:

<http://erasmusplus.org.pl/selfieplus/>

Kształtowanie dobrych nawyków – dokonywanie świadomych wyborów

W Gimnazjum nr 2 w Słupsku od wielu lat podejmowano zagadnienia z zakresu zdrowego stylu życia i właściwego odżywiania: włączono tę tematykę do godzin wychowawczych i lekcji edukacji zdrowotnej, organizowano spotkania z dietetykami, brano udział w licznych projektach, propagujących aktywność fizyczną oraz w programach profilaktycznych.

Kiedy w październiku 2012 roku przeprowadziliśmy ankietę, dotyczącą nawyków żywieniowych naszych uczniów, nie byliśmy zadowoleni. Wprawdzie wyniki okazały się dużo lepsze niż statystyczne doniesienia IŻŻ, to i tak nie było się z czego cieszyć. Okazało się, że 40% naszych uczniów nie jada śniadań przed wyjściem do szkoły, 25% przyznało się do nadwagi, natomiast do 5 porcji warzyw i owoców dziennie zjadało tylko 29% ankietowanych. Podjadanie między posiłkami dotyczyło 82% uczniów, natomiast regularnie 5 posiłków dziennie spożywało 54% badanych. Rzetelna analiza wyników ankiet skłoniła nas do szukania nowych pomysłów i rozwiązań zaistniałej sytuacji, choć zdawaliśmy sobie sprawę, że to żmudna, trudna i długofalowa praca, ponieważ najtrudniej zmienia się złe nawyki.

Jako szkoła przystąpiliśmy więc do udziału w **Programie Szkoła Przyjazna Żywieniu i Aktywności Fizycznej**, realizowanym przez Instytut Żywności i Żywienia w Warszawie w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, koordynowanego w Słupsku przez ODN. Jego celem było poszerzanie wiedzy uczniów na temat roli żywienia i aktywności fizycznej w ich codziennym życiu. Wzięliśmy również udział w konkursie **Olimpiada Dobrej Formy**, której celem było jak największe zaangażowanie społeczności szkolnej w proces aktywnego zdobywania wiedzy i wyrabiania odpowiednich nawyków, związanych z prawidłowym żywieniem i aktywnością fizyczną.

Tak rozpoczęliśmy walkę ze złymi nawykami naszych uczniów w drodze po **Certyfikat**. W roku szkolnym 2013/2014 przeprowadziliśmy szereg działań, propagujących zasady zdrowego odżywiania.

W piątki zdrowo i kolorowo

W piątki na długiej przerwie kolejno poszczególne klasy częstowały całą społeczność szkolną zdrowymi przekąskami. Królowały wśród nich zdrowe marchewki, jabłka, rzodkiewki, pomidorki koktajlowe śliwki oraz inne warzywa i owoce, w zależności od sezonowości ich występowania. Celem akcji było zachęcenie uczniów

do spożywania zalecanych 5 porcji warzyw i owoców dziennie oraz uświadomienie im, że zdrowe może być również smaczne.

Konkurs plastyczny na plakat *Zdrowe odżywianie i aktywny styl życia*

Na konkurs wpłynęły 73 prace w różnorodnej technice, większość plakatów była realizowana w zespołach dwuosobowych. Ogólnie w konkursie pomysłowością wykazało się 119 uczniów.

Test wiedzy dotyczący piramidy żywieniowej i zasad zdrowego odżywiania

Test został opracowany przez dietetyka i nauczyciela edukacji zdrowotnej, objął wszystkich uczniów kl. I. Konkurs wiedzy przebiegał w dwóch etapach. Najlepsi zostali wyróżnieni i nagrodzeni na szkolnym apelu.

Warsztaty kulinarne

Warsztaty przeprowadził mistrz kuchni, zwycięzca licznych międzynarodowych konkursów kulinarnych pan Rafał Niewiarowski – właściciel restauracji *Dym na Wodzie* – wpisanej na listę 100 najlepszych restauracji w Polsce. Uczniowie podczas warsztatów poznali wartości odżywcze licznych produktów, a następnie pod kierunkiem pana Rafała przygotowali wartościową sałatkę, którą z przyjemnością degustowała cała społeczność szkolna.

Konkurs Kulinaryny

Odbyła się też druga edycja konkursu kulinarnego, zorganizowanego przy współudziale **Centrum Kształcenia Praktycznego w Słupsku**. Jego celem było propagowanie zasad zdrowego odżywiania, poszerzenie wiedzy o wartości odżywcze produktów oraz zachęcenie młodzieży do samodzielnego przygotowywania dań oraz eksperymentowania w świecie smaków.

Konkurs składał się z dwóch etapów, pierwszy polegał na zakwalifikowaniu przez dietetyków przepisu, natomiast drugi – na ugotowaniu i zaprezentowaniu swojego dania przed profesjonalną komisją. Swojego faworyta wybrała również publiczność, której degustacja potraw sprawiła sporą frajdę. Gimnazjaliści wykazali się dużą sprawnością kulinarną, a wszystkie prezentowane dania to poezja smaków i prawdziwa witaminowa bomba. Przepisy dań konkursowych można znaleźć na naszej stronie internetowej: (<http://gim->

nazjum2slupsk.edupage.org/ w zakładce „Konkurs kulinarny”).

Realizacja zadań programu

Żyj zdrowo i smacznie

Propagując zasady zdrowego odżywiania oraz niemarnowania jedzenia, w trosce o zdrowie i ochronę środowiska naturalnego, nakręciliśmy film Nasi uczniowie wykazali się ogromną wiedzą w zakresie profilaktyki nowotworowej i znaczenia prowadzenia zdrowego stylu życia oraz zdrowego odżywiania, a przy okazji zdobyli cenne nagrody.

Wspólne drugie śniadania

Wspólne drugie śniadania stanowią nasze największe osiągnięcie. Wprowadziliśmy specjalną, przedłużoną o 5 minut przerwę śniadaniową. Teraz codziennie uczniowie wraz z nauczycielami jedzą wspólne drugie śniadania w klasach. Młodzież prześciga się w pomysłach na zdrowy posiłek, królują kanapki z ciemnego pieczywa, warzywa i owoce, coraz częściej pojawiają się w śniadaniowym menu sałatki owocowe i warzywne.

Popularyzacja uprawiania sportu

W ramach propagowania zdrowego stylu życia podjęliśmy się szeregu zadań, promujących aktywność fizyczną, zarówno sportową, jak i rekreacyjną. Na co dzień uczniowie uczestniczyli i nadal uczestniczą w pozalekcyjnych zajęciach sportowych, w czasie których rozwijają swoje talenty lub rywalizują w różnorodnych turniejach międzyklasowych.

Uczniów, rodziców i nauczycieli zaprosiliśmy do udziału w zajęciach **Biegaj z Dwójką** a sympatyków jazdy na rowerze do sekcji sportowo-rekreacyjnej **Aktywnie na dwóch kółkach**.

W trakcie prowadzonej kampanii **W Gimnazjum nr 2 zdrowo, sportowo i kolorowo** zaprosiliśmy społeczność szkolną wraz z rodzicami oraz sympatykami szkoły do udziału w sportowym wydarzeniu **Biegaj z Dwójką dwójkami** o Puchar Dyrektora Gimnazjum nr 2 w Słupsku. Celem akcji była popularyzacja biegania, integracja pokoleniowa środowiska lokalnego oraz rekreacja ruchowa na świeżym powietrzu jako alternatywna forma spędzania wolnego czasu. Bieg poprzedziła rozgrzewka, którą przeprowadzili nasi uczniowie. Uczestnikom zapewniliśmy wodę mineralną oraz zdrowe przekąski, przygotowane przez jedną z klas w ramach akcji **Zdrowo i kolorowo**. Zawody te na stałe wpisały się w kalendarz imprez naszej szkoły.

Pierwszy dzień wiosny uczciliśmy meczem piłki siatkowej uczniowie – nauczyciele. Pomysł zawodów wy-

szedł od naszych gimnazjalistów, którzy świetnie spisali się w roli sędziów i organizatorów. Zabawa wszystkim bardzo się spodobała, służyła budowaniu integracji oraz sportowej rywalizacji.

W minionym roku szkolnym odbył się festyn szkolny, w którym wzięła udział społeczność szkolna, rodzice oraz potencjalni przyszli uczniowie naszej szkoły i ich rodzice. Na przygotowanych wspólnie stoiskach ze zdrowymi przekąskami znalazły się owocowo-warzywne przysmaki, a uczestnicy festynu mogli na płycie boiska zatańczyć zumbę – zajęcia prowadziła instruktorka fitness.

Święto Szkoły uczciliśmy na sportowo – **Biegiem Ulicznym**. Zachęciliśmy młodzież do biegania, udowadniając, że świętować można w sposób aktywny, radośny w oparciu o zasadę zdrowej, sportowej rywalizacji.

Jako szkoła dokładamy starań, popularyzując sport i zachęcając uczniów do podejmowania aktywności fizycznej, współpracując ściśle z klubami sportowymi, np. Strzelnicą Sportową *Gryfczy* SKLA.

Wszystkie imprezy sportowe i rekreacyjne cieszyły się dużym powodzeniem, zarówno wśród uczniów, jak i rodziców. Towarzyszyła nam idea mile spędzonego czasu wolnego z dzieckiem na świeżym powietrzu i w formie aktywnego wypoczynku. Wszyscy przekonali się również, że w taki właśnie sposób można dobrze się bawić, z korzyścią dla zdrowia i urody oraz budowania pozytywnych więzi emocjonalnych.

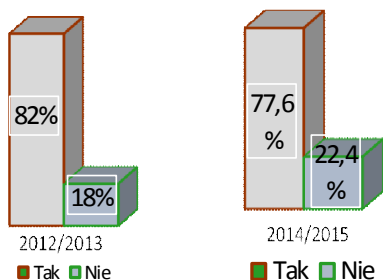
Projekty edukacyjne naszych uczniów pozwoliły im na dzielenie się wiedzą i zamiłowaniem do aktywności fizycznej z przedszkolakami. Uczniowie pod opieką swoich nauczycieli przeprowadzili:

Olimpiadę zimową – na terenie przedszkola przeprowadzono wiele konkurencji sportowych dla najmłodszych. **Przedszkolaki na sportowo!** – to kolejne przedsięwzięcie, które składało się z dwóch etapów. Pierwszy – dotyczył zasad zdrowego odżywiania i zakończył quizem wiedzy dla maluchów. Drugi – to zmagania sportowe przedszkolaków. **Od smyka do zawodnika** – to projekt osławający przedszkolaki z piłką siatkową.

Te i inne działania realizowane na terenie szkoły pozwoliły nam na uzyskanie **Certyfikatu Szkoły Przyjaznej Żywieniu i Aktywności Fizycznej**, aby go utrzymać kontynuujemy większość podjętych działań i realizujemy nowe projekty.

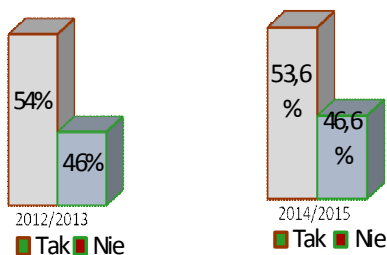
Po dwóch latach zintensyfikowanych działań w październiku br. szkolnego w ramach ewaluacji powtórzyliśmy na tej samej populacji ankietę, dotyczącą nawyków żywieniowych uczniów. Otrzymaliśmy przyrost wartości, ale wciąż jeszcze mało zadawalający.

Czy podjadasz między posiłkami?

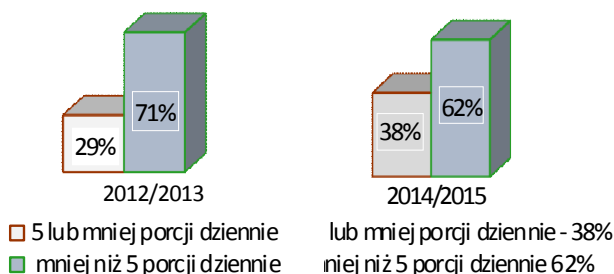
O niespełna 5% wzrosła liczba uczniów, którzy nie podjadają między posiłkami.

Czy spożywasz regularnie 5 posiłków w ciągu dnia?

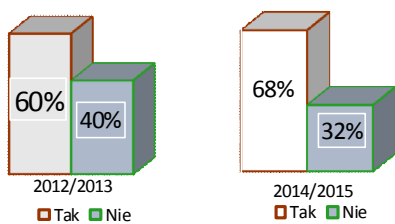
Bez zmian pozostaje regularność spożywania posiłków. Brak progresu dowodzi, jak trudno zmienić nawyki żywieniowe!

Ile porcji owoców i warzyw spożywasz dziennie?

Nastąpił znaczny wzrost, bo aż o ponad 10% liczby uczniów spożywających 5 lub więcej porcji warzyw i owoców dziennie.

Czy spożywasz śniadanie codziennie rano przed wyjściem z domu?

O 8% zwiększyła się liczba uczniów spożywających śniadanie.

Warsztaty dla rodziców

Nawyki żywieniowe wynosi się z domu, dlatego bardzo ważną jest współpraca z rodzicami. W tym roku przeprowadziliśmy warsztaty dla rodziców naszych uczniów. Rozpoczęliśmy je zabawnym przedstawieniem ilustrującym skutki niewłaściwego odżywiania, następnie uczniowie przedstawili propozycje zdrowych drugich śniadań do szkoły i do pracy oraz alternatywę dla chipsów i słodyczy w postaci zdrowych i wartościowych przekąsek. Rodzice zostali również zapoznani z wynikami ankiet, wzięli także udział w spotkaniu z dietetyczką.

Chcąc przeciwdziałać otyłości i niedożywieniu uczniów, uruchomiliśmy bezpłatne porady dietetyka. W każdy czwartek mogą z nich korzystać nasi uczniowie, rodzice i całe ich rodziny. Zaprosiliśmy uczniów i rodziców do wspólnego biegania w ramach sekcji *Biegaj z Dwójką*. Dla naszych uczniów stale wzbogacamy ofertę zajęć pozalekcyjnych, a dla bardziej zainteresowanych sportem tworzymy klasy sportowe.

Udostępniliśmy salę gimnastyczną przedszkolakom na zajęcia sportowe, uruchomiliśmy dla nich sekcję piłki nożnej, która cieszy się sporym zainteresowaniem maluchów. Nasi wolontariusze prowadzą zajęcia edukacyjne w szkole podstawowej, m.in. *Odżywiaj się zdrowo sześciolatku!* Pod opieką nauczycieli nasi uczniowie realizują projekty edukacyjne, z zakresu zdrowego odżywiania i aktywności fizycznej. Dokładamy starań, by nasze wspólne drugie śniadania były naprawdę wartościowe, te zdrowe i samodzielnie przygotowane – punktujemy! Prowadzimy zajęcia edukacyjne, organizujemy happeningi i przedstawienia, by trafić do świadomości naszych uczniów. Współpracujemy z innymi placówkami i instytucjami, m.in. Bankiem Żywności, Centrum Kształcenia Praktycznego, a wszystko po to, by uświadamić rolę i znaczenie żywienia oraz aktywności fizycznej w codziennym życiu.

W Szwecji dzieci jedzą słodczy tylko raz w tygodniu, a w telewizji zakazane jest reklamowanie słodyczy i fastfoodów do godziny 20. W Wielkiej Brytanii rodzice płacą kary, jeśli dziecko przyniesie do szkoły niezdrowe drugie śniadanie. W Polsce czekamy na realizację Sejmowej Ustawy odnośnie sprzedaży żywności i napojów w sklepikach szkolnych. W naszej szkole stawiamy na edukację młodzieży i rodziców, liczymy na kształtowanie dobrych nawyków i dokonywanie świadomych i dobrych wyborów.

Teresa Raczkowska, Iwona Miąskiewicz
nauczycielki kultury fizycznej
i edukacji zdrowotnej
w Gimnazjum nr 2 w Słupsku

Szkoła Przyjazna Żywieniu i Aktywności Ruchowej

W Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Malborku dwie szkoły – Gimnazjum nr 6 Specjalne i Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy, przystąpiły do programu pn. *Szkoła Przyjazna Żywieniu i Aktywności Fizycznej*.

Do programu przystąpiliśmy z kilku powodów:

1. Jako Ośrodek skupiający w sobie szkoły specjalne (przedszkole, szkołę podstawową, gimnazjum i szkoły zawodowe) w naszym programie edukacyjno-wychowawczym w sposób szczególnie promujemy zdrowy i aktywny styl życia, co ma duże znaczenie dla prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Przystąpienie do programu było dla nas okazją do podzielenia się naszymi dotychczasowymi osiągnięciami, a także do skorzystania z doświadczeń innych – między innymi poprzez fora internetowe.
2. Program dawał nowy rodzaj motywacji do szukania innych form i rozwiązań w zakresie promocji zdrowia i aktywności fizycznej.
3. Pragnęliśmy sprawdzić swoje możliwości i umiejętności jako pedagogów w ogólnopolskiej akcji.

W naszego typu szkołach celem programu była poprawa wiedzy młodzieży na temat prawidłowego żywienia, zmiana nawyków żywieniowych oraz zwiększenie udziału uczniów w obowiązkowych lekcjach wychowania fizycznego oraz dodatkowych zajęć sportowo-rekreacyjnych. Duże znaczenie miała także edukacja rodziców i młodzieży w zakresie wiedzy na temat roli aktywności fizycznej dla zdrowia i zapobiegania otyłości. Podczas realizowania programu upowszechniliśmy wiedzę o składzie i wartościach odżywczych żywności, doświadczeniach żywieniowych, znakowaniu żywności, celem wpływu na kształtowanie racjonalnych wyborów produktów spożywczych.

Cele programu realizowaliśmy w czasie: z e b r a ñ z rodzicami, imprez rekreacyjno-sportowych, konkursów wiedzy i umiejętności, konkursów plastycznych, międzyklasowych konkursach wiedzy i umiejętności, codziennych zajęć lekcyjnych (WF, technika), spotkań z pielęgniarką szkolną.

W 2013/2014 przeprowadzono wiele działań,

1. Przygotowano gazetki ściennie promujące zdrowy styl życia oraz 10 zasad racjonalnego żywienia.
2. Zorganizowano i przeprowadzono cykl wyjść na siłownię Atlantis Fitness, gdzie uczniowie mają możliwość rozwijać swoje zainteresowania sportowe.
3. Festyny np.: „Święto pieczonego ziemniaka”.
4. Konkursy wiedzy i umiejętności pt.: „Śniadanie daje moc”, „Smacznie i zdrowo”, „Żyj smacznie i zdrowo”, ruszyła pierwsza edycja turnieju „Masterchef”.
5. W ramach zajęć kulinarnych uczniowie Gimnazjum

nr 6 i SSPdP systematycznie przygotowywali różnorodne posiłki poznając ich wartości odżywcze dla organizmu człowieka.

6. Przeprowadzono Halowy Turniej Piłki Nożnej, „Rowerowy tor przeszkód” „Mikołajki na sportowo”, wprowadzono zajęcia rekreacyjne w Aquaparku w Sopocie, w Fit Park w parku miejskim oraz zajęcia z psychopedagogicznej jazdy konnej. W ramach zajęć wychowania fizycznego oraz dodatkowych zajęć młodzież korzystała ze ściany wspinaczkowej malborskiego OSiR.
7. Uczniowie przygotowali prezentację pt. „Żyj smacznie i zdrowo” oraz „Sport zdrowy styl bycia”.

Przeprowadzone przez zespół zaangażowanych w realizację programu nauczycieli zajęcia, konkursy, turnieje, festyny ciszyły się dużym zainteresowaniem. Młodzież chętnie współuczestniczyła przy ich organizacji, żywo interesowała się poruszonymi tematami odnośnie zdrowego odżywiania i aktywności ruchowej. Również z dużym wkładem własnego wysiłku przygotowała dwie prezentacje multimedialne, do których samodzielnie wyszukiwała informacje i które z dumą prezentowała na zajęciach w innych klasach. Aktywny udział młodzieży w programie przyniósł wymierne efekty w postaci rzeczywistego zrozumienia problemu jakim jest zdrowe odżywianie i aktywność fizyczna oraz ich wpływu na stan zdrowia fizycznego jak i psychicznego człowieka. W czasie praktycznych zajęć młodzież uczyła m.in. się jak zastąpić hamburgera innymi zdrowymi i smacznymi przekąskami, jak zrobić smaczny i energetyczny koktajl z sezonowych owoców. Samodzielne przygotowywanie przez młodzież posiłków wzmacniało poczucie o ich zdrowotnych i smakowych wartościach. W wielu przypadkach udało się zmienić niewłaściwe nawyki żywieniowe. W przypadku edukacji rodziców problem był znacznie większy. Rodzice często nie uświadamiali sobie kłopotów zdrowotnych swoich dzieci (np. otyłości, omdleń, nadpobudliwości) i ich związku z niewłaściwym odżywianiem i brakiem ruchu. W większości rodzin naszych uczniów złe nawyki żywieniowe są uważane przez rodziców jako wynik ich niskiego standardu życiowego, ubóstwa.

Wprowadzenie programu *Szkoła Przyjazna Żywieniu i Aktywności Fizycznej* w naszym Ośrodku uzmysłowiło nam wiele problemów, z którymi musimy się zmierzyć pragnąc zapewnić naszym uczniom prawidłowy rozwój psychofizyczny.

Anna Nowocińska-Mucha

koordynator programu

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Malborku

Ruch jako czynnik rozwoju i środek terapii

SCENARIUSZ LEKCJI OTWARTEJ Z DZIEĆMI Z GŁĘBOKĄ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

Weronika Sherborne (1922-1990) – nauczycielka wychowania fizycznego i fizjoterapeutka, opracowała dla rodziców i terapeutów program aktywności ruchowej, umożliwiającą wspieranie rozwoju dziecka, poprzez zapewnienie bliskości emocjonalnej z dorosłym oraz przeżywanie radości ze wspólnych działań. W Polsce metoda ruchu rozwijającego znana jest od lat 70 XX wieku. Nazwa *ruch rozwijający* wyraża główną ideę metody, czyli posługiwanie się ruchem, jako narzędziem do wspomagania rozwoju psychoruchowego dziecka oraz terapii zaburzeń tego rozwoju. Wykorzystywanie w metodzie doznań dotykowych i kinestetycznych pozwala na zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak: bezpieczeństwo, miłość, poczucie więzi społecznej z drugim człowiekiem.

Metoda jest wykorzystywana w Polsce w placówkach oświatowych i służby zdrowia dla dzieci z różnymi zaburzeniami rozwoju i różnorodnymi potrzebami edukacyjnymi:

- niepełnosprawnych intelektualnie,
- autystycznych,
- z wczesnym mózgowym porażeniem dziecięcym,
- zaburzeniami emocjonalnymi i zaburzeniami zachowania,
- z niekorzystnych środowisk wychowawczych, np. domów dziecka,
- głuchych i niewidomych.

Rolę osób dorosłych podczas zajęć w niektórych ośrodkach pełnią nauczyciele, terapeuci lub rodzice dzieci.

Praca metodą ruchu rozwijającego z dziećmi niepełnosprawnymi intelektualnie w stopniu głębszym przyczyniać się ma do:

- kształtowania obrazu samego siebie,
- nawiązywania kontaktów społecznych,
- wyczuwania części ciała,
- wzmacniania poczucia bezpieczeństwa,
- doskonalenia płynności ruchów.

Wymienione cele osiąga się poprzez kilka kategorii ćwiczeń:

- ćwiczenia prowadzące do poznania siebie i własnego ciała (świadomość własnej osoby, ciała),
- ćwiczenia pomagające zdobyć pewność siebie i budować poczucie bezpieczeństwa w swoim otoczeniu (świadomość przestrzeni),
- ćwiczenia ułatwiające nawiązanie kontaktu oraz współpracę z partnerem i grupą (świadomość innych osób i kontakt z nimi):

- oparte na reakcji „z” (jeden partner jest bierny, drugi aktywny i opiekuńczy wobec niego),
- oparte na relacji „przeciwko” (daje uświadomienie własnej siły, jest pozbawiony agresji i konkurencyjności, przebiega przy współdziałaniu z partnerem),
- oparte na relacji „razem” (wymaga jednakowego zaangażowania partnerów, ćwiczenia te prowadzą do wytworzenia harmonii i równowagi),
- ćwiczenia twórcze.

Planując pracę z dziećmi niepełnosprawnymi intelektualnie w stopniu głębokim, należy mieć świadomość wielu ograniczeń, gdyż dzieci te są często leżące, z niedowładami, przykurczami, zazwyczaj nie rozumieją poleceń i nie kontrolują swoich ruchów. Zdarza się również, że nie odczuwają potrzeby spontanicznego poruszania się. Czucie ruchu staje się początkiem rozwoju świadomości siebie, własnego ja. Pozwala też na wyodrębnienie siebie z otoczenia, powoduje wzmożenie aktywności i emocji.

***

Temat: Ruch jako czynnik rozwoju i środek terapii – praktyczne zastosowanie wybranych ćwiczeń metody W. Sherborne

Czas: 1/2 godz.

Miejsce: sala rewalidacyjna

Uczestnicy: chłopcy z głęboką niepełnosprawnością intelektualną.

Cele ogólne:

- kształtowanie świadomości własnego ciała,
- wspomaganie rozwoju dziecka poprzez ruch, kontakt emocjonalny i wzrokowy,
- kształtowanie poczucia bezpieczeństwa i pewności siebie, rozwijanie zaufania do partnera,
- stwarzanie sytuacji do spontanicznego przeżywania radości i bez troski za pomocą ćwiczeń.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- zaspokoi potrzebę bliskiego kontaktu,
- doświadczy swojego ciała,
- usprawni motorykę dużą,
- wyciszy napięcia,
- przeżyje chwile radości i bez troski.

Pomoce: materace, koce.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie uczestników zajęć: wychowanków i nauczycieli.
2. Krótka teoretyczna prezentacja metody ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne.
3. Zajęcie miejsc. Nauczyciele z dziećmi siadają w kole, dotykając się stopami – dzieci i nauczyciele są bez obuwia:
  - przywitanie piosenką „Witaj Adaś, jak się masz...” – witamy każde dziecko,
  - przywitanie z częściami ciała innych osób: stopami, rękoma,
  - witamy poszczególne części ciała (nogi, tułów, ręce, głowa),
  - łokieć wita się z kolanem (ruchy naprzemienne).
4. Siadamy z dzieckiem w foteliku II – dorosły siedzi w rozkroku na materacu, obejmując rękoma dziecko siedzące przed nim; dziecko siedzi odwrócone do dorosłego plecami. Kołysanie na boki, poruszanie się wraz z nim w przód i w tył.
5. Siadamy z dzieckiem w foteliku III – dorosły siedzi na materacu z lekko ugiętymi nogami, obejmując siedzące przed nim dziecko; dziecko siedzi na udach dorosłego, zwrócone przodem do niego, obejmując go rękoma. Kołysanie na boki, poruszanie się wraz z dzieckiem w przód i w tył.
6. Piłowanie drewna – dorosły siedzi w rozkroku, zwrócony przodem do dziecka, trzymając je za dłonie; dziecko siedzi w rozkroku zwrócone przodem do dorosłego, trzymając go za dłonie; nogi wyprostowane w kolanach znajdują się pod nogami dorosłego. Dorosły i dziecko na przemian kładą się na plecach na podłodze, cały czas trzymając się za ręce (*relacja „razem”*).
7. W bujanym fotelu – dorosły siedzi na materacu w rozkroku z ugiętymi nogami; dziecko siedzi odwrócone do dorosłego plecami; dorosły podtrzymując za uda siedzące przed nim dziecko, przetacza się na lewy lub prawy bok.
8. Rolowanie na podłodze – dorosły klęczy na podłodze przy leżącym na materacu dziecku; dziecko leży na plecach na materacu; dorosły stara się lekko i powoli obrócić (przetoczyć) dziecko na brzuch. Podczas wykonywania tej czynności na chwilę zatrzymuje dziecko na boku, przez moment kołysze je w tej pozycji i przetacza dalej.
9. Chodzenie na czworaka – dziecko leży na plecach na materacu; dorosły przemieszcza się nad dzieckiem w pozycji na czworaka; dorosły podczas przechodzenia nad dzieckiem może je na moment delikatnie przygniatać swoim ciałem.
10. Masażyki-pisarzyki – dorosły siedzi na materacu z wyprostowanymi nogami; dziecko leży brzuchem na udach dorosłego (w poprzek jego nóg); dorosły masuje plecy dziecka, lekko opukuje je palcami i kantami dłoni; wykonuje masaż z jednoczesnym opowiadaniem. Przykładowy tekst.

*Chodził język przez dzień cały,
aż go łapki rozboleły x 2
Nasz język maluszek,
Tralala
zwinął się w kłębuszek
Tralala
Język poszedł spać, a konik zbudził się.
Chodził konik przez dzień cały,
aż go nogi rozboleły x 2
Nasz konik maluszek,
Tralala
zwinął się w kłębuszek
Tralala
Konik poszedł spać a słoń zbudził się.
Chodził słoń przez dzień cały,
aż go nogi rozboleły x 2
Nasz słoń maluszek,
Tralala
zwinął się w kłębuszek
Tralala
Cicho ci, cicho ci.
Nasz malutki słoń już słodko śpi.*
11. Relaksacja – dziecko leży na plecach na materacu; dorosły przykrywa dziecko chustą i przesuwają ją spokojnie po dziecku.
12. Wycieczka I – dorosły stoi przed leżącym na podłodze dzieckiem; dziecko leży na plecach na podłodze, z ramionami wyciągniętymi w tył, za głowę; dorosły przytrzymując dziecko za nogi na wysokości kostek, lekko przeciąga je w różnych kierunkach.
13. Wycieczka II – dorosły stoi przed leżącym na podłodze dzieckiem; dziecko leży na plecach na podłodze, z ramionami wyciągniętymi w tył, za głowę; dorosły trzymając dziecko za dłonie i nadgarstki, lekko ciągnie je po podłodze.
14. Podróż na kocu I – dorosły trzyma za brzeg koca; dziecko siedzi lub leży (na plecach, na brzuchu) na kocu; dorosły ciągnie po ziemi siedzące na kocu dziecko.
15. Naleśnik – dorosły stoi obok leżącego na kocu dziecka; dziecko leży na kocu; dorosły zawija dziecko

w koc nie zawijając jego głowy, a potem trzymając za wolną krawędź koca – „naleśnika”, rozwija je. Przy zawijaniu naleśnika wygodniej jest, gdy dziecko trzyma ręce wyciągnięte w górę.

16. Bujanie na kocu – 2 dorosłych trzyma koc (każdy za dwa rogi); dziecko leży na kocu; dorośli podnoszą dziecko w kocu nad podłogę i kołyszą je na boki.
17. Jasno-ciemno – co najmniej 2 dorosłych trzyma koc rozłożony nad głowami dzieci; dzieci siedzą na podłodze; dorośli podnoszą i opuszczają koc, odpowiednio zakrywając i odkrywając dzieci.
18. Mały tunel – co najmniej 2-3 dorosłych wykonuje obok siebie klęk podparty (głowy zwrócone w jednym kierunku) tworząc tunel; dziecko na czworaka ustawia się z jednej strony „tunelu”; dziecko przechodzi pod dorosłymi na drugą stronę (dzieci mniej sprawne można położyć na kocu i przeciągnąć przez tunel).
19. Tworzymy koło, siadamy z dziećmi w Foteliku II – dorosły siedzi w rozkroku na materacu, obejmując rękoma dziecko siedzące przed nim; dziecko siedzi odwrócone do dorosłego plecami; kołysanie na boki, poruszanie się wraz z nim w przód i w tył.
20. Relaksacja – śpiewanie przytulonym chłopcom piosenki np. „Na Wojtusia z popielnika”. Wyciszenie dziecka.
21. Pożegnanie z innymi dziećmi stopami, rękoma.
22. Zakończenie zajęć.

***

Opracowując tę sesję ruchową, wykorzystałam tylko niektóre elementy metody Weroniki Sherborne, z uwagi na ograniczenia, spowodowane głęboką niepełnosprawnością naszych dzieci. Ćwiczenia, które zaprezentowałam mają na celu spontaniczne przeżywanie radości i bez troski. Oparte są przede wszystkim na relacji „z”. Ruch „z” to takie ćwiczenia ruchowe, w których jeden z partnerów jest bierny, drugi zaś aktywny i opiekuńczy względem niego. Wymaga to ze strony aktywnego partnera zrozumienia potrzeb i możliwości drugiej osoby, a ze strony partnera pasywnego – całkowitego zaufania do osoby aktywnej. W opracowaniach, omawiających metodę W. Sherborne, stwierdza się, że w fazie bardziej zaawansowanej bierny partner pozwala się unieść osobie aktywnej (ćwiczenia „z” odbywają się na poziomie podłogi), co świadczy o pełnym zaufaniu do niej. To zaś pomaga partnerowi aktywnemu wzmocnić zaufanie do

siebie samego, zaufanie wypływające ze świadomości, że jest on w stanie udzielić pomocy swemu podopiecznemu. W ten sposób w pierwszej fazie ćwiczeń ruchowych „z” buduje się wzajemne zaufanie i zrozumienie przy pełnieniu odmiennych, uzupełniających się ról.

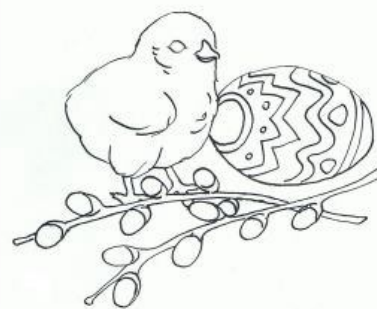
Joanna Orlik

nauczyciel SOSW w Damnicy,

Filia przy Domu Pomocy Społecznej w Przytocku

BIBLIOGRAFIA:

1. Marta Bogdanowicz, Dariusz Okrzesik, Opis i planowanie zajęć według Metody Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne, Gdańsk, 2009 r.
2. Małgorzata Skórczyńska, Agata Gruna-Ożarówka, Ludwika Sadowska, „Metody wspomagające proces rehabilitacji dziecka” (Założenia teoretyczne i podstawy praktycznego zastosowania) s. 219-233 w: Ludwika Sadowska (red.), Neurofizjologiczne metody usprawniania dzieci z zaburzeniami rozwoju, AWF Wrocław 2004 r.
3. Marta Bogdanowicz, Bożena Kisiel, Maria Przasnyska, Metoda Weroniki Sherborne w terapii i wspomaganiu rozwoju dziecka, Warszawa 1997 r.
4. Materiały szkoleniowe z kursu doskonalącego „Ruch Rozwijający metodą Weroniki Sherborne” prowadzonego przez mgr Hannę Czerwińską Szulc, Słupsk, ODK ATENA, 6-8.09.2013 r.

Dawny „Medyk” w trosce o najmłodszych słupszczan

Nauczyciele – fizjoterapeuci oraz słuchacze kierunku Technik Masażysta Wojewódzkiego Zespołu Szkół Policealnych w Słupsku, we współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli, planują przystąpienie do realizacji projektu, związanego z promocją zdrowia na terenie słupskich placówek przedszkolnych.

Wojewódzki Zespół Szkół Policealnych w Słupsku jest placówką z sześćdziesięcioletnią tradycją w kształceniu zawodowym, zarówno w zawodach medycznych, jak i opiekuńczych. Dawny „Medyk” kształcił przez wiele lat pielęgniarzy, położne, ratowników medycznych, fizjoterapeutów oraz wiele innych grup specjalistów dla ochrony zdrowia. Obecnie, w świetle nowej reformy szkolnictwa zawodowego, szkoła ma uprawnienia do kształcenia Opiekunów Medycznych, Terapeutów Zajęciowych, Techników Sterylizacji Medycznej oraz Techników Masażystów. Szkoła posiada doskonale wyposażoną bazę dydaktyczną oraz wysokiej klasy specjalistów, uczących przedmiotów zawodowych.

W ramach wspomnianego projektu, pragniemy zwrócić uwagę rodziców i nauczycieli wychowania przedszkolnego na problem coraz częściej występującego płaskostopia u dzieci w wieku przedszkolnym. Planujemy długoterminowe przedsięwzięcie, mające na celu badanie stóp u dzieci, analizę wyników badań, korektę wady oraz profilaktykę. Zamierzamy przeprowadzić cykl spotkań szkoleniowych dla nauczycieli wychowania przedszkolnego i rodziców na temat profilaktyki wad stóp.

Każde dziecko rodzi się z fizjologicznym płaskostopem. Wysklepienia stopy pojawiają się w późniejszym okresie wraz ze wzmacnianiem się krótkich mięśni stopy i więzadeł. Teoretycznie, gdy dziecko skończy 3-4 lata, jego stopa powinna być prawidłowo ukształtowana. Najlepszym okresem do rozpoznania płaskostopia jest grupa dzieci w wieku 4-5 lat – i do tej grupy zamierzamy dotrzeć. Często przyczyną powstawania płaskostopia jest otyłość u dzieci, zmuszanie malucha do zbyt wczesnego chodzenia, nieprawidłowe obuwie. Płaskostopie, zwane potocznie „platfusem”, to wada budowy stopy, polegająca na obniżeniu poprzecznego łuku stopy oraz poszerzeniu przodostopia. Do jego objawów należą uczucie bólu, pieczenia i palenia pod podszewkami, a także zgrubienie naskórka, spowodowane długotrwałym uciskiem.

Nieleczone płaskostopie może prowadzić do innych wad postawy typu: kolana koślawe, kolana szpotawe, skolioza, plecy okrągłe. Innymi konsekwencjami płaskostopia mogą być trudności lokomocyjne w latach późniejszych, bolesne zniekształcenia stóp, trudności w doborze obuwia i szereg innych nieprawidłowości w funkcjonowaniu.

Dlatego, aby zapobiegać tym schorzeniom, należy zacząć działać we wczesnym okresie życia dziecka. Gdy dziecko dorośnie, zniekształcone kości i stawy mogą być przyczyną szybko rozwijającej się choroby zwyrodnieniowej, co może powodować ucisk na różne narządy, prowadząc do niewydolności układu krążenia i oddechowego, a u kobiet – do problemów z zająciem w ciąży i urodzeniem zdrowego dziecka. Niektóre wady postawy są wrodzone, niektóre z nich to efekt zaniedbań rodziców. Zaplanowane w naszym programie działania będą wsparciem dla rodziców i nauczycieli wychowania przedszkolnego, pomogą w korygowaniu wcześniej zdiagnozowanego płaskostopia oraz pozwolą zastosować odpowiednią profilaktykę.

Zadbajmy o zdrowy rozwój naszych dzieci!

Agnieszka Sull
mgr fizjoterapii

Magdalena Majkowska-Piątek
mgr fizjoterapii

Wojewódzki Zespół Szkół Policealnych w Słupsku

Młodzi gniewni, czyli o uczniach z zachowaniami opozycyjnymi i zaburzeniami zachowania

Potocznie mówimy o nich „niedostosowani”, „zaburzeni”, „agresorzy”. Uczniowie, którzy od początku edukacji sprawiają istotne problemy wychowawcze, a do tego ich osiągnięcia dydaktyczne są minimalne, zwykle są „przepychani” z klasy do klasy.

Często jednak w szkolnej rzeczywistości nie pamiętamy, jak trudna jest historia tych dzieci, która rozpoczyna tę długą, żmudną wędrówkę i niejednokrotnie kończy się smutno. Mowa tu o dzieciach z zachowaniami opozycyjno-buntowniczymi czy zaburzeniami zachowania.

Bardzo często, kiedy dziecko trafia do psychologa, używa się jeszcze przed postawieniem diagnozy, „mocnych” określeń i uogólnień na opisanie zachowań ucznia. Zachowania te interpretuje się zamiennie, co jest błędne. Istnieje przecież bardzo wyraźna i jasna granica diagnostyczna pomiędzy zachowaniami opozycyjnymi, a zaburzeniami zachowania. Te pierwsze zwykle charakteryzuje się jako wybuchy złości, odmowę wykonywania poleceń dorosłych, drażliwość, mściwość, kłamstwa. Z zaburzeniami zachowania mamy do czynienia wówczas, kiedy mówimy o działaniach łamiących normy społeczne i naruszających prawo. Mówi się tu o kradzieżach, przemocy fizycznej, seksualnej, okrucieństwie wobec zwierząt, ucieczkach z domu, podpaleniach.

Szkody wynikające z etykietowania uczniów bez rozważania mechanizmów ich powstania są ogromne. Patrzenie na ucznia wyłącznie w kategoriach posiadanych przez niego negatywnych cech powoduje, że inni z otoczenia (nauczyciele, rówieśnicy) myślą o nim wyłącznie w kategorii defektu. W przypadku uczniów z deficytami umiejętności społecznych czy niedojrzałego układu nerwowego, dzieci te mają nikłą szansę wyjścia poza naznaczoną etykietę.

W funkcjonowaniu szkolnym obserwuje się dość silną tendencję dorosłych do wykorzystywania etykiet. Opisy niepożądanych zachowań pełnią funkcję wyjaśniającą wiele jego niepowodzeń: relacji z rówieśnikami, słabych wyników w nauce. Jak wskazuje praktyka, uczniowie nawet z wysokim ilorazem inteligencji, przeżywający nasilone trudności emocjonalne, nie są w stanie wykorzystywać w pełni swojego potencjału. „Negatywna diagnoza” kwalifikuje dziecko do pewnej „szufladki”, zawęża spojrzenie na trudności ucznia. Pomija się wówczas rolę czynników, związanych z procesem nauczania, osobowością nauczyciela, upatrując źródła zaburzeń w zachowaniu wyłącznie w osobie ucznia.

Najważniejszym faktem jest to, że diagnoza nie przekłada się w minimalny sposób na ilość i jakość oferowanej uczniowi pomocy na terenie szkoły. Obserwując losy uczniów z trudnościami w zachowaniu, odnosi się bardzo smutne i silne wrażenie, że szkoła wzmacnia negatywne wzorce funkcjonowania uczniów. Celem wyjaśnienia całego mechanizmu, warto zacząć od czynników biologicznych np.: temperamentu, sposobu reagowania emocjonalnego. Od początku rozwoju, dzieci te nie są grzeczne, spokojne, psują innym zabawę, zakłócają spokój, zagrażają otoczeniu. Charakteryzowane są jako drażliwe, wymagające, mające trudności z adaptacją do nowych warunków środowiska. Oddane pod opiekę instytucjonalną, mają trudności w nawiązywaniu satysfakcjonujących relacji – zarówno z rówieśnikami, jak i dorosłymi. Nieposłuszeństwo ich zostaje wzmocnione w interakcjach społecznych. Rówieśnicy kierują do nich przykre, również agresywne komunikaty, zwykle ich odrzucają. Wzbudza to w dziecku złość, frustrację, która musi gdzieś zostać rozładowana, co potwierdza wizerunek „niegrzecznego dziecka”.

Osoby dorosłe wycofują się z interakcji z dzieckiem celem uniknięcia konfliktu i konfrontacji. W rezultacie okazując bezradność wychowawczą, która wzmacnia ich i zachęca do jeszcze silniejszego testowania granic i manipulowania. Bywają też przypadki, kiedy osoby dorosłe jawnie przeciwstawiają się niepożądanym wzorcom, „walczą z dziećmi” nadmiernie je karząc. Tym samym modelowany jest wzorzec zachowania, ukazujący agresję, jako narzędzie do podporządkowywania sobie innych i w rzeczywistości osiągnięcia swojego celu.

Behawioralne systemy uczenia się wskazują na istotną zależność pomiędzy występowaniem zachowania niepożądanego i jego pozytywnym wzmocnieniem. Uwaga i zainteresowanie otoczenia w trakcie prezentowania przez dziecko niewłaściwych zachowań powoduje, że ilość i częstotliwość takich zachowań zwiększa się. W rezultacie dziecko uczy się, że lepsza jest jakakolwiek uwaga dorosłych niż jej brak. Aktualnie, w procesie wychowawczym i dydaktycznym, w domu i w szkole, dąży się do uzyskania szybkich zmian w zachowaniu dziecka. Stosuje się liczne kary, zakazy, nakały, które powodują obniżenie motywacji dziecka do zmian na pozytywne.

To, czego szczególnie brakuje we współczesnym nauczaniu, to pozytywne motywowanie i wzmacnianie,

czyli pochwały. Analiza dzienników uczniów, zapisów w dziennikach elektronicznych, wskazuje na zbyt małą ilość pozytywnych informacji o dziecku. Nawet jeżeli występują, są bardzo ogólnikowe. Nie spełniają swojej podstawowej roli, czyli nie opisują szczegółowo zachowania, które było nagradzane i które ma zostać powielone w przyszłości np. „napisałeś kształtną literę o”, „pomogłeś koleżance powiesić kurtkę”, „rysując szlaczki, utrzymałeś się w liniaturze”. Pochwała ma także wzmacniać samoocenę, budować adekwatne poczucie własnej wartości ucznia więc powinna wskazywać jego zasoby- „jesteś precyzyjny”, „odwaga to twoja mocna strona”. Tylko wówczas ma prawo być zintegrowana z osobowością dziecka.

Nieposłuszeństwo dziecka jest często formą rozładowania napięcia emocjonalnego, służy mu jako rozwiązanie i możliwość wyjścia ze stresującej, trudnej dla niego sytuacji. Bardzo obrazowym przykładem jest choćby wydane przez nauczyciela uczniowi nieskutecznego polecenia, którego dorosły nie jest w stanie wyegzekwować. Nauczyciel wówczas zwykle ustępuje, karze ucznia jedyneką, a dla wzmocnienia swojego autorytetu – uwagą werbalną lub pisemną. Nie docieka przyczyn zachowania ucznia, ani kontekstu sytuacyjnego, skupiając się głównie na egzekwowaniu konsekwencji. W rezultacie – pozbawia siebie narzędzi oddziaływań na uczniów.

Kary regulaminowe szybko się wyczerpują, uczeń przyzwyczaja się do kolejnej jedynek, czy uwagi, a nauczyciel okazuje się bezradny. Za swoje negatywne samopoczucie obwinia ucznia i poszukuje źródła wsparcia u rodziców. Jeżeli rodzice zechcą przyjąć zaproszenie i przynajmniej wysłuchać skarg, to już duży sukces nauczyciela. Na co dzień jednak opiekunowie nie zawsze chcą współpracować, coraz częściej przejawiają postawy roszczeniowe, odrzucają odpowiedzialność za niewłaściwe zachowania swoich dzieci, bo sami czują się bezradni. Twierdzą, że skoro nauczyciel, który skończył studia pedagogiczne nie jest w stanie poradzić sobie z ich dzieckiem to, co oni mogą zrobić? W przeszłości często sami mieli podobne problemy, dlatego ich postawa jest tym bardziej obronna, a czasami nawet bardzo agresywna.

W sytuacji dzieci z problemami wychowawczymi należy szczególnie pamiętać, że ich historia życia często już od samego początku naznaczona jest cierpieniem, wrogością i niechęcią. Uczniowie ci mają trudny start pod względem emocjonalnym, ale i socjalno-bytowym. Wywodzą się z rodzin, w których kompetencje wychowawcze opiekunów są bardzo nikle, a rodzice nie potrafią zabezpieczyć ich podstawowych potrzeb psychologicznych – miłość, bezwarunkowa akceptacja, poczucie

bezpieczeństwa, ale i czysto fizjologicznych – miejsca do spania, pożywnie. Skutkuje to brakiem więzi pomiędzy dzieckiem, a rodzicem, odrzuceniem emocjonalnym dziecka, nadużyciami emocjonalnymi i seksualnymi wobec nieletnich.

Ze względu na przekazywane z pokolenia na pokolenie niewłaściwe wzorce generacyjne, często rodziny takie są objęte opieką wielu instytucji pomocowych – ośrodka pomocy rodzinie, ośrodków kuratorskich, sądów rodzinnych. Poczucie osamotnienia i braku zrozumienia ze strony dorosłych, rodzi u dziecka uczucia buntu, nieufności, niesprawiedliwości i wrogości do ludzi. Ze względu na identyfikację dziecka z niewłaściwymi postawami wychowawczymi, ma ono trudność w odnalezieniu się w codziennym funkcjonowaniu. Często, zaniedbania w jakich funkcjonuje od najmłodszych lat powodują, że jego umiejętności społeczne są minimalne, ma trudności z odróżnianiem dobra od zła, a zasób słownictwa, który pozwala na werbalizowanie potrzeb, jest zastąpiony mową potoczną, wulgaryzmami. Powyższe predyspozycje nie zjednują mu przychylności otoczenia, dlatego sieć wsparcia jest mocno ograniczona.

Zwykle, wskutek wrogich relacji z dorosłymi, licznych konfliktów, niepowodzeń edukacyjnych, ucieka ze szkoły i znajduje sobie przyjaciół w grupie o podobnych wartościach i sposobie funkcjonowania. Jest przekonany, że nikt inni niż podobny „wykolejeniec” nie jest w stanie zrozumieć jego problemów. Myślenie młodego człowieka jest zwykle bardzo zniekształcone, wskutek emocji, jakich doznaje. Zakazy, jakie słyszy, wywołują wrogość. Najczęstszym komunikatem kierowanym w domu i w szkole jest informacja, że czegoś ma nie robić. Mózg zaczyna wówczas działać automatycznie, „resetując” partykułę „nie”. Wskutek braku innych dostępnych wzorców postępowania, uczeń robi dokładnie to, czego mu nie wolno. W takiej sytuacji zasady postępowania powinny być formułowane w sposób pozytywny, czyli zamiast *nie rozmawiaj* po prostu *zachowaj ciszę*. Sam sposób pozytywnej komunikacji jest często elementem zaskoczenia, co początkowo może u ucznia wywołać czujność i nieufność. Wraz z upływem czasu sprawi, że sam zmieni wzorce językowe i behawioralne. Istotnym też jest, aby komunikat werbalny był spójny z mową niewerbalną, w innym przypadku osoba dorosła przestaje być wiarygodna.

Głównym celem pracy z uczniem z trudnościami w zachowaniu powinno być odbudowanie jego poczucia bezpieczeństwa. Czasami, pomimo ciężkiej pracy psychoedukacyjnej, prowadzonej z rodzicami dziecka, nie uzyskuje się zamierzonych efektów. Często w pracy terapeutycznej spotykam się z pytaniami, czy jest wów-

czas w ogóle sens pracować z samym dzieckiem, skoro i tak wraca do domu, który nieprawidłowo funkcjonuje. Z pełną odpowiedzialnością odpowiadam, że oczywiście, że jest sens i to głęboki. Każda osoba, która pokaże takiemu dziecku inne wartości, inne możliwości, nauczy swoim przykładem, że istnieją inne sposoby zachowania daje cię szansę na wyjście na prostą.

Dorośli często w kontakcie z takimi młodymi ludźmi zakładają, że mogą zdobyć ich zaufanie poprzez postawę *kumple* i brak wymagań, nic bardziej mylnego. Może rzeczywiście dzieci, od których się nic nie wymaga są pozornie bardziej szczęśliwe. Są też jednak bardziej narażone na niebezpieczeństwa np. utratę kontroli nad własnym zachowaniem, nieumiejętność funkcjonowania w świecie społecznym, ze względu na nieznaną normę. Zasady określają dziecku, gdzie jest bezpiecznie, a gdzie nie, do jakiej granicy może się posunąć. Jest tylko ważny warunek: zasady muszą być stałe i konsekwentnie egzekwowane. Niekonsekwencja dorosłych, która uwarunkowana jest często ich nastrojem, samopoczuciem fizycznym i psychicznym, zaburza dziecku jego codzienne funkcjonowanie, wzmacnia czujność i zachęca do sprawdzania granic czyli manipulacji. Ustalając zasadę, dorosły jednocześnie określa, co wiąże się z przestrzeganiem reguły, czyli określa przywilej – rodzaj pozytywnego wzmocnienia, które po jego zaistnieniu wystąpi. Wskazuje również na konsekwencję negatywną, jaka zostanie wyciągnięta w sytuacji złamania zasady. Dziecko musi wiedzieć, o co gra i jaka jest stawka tej gry, czyli krótko mówiąc: czy mu się to opłaca. Ktoś pomyśli, że to sposób na kształtowanie motywacji zewnętrznej, to prawda. Ale to też pierwszy krok do zachęcenia ucznia do współpracy, szczególnie tego, który nam nie ufa i zawsze wie lepiej.

Praca z dzieckiem z zachowaniami opozycyjnymi i zaburzeniami zachowania to długa i wyboista droga, nie zawsze zakończona sukcesem, ale warta poświęcenia. Należy pamiętać, że im wcześniejsza diagnoza dziecka, tym lepsze rokowanie dla jego funkcjonowania w przyszłości. Nie zawsze od razu konieczne jest włączanie środków farmakologicznych, które na pewno dadzą szybki efekt, wyciszą, ale nie zmienią systemu wartości, czy sposobu myślenia i interpretacji rzeczywistości. Nie ma też „złotego środka” na pracę z buntownikiem, ale rozpoczęcie od małych zmian i konsekwentne ich wdrażanie przynosi sukcesy. Buduje poczucie sprawstwa u nauczyciela, co wzmacnia jego autorytet w oczach dziecka. Wciąż zbyt mała jest liczba oferowanych miejsc w grupach terapeutycznych w stosunku do rosnącej liczby dzieci z takimi problemami, dlatego

pomoc powinna rozpoczynać się w środowisku codziennego funkcjonowania dziecka.

Niezależnie od tego, jak złe może wydawać się zachowanie dziecka, kryje się w nim głęboko zakorzeniona potrzeba bycia dla kogoś ważnym, docenionym i zauważonym.

Monika Walczak

psycholog

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
w Słupsku

Droga, wierzba sadzona wśród
zielonej łąki,
Na której pierwsze jaskry zółcieją
i mlecze.
Pośród wierzb po kamieniach wąska
struga ciecze,
A pod niebem wysoko śpiewają
akowronki.

Wśród tej łąki wilgotnej
od porannej rosy,
Droga, którą co święto szli ludzie
ze śpiewką,
Idzie sobie Pan Jezus, w półnagi i bosy
Z wielkanocną w przebitej dłoni
chorągiewką.

Bije głową o ziemię z serdeczną
rozpaczą,
A Chrystus się pochylił nad
kłęzącym ciałem
I rzeknie: Powiedz ludziom, niech
więcej nie płaczą,
Dwa dni leżałem w grobie.
I dziś zmartwychwstałem.

Jan Lechoń

Współczesne oblicza przemocy

Jeszcze na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku nikt nie przypuszczał, że telefon komórkowy i komputer będzie nieodłącznym elementem naszego życia. Rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnej nastąpił błyskawicznie. Niestety każda nowość pociąga za sobą również niebezpieczeństwo. Obok zwyczajnych, płynących z codziennego życia zagrożeń, pojawiają się nowe, nieznane i niebezpieczne zjawiska związane z cyberprzestrzenią.

W odpowiedzi na to Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku – Filia nr 1 w Bytowie we współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Bytowie oraz Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku z początkiem bieżącego roku rozpoczęła realizację **programu profilaktyczno-wychowawczego *Współczesne oblicza przemocy***. Warto wspomnieć, iż szeroko rozumiana profilaktyka agresji i przemocy w szkołach jest jednym z kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2014/2015, a program ten doskonale wpisuje się w to zagadnienie.

Program powstał z myślą o wychodzeniu naprzeciw problemom, wynikającym z zagrożeń cyberprzestrzeni. Pragniemy uświadomić uczniom, że problem ten dotyczy każdego z nich, pokazać, że są narażeni na takie treści jak: przemoc, nienawiść, oszustwa, kradzież, że w sieci mogą stać się ofiarami wyłudzenia danych osobowych, przestępców, którzy wykorzystują ich łatwość, a nawiązywanie kontaktów z nieznanymi może prowadzić do spotkania np. z pedofilem. Młodzi ludzie powinni zrozumieć także, że nagminne korzystanie z komputera może prowadzić do uzależnienia i utraty kontaktów z rzeczywistymi znajomymi.

Program *Współczesne oblicza przemocy* został stworzony również po to, aby uświadomić rodzicom i nauczycielom zagrożenia, wynikające z korzystania z internetu. Wskazać im sposoby radzenia sobie z nimi. Zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa w internecie możliwe jest przede wszystkim na drodze edukacji. Świadomość zagrożeń i znajomość zasad bezpieczeństwa wśród dzieci i ich rodziców może uchronić najmłodszych użytkowników sieci przed doznaniem krzywdy ze strony internetowego „przyjaciela”. „Nigdy nie wiadomo, kto jest po drugiej stronie” to hasło obrazuje problem kontaktowania się i przekazywania informacji nieznanym, często wykorzystującym je w złych intencjach. Dzieci korzystające z sieci narażone są na kontakt z niebezpiecznymi treściami, których w internecie nie brakuje.

Realizacja programu kładzie nacisk na edukację z zakresu bezpiecznego, świadomego wykorzystywania internetu do zdobywania wiedzy, przy jednoczesnej znajomości zagrożeń, płynących z niewłaściwego stosowania tego narzędzia. Założeniem programu jest profilaktyka oraz edukacja w zakresie współczesnych zagrożeń, które wiążą się z powszechnym dostępem do internetu. Program adresowany jest do uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych ze szkół powiatu bytowskiego oraz do ich rodziców i nauczycieli, a realizowany jest na spotkaniach, zajęciach, godzinach wychowawczych itd.

Pierwsze działanie w ramach realizacji programu miało miejsce już w grudniu ubiegłego roku, kiedy to wraz ze współpracującymi placówkami zorganizowaliśmy **spotkanie seminaryjne** dla nauczycieli z lekarzem psychiatrą **Katarzyną Wolsztyniak-Drózdź** nt. *Zaburzenia zachowania i emocji u dzieci i młodzieży. Sposoby postępowania w przypadkach cyberprzemocy*. Seminarium to było swoistą inauguracją i wprowadziło pedagogów w problematykę cyberprzemocy oraz ukazało, jak wielki wpływ na zaburzenia emocjonalne ma nieumiejętne korzystanie z nowoczesnych technologii.

Najważniejszą i główną formą realizacji programu są cykliczne **zajęcia warsztatowe** dla uczniów szkół powiatu bytowskiego, które rozpoczęły się od stycznia 2015 roku i potrwać do końca marca. Liczba zajęć dla danej szkoły i klasy uzależniona jest od indywidualnych potrzeb oraz zaistniałych w danej placówce problemów. Zajęcia cieszą się sporym zainteresowaniem. Do tej pory zrealizowano warsztaty dla klas pierwszych gimnazjum Zespołu Szkół w Tuchomiu oraz Zespołu Szkół w Lipnicy. Zaplanowano jeszcze zajęcia dla klas gimnazjalnych Zespołu Szkół w Kramarzynie, klas szóstych Szkoły Podstawowej nr 5 w Bytowie oraz uczniów I Liceum Ogólnokształcącego w Bytowie. Tematyka zajęć obejmuje w szczególności zapobieganie cyberprzemocy poprzez usystematyzowanie wiedzy i zwiększenie świadomości na temat nowych zjawisk wirtualnej rzeczywistości. Zajęcia są prowadzone w oparciu o filmowe pakiety edukacyjne i materiały pobrane ze strony programu *Dziecko w sieci* i *Fundacji Dzieci Niczyje*.

Filmowy Pakiet edukacyjny *Zagrożenia cyfrowego świata*:

- Jak bezpiecznie korzystać z portali społecznościowych.
- Jak bezpiecznie korzystać z internetu.
- Jak bezpiecznie korzystać z telefonu komórkowego.

Jest to pakiet trzech filmów edukacyjnych, adresowanych do uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych, mówiący o zasadach bezpiecznego posługiwania się portalami społecznościowymi, siecią internetową oraz telefonami komórkowymi.

Filmy opowiadają historię dwójki bohaterów – braci, którzy wspólnie uczą się zasad bezpieczeństwa, związanych z korzystaniem z nowych technologii. Całość wzbogacona została animacjami, które mają pomóc zrozumieć młodemu odbiorcom, jak ważne jest przestrzeganie zasad bezpieczeństwa w świecie nowoczesnych urządzeń komunikacyjnych.

Filmowy Pakiet edukacyjny *Zaplątani w sieć*:

- Happy slapping,
- Cyberbullying,
- Sexting.

Drugi pakiet filmowy rekomendowany jest dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych (Happy slapping) oraz gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych (Cyberbullying i Sexting) i porusza temat przemocy w internecie. Pierwszy film z tej serii dotyczy tzw. Happy slappingu – filmowania aktu przemocy, wcześniej specjalnie zainicjowanego. Nagrany materiał – najczęściej film lub zdjęcia danej osoby w kompromitujującej dla niej sytuacji, ośmieszającej ją i poniżającej rozpowszechniane są później w internecie. Drugi film dotyczy tzw. Cyberbullyingu – formy przemocy psychicznej, wykorzystującej m.in. internet (blogi, fora, portale społecznościowe) do publikowania obraźliwych treści, zdjęć, komentarzy, dotyczących danej osoby. Trzeci film z tej serii dotyczy tzw. Sextingu – fotografowania się przez młodych ludzi nago lub w erotycznych pozach, a następnie rozpowszechnianie tych zdjęć w internecie, np. na portalach społecznościowych. Każdy film składa się z części fabularnej oraz komentarzy ekspertów.

Filmy są impulsem do dalszej dyskusji o poruszonych w nich problemach. Dodatkowo uczniowie objęci realizacją programu biorą udział w różnego typu akcjach, kampaniach edukacyjnych i kursach e-learningowych:

- akcji „STOP cyberprzemocy”, polegającej na wykonaniu plakatu, promującego bezpieczne korzystanie z internetu i profilaktykę cyberprzemocy. Wystawa prac odbędzie się podczas konferencji podsumowującej realizację programu,
- zorganizowaniu w każdej ze szkół Dnia Bezpiecznego Internetu – w Polsce organizowany przez *Fundację Dzieci Niczyje* oraz *NASK*, organizację odpowiedzialną za realizację programu „Safer Internet” w Polsce,

- akcji informacyjno-edukacyjnej za pośrednictwem materiałów i ulotek,
- popularyzacji kursów e-learningowych, dostępnych na stronie internetowej programu *Dziecko w sieci*.

Jednocześnie szkoleniem w tej tematyce są objęci również nauczyciele bibliotek szkolnych – w ramach działalności i współpracy sieci nauczycieli bibliotekarzy, funkcjonującej na terenie powiatu bytowskiego.

Zwieńczeniem i podsumowaniem realizacji programu profilaktycznego będzie kwietniowe merytoryczne **seminarium** dla nauczycieli, pedagogów, psychologów i rodziców z udziałem ekspertów, autorów licznych publikacji w zakresie zagrożeń cyberprzestrzeni – dr. hab. Józefa Bednarka oraz dr. Anny Andrzejewskiej. Seminarium odbędzie się 16 kwietnia, dzięki wsparciu finansowemu Starosty Powiatu Bytowskiego i Burmistrza Miasta Bytów.

Program profilaktyczno-edukacyjny *Współczesne oblicza przemocy* służy przekazaniu wiedzy z zakresu bezpiecznego poruszania się po wirtualnym świecie. Realizacja programu ma za zadanie wyczulić uczniów i rodziców na zagrożenia, jakie niesie ze sobą zbyt długie korzystanie z internetu oraz nauczyć dostosowania czasu, spędzanego przy komputerze, do realnych potrzeb ucznia. Istotne jest również upowszechnianie znajomości obowiązujących norm prawnych, dotyczących pracy w sieci. Adresaci programu dowiedzą się także, gdzie szukać pomocy w razie spotkania się z cyberprzemocą, poznają konsekwencje prawne niewłaściwego korzystania z internetu oraz procedury reagowania w sytuacji zagrożenia. Tylko dzięki kompleksowej edukacji – uczniów, rodziców i nauczycieli, można w odpowiedni sposób reagować i radzić sobie z zagrożeniami cyberprzestrzeni.

Joanna Hanasko

nauczyciel bibliotekarz

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka

w Słupsku

Filia nr 1 w Bytowie

ODBYŁO SIĘ W ODN

styczeń – luty 2015 r.

FORMY KURSOWO-WARSZTATOWE

- ➔ Warsztaty: „Wspieranie rozwoju plastycznego dziecka w przedszkolu i edukacji wczesnoszkolnej poprzez różne techniki – Zima” – 17 stycznia 2015 r. Liczba godzin: 7. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: 14.
- ➔ Warsztaty: „Awans zawodowy nauczyciela-aspekty prawne, przygotowanie dokumentacji awansowej”. Liczba godzin: 5. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: 19.
- ➔ Warsztaty: „Wstępna diagnoza gotowości szkolnej”. Liczba godzin: 3. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: „Wstępna diagnoza gotowości szkolnej”. Liczba godzin: 3. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: 29.
- ➔ Warsztaty: „To co terapią logopedyczną nie jest, a może ją udoskonalić i usprawnić”. Liczba godzin: 6. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: 36.
- ➔ Warsztaty: „Wspieranie rozwoju plastycznego dziecka w przedszkolu i edukacji wczesnoszkolnej poprzez różne techniki – „Wiosna, Wielkanoc”. Liczba godzin: 10. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników:
- ➔ Warsztaty: „Kreatywność i różnorodność w kształceniu kompetencji matematycznych w klasach I-III szkoły podstawowej”. Liczba godzin: 5. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: 14.
- ➔ Warsztaty: „Wspieranie rozwoju plastycznego dziecka w przedszkolu i edukacji wczesnoszkolnej poprzez różne techniki – Zima” – 17 stycznia 2015 r. Liczba godzin: 7. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: 14.
- ➔ Warsztaty: „Awans zawodowy nauczyciela – aspekty prawne, przygotowanie dokumentacji awansowej”. Liczba godzin: 5. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: 19.
- ➔ Warsztaty: „Wstępna diagnoza gotowości szkolnej”. Liczba godzin: 3. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: 33.
- ➔ Warsztaty: „Wstępna diagnoza gotowości szkolnej”. Liczba godzin: 3. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: 29.
- ➔ Warsztaty: „To co terapią logopedyczną nie jest, a może ją udoskonalić i usprawnić”. Liczba godzin: 6. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: 36.
- ➔ Warsztaty: „Wspieranie rozwoju plastycznego dziecka w przedszkolu i edukacji wczesnoszkolnej poprzez różne techniki – „Wiosna, Wielkanoc”. Liczba

godzin:10. Miejsce: ODN w Słupsku. Liczba uczestników: 35.

KONFERENCJE:

- ➔ Konferencja: „Jak nasze szkoły realizują wymagania państwa – województwo pomorskie na tle kraju” Liczba godzin: 5. Miejsce: WHSZ w Słupsku. Liczba uczestników: 92.
- ➔ Konferencja: „Erasmus+ Jak przystąpić do programu?” Liczba godzin: 5. Miejsce: WHSZ w Słupsku. Liczba uczestników: 120.

W MARCU ZAPRASZAMY:

- ➔ Warsztaty: „Wspieranie rozwoju plastycznego dziecka w przedszkolu i edukacji wczesnoszkolnej poprzez różne techniki – Wiosna, Wielkanoc” – 07.03.2015 r. Liczba godzin:10. Miejsce: ODN w Słupsku.
- ➔ Warsztaty: „Wpływ psychoedukacyjnych metod pracy i oddziaływań psychoterapeutycznych na jakość życia ucznia, jego motywację i poczucie pewności siebie” – 07.03.2015 r. Liczba godzin: 8. Miejsce: ODN w Słupsku.
- ➔ Warsztaty: „Nowa formuła egzaminu maturalnego z historii i WOS” – 07.03.2015 r. Liczba godzin: 25. Miejsce: ODN w Chojnicach.
- ➔ Warsztaty: „Nowa formuła egzaminu maturalnego z historii i WOS” – 07.03.2015 r. Liczba godzin: 25. Miejsce: ODN w Słupsku.
- ➔ Warsztaty: „Zabawy taneczne na Kaszubach. Nauka języka kaszubskiego poprzez taniec i śpiew” – 14.03.2015r. Liczba godzin: 10. Miejsce: ODN w Słupsku.
- ➔ Warsztaty: „Terapia dzieci autystycznych i dzieci z zaburzeniami zachowania” – 20-22.03.2015 r. Liczba godzin: 25. Miejsce: ODN w Słupsku.
- ➔ Warsztaty: „6-latek w szkole – metody pracy, adaptacja” – 21.03.2015. Liczba godzin:10. Miejsce: ODN w Słupsku.
- ➔ Warsztaty: „Wielospecjalistyczna diagnoza funkcjonalna punktem wyjścia do opracowania indywidualnego programu edukacyjno terapeutycznego” – Liczba godzin: 4. Miejsce: ODN w Słupsku.

Ewa Misiewicz

*konsultant ds. doskonalenia nauczycieli
– organizacja kursów w ODN w Słupsku*

Wymagania państwa wobec szkół i placówek oświatowych, czyli jak powinna pracować polska szkoła

20 stycznia 2015 r. w II Liceum Ogólnokształcącym w Słupsku odbyła się konferencja dla dyrektorów szkół i placówek oświatowych nt. „Jak nasze szkoły realizują wymagania państwa – województwo pomorskie na tle kraju”. Organizatorem konferencji był Ośrodek Doskonalenia nauczycieli w Słupsku, natomiast koncepcję i program przygotowali przedstawiciele Systemu Ewaluacji Oświaty oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego. Konferencję otworzyła dyrektor ODN w Słupsku, Bożena Żuk.

Główny temat konferencji – „Wymagania państwa wobec szkół i placówek oświatowych, czyli jak powinna pracować polska szkoła” przedstawili Małgorzata Osińska i Jarosław Durszewicz, członkowie projektu dotyczącego wzmocnienia efektywności nadzoru pedagogicznego. Wstępnie omówione zostały wymagania, jakie muszą spełnić placówki oświatowe, w świetle zmienionego rozporządzenia MEN o nadzorze pedagogicznym. Zaprezentowano także wyniki prowadzonych w ostatnich latach ewaluacji zewnętrznych w wybranych obszarach. Szerzej omówiono badania związane z wymaganiami „Respektowane są normy społeczne”. Prelegenci skupili się na bezpieczeństwie ucznia w szkołach pomorskich, w porównaniu z wynikami badań ogólnopolskich. Z badań tych wynikało, że w województwie pomorskim poczucie bezpieczeństwa uczniów w szkole jest najniższe – wskaźnik zachowań agresywnych ze strony uczniów jest najwyższy w kraju, na co wskazywały przedstawione wykresy uzyskanych wyników badań ankietowych i fokusowych.

Prelegenci zaprosili obecnych dyrektorów do „zmierzenia się” z wybranymi wymaganiami dla szkół. Zaproponowali pracę w grupach metodą World Cafe. Wyniki prac zespołowych zostały omówione.

Marian Chachaj – wizytator pomorskiego Kuratorium Oświaty, mówił o tym, jak stymulować rozwój szkoły, wykorzystując wyniki ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej. Każde omówione wymaganie wsparte zostały poszerzonym zestawem pytań i przykładowych odpowiedzi, jakie można uzyskać z dobrze przeprowadzonej ewaluacji – zwłaszcza ewaluacji wewnątrzszkolnej.

Ostatnią część konferencji wypełniły przykłady dobrych praktyk w województwie pomorskim.

Mirosława Mazurkiewicz, dyrektor Przedszkola Miejskiego nr 19 w Słupsku, w wystąpieniu *Nowoczesna edukacja najmłodszych* przedstawiła dorobek placówki w obszarze związanym z rozwijaniem kreatywności i twórczości dzieci. Podkreśliła duże zaangażowanie kadry i rodziców w pracy z dziećmi, jak też wsparcie instytucji zewnętrznych.

Dyrektor Gimnazjum nr 1 w Lęborku, Grażyna Ruszkowska, przedstawiła osiągnięcia szkoły w obszarze rozwijania aktywności i uzdolnień uczniów. Zaprezentowała przebieg realizacji projektu edukacyjnego „Pan Stanisław”, związanego z poznawaniem kosmosu – założenia projektu, jego realizacja, pozyskiwanie partnerów zewnętrznych, prezentacja osiągnięć uczniów itp. Gimnazjum to ma duże doświadczenie – poparte sukcesami w realizacji projektów szkolnych, np. projekt „Lodówka” czy projekt „Spektakl musicalowy – Romeo i Julia”.

Wystąpienie dyrektora I Liceum Ogólnokształcącego w Bytowie, Edwarda Mazura, było podsumowaniem konferencji. Podzielił się on obawami, spostrzeżeniami i refleksjami, dotyczącymi możliwości efektywności wykorzystania wyników ewaluacji w organizacji pracy szkoły. Przedstawił również, jakie są oczekiwania dyrektorów placówek i nauczycieli, w odniesieniu do prowadzonych ewaluacji i ich wyników.

Konferencję zamknęła Bożena Żuk, dyrektor ODN w Słupsku, prezentując propozycje i możliwości wsparcia pracy szkół ze strony Ośrodka.

Krzysztof Goliszek

*konsultant ds. wspomagania kadry kierowniczej
szkół i placówek oświatowych
w ODN w Słupsku*

Inauguracja Roku Matematyki na Pomorzu

Sejmik Województwa Pomorskiego wsparł inicjatywę pomorskich uczelni i uchwałą z czerwca ubiegłego roku. Ustanowił rok 2015 *Rokiem Matematyki na Pomorzu*. W ramach obchodów zaplanowano liczne działania promujące matematykę – zarówno podejmowane przez uczelnie (Uniwersytet Gdański, Politechnika Gdańska, Akademia Pomorska w Słupsku), placówki doskonalenia nauczycieli (CEN w Gdańsku, ODN w Słupsku), jak też szkoły i inne placówki użyteczności publicznej.

21 stycznia 2015 r. w auli Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego odbyła się uroczysta inauguracja *Roku Matematyki na Pomorzu*. Wśród uczestniczących w inauguracji obecni byli rektorzy pomorskich uczelni, Marszałek Województwa Pomorskiego, dyrektor Instytutu Badań Edukacyjnych, przedstawiciele świata nauki i biznesu, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej, pomorskiego Kuratorium Oświaty, szkół i placówek edukacyjnych.

W wystąpieniach Marszałka, **Mieczysława Struka** i rektorów trzech uczelni wielokrotnie podkreślono doniosłą i twórczą rolę matematyki w rozwoju gospodarczym województwa pomorskiego. Wskazywano na potrzebę kształcenia matematycznego na coraz lepszym poziomie, zarówno w szkołach, jak i na uczelniach. *Rok Matematyki na Pomorzu* jest szansą na obalenie mitu o „trudnej matematyce”, na przewartościowanie w społeczeństwie myślenia o tej dyscyplinie nauki. Jest ponadto szansą na zmianę w nauczaniu matematyki w szkołach i spopularyzowanie jej w środowisku lokalnym, na podjęcie kolejnych działań w zakresie kształcenia u uczniów kompetencji matematycznych – działań wspierających nauczycieli, uczniów i rodziców.

Rektorzy pomorskich uczelni przywołali symboliczne daty związane ze styczniem i 2015 rokiem – 404. rocznica urodzin Heweliusza, 84. rocznica urodzin Kamila Baczynskiego, 111 lat Politechniki Gdańskiej.

Świat biznesu prezentowała **Małgorzata Dobrowolska**, redaktor naczelny i współwłaścicielka Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego. W jej wystąpieniu przewijała się teza o uniwersalności i wszechstronności matematyki: „*matematyka opisuje kod genetyczny świata... pozwala zrozumieć mikro i makrokosmos*”. M. Dobrowolska przytoczyła też wyniki badań nad kompetencjami matematycznymi uczniów: wyniki czwartoklasistów (TIMMS) i gimnazjalistów (PISA), jak też wyniki badań nad kompetencjami osób dorosłych (PIAAC). Zwróciła uwagę na wysoką ocenę jakości polskiego systemu edukacji wg rankingu Pearsona (bazującego na badaniach PIRLS, TIMMS i PISA). Co jednak nie

zwalnia zarządzających edukacją, szkoły i instytucje badawcze od poszukiwań coraz to nowszych rozwiązań, sprzyjających dalszym zmianom na lepsze, choćby w edukacji matematycznej. Dotyczy to w szczególności województwa pomorskiego. Swoje wystąpienie M. Dobrowolska zakończyła przytoczeniem słów wybitnego polskiego matematyka, Hugo Steinhausa: *Matematyka nie może wypełnić życia, ale jej nieznaną już niejednemu je wypełniła*.

Adam Krawiec, dyrektor Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego, przedstawił w zarysie ideę *Roku Matematyki na Pomorzu* i zaplanowane działania.

Część oficjalną zakończył wykład dr. **Zdzisława Pogody**, z Instytutu Matematyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, po tytule „*Wszechobecna matematyka*”. Znany popularyzator matematyki i autor wielu publikacji popularno-naukowych pokazał na przykładach, że matematyka jest obecna w wielu dziedzinach naszego życia. Choć sobie tego nie uświadamiamy! Wskazał na pewne prawidłowości i regularności, występujące w świecie przyrody, wykorzystanie matematyki w świecie technologii, zastosowanie regularności i nieregularności w plastyce, ich powiązania ze światem matematyki – np. fantazyjne, geometryczne grafiki M. Eshera, mniej i bardziej złożone fraktale (dywan i trójkąt Sierpińskiego, fraktal Mandelbrota).

Inauguracja Roku Matematyki odbywała się na dwóch płaszczyznach spotkań – oficjalnej dla dorosłych i zabawowej dla zaproszonych uczniów. Happening matematyczny obejmował kilkanaście stoisk, m.in.: *Ciekawa matematyka*, *Ogródek matematyczny PG*, *Matematyczne orgiami*, *Statystyczny tor przeszkód*, *Gry matematyczne*, *Interaktywna matematyka*. Stoiska były dostępne dla wszystkich i każdy miał okazję zmierzyć się na nich z inną, niecodzienną formą poznania matematycznego.

Przed nami 11 miesięcy 2015 roku! Tylko od aktywności nauczycieli i uczniów zależy, czy inicjatywa trzech pomorskich uczelni przyniesie nadspodziewane efekty, których tak całkiem i do końca nie uświadamiają sobie nawet sami pomysłodawcy idei *Roku Matematyki*.

Jerzy Paczkowski

konsultant ds. wspomaganie nauczycieli szkół i placówek w zakresie matematyki oraz ewaluacji jakości pracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych w ODN w Słupsku

Matura 2015 – po próbie

W dniach 10-11 stycznia 2015 r. w Warszawie odbyło się spotkanie konsultantów i doradców placówek doskonalenia nauczycieli nt. „Zadania maturalne z matematyki próbnej z matematyki na poziomie rozszerzonym oraz różne sposoby ich rozwiązania”. Kolejną już konferencją, organizowaną była przez CKE w Warszawie, w ramach projektu: „Pilotaż nowych egzaminów maturalnych” (Działanie 3.2. Rozwój Systemu Egzaminów Zewnętrznych). Zamykała ona cykl wieloletnich prac nad nową formułą egzaminu maturalnego z matematyki. Sprawdzianem efektywności tych prac była matura próbna, przeprowadzona w grudniu ubiegłego roku w ostatnich klasach szkół licealnych, w szczególności część dotycząca poziomu rozszerzonego. Temu właśnie poświęcona była konferencja w Warszawie.

Na spotkaniach w czterech grupach warsztatowych omówiono – na podstawie wstępnie zebranych danych – wyniki egzaminu próbnego na poziomie rozszerzonym, zaprezentowano poprawne rozwiązania zadań i przykładowe rozwiązania uczniowskie, zwracając uwagę na różnorodność proponowanych rozwiązań, jak też na popełniane błędy. Zadania te dotyczyły takich działów, jak: rachunek różniczkowy, algebra, rachunek prawdopodobieństwa, geometria, trygonometria.

W arkuszu na poziomie rozszerzonym na próbnej maturze zamieszczono: 5 zadań zamkniętych, 1 zadanie na kodowanie (za 2 pkt.), 8 zadań krótkiej odpowiedzi (za 2-3 pkt.), 4 zadania rozszerzonej odpowiedzi (za 4-7 pkt). Wśród nich były 3 zadania na dowodzenie.

Najtrudniejszymi dla uczniów były zadania na wykazanie prawdziwości nierówności algebraicznej, dowodzenie nierówności trygonometrycznej, wykazanie zależności między kątami w trójkącie (zadania 13, 14 i 15). Ponadto uczniowie słabo poradzili sobie z zadaniami: optymalizacyjnym z zastosowaniem rachunku pochodnych (zadanie 18), z rachunku prawdopodobieństwa (zadanie 16). Dobrze poradzili sobie z zadaniami zamkniętymi (zadania 1-5) i zadaniami krótkiej odpowiedzi (zadania 7-9) – wskaźniki łatwości powyżej 0,5. Natomiast z analizy zadania na kodowanie wynika, że proces poprawnego przeniesienia/zakodowania wyniku zadania – zgodnie z poleceniem w zadaniu – nie powinien sprawiać uczniom większych problemów.

Konferencję zakończył wykład plenarny na temat „Sposoby rozwiązywania zadań dotyczących podzielności liczb”. Na przykładach zadań z lat 2010-2014 z egzaminu maturalnego pokazano różne metody ich rozwiązania, jak też różne sposoby ich zapisu. Podkreślono

potrzebę omówienia i przećwiczenia z uczniami zadań podobnego typu.

Ogólne wyniki matury próbnej na poziomie rozszerzonym pokazują, że była ona trudna dla uczniów klas trzecich. Jeśli jednak przyjąć, że była to próba przed majowym egzaminem maturalnym 2015, to należy mieć nadzieję, że po doświadczeniach z „próbnej” jest jeszcze czas na przygotowanie uczniów do podjęcia wyzwania, jakim będzie nowa formuła egzaminu maturalnego.

Jerzy Paczkowski, Krzysztof Goliszek
konsultanci
w ODN w Słupsku

Gdy pierwsze kotki brzożowe
i listki drzące zielenią
niziutko skłaniają głowy
w cichym oczekiwaniu
na radość Niedzieli Palmowej
i kiedy świat cały
trwa w podniosłym Hosanna
choć wiemy
że przed największym Darem
naszej wiary Krwawą Ofiarą
i Zmartwychwstaniem Najwyższego
na Mękę zostanie skazany
co stanie się Jego udziałem
lecz zburzy bramę śmierci
zapewni nam życie wieczne
więc już teraz
w skupionym dziękczynieniu
także się w chór ten włączamy...
Alleluja!

Jadwięga Zgłiszewska

Erasmus+ Jak przystąpić do programu?

27 stycznia 2015 roku ODN w Słupsku we współpracy z Fundacją Rozwoju Systemu Edukacji – Narodową Agencją Programu Erasmus+ w Warszawie zorganizował **Konferencję: Erasmus + Jak przystąpić do programu?**, która odbyła się w Wyższej Hanzeatycznej Szkole Zarządzania w Słupsku.

Po raz pierwszy gościliśmy w województwie pomorskim przedstawicieli FRSE, co spotkało się z bardzo dużym zainteresowaniem dyrektorów, nauczycieli szkół i placówek oświatowych oraz przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego. W konferencji uczestniczyło 120 osób, reprezentujących cały obszar województwa pomorskiego i wszystkie etapy edukacji szkolnej. Prelegentami z Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji – Narodowej Agencji Programu Erasmus+ w Warszawie byli: **Elżbieta Sokółowska** – specjalista: Akcja 1 „Mobilność”, Erasmus – Kształcenie i szkolenie zawodowe i **Edward Torończak** – główny specjalista w Zespole Partnerstw Strategicznych SE-K2.

Konferencja podzielona była na dwie części – teoretyczną, dotyczącą głównych założeń programu Erasmus+ oraz warsztatową, skierowaną do sektorów: Edukacja szkolna oraz Kształcenie zawodowe. Podczas pierwszej części – wspólnej dla wszystkich uczestników – zaprezentowano ideę uczestnictwa szkół i placówek oświatowych w programie Erasmus+, omówiono jego historię, zasady budżetowania, wskazano przykłady dobrej praktyki, jak również przekazano uczestnikom wszystkie najpotrzebniejsze informacje, niezbędne, aby mogli oni rozpocząć swoją przygodę z programem Erasmus+: zarejestrować się w bazie ECAS, poprawnie wypełnić wniosek aplikacyjny i przystąpić do konkursu projektów międzynarodowej współpracy.

Wśród uczestników konferencji znajdowało się wielu przedstawicieli placówek oświatowych, które zamierzają po raz pierwszy zmierzyć się z wyzwaniem programu Erasmus+, ale i skorzystać z możliwości rozwoju, jakie dają projekty międzynarodowej współpracy. Dla nich była to pierwsza możliwość na uzyskanie praktycznych informacji – „krok po kroku” – jak przystąpić do programu. Pytania tej grupy uczestników dotyczyły przede wszystkim technicznych zagadnień, związanych z rejestracją w systemie ECAS i bazie URF oraz uzupełniania aktywnego PDF-u formularza wniosku.

W gronie słuchaczy znaleźli się również przedstawiciele szkół i placówek oświatowych, od wielu lat aktywnie uczestniczących wcześniej w projektach programu Comenius i Erasmus, którzy wielokrotnie realizowali już swoje projekty i mają duże doświadczenie w pozyskiwaniu dofinansowania ze środków unijnych. Ta grupa

uczestników w części warsztatowej poruszała bardzo konkretne problemy i miała okazję dopytać o szczegóły uzupełniania wniosku i planowania budżetu i rozliczania kosztów projektów.

W drugiej – praktycznej części konferencji, która przebiegała z podziałem na grupy: *Edukację szkolną* oraz *Szkolnictwo zawodowe* prelegenci zaprezentowali aktywne formularze wniosków i omówili, jak należy je wypełnić. Wyjaśniali, jakie informacje należy umieścić w poszczególnych miejscach i jak rozumieć wymagania, dotyczące poszczególnych rubryk. Zostały też omówione zasady oceniania wniosków konkursowych i zaprezentowane kryteria, jakimi kierują się eksperci, poddający je weryfikacji.

***

Organizacja Konferencji: *Erasmus + Jak przystąpić do programu?*, była uwarunkowana wieloma zapytaniami, kierowanymi do konsultantów Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, prowadzących **Punkt Konsultacyjny Programu Erasmus+**. Konferencja miała na celu zapoczątkowanie ogólnowojejewódzkiego dialogu w zakresie dobrych praktyk i wymiany doświadczeń placówek edukacyjnych, uczestniczących w programach europejskich. Tak duże zainteresowanie i frekwencja na konferencji pokazuje, że współpraca międzynarodowa i możliwość pozyskiwania środków unijnych do realizacji projektów edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia, to obszar, który należy wspierać i który stanowi szansę na rozwój zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli, którzy mają możliwości wzięcia udziału w różnorodnych projektach i podnoszenia swoich kompetencji i kwalifikacji.

Konsultanci Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku są do Państwa dyspozycji w naszym Punkcie Konsultacyjnym Programu Erasmus+. Oferujemy swoją pomoc w sprawach technicznych i merytorycznych, związanych z wnioskowaniem o dofinansowanie w ramach programu.

Mateusz Weiland, Iwona Poźniak
Punkt Konsultacyjny Erasmus+
w ODN w Słupsku

Erasmus+

Bezpłatne podręczniki dla gimnazjalistów

3 lutego 2015 roku w Wyższej Hanzeatyckiej Szkole Zarządzania w Słupsku z inicjatywy Ministerstwa Edukacji Narodowej odbyła się konferencja pod tytułem *Zapewnienie uczniom gimnazjów podręczników, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych od roku szkolnego 2015-2016*. Organizatorem konferencji był Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku. Spotkanie otworzyła Bożena Żuk – dyrektor ODN, a część zasadniczą poprowadziła Ewa Dudek – Podsekretarz Stanu Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W konferencji uczestniczyli również: Elżbieta Wasilenko – Pomorski Kurator Oświaty w Gdańsku, Teresa Lis – dyrektor Delegatury Kuratorium Oświaty w Słupsku, wizytatorzy Delegatury Kuratorium Oświaty w Słupsku, dyrektorzy i wicedyrektorzy gimnazjów z powiatów: słupskiego, lęborskiego, bytowskiego, człuchowskiego, chojnickiego i kościerskiego oraz przedstawiciele JST.

Na początku swojego wystąpienia Ewa Dudek przypomniała obowiązujące akty prawne. Nadmieniła również o zmianach w programach nauczania. Taki program przedstawia dyrektorowi nauczyciel lub zespół nauczycieli. Program musi zawierać wszystkie cele wychowania lub kształcenia oraz treści nauczania – efekty kształcenia ustalone w odpowiedniej podstawie programowej.

Nauczyciel może zdecydować o realizacji programu nauczania z zastosowaniem lub bez podręcznika, materiału edukacyjnego lub materiału ćwiczeniowego. Podręcznik należy rozumieć jako podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego, a materiał edukacyjny jako materiał zastępujący lub uzupełniający podręcznik (może mieć postać papierową lub elektroniczną) oraz materiał ćwiczeniowy, jako materiał przeznaczony dla uczniów, służący utrwalaniu przez nich wiadomości i umiejętności. Wyboru podręcznika i/lub materiału edukacyjnego dokonuje zespół nauczycieli, stosując zasadę jednego podręcznika lub materiału edukacyjnego dla wszystkich oddziałów danej klasy, przez co najmniej trzy lata szkolne. Materiały ćwiczeniowe obowiązują w poszczególnych oddziałach w danym roku szkolnym. Możliwe będzie odstąpienie od tej zasady w przypadku:

- podręczników do języków obcych nowożytnych, biorąc pod uwagę poziomy nauczania języka określone w podstawie programowej,
- uczniów niepełnosprawnych, objętych kształceniem specjalnym,
- uczniów objętych kształceniem w zakresie niezbędnym do podtrzymania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej.

Zestaw podręczników lub materiałów edukacyjnych oraz materiały ćwiczeniowe, obowiązujące w danym roku szkolnym, dyrektor szkoły podaje corocznie do publicznej wiadomości. Nie ma już obowiązku ogłaszania takiego wykazu do 15 czerwca.

W dalszej części spotkania Ewa Dudek poinformowała przybyłych o dotacji celowej na wyposażenie gimnazjów w podręczniki lub materiały edukacyjne oraz materiały ćwiczeniowe. Dotacja ta jest udzielana co trzy lata szkolne, z zastrzeżeniem, że jeżeli liczba uczniów w stosunku do poprzedniego roku szkolnego zwiększy się, to na tych uczniów także przysługuje nowa dotacja.

Dotacja na materiały ćwiczeniowe jest udzielana co rok. Założono również, że raz na trzy lata (zgodnie z harmonogramem udzielania dotacji celowej) dla każdego oddziału klasowego, ze środków dotacji, będzie zakupiony dodatkowy komplet podręczników. Komplet ten będzie w bibliotece szkolnej i będzie używany w przypadku zgubienia lub zniszczenia podręcznika przez ucznia, zanim wykorzystując przewidziane procedury, zakupiony zostanie dodatkowy podręcznik. Prelegentka przedstawiła również tryb i terminy udzielania dotacji celowej szkołom, prowadzonym przez JST oraz szkołom, prowadzonym przez osobę prawną, inną niż JST lub osobę fizyczną oraz szkołom niepublicznym.

Pod koniec wystąpienia Ewa Dudek wspomniała o platformie edukacyjnej Scholaris. Przedstawiła jej ofertę i omówiła jakimi zasobami dysponuje ten portal oraz zaprezentowała jego atuty. Nadmieniła również, że znajduje się tam coraz więcej materiałów objętych Wolnymi Licencjami.

Na zakończenie konferencji pani minister odpowiedziała na pytania uczestników spotkania, które dotyczyły między innymi: trybu wymiany podręczników, dokupienie nowych książek i materiałów edukacyjnych, rezygnacji z zakupionych wydań przed upływem trzyletniego cyklu dotacji itp. Ewa Dudek poinformowała, że więcej informacji na temat dotacji celowej na zakup podręczników można znaleźć na stronie internetowej MEN: <http://www.men.gov.pl/index.php/program-darmowy-podrecznik/dotacja-celowa-na-podreczniki>. Na stronie tej znajduje się też forum, poprzez które można zadawać ekspertom szczegółowe pytania dotyczące tego tematu. Materiały z konferencji w Słupsku dostępne są też na stronie: www.odn.slupk.pl.

Krzysztof Goliszek

konsultant ds. wspomagania kadry
kierowniczej szkół i placówek oświatowych
w ODN w Słupsku

Edukacyjne Centrum Konsultacji w Damnicy

22 stycznia 2015 r. odbyło się seminarium inauguracyjne działalności Edukacyjnego Centrum Konsultacji przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Marynarza Polskiego w Damnicy.

W spotkaniu uczestniczył wicestarosta Powiatu Słupskiego – Rafał Konon. Pomorskiego Kuratora Oświaty reprezentował wizytator Delegatury w Słupsku – Marian Chachaj. Przybyli również przedstawiciele trzech głównych partnerów przedsięwzięcia: Bożena Żuk – dyrektor Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, Iwona Rogozińska – wicedyrektor powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Słupsku, Renata Wismont – prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Niepełnosprawnych „Dajmy im Radość” w Słupsku. Ważnym gościem była również Zofia Lisiecka – prezes Fundacji Edukacyjnej ODiTK w Gdańsku, która w drugiej części spotkania wystąpiła z wykładem pt. *Postawa nauczycieli wobec uczniów niepełnosprawnych*. Ponadto w seminarium wzięli udział: Maria Jabłońska – prezes Stowarzyszenia „Promyk” w Damnicy, dyrektorzy i nauczyciele gminnych szkół podstawowych, gimnazjów oraz samodzielnych przedszkoli z powiatu słupskiego, kierownicy ośrodków pomocy społecznej oraz rodzice dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Przybyłych na seminarium gości powitała Władysława Hanuszewicz – dyrektor Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Marynarza Polskiego w Damnicy, która w swoim inauguracyjnym wystąpieniu przedstawiła zebranym ideę powstania oraz główne zadania Edukacyjnego Centrum Kształcenia. Podkreśliła, że w ramach swojej działalności ECK proponuje:

- konsultacje specjalistyczne dla rodziców dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych w zakresie trudnych sytuacji wychowawczych, rodzinnych i zdrowotnych;
- udział rodziców w zajęciach otwartych, prezentujących różnorodne metody i formy pracy, jak również przykłady niwelowania zachowań trudnych;
- konsultacje specjalistyczne dla nauczycieli, dotyczące m.in. doskonalenia ich warsztatu pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
- udział nauczycieli w lekcjach otwartych – zajęciach dydaktyczno-wychowawczych, rewalidacyjnych, terapeutycznych i innych;
- udział studentów w praktykach szkolnych i wolontariacie.

Szczególną rolę i znaczenie tego przedsięwzięcia mocno podkreślił w swoim wystąpieniu wizytator Marian Chachaj, zwracając uwagę na to, że nauczyciele Ośrodka w Damnicy, przy i tak dużym obciążeniu zawodowym, zdecydowali się na dodatkową pracę, w postaci bezpłatnej pomocy i doradztwa, skierowanego nie tylko do rodziców, ale również do koleżanek i kolegów ze szkół ogólnodostępnych.

Seminarium uatrakcyjnione zostało występem grupy uczniów, którzy zaprezentowali spektakl pt. „Noc w muzeum”.

Po zakończonym spotkaniu Sylwia Nowosadko – doradca metodyczny ds. kształcenia specjalnego dla powiatu słupskiego, zaprosiła chętnych na zajęcia otwarte z najmłodszymi uczniami Szkoły Podstawowej nr 2, działającej przy SOSW w Damnicy, które zostały zrealizowane w postaci warsztatów prowadzonych przez oligofrenopedagoga i tyflop pedagoga – Agnieszkę Morzyńską-Burak. W zajęciach uczestniczyli uczniowie klasy III c Szkoły Podstawowej nr 2, wychowanek realizujący w Ośrodku wczesne wspomaganie rozwoju (z mamą) oraz zainteresowane osoby – uczestnicy seminarium.

W trakcie zajęć, z zimowym tematem przewodnim, wykorzystano bardzo atrakcyjne dla dzieci rekwizyty w postaci poduszek oraz afrykańskich instrumentów perkusyjnych. Przeprowadzone warsztaty muzyczno-ruchowe miały charakter arteterapeutyczny – miały nie tylko poprawić samopoczucie uczestników, ale również zredukować wewnętrzne napięcie. Na terapeutyczne oddziaływanie zajęć znaczący wpływ miał odpowiedni dobór muzyki, której charakter wpływał na nastrój uczestników.

Władysława Hanuszewicz

*ds. pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej
i opieki nad dzieckiem o specjalnych
potrzebach edukacyjnych
w ODN w Słupsku*

Sylwia Nowosadko

*doradca metodyczny ds. kształcenia
specjalnego dla powiatu słupskiego*

- OLIMPIADY
- KONKURSY
- IMPREZY

„Nie daj szansy AIDS – młodzi bez HIV” POWIATOWA OLIMPIADA WIEDZY O HIV/AIDS

1 grudnia 2014 r. w Dniu Obchodów Światowego Dnia AIDS w I Liceum Ogólnokształcącym im. Bolesława Krzywoustego w Słupsku odbył się finał organizowanej cyklicznie każdego roku Powiatowej Olimpiady Wiedzy o HIV/AIDS pod hasłem „Nie daj szansy AIDS – młodzi bez HIV”.

Głównym organizatorem olimpiady było Starostwo Powiatowe w Słupsku, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Słupsku, a także – w 2014 r. – I Liceum Ogólnokształcące w Słupsku i Zespół Szkół Agrotechnicznych w Słupsku. Olimpiada adresowana była do uczniów szkół ponadgimnazjalnych z miasta Słupska i powiatu słupskiego.

Głównym celem olimpiady było upowszechnianie i popularyzowanie wśród młodzieży wiedzy na temat zakażeń wirusem HIV i choroby AIDS. Istotnym elementem tego działania było również aktywizowanie środowisk szkolnych w zakresie świadomości prozdrowotnej, poprzez podniesienie poziomu wiedzy w zakresie zależności oraz chorób przenoszonych drogą płciową, a także kształtowanie pozytywnych postaw i tolerancji wobec ludzi żyjących z HIV i chorych na AIDS.

W tegorocznej Olimpiadzie wzięło udział 24 uczestników wyłonionych w eliminacjach szkolnych. Uczniowie rozwiązywali test wiedzy z zakresu HIV/AIDS. Pytania konkursowe dotyczyły między innymi pochodzenia, budowy HIV, dróg zakażeń wirusem, chorób przenoszonych drogą płciową, objawów klinicznych, przebiegu i zapobiegania zakażeniom oraz choroby AIDS i problematyki zakażeń wertykalnych (matka-dziecko). Z testu można było uzyskać maksymalnie 78 punktów.

Laureatami Olimpiady zostali:

- **I miejsce – Elżbieta Rubaj (69 pkt.)** z Medycznego Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku,
- **II miejsce – Weronika Gańska (66 pkt.)** z V Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku,
- **III miejsce – Adrian Maizner (64 pkt.)** z Medycznego Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku.

W trakcie olimpiady rozstrzygnięto również konkurs na najciekawszą ulotkę i zakładkę do książki, zawierającą informacje o HIV/AIDS. Konkurs adresowany był także do uczniów szkół ponadgimnazjalnych Słupska i powiatu słupskiego. Wpłynęło 50 prac. Komisja, doceniając duży wkład pracy ich autorów, walory plastyczne i merytoryczne nadesłanych na konkurs ulotek i zakładek, przyznała za ulotkę:

- **I miejsce – Marii Kryszalowicz** z Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce,
- **II miejsce – Patrykowi Bochniakowi** z Zespołu Szkół Ekonomicznych i Technicznych im. Stanisława Staszica w Słupsku,
- **III – Małgorzacie Szczepaniak** z Zespołu Szkół Agrotechnicznych im. Władysława Reymonta w Słupsku.

Za zakładkę jury przyznało:

- **I miejsce – Kindze Wysmyk** z Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce,
- **II miejsce – Łukaszowi Rogińskiemu** z I Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Krzywoustego w Słupsku,
- **III miejsce – Dominice Czarneckiej** z Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce.

Organizatorzy dziękują młodzieży, nauczycielom, pedagogom szkolnym oraz wszystkim osobom zaangażowanym w realizację tego przedsięwzięcia. Mamy nadzieję, że nasze wspólne działania prozdrowotne przyniosą wymierne efekty w zakresie kształtowania prawidłowych zachowań młodzieży.

Małgorzata Parol

*Sekcja Oświaty Zdrowotnej
i Promocji Zdrowia Powiatowej Stacji
Sanitarno-Epidemiologicznej w Słupsku*

Mistrzowie Odkrywania Talentów

Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie zaprosił 2 296 Szkół Odkrywców Talentów z całej Polski do udziału w konkursie na nowatorskie i kompleksowe rozwiązania w kształceniu oraz organizowaniu wsparcia dla dzieci i uczniów zdolnych.

Zgodnie z wymogami konkursu **Przedszkole Miejskie nr 12 Niezapominajka** w Słupsku i **Przedszkole Miejskie nr 19** w Słupsku przedstawiły własne systemy wspierania dzieci zdolnych:

- działania podejmowane dla wspierania dzieci zdolnych w społeczności przedszkolnej,
- systemowe, długofalowe przedsięwzięcia podejmowane na rzecz dzieci zdolnych realizowane obecnie w przedszkolu,
- sposoby pracy z dzieckiem zdolnym, w tym ciekawe metody i formy pracy, metody indywidualizacji, różnicowania treści i metod pracy,
- nowatorskie rozwiązania, ciekawe inicjatywy,
- specyficzne działania, podejmowane w zakresie wspierania młodszego ucznia zdolnego, skierowane do dzieci 6-letnich,
- proponowane formy współpracy z rodzicami dzieci zdolnych,
- współpracę z innymi osobami/institucjami, działającymi na rzecz dziecka zdolnego,
- przykłady działań podejmowanych wspólnie z instytucjami działającymi na rzecz dziecka zdolnego,
- sposoby monitorowania realizowanych działań,
- przewidywane efekty podejmowanych działań/inicjatyw/projektów.

Zaprezentowane Przedszkolne Systemy Wspierania Zdolności zostały uzupełnione o scenariusze zajęć, które zgodnie z regulaminem organizatorów konkursu przedstawione zostały w formie multimedialnej.

Wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie, było poprzedzone przyznaniem w listopadzie 2011 r. obydwu placówkom tytułu Szkoły Odkrywców Talentów. Tytuł ten jest dowodem uznania dla szkół i przedszkoli, które w istotny sposób przyczyniają się do odkrywania, wspierania zdolności, zainteresowań oraz uzdolnień dzieci i młodzieży. Tytuł przyznawano szkołom i przedszkolom, w których systematyczną pracę z uczniami uzdolnionymi prowadzą co najmniej trzech nauczyciele i mają oni konkretne osiągnięcia–dokonania w tym obszarze działalności pedagogicznej. Praca nauczycieli dotyczy wspierania różnorodnych uzdolnień dzieci i młodzieży,

np. przedmiotowych, sportowych, artystycznych, technicznych, a także społecznych lub obywatelskich.

W kwietniu 2012 r. na zaproszenie Pomorskiego Kuratora Oświaty w Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku dyrektorki przedszkoli zaprezentowały na wojewódzkiej konferencji *Uczeń zdolny w szkole/placówce. Jak skutecznie wspierać jego rozwój?* przykłady dobrej praktyki i własne doświadczenia w tym zakresie.

31.10.2014 r. opublikowana została na stronie ORE lista 50 nagrodzonych placówek. Przedszkola, jako jedyne reprezentowały województwo pomorskie (tytuł otrzymało również Przedszkole Miejskie nr 19 w Słupsku). 17.11.2014 r. na uroczystej gali w Ośrodku Rozwoju Edukacji, dyrektorki przedszkoli odebrały zaszczytny tytuł *Mistrz Odkrywania Talentów* oraz nagrody rzeczowe w postaci mikroskopu, gier, płyty z muzyką młodych mandolinistów z Warszawy.

Otrzymanie tytułu *Mistrza Odkrywania Talentów* jest dla naszych placówek przedszkolnych potwierdzeniem, że nasze działania dotyczące pracy z dzieckiem zdolnym zmierzają w dobrym kierunku i przynoszą efekty, dostrzegane też przez innych.

Aleksandra Bąkowska

dyrektor Przedszkola Miejskiego nr 12
„Niezapominajka” w Słupsku

Mirosława Mazurkiewicz

dyrektor Przedszkola Miejskiego nr 19
w Słupsku

Osiągnięcia uczniów w zakresie biologii i ochrony środowiska w roku szkolnym 2014/2015

„Pomóżmy dzieciom, by każdy z nich stał się tym, kim stać się może”

Janusz Korczak

Każdy etap edukacji to dobry moment do zainicjowania przemyślanych działań dla dobra ucznia zdolnego. Istotne jest rozpoznanie jego potencjału przez zidentyfikowanie zdolności. Proces ten należy podjąć jak najwcześniej, aby jak najszybciej rozpoznać specjalne potrzeby ucznia oraz udzielić mu potrzebnego wsparcia. Nie można przy tym zapominać, że każdy uczeń jest inny i powinien być traktowany indywidualnie. Uzdolnienia u jednych mogą rozwijać się szybciej, u innych wolniej, a niestymulowane – mogą po prostu zanikać.

Udział w międzyszkolnych konkursach i olimpiadach przedmiotowych uważany jest za najlepszy sposób odkrywania i rozwijania przez uczniów swoich zainteresowań i uzdolnień. Sądzę także, że zasadnicze znaczenie ma udział ucznia w konkursie, a nie wynik, jaki osiągnął. Aby zmotywować młodych ludzi do wzięcia udziału w różnych konkursach, trzeba umiejętnie wpływać na ich chęci, rozbudzać zainteresowania i pozytywne nastawienie do uczestnictwa w nich. Szkoła stwarza swoim podopiecznym wiele możliwości zaprezentowania zdolności i umiejętności z różnych przedmiotów

W ramach konkursu biologicznego dla gimnazjum odbyły się już dwa etapy: szkolny oraz rejonowy, a przed nami – 13 marca 2015 r. – etap wojewódzki. Laureaci konkursowych zmagani uzyskują zwolnienie z części matematyczno-przyrodniczej egzaminu gimnazjalnego. W naszym rejonie do etapu wojewódzkiego zakwalifikowali się: **Marta Brzęcka**, **Adam Hałaburda**, **Zuzanna Chmara**, (wszyscy z Gimnazjum nr 5 w Słupsku), **Piotr Klusek** z Zespołu Szkół w Siemianicach, **Aleksandra Daukszewicz** i **Julia Kuc-Miklaszewicz** z Gimnazjum nr 4 w Słupsku, **Jarosław Janczylik** z Gimnazjum nr 3 w Słupsku, **Kacper Antypiuk** ze Społecznego Gimnazjum UTO w Ustce oraz **Kinga Rośiak** i **Piotr Wojsław** z Gimnazjum nr 2 w Słupsku. Uczniom oraz ich opiekunom serdecznie gratuluję.

W bieżącym roku szkolnym odbywa się **XXVIII edycja dwuetapowego konkursu *Mój las***, organizowanego przez Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa oraz Ligę Ochrony Przyrody.

15 stycznia 2015 roku nastąpiło rozstrzygnięcie konkursu na szczeblu regionalnym, organizowanym przez Zarząd Okręgowy LOP (dawny wojewódzki).

Konkurs prowadzony jest w następujących kategoriach wiekowych:

- Kategoria I – młodzież szkół podstawowych klas I-III (7-10 lat).
- Kategoria II – młodzież szkół podstawowych klas IV-VI (11-12 lat).
- Kategoria III – młodzież gimnazjów (13-15 lat).
- Kategoria IV – młodzież liceów ogólnokształcących oraz ponadgimnazjalnych szkół zawodowych (16-18 lat).

W bieżącym roku szkolnym w poszczególnych grupach wiekowych obowiązywały następujące tematy:

1. Leśne skarby – dary lasu.
2. Co wiem o pracy leśnika.
3. Drewno – surowiec przyjazny człowiekowi.
4. Historia leśnictwa w moim regionie.

Sąd konkursowy w składzie: przewodnicząca – Irena Czyż, członkowie: Ewa Maleszka, Andrzej Gorski, poddał ocenie 56 prac, które nadesłane zostały z jedenastu szkół, w tym:

- grupa I – 19 prac z 3 szkół,
- grupa II – 24 prace z 3 szkół,
- grupa III – 2 prace z 2 szkół,
- grupa IV – 11 prac z 3 szkół.

Nagrody otrzymali:

grupa I

- I miejsce: **Igor Paprocki** ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Słupsku,
- II miejsce: **Nikola Śniegula** ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Słupsku,
- wyróżnienia: **Samuel Urbaniak** ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Słupsku, **Marcelina Urban** z Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Bukowinie, gm. Cewice.

grupa II

- I miejsce: **Marcel Pietrykowski** ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Słupsku,
- II miejsce: **Filip Czocho** z Zespołu Szkół w Siemirowicach.

grupa III

- I miejsce: **Wojciech Mikołajczak** z Gimnazjum nr 4 w Słupsku,
- wyróżnienie: **Amanda Królikowska** z Gimnazjum nr 4 w Słupsku.

grupa IV

- I miejsce: **Klaudia Galas** z LO II w Słupsku,
- wyróżnienie: **Malwina Kuden** z Technikum Agrotechnicznego w Słupsku,
- wyróżnienie: **Dawid Jaroszewicz** z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Słupsku.

W etapie centralnym konkursu Główny Sąd Konkursowy wyłoni laureatów I, II i III stopnia i ogłosi wyniki w terminie do 15 kwietnia 2015 roku.

Wszystkie prace konkursowe, zakwalifikowane do szczebla centralnego, zarówno nagrodzone, jak i pozostałe, nie będą zwracane autorom. Zostaną one przekazane do Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie.

Kilka uwag merytorycznych

Przy ocenie prac konkursowych na szczeblu regionalnym i centralnym sądy konkursowe kierują się następującymi kryteriami: wartością merytoryczną pracy, formą opracowania pracy, samodzielnością w opracowaniu pracy oraz oryginalnością ujęcia tematu, ogólną estetyką pracy, pomysłowością szaty graficznej.

Ponadto należy pamiętać, iż obowiązkowo praca musi zawierać następujące elementy: spis treści, wstęp, część merytoryczną pracy (rozwińcie temat), podsumowanie, wnioski, bibliografię.

Prace zgłaszane na konkurs powinny być pracami indywidualnymi. W przypadku udziału w konkursie uczniów szkół specjalnych i integracyjnych, możliwe jest przyjęcie i ocena prac zespołowych. Decyzje w tej sprawie podejmowane są przez sądy konkursowe na szczeblu regionalnym. Ponadto:

- Prace konkursowe powinny być oryginalne. W szczególności kopiowanie prac innych autorów jest niedopuszczalne pod rygorem dyskwalifikacji. Za przestrzeganie tego warunku regulaminu odpowiada opiekun pracy.
- W celu zwiększenia liczby szkół uczestniczących w konkursie, ustala się zasadę, że co najmniej jedna praca ze szkoły biorącej udział po raz pierwszy w konkursie, jest przekazywana do drugiego etapu.
- Autorzy prac – uczestnicy konkursu, którzy zostali nagrodzeni lub wyróżnieni w poprzedniej edycji konkursu, nie mogą uczestniczyć w następnej, kolejnej edycji, w tej samej kategorii wiekowej.

***

Wszystkim laureatom i wyróżnionym w tegorocznym konkursie *Mój las* serdecznie gratulujemy. Dziękujemy również pozostałym uczestnikom konkursu za nadesłane prace. Zapraszamy do udziału w kolejnych edycjach konkursu.

Irena Czyż

*konsultant ds. wspomagania pracy nauczycieli
w zakresie promocji zdrowia,
profilaktyki zdrowotnej i aktywności sportowej
oraz przedmiotów przyrodniczych
w ODN w Słupsku*

Konkurs „Teraz Woda”

19 marca 2015 roku w Centrum Edukacji Ekologicznej Spółki „Wodociągi Słupsk” odbył się zorganizowany przez „Wodociągi Słupsk” Sp. z o.o. i Zespół Szkół Agrotechnicznych w Słupsku finał XII edycji konkursu ekologicznego dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych „Teraz Woda” – „Myśleć o świecie, działać w powiecie – racjonalne korzystanie z zasobów natury”. W konkursie wzięło udział sześć czteroosobowych zespołów ze słupskich szkół.

Uczestników konkursu powitał Prezes Zarządu „Wodociągi Słupsk” Sp. z o.o. Andrzej Wójtowicz, Wicewójt Gminy Kobylnica Jan Plutowski i Przewodniczący Komisji Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska Jan Lange.

Uczniowie mieli do wykonania następujące zadania tematycznie związane z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem: plakat „Natura jest jak sztuka”, pracę badawczą przedstawioną w formie pisemnej i prezentowaną podczas finału konkursu, a także uczestnictwo w quizie ekologicznym, składającym się z 50 pytań testowych, zawierających między innymi problematykę gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej, a także elementy wiedzy o funduszach europejskich.

Laureatami konkursu zostali:

- I miejsce – drużyna z Zespołu Szkół Agrotechnicznych w Słupsku w składzie: Joanna Cywińska, Monika Bartylek, Justyna Kraynyk, Malwina Kudeń, opiekun Edyta Fedorczyk-Cabrera;
- II miejsce – drużyna z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Słupsku w składzie: Adrian Gemza, Jagoda Siemaszko, Mateusz Witkowski, Oskar Janusewicz, opiekun Małgorzata Józefowicz;
- III miejsce – drużyna z Zespołu Szkół Technicznych w Słupsku w składzie: Oliwia Skowrońska, Jagoda Miloch, Kacper Franc, Łukasz Pupka-Lipiński, opiekun Beata Kumorowska.

Laureaci – szkoły i uczniowie – otrzymali, ufundowane przez Starostwo Powiatowe w Słupsku i Spółkę „Wodociągi Słupsk”, atrakcyjne nagrody rzeczowe. Laureaci I miejsca otrzymali również nagrody książkowe, ufundowane przez Kuratorium Oświaty w Gdańsku Delegaturę w Słupsku. Wszyscy uczestnicy konkursu otrzymali upominki firmowe i pamiątkowe dyplomy. Dziękujemy za udział w konkursie i zapraszamy za rok!

Danuta Makowska

*Centrum Edukacji Ekologicznej
Spółki „Wodociągi Słupsk”*

Dzień Wielbłąda

Edukacja zdrowotna jest procesem przekazywania wiedzy o zdrowiu, chorobach i ich uwarunkowaniach. Jej nadrzędnym celem jest umożliwienie społeczeństwu podejmowania świadomych decyzji, dotyczących własnego zdrowia. Jak każda szkoła – *Zespołu Szkół im. Cz. Miłosza w Siemianicach*, realizuje główne obszary tematyczne edukacji zdrowotnej. Są wśród nich takie zagadnienia jak:

- zapobieganie używaniu substancji psychoaktywnych,
- praca i wypoczynek,
- higiena osobista i otoczenia,
- przeciwdziałanie agresji,
- zdrowe odżywianie,
- aktywność fizyczna,
- inne działania z zakresu profilaktyki.

Ale czy to wystarczy? Czy mamy pewność, że instytucje oświatowe i rodzice robią wszystko, aby poprawić jakość zdrowia dziecka?

Istotnym problemem w ostatnich latach stały się zbyt ciężkie plecaki szkolne. Coraz częściej na szkolnych korytarzach widzimy rodziców, którzy noszą swoim dzieciom tornistry, bo te są zbyt ciężkie, zwłaszcza dla małych dzieci. Postanowiliśmy bliżej przyjrzeć się problemowi zbyt obciążonych plecaków naszych uczniów.

Według Światowej Organizacji Zdrowia ciężar szkolnego plecaka nie powinien przekraczać 10-15% wagi ciała dziecka. Niestety w praktyce bywa różnie. Aby lepiej poznać aspekt zdrowotny tego zagadnienia, zwróciliśmy się z prośbą o udzielenie istotnych informacji do lekarza-specjalisty i rodzica ucznia naszej szkoły.

Pan Jacek Badzio uświadomił nam, że noszenie ciężkiego bagażu znacząco wpływa na zdrowie dziecka. Ciężki plecak ma wpływ na układ kostno-stawowy najmłodszych. Dzieci w okresie dojrzewania, szczególnie dziewczęta w wieku 11-12 lat są w okresie intensywnego wzrostu. Noszenie ciężkich plecaków nie wpływa korzystnie na zdrowie. Aparat mięśniowy nie nadąża za układem kostnym i pojawia się ryzyko wystąpienia wad postawy. Należy pamiętać, że już samo długotrwałe siedzenie stanowi obciążenie, gdy dołożymy do tego obciążenie mechaniczne, ryzyko wad postawy wzrasta. Dlatego tak istotny jest wybór właściwego plecaka. Według pana Jacka Badzio, plecak powinien być lekki, ale solidny. Jego ciężar wraz z zawartością powinien rozkładać się równomiernie na oba ramiona. Warto więc zwrócić uwagę na to, aby paski były odpowiednio szerokie i regulowane. Dzięki temu plecak znajdzie się we właściwym – centralnym miejscu pleców, a nie na biodrach, co mogłoby powodować nadwyrężenie mięśni pleców i kręgosłupa.

Badając problem zbyt ciężkich plecaków w naszej szkole, zważyliśmy dzieci, ich plecaki i ich zawartość – tę nieodzowną w szkole i tę dodatkową. Wyniki naszych badań przedstawia poniższa tabela:

Klasa II SP

Płeć dziecka	Waga dziecka (kg)	Waga plecaka (kg)	Waga podręczników i piórnika	Waga pozostałych rzeczy
Dziewczynka	34,2	4,8	1,6	3,2
Dziewczynka	27,2	4,1	1,6	2,5
Dziewczynka	28,2	5,2	1,6	3,6
Dziewczynka	39,0	3,6	1,6	2,0
Dziewczynka	24,7	4,6	1,6	3,0
Dziewczynka	29,4	3,2	0,6	2,6
Dziewczynka	26,3	3,1	0,6	2,5
Chłopiec	48,6	3,2	1,6	1,6
Chłopiec	26,7	3,0	0,6	2,4
Chłopiec	25,4	3,6	0,6	3,0
Chłopiec	38,4	4,0	0,6	3,4
Chłopiec	28,5	3,4	0,6	2,8
Chłopiec	28,9	2,5	0,6	1,9
Chłopiec	28,4	2,9	0,6	2,3
Chłopiec	28,0	4,4	0,6	3,8
Chłopiec	31,2	3,1	0,6	2,5
Chłopiec	29,9	4,4	0,6	3,8

Klasa IV SP

Płeć dziecka	Waga dziecka (kg)	Waga plecaka (kg)	Waga podręczników i piórnika	Waga pozostałych rzeczy
Dziewczynka	23,9	5,5	3,6	1,9
Dziewczynka	58,7	6,9	3,6	3,3
Dziewczynka	33,7	5,8	3,6	2,2
Dziewczynka	33,0	5,5	3,6	1,9
Dziewczynka	37,1	5,2	3,6	1,6
Chłopiec	43,5	6,9	3,6	3,3
Chłopiec	33,9	5,0	3,6	1,4
Chłopiec	36,3	4,2	3,6	0,6
Chłopiec	39,6	4,2	3,6	0,6
Chłopiec	43,1	5,1	3,6	1,5

Klasa V SP

Płeć dziecka	Waga dziecka (kg)	Waga plecaka (kg)	Waga podręczników i piórnika	Waga pozostałych rzeczy
Dziewczynka	33,6	5,1	3,3	1,8
Dziewczynka	34,5	5,7	3,3	2,4
Dziewczynka	69,4	5,3	3,3	2,0
Dziewczynka	37,0	5,8	3,3	2,5
Dziewczynka	38,1	7,2	3,3	3,9
Chłopiec	52,4	5,2	3,3	1,9
Chłopiec	34,6	4,4	3,3	1,1
Chłopiec	39,5	5,3	3,3	2,0
Chłopiec	34,4	5,5	3,3	2,2

Z przeprowadzonych przez nas pomiarów wynika, że uczniowie często noszą zbyt ciężkie plecaki. Celowo poprosiliśmy dzieci o wyjęcie z tornistra i zważenie najpierw niezbędnych przyborów szkolnych: podręczników wraz z ćwiczeniami i zeszytami, a potem także pozostałych przedmiotów, znajdujących się w plecaku.

Okazało się, że niektórzy uczniowie dodatkowo dźwigają na plecach ponad 3 kilogramy zbędnych rzeczy. Były to przede wszystkim albumy kolekcjonerskie, zabawki oraz pamiątki i segregatory z kolorowymi karteczkami. Ponadto, ciężkie bidony i niejednokrotnie po dwa pudełka typu „śniadaniówka”. Zdarzało się, że dzieci podczas wyjmowania podręczników do ważenia orientowały się, że zabrały ze sobą książki zbędne danego dnia. Utwierdziło nas to w przekonaniu, że my, dorośli musimy wykazać się jeszcze większą niż dotychczas czujnością i dbałością o zdrowie malucha i częściej zaglądać do plecaka naszych pociech, tłumacząc, że dodatkowe przedmioty może pozostawić w domu dla własnego zdrowia, wygody i komfortu. Jako nauczyciele – musimy systematycznie przypominać o możliwości po-

zostawiania w szafkach poszczególnych podręczników oraz kredek w metalowych pudełkach, które nie muszą wraz z dzieckiem „wędrować” każdego dnia do szkoły i do domu.

Kilka słów o działaniach szkoły...

Mając na uwadze dobro naszych podopiecznych, przeprowadziliśmy cały szereg działań profilaktycznych, wyczuwających na problem zbyt ciężkich tornistrów. Akcja profilaktyczna, dotycząca zbyt ciężkich plecaków, została włączona do Szkolnego Programu Profilaktycznego Zespołu Szkół w Siemianicach. Celem podejmowanych działań jest przede wszystkim:

- ograniczenie wagi plecaka dziecka,
- rozpowszechnianie informacji, dotyczących szkodliwości noszenia ciężkich plecaków,
- zdobywanie umiejętności podejmowania świadomych decyzji, dotyczących zdrowia.

Wymienione cele, dotyczące promocji zdrowia, realizowane są poprzez następujące formy działań:

- Dzień Wielbłąda – (dzień bez plecaka),
- „Akcja Wielbłąd – zważ swój plecak”,
- pedagogizację rodziców (uświadamianie i motywowanie do współpracy),
- pogadanki profilaktyczne z dziećmi i młodzieżą,
- przeprowadzenie plastycznego konkursu profilaktycznego: „Bez garba lżej”.

W pierwszym semestrze roku szkolnego 2014/2015 zainicjowaliśmy „**Akcję Wielbłąd – zważ swój plecak**”. Do kalendarza uroczystości szkolnych wprowadzony został **Dzień Wielbłąda**. Jest to dzień, w którym uczniowie nie muszą przynosić plecaków do szkoły. W tym dniu zajęcia lekcyjne odbywają się zgodnie z programem, a wychowawcy i pedagodzy szkolni przeprowadzają pogadanki z uczniami, na temat konsekwencji noszenia ciężkich plecaków i motywują do minimalizowania wagi tornistra, poprzez zostawianie w domu niepotrzebnych przedmiotów (np. zabawek, kolorowanek itp.), które niepotrzebnie zwiększają jego ciężar, co niekorzystnie wpływa na kształtowanie się postawy ciała dzieci.

Od września tego roku w naszej szkole każdy uczeń posiada szafkę i ma do niej nieograniczony dostęp. Uczniowie mogą przechowywać tam strój sportowy oraz podręczniki. Same szafki nie rozwiązują jednak całego problemu. Warto więc regularnie informować uczniów podczas lekcji o konieczności redukcji zawartości plecaków i zanoszeniu podręczników do szafki szkolnej.

Zgodnie z postanowieniami Rady Pedagogicznej, uczniowie będą korzystali tylko w szkole z podręczników do religii, techniki i muzyki, ponadto uczniowie na zajęciach przyrody, historii, muzyki i plastyki mogą korzystać z jednego podręcznika na dwie osoby. Uczniowie mają również możliwość korzystania z elektronicznej wersji podręcznika w domu, dzięki czemu wersję papierową mogą zostawić w szkole.

Co może zrobić rodzic?

Chcąc promować zdrowy styl życia nie tylko w murach szkoły, poprosiliśmy zaproszonego do szkoły specjalistę, o wskazówki, co może zrobić rodzic w kwestii profilaktyki i zapobiegania wadom postawy, wynikającym z noszenie zbyt ciężkich plecaków. Jak odjąć zbędne kilogramy i ulżyć dziecku? Zdaniem lekarza, dobrym rozwiązaniem jest kupowanie dzieciom zeszytów o mniejszej liczbie kartek i w miękkiej oprawie. Wówczas będzie trzeba częściej je wymieniać na nowe, ale plecak będzie znacznie lżejszy. Dzieciom można ulżyć, robiąc zapas wody mineralnej, którą rodzic np. na po-

czątku tygodnia mógłby przywieźć i zostawić w szkolnej szafce. Dobrym rozwiązaniem może okazać się także rezygnacja z ciężkich „śniadaniówek”, które można zastąpić kanapką w woreczku foliowym. Bidony i plastikowe pudła stanowią często znaczną część wagi plecaka. Podobnie jak kredki w metalowych opakowaniach i ozdobne przybory szkolne. Zdajemy sobie sprawę z tego, że dzieci chcą mieć przy sobie różnego rodzaju gadzety, ale może te także warto pozostawić w zamkniętych na klucz szafkach.

***

Głęboko wierzymy, że podjęte przez nas działania uświadomią dorosłym wagę problemu zbyt ciężkich tornistrów. i zaktywizują całą społeczność naszej szkoły do podjęcia wspólnej pracy dla dobra dziecka, a także staną się początkiem zmian na lepsze – „lżejsze”. Bardzo ważne, aby tegoroczna akcja utorowała drogę do rozpropagowania działań profilaktycznych, które nie zamkną się w szkolnym dokumencie, ale będą niosły za sobą realne zmiany w naszym podejściu do tego problemu.

Pamiętajmy, że kiedyś też byliśmy mali i dźwigaliśmy ciężkie tornistry, a dziś mało kto może z ulgą przyznać, że nie wie, czym są bóle plecy. Dlatego nie róbmy tego naszym dzieciom. Działając wspólnie na rzecz ich zdrowia, możemy już dziś zapobiec temu, co nam samym często utrudnia komfortowe życie.

Maria Nowak, Katarzyna Wolska
pedagogzy Zespołu Szkół im. Cz. Miłosza
w Siemianicach

Konkurs: Świat na TAK! – Prawa Dziecka

Każdemu dziecku, niezależnie od koloru skóry, wyznania czy pochodzenia, przysługują takie same prawa. Ważne jest, by dzieci te prawa znały, umiały z nich mądrze korzystać, a czasem też się o te prawa upomnieć. Mając to na uwadze, Szkoła Podstawowa nr 2 w Słupsku już po raz czwarty zaprasza uczniów słupskich szkół podstawowych do udziału w *Międzyszkolnym Konkursie: Świat na TAK! – Prawa Dziecka*, nad którym Honorowy Patronat objęli Rzecznik Praw Dziecka – Marek Michalak i Prezydent Miasta Słupska – Robert Biedroń. Tegoroczne hasło przewodnie brzmiało: *Prawo do korzystania z dóbr kultury*.

Regulamin

1. Organizator:

- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Tadeusza Kościuszki w Słupsku ul. H. Pobożnego 2, tel. (059) 842-31-41

2. Patroni Honorowi:

- Rzecznik Praw Dziecka p. Marek Michalak
- Prezydent Miasta Słupska p. Robert Biedroń

3. Cele Konkursu:

- upowszechnianie wśród dzieci wiedzy o przysługujących im prawach,
- wyrabianie u młodych ludzi świadomości własnych praw,
- kształtowanie postaw obywatelskich,
- skierowanie uwagi dzieci na konieczność szanowania praw drugiego człowieka,
- kształtowanie umiejętności prezentowania własnych poglądów,
- rozwijanie zdolności artystycznych.

4. Zakres materiału:

Uczestników Konkursu obowiązuje znajomość następujących dokumentów (z uwzględnieniem ich tła historycznego):

- Konwencja o Prawach Dziecka,
- Deklaracja Praw Dziecka,
- Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka

5. Termin i miejsce:

- 9 maja 2015 r. godz. 10,
- Szkoła Podstawowa nr 2 ul. Henryka Pobożnego 2 w Słupsku.

6. Warunki uczestnictwa:

- Konkurs skierowany jest do uczniów klas IV-VI szkół podstawowych,

- w celu przystąpienia do konkursu należy wypełnić załączoną kartę zgłoszeniową i przesłać na adres: Szkoła Podstawowa nr 2, 76-200 Słupsk, ul. H. Pobożnego 2 lub fax. (059) 840-24-62,
- wypełnioną **kartę zgłoszeniową należy przesłać w terminie do 17 kwietnia 2015 r.**

7. Zasady przeprowadzenia konkursu

- Konkurs składa się z trzech części/konkurencji:
- a. **Plakat ilustrujący hasło przewodnie tegorocznej edycji Konkursu** – format pracy A2, technika dowolna (praca indywidualna lub zespołowa – maks. 3 uczniów w zespole. Pracę należy oznaczyć pieczęcią szkoły: na odwrocie w prawym górnym rogu i dostarczyć Organizatorowi do 4 maja wraz ze zgodą autora/autorów na upowszechnienie na stronie internetowej SP 2. Odbiór prac – cztery tygodnie od rozstrzygnięcia Konkursu. Prace zostaną udostępnione uczniom i odwiedzającym SP 2 poprzez wyeksponowanie na korytarzach szkoły).
- b. **Test (czas trwania 60 minut)**. Szkołę reprezentuje 2 uczniów.
- c. **Inscenizacja teatralna** inspirowana hasłem przewodnim tegorocznej edycji Konkursu „*Prawo do korzystania z dóbr kultury*” (Czas 5-8 minut, liczba aktorów – maks. 10, zespoły korzystające z podkładów muzycznych, wykorzystywanych w przedstawieniu zobowiązane są do przygotowania nagrań na płytach CD. Grupa powinna samodzielnie zaopatrzyć się w rekwizyty, niezbędne do przedstawienia. W sprawie rekwizytów i wyposażenia Opiekun zespołu powinien skontaktować się z Organizatorem).

Uwaga! Inscenizacje niemające związku z hasłem przewodnim Konkursu nie podlegają ocenie jury, co jest jednoznaczne z brakiem punktów w tej konkurencji.

- Oceny dokona Jury powołane przez Organizatora.
- O wygranej zadecyduje suma punktów zdobytych w poszczególnych konkurencjach.
- Werdykt Jury jest ostateczny.
- Wyniki Konkursu zostaną rozpowszechnione poprzez umieszczenie ich na stronie internetowej SP 2 www.sp2.słupsk.pl

Magdalena Czernichowska
koordynator konkursu
Szkoła Podstawowa nr 2 w Słupsku

KSIĄŻKI CZASOPISMA MULTIMEDIA

Biblioteka ODN poleca...

Miłosz w szkole. Szkice interpretacyjne. Książka jest zbiorem interpretacji wybranych wierszy i niepoetyckich tekstów Czesława Miłosza. Napisana została z myślą o uczniach szkół ponadpodstawowych, studentach kierunków humanistycznych i nauczycielach. Autorami szkiców są wybitni badacze literatury i znawcy twórczości Czesława Miłosza, mający bogate doświadczenie dydaktyczne na różnych poziomach edukacji (prof. Annę Nasiłowską, prof. Andrzeja S. Kowalczyka, prof. Piotra Śliwińskiego, dr. Michała Friedricha, dr. Andrzeja Franaszka). Omówienia obejmują wiersze poety, które pojawiają się w podręcznikach szkolnych – od szkół podstawowych po ponadgimnazjalne. W swych pracach autorzy uwzględnili współczesny stan badań nad twórczością Miłosza, w tym najnowsze ustalenia, dotyczące jego biografii. Książka polecana jest wszystkim zainteresowanym szeroko rozumianą humanistyką, uczestnikom konkursów polonistycznych, a także przyszłym studentom kierunków filologicznych.

Moir A., Jessel D.: Płeć mózgu. O prawdziwej różnicy między mężczyzną a kobietą. Anne Moir to genetyk, doktor na Uniwersytecie Oksfordzkim, międzynarodowy ekspert z zakresu psychologii płci, a także producentka i reżyserka filmów, dotyczących różnic płciowych dla telewizji BBC. David Jessel jest dziennikarzem telewizyjnym i radiowym. Autorzy opisują w swojej książce różnice w mózgu, które mają na nas wpływ już od chwili narodzin. Przechodzą po kolei przez wszystkie etapy naszego rozwoju, przez czasy dziecięce, szkolne, aż po dorosłość, gdy wchodzimy w relacje partnerskie z płcią przeciwną. Według badań przeprowadzonych przez Anne Moir, a także innych naukowców, na których pracy się opierali, dziewczynki szybciej się uczą, rozwijają swoje zdolności, jednak po pewnym czasie ten progres zaczyna zwalniać, a nawet ustępować, podczas gdy chłopcy dopiero wtedy nabierają tempa, doceniają wiedzę. Mężczyźni posiadają mózg, który zbudowany

jest jakby z szufladek. Każda z nich skupia się na innych problemach, dlatego panów jest trudniej rozproszyć. Kobiety mają lepszą intuicję, lepszy słuch i wzrok nocą, odczytują subtelne sygnały z ruchu ciała czy tonu głosu. Książka napisana jest bardzo przystępnym językiem, autorzy odrzucili naukowy styl, starając się w jak najprostszy sposób wyjaśnić podawane zagadnienia.

Navarro J.: Mowa ciała. Joe Navarro odszyfrowywaniem komunikatów pozasłownych zajął się już w dzieciństwie. Jako ośmioletek wyemigrował z Kuby do USA. Ponieważ na początku nie znał języka angielskiego, o tym co próbowali mu przekazać koledzy i nauczyciele, zaczął wnioskować na podstawie ich gestów i zachowań. Znajomość języka niewerbalnego okazała się kluczem do jego sukcesu jako agenta FBI. Mowa ciała to z jednej strony podręcznik do nauki języka niewerbalnego, z drugiej zaś – to fascynująca opowieść o meandrach naszej psychiki, zachowań i osobowości. W książce znajdziemy wiele ciekawych przykładów z prowadzonych przez Navarro śledztw, intrygujące opisy ludzi, których spotykał na swojej drodze związanych z nimi wydarzeń. Autor opracował dziesięć przykazań skutecznej obserwacji i rozszyfrowywania komunikatów niewerbalnych. Poszczególne części książki poświęcone zostały gestom wykonywanym różnymi częściami ciała. Navarro zwraca również uwagę na znaczenie naszych pierwotnych reakcji, niejako wpisanych w nasz system nerwowy, które trudno zmienić czy ukryć.

Brown D.: Inferno. Autor to współczesny pisarz amerykański, bez wątpienia najpopularniejszy autor naszych czasów. Umiejętność łączenia teorii spiskowych z talentem do konstruowania skomplikowanych zagadek i intryg zjednały mu rzeszę czytelników. Tym razem stworzył fenomenalny apokaliptyczny thriller, w którym sztuka i architektura pełne są przerażających zagadek. Bohater książki Robert musi je rozwiązać nim na Ziemi stanie się Piekło. Inferno to pojedynek dwóch wielkich umysłów, prowadzący na myśl starcie Sherocka Holmesa z Profesorem Moriartym. Tym razem naprzeciw Roberta Langdona staje Bertrand Zobrist – ekscentryczny naukowiec i milioner. To on jest motorem zdarzeń, a zarazem autorem zagadki. Język powieści jest bardzo przystępny, rozdziały krótkie, a ich zakończenie niedopowiedziane.

*Wybrała: Maria Grażyna Wieczorek
konsultant ds. informacji pedagogicznej
i wydawnictw w ODN w Słupsku*

Przedział literac(t)ki

Czas na zdrowy czas

Jeśli wsiądziemy do pociągu w Słupsku, to po 18 minutach podróży dojedziemy do Damnicy. Albo do Sławna, jeśli akurat kierować się będziemy w przeciwną stronę. Z kolei Pendolino, po takich samych osiemnastu minutach dotrzeć powinien (powinno?) do Tczewa, jeśli wystartuje ze stacji w Gdańsku. Weźmy teraz pod uwagę, że odległość z Gdańska do Słupska jest mniej więcej trzykrotnie większa niż z Gdańska do Tczewa. Z prostej kalkulacji wynika więc, że Pendolino powinien dotrzeć do Słupska, jeśli 3 razy 18 równa się 54 – po 54 minutach. Czyli w niecałą godzinę! Pamiętajmy, że 2015 jest Rokiem Matematyki na Pomorzu. Pięknie, prawda? I tylko drobny problem w tym, że Pendolino do Słupska z Gdańska nie jeździ. Prosta kalkulacja nie ma więc w tym przypadku żadnego zastosowania, a 18 minut dla nas, w tej sytuacji, nic nie znaczy.

Są jednak wśród nas ludzie, którzy twierdzą, że 18 minut dla wszystkich może znaczyć wiele. Stanowi bowiem tytuł książki, która okazać się może bardzo ważną i pomocną w uzdrowieniu własnego czasu. Dokładnie 18 minut. Coś nam się kojarzy, prawda? Nie pomyliłam się jednak, i nie mam na myśli 11 minut, które też kojarzy nam się z tytułem książki. Paulo Coelho napisał swoje „11 minut”, jednak książka, o której mówię, to zupełnie inna bajka. A właściwie... to wcale nie jest bajka. Ani matematyka.

Miałam dzisiaj cały dzień do dyspozycji. Dzień, w którym nie byłam w pracy. Mimo to, miałam zaplanowane zrobić coś ważnego. Pomysł zrodzony w głowie chciałam przekuć w zbiór słów, a potem te słowa spisać. Wolny od pracy dzień, to wiele „wolnych” godzin. Zrodzony pomysł był w miarę przejrzysty, a ja szybko piszę, szczególnie na klawiaturze komputera. W sumie były więc doskonale warunki do tego, by w tę niedzielę zrobić sprawnie wszystko to, co zamierzałam i do tego zrobić jeszcze kilka innych pożytecznych rzeczy.

Coś się jednak stało, że nagle przyszła godzina popołudniowa, a ja nie zrobiłam tego, co było dla mnie najważniejsze! I wcale nie z powodu lenistwa (to byłoby uzasadnione niedzielne usprawiliwienie przecież). Pomimo, że dziś jest niedziela, nie leżałam patrząc w sufit. Byłam zajęta różnymi „pracami”, a czas... czas po prostu przeciekl mi przez palce. No cóż, wieczór długi przede mną i nadgonię kilka ważnych spraw. Ale czy naprawdę musiało tak być? Czy musi tak czasem być, że koń-

czę dzień (tydzień, miesiąc) z uczuciem, że czas przeciekl mi przez palce i nie zrobiłam tego, co zamierzałam? Planów na dziś nie miałam przecież zbyt ambitnych.

W końcu i dla mnie dziś była niedziela, czas odpoczynku po tygodniu pracy.

Nie chciałam jednak, by nadchodzący tydzień, który jutro zaczął minąć mi z uczuciem, że nie zrobiłam tego, co najważniejsze, choć wiele zamierzałam... Oj, nie chciałam. Nikt tego nie chce. Dobrze, może nie generalizujemy, że absolutnie nikt nie chce mitrężyć czasu na niczym, ale na pewno nikt spośród tych z nas, którym nie jest w życiu wszystko jedno, i którzy mają codziennie naprawdę sporo do zrobienia.

Jeśli więc czasem macie taki dzień, jaki ja miałam dzisiaj, przeczytajcie kolejnych kilka wersów tego tekstu. Okaze się bowiem, że być może rada na taki przeciekający przez palce dzień jest w naszych rękach. A raczej głowach.

A może jednak w rękach, bo chciałam napisać o książce, którą można wziąć do ręki... I przemyśleć. Nie oczekujemy jednak, że znajdziemy w niej przepis, jak spokojnie żyć. Nie uspokoi też nas ona, że wszystko uda nam się w życiu zrobić.

Peter Bregman, autor książki pt. „18 minut”, stara się właśnie zwalczyć mit, że wszystko w życiu da się zrobić. Proponuje za to dość prosty plan wykonania tego, co najważniejsze w danym czasie, dniu czy roku. Nie daje nam recepty na sukces. I całe szczęście, bo pierwsza jestem sceptyczna wobec takich „jedynie słusznych” rozwiązań i „niezawodnych” recept.

Zdaniem Petera Bregmana właśnie 18 minut dziennie to czas, jaki musimy poświęcić na zaplanowanie kolejnych działań, na określenie tego, co jest dla nas priorytetem i złapanie oddechu, by sprawnie przebrnąć przez kolejny zaplanowany zadaniami dzień.

Autor prezentuje zbiór porad i sposobów, dzięki którym znacznie lepiej się zorganizujemy i znacznie efektywniej wykorzystamy czas. Jednak to, czy przestaniemy cierpieć na chroniczny brak czasu i przestaniemy przed sobą oraz przed innymi tłumaczyć się z niezrealizowania ważnych spraw słowami: „przecież nie miałam czasu”, zależy nie od tej książki, tylko od nas. Zależy od tego, jak szybko uświadomimy sobie, że nie da się w życiu zrobić wszystkiego i zachęceni lekturą, skupi-

my się na tym, co jest dla nas naprawdę ważne. Peter Bregman tylko proponuje nam swoje rozwiązania, podkreślając, że każdy musi znaleźć swój własny sposób na radzenie sobie z uciekającym czasem, na panowanie nad nim.

Propozycje autora zawierają się w trzystopniowym procesie ustanawiania hierarchii zadań, czyli ustaleniu planu na dany dzień, skupieniu się na zadaniach i sprawdzaniu, co jakiś czas, co już zrobiliśmy.

Zapewne książka „18 minut” powstała z myślą o ludziach często rozkojarzonych, rozmieniających się na drobne, mających trudności w skupieniu się na naprawdę ważnych zadaniach. Z myślą o takich, którym weekend minął na wielu drobnych rzeczach, ale na niczym konkretnym, bo przecież tyle mogłam i powinnam, a... nie zrobiłam tego, co zamierzałam, nie napisałam, nie byłam w teatrze, nie poszłam do kina, jak zamierzałam, nie zadzwoniłam do kuzynki, nie spotkałam się ze znajomymi, nie usmażyłam faworków, a karnawał już się kończy... ale przecież „nie miałam czasu”!

Jeśli potrzebujecie opinii autorytetu, to przytoczę słowa Roberta Suttona, profesora zarządzania Uniwersytetu Stanforda: „koniecznie przeczytajcie tę książkę Petera Bregmana. Mądrość, skromność i umiejętność opowiadania wyzierają z każdej strony tej perelki”. Może jednak zajrzyjmy do lektury sami i spróbujmy uzdrowić swój czas? Może, jeśli do porad Bregmana, dodamy trochę konsekwencji i silnej woli, na efekty nie trzeba będzie długo czekać?

Agata Szklarkowska

dyrektor

Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Słupsku

Dobry regulamin to prawie sztuka

Czy organizując konkurs na realizację filmu, rysunku lub zdjęcia organizator automatycznie nabywa prawa do prac konkursowych? Jak poprawnie napisać regulamin takiego konkursu oraz jakie warunki trzeba spełnić, żeby nabyć prawa autorskie do przesłanych prac?

Konkursy na najładniejsze zdjęcie, najciekawsze hasło reklamowe lub też scenariusz filmowy to dobry sposób na promocję nie tylko samych uczestników, ale również przedsiębiorców, czy też publicznych instytucji kultury, takich jak muzea, biblioteki, szkoły. Napisanie dobrego i zgodnego z prawem regulaminu konkursu, można przyrównać do wysiłku, porównywalnego z tym, jaki muszą włożyć uczestnicy konkursu w przygotowanie swoich prac konkursowych. Nie każdy jest również świadomy tego, że organizator konkursu przy spełnieniu kilku wymogów, dotyczących treści takiego regulaminu, może nabyć prawa autorskie do prac uczestników.

Na wstępie należy wskazać, czym jest tak naprawdę konkurs, który dla prawnika jest tzw. *przrzeczeniem publicznym*, czyli sytuacją w której organizator obiecuje nagrodę za najlepsze wykonanie określonego zadania, np. namalowanie obrazu wyłącznie rękoma, czy też zrobienie najlepszego *selfie*¹.

Poprawnie skonstruowany regulamin konkursu powinien przede wszystkim określać, na czym dokładnie polegać będzie zadanie konkursowe (np. nakręcenie filmu smartfonem), w jaki sposób zadanie będzie oceniane i jakim będzie podlegało kryteriom oceny, jaki będzie czas trwania konkursu oraz jaki jest rodzaj i liczba nagród lub wyróżnień. Bez tych podstawowych elementów każdego konkursu, poprawnie skonstruowany regulamin w zasadzie nie mógłby istnieć.

Oceny przesłanych na konkurs prac dokonuje bezpośrednio organizator, chyba, że w regulaminie konkursu przewidziano, że ocena prac nastąpi przez specjalnie w tym celu powołaną niezależną komisję. Jeśli tak by miało nastąpić, dobrze jest wcześniej wskazać w regulaminie skład osobowy komisji lub przynajmniej kryteria, stanowiące podstawę do wyłonienia jej członków (np. osoby z ugruntowaną wiedzą i wieloletnim doświadczeniem w fotografii studyjnej).

Odnośnie natomiast praw autorskich wskazać trzeba, że samo przesłanie prac konkursowych nie powoduje, że organizator nabywa prawa autorskie do przesłanych prac konkursowych, czy też ich własności.

W znacznej liczbie przypadków, w interesie organizatora będzie jednak nabycie tych praw oraz korzystanie z przesłanych przez uczestników materiałów, nie tylko podczas trwania samego konkursu, ale i po jego zakończeniu (np. w celu zorganizowania późniejszej wystawy wszystkich prac). Jeżeli organizator ma takie plany, powinien odpowiednio ukształtować przepisy regulaminy konkursu, tak aby doszło do nabycia zarówno własności nagrodzonych prac konkursowych (np. płyty DVD z nagraniem filmem), jak i praw autorskich do nagrodzonych prac (np. praw autorskich do nagranych filmów). W takim przypadku do nabycia zarówno własności, jak i praw autorskich **doszłoby z chwilą wydania lub wypłacenia nagrody**.

Jeśli już organizator nabywa majątkowe prawa autorskie do prac konkursowych, to aby takie przejście praw było prawnie skuteczne, konieczne jest określenie w regulaminie, w jakim zakresie na organizatora przechodzą te prawa, czyli konieczne jest wskazanie **tzw. pól eksploatacji**. Przepisy prawa nie określają, jaki zakres praw nabywa organizator, ale wskazuje się, że przeniesienie autorskich praw majątkowych lub licencja na korzystanie z utworu, obejmują tylko te pola eksploatacji, które zostały wyraźnie wskazane. Nieskuteczny więc będzie zapis w regulaminie mówiący, że dotyczy to „wszelkich pól eksploatacji” lub też takich, które powstaną dopiero w przyszłości.

Wskazanie pól eksploatacji nie musi być dokonane językiem prawniczym, można do tego użyć języka potocznego, ważne jest jednak aby zakres ten był zrozumiały. Przykładowo można wskazać, iż przeniesienie praw autorskich do prac konkursowych następuje w zakresie:

- umieszczenia filmu na stronie internetowej organizatora oraz na serwisie YouTube,
- wyświetlanie filmu w ramach festiwalu i przeglądów filmowych,
- wydania filmu jako tzw. insert do gazety.

Rolą organizatora jest określenie i przewidzenie, w jakim zakresie korzystanie z prac w przyszłości będzie mu potrzebne. Jeśli organizator nie jest w stanie samodzielnie określić tzw. *pól eksploatacji*, można posiłkowo posłużyć się przykładowym katalogiem, jaki został zawarty w art. 50 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych², który wymienia między innymi takie pola eksploatacji, jak: „*utrwalanie i zwielokrotnianie utworu – wytwarzanie określoną techniką egzemplarzy utworu, w tym techniką drukarską, reprograficzną, zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową*”.

Warto również wskazać, iż o ile w przypadku prac konkursowych, które zostały nagrodzone, nabycie majątkowych praw autorskich następuje z chwilą wypłaty,

czy też wręczenia nagrody, o tyle w przypadku prac nienagrodzonych również może powstać interes organizatora w nabyciu praw autorskich do tych prac konkursowych. O ile jest to również prawnie dopuszczalne i wymaga odpowiedniego wskazania w regulaminie konkursu, o tyle przeszkodą mogą tutaj być przepisy, które chronią konsumentów przed niedozwolonymi klauzulami umownymi.

Wskazać bowiem trzeba, że zapisy regulaminu, mówiące o nieodpłatnym nabyciu majątkowych praw autorskich do prac nienagrodzonych, mogą zostać uznane za niedozwolone klauzule umowne, jako niedopuszczalne w umowach z konsumentami. Nic nie stoi jednak na drodze, aby organizator nabył prawa do prac nienagrodzonych w nieco węższym zakresie, niż w stosunku do prac nagrodzonych np. na okres jednego roku, z ograniczeniem umieszczenia pracy na stronie internetowej lub na zasadzie licencji niewyłącznej, czyli korzystania z praw autorskich, bez ograniczania samego autora (uczestnika konkursu), w korzystaniu z tych samych praw, które nabywa organizator. Dlatego też bezpieczne będą dla organizatora zapisy regulaminu o uzyskaniu licencji niewyłącznej do korzystania z wszystkich prac konkursowych, gdyż taka licencja będzie umożliwiała uczestnikowi konkursu dalsze korzystanie z praw autorskich, zarówno samodzielnie, jak i poprzez udzielanie dalszej licencji innym osobom.

Jarosław Jastrzębski,

radca prawny,

*ekspert w dziedzinie prawa autorskiego
oraz prawa nowych technologii*

Niniejszy artykuł powstał z inicjatywy i przy współpracy z Fundacją Legalna Kultura, zawierającej bazę legalnych źródeł dostępu do utworów oraz wiedzy na temat praw autorskich w kulturze. Więcej na ten temat można znaleźć na: www.legalnakultura.pl.

PRZYPISY: 1. Rodzaj fotografii autoportretowej, zazwyczaj wykonywanej z trzymanego w ręku aparatu cyfrowego, kamery lub telefonu komórkowego. 2. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631, z późn. zm.).

Internet, jako wentyl bezpieczeństwa dla negatywnych emocji?

Dzięki prostej komendzie „usuń” można łatwo utrzymać ład i porządek, usuwając te fragmenty sieci, które nie spełniają już naszych oczekiwań lub nie budzą naszego zainteresowania.

Zygmunt Bauman

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej jest najważniejszym aktem prawnym, który został uchwalony 2 kwietnia 1997 roku przez Zgromadzenie Narodowe. Konstytucja weszła w życie 17 października 1997 roku. W rozdziale drugim Konstytucji: „Wolność, prawa i obowiązki człowieka i obywatela” czytamy między innymi, że: przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych (art. 30.), wolność człowieka podlega ochronie prawnej (art. 31, pkt. 1), każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje (art. 31, pkt. 2), wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne (art. 32, pkt. 1), nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny (art. 32, pkt. 2), kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym (art. 33, pkt. 1), kobieta i mężczyzna mają w szczególności równe prawo do kształcenia, zatrudnienia i awansów, do jednakowego wynagradzania za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego oraz do zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń (art. 33, pkt. 2), nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych (art. 40.), każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie (art. 41, pkt. 1), każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii (art. 53, pkt. 1) **każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji** (art. 54, pkt 1), każdemu zapewnia się wolność zrzeszania się (art. 58, pkt. 1), każdy ma

obowiązek przestrzegania prawa Rzeczypospolitej Polskiej (art. 83.). Konstytucja jest formą uniwersalnej „Biblii”. Dzięki niej znamy prawa i obowiązki własne, jakie i wobec innych, których musimy przestrzegać. Czy, aby na pewno?

Burrhus Frederic Skinner, amerykański psycholog, który zdaniem profesora Józefa Kozieleckiego „(...) jest bez wątpienia najbardziej oryginalnym behawiorystą współczesnym i prawdopodobnie najwybitniejszym psychologiem drugiej połowy naszego stulecia”¹, stworzył między innymi koncepcję idealnego społeczeństwa Walden Two. Była to społeczność, która składała się z „(...) około tysiąca osób. Jego członkowie to Amerykanie, którzy – rozczarowani stosunkami kapitalistycznymi – postanowili zrealizować wizję nowego, scjentystycznego społeczeństwa. Ludzie ci świącie wierzyli w potęgę nauk behawiorystycznych: bez jakichkolwiek zastrzeżeń przyjmowali pogląd, że jedynie inżynieria zachowania, oparta na teorii wzmocnienia pozytywnego, pozwoli racjonalnie wychowywać dzieci, upowszechniać kulturę czy organizować ludzką pracę”². W świecie zaproponowanym przez Skinnera jednostka ludzka od najmłodszych lat była wychowywana zgodnie z określonymi zasadami. Spotkania z pedagogami, psychologami, wychowawcami i innymi osobami, które przekazywały ściśle ustalone wzorce zachowania były na porządku dziennym. Uwagę warto poświęcić na sam system edukacyjny w Walden Two. „System wychowania był mniej zinstytucjonalizowany i mniej sztywny niż systemy istniejące w wielu krajach (...)”³. Całkowicie został odrzucony system klasowo-lekcyjny, a programy nauczania były bardziej elastyczne, dostosowane do potencjalnych odbiorców. Nie było przepaści „(...) między szkołą a życiem; zajęcia odbywały się często w laboratorium, w ogrodzie czy fabryce. Uczeń miał większą swobodę wyboru kierunku zainteresowań”⁴. Wylimitowano system kar, a stosowano jedynie wzmocnienia pozytywne, co przełożyło się na to, że „(...) nauczanie miało więc charakter nierepresyjny”⁵. Wychowanie jednostki zaczynało się już od chwili przyjścia na świat. Niemowlę było umieszczane w czymś, co można „(...) by nazwać akwarium”⁶. W takim akwarium wszystkie warunki były dokładnie kontrolowane; klimatyzacja, wilgotność powietrza i temperatura w pełni odpowiadały potrzebom organizmu”⁷. Dziecko w takim pomieszczeniu nie dozna-

wało przykrych emocji. Było całkowicie bezpieczne. „Obce mu były napięcia emocjonalne i stany frustracyjne”⁸. Jednostka w społeczności Walden Two rozwijała współpracę w grupie. Nie było konkurencji, czy rywalizacji. Jaki to świat? Czy w takim świecie chcielibyśmy żyć? Słusznie zauważa Koziński, że było to życie „(...) bez bohaterów i autorytetów. Świat bez sławy i chwaly”⁹. Człowiek w świecie stworzonym przez Skinnera jest jak maszyna, której „(...) życie emocjonalne jest zadziwiająco prymitywne; nie wie on, co znaczy lęk i nadzieja; nigdy nie przeżył smaku zwycięstwa i goryczy porażki. Nie ma przyjaciół ani wrogów. Nie rozumie takich pojęć jak „bohater” i „tchórz”¹⁰. Na szczęście była to tylko utopia.

Emocje są nieodłącznym elementem życia człowieka. „Mamy z nimi do czynienia przy każdej relacji, która jest dla nas ważna – w pracy, w przyjaźni, w odniesieniu do członków rodziny oraz w najbardziej intymnych związkach”¹¹. Pod wpływem wielu czynników, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych, doświadczamy emocji, pozytywnych i negatywnych. Pozytywnych emocji chcemy doświadczać, jak najczęściej, negatywne zaś, kiedy już jesteśmy pod ich wpływem – „wyrzucić” z siebie, pozbyć się ich. Pięknie ujął to profesor Ekman stwierdzając, że „(...) ludzie pragną szczęścia, a większość z nas nie chce doświadczać strachu, gniewu, obrzydzenia, smutku albo cierpienia, chyba że w bezpieczniejszym przestrzeni teatru albo na kartkach powieści”¹². Obecny świat proponuje nam wiele form pozbycia się negatywnych emocji. Możemy uprawiać sport, korzystać z pomocy specjalistów, porozmawiać ze swoimi bliskimi, czy w sytuacjach kryzysowych – wspomóc się środkami farmakologicznymi. Są to formy redukcji negatywnych emocji za pomocą, których nie naruszamy przestrzeni prywatnej drugiego człowieka. Z drugiej jednak strony, wiele przypadków z życia codziennego pokazuje, że pod wpływem frustracji, zazdrości, zawiści, złości, gniewu, bezsilności potrafimy swoim zachowaniem, czy też działaniem mocno „wejść” w życie innego człowieka, a rozwój nowych technologii stworzył niesamowite możliwości dokuczenia drugiej osobie.

Rzeczywistość wirtualna daje nam złudne poczucie anonimowości. Jakiś czas temu powstał profil na Facebooku *Czarna lista pracodawców ze Słupska i okolic*. Cel profilu? Pokazywać nieuczciwych pracodawców z naszego regionu. W praktyce jednak wygląda to trochę inaczej. Po pierwsze: nie wiemy, kto zamieszcza informację na temat danego pracodawcy. Po drugie: nie wiemy, jakim pracownikiem był komentujący. Po trzecie: nie mamy pewności, czy ta osoba w ogóle pracowała w opisywanym miejscu. Może jest to po prostu zwykła złośliwość konkurencji?

Powstaje też pytanie: jak przedstawiony w złym świetle pracodawca ma się bronić? Czy ma w ramach odwetu założyć profil *Czarna lista pracowników ze Słupska i okolic*?. Pod wpływem subiektywnej opinii, następuje publiczny lincz nad danym pracodawcą. Pojedyncza ocena przeobraża się w obiektywną wiedzę, która przekazywana jest dalej...

Wszystkie profile plotkarskie, oczerniające drugiego człowieka, cieszą się współcześnie ogromną popularnością. Wynikać to może z tego, że pojęcie dobra jest czymś normalnym i oczywistym. Zło zaś jest czymś, co odbiega od przyjętych norm, tym samym przykuwa uwagę, wzbudza ciekawość. Facebook pozwala na to, że każdy może założyć profil, jaki chce i o czym chce. Nie wszyscy potrafią jednak z tej wolności korzystać. Kwestia czasu, kiedy powstaną kolejne profile typu: *Czarna lista lekarzy ze Słupska i okolic*, *Czarna lista nauczycieli ze Słupska i okolic*, *Czarna lista fryzjerów ze Słupska i okolic*, *Czarna lista mechaników ze Słupska i okolic* itd. Profesor Zygmunt Bauman zauważa, że w odróżnieniu od poprzednich pokoleń, mamy coś, o czym tamci nawet nie śnili: „(...) Internet i strony www, mamy „inforstrady”, które łączą nas błyskawicznie, w czasie rzeczywistym, z każdym zakątkiem planety, a wszystko to zamknięte w poręcznych, mieszczących się w kieszeni przenośnych telefonach lub iPadach, dostępne w dzień i w nocy, przemierzające się wraz z nami”¹³. Poprzednie pokolenia cierpiały ze względu na brak informacji, a jak już one były, to często przesiąknięte propagandą i nie miały nic wspólnego z rzeczywistością i obiektywnością dziennikarską. Obecnie, pod wpływem pluralizmu w każdej dziedzinie życia społecznego, mamy jeszcze większy problem, mianowicie „(...) zalew informacji, istny ocean informacji, w którym nie da się już pływać ani nurkować (po którym można jedynie dryfować lub surfować). Jak oddzielić istotne wiadomości od sterty bezużytecznych i nedorzecznych bredni? Jak wychwycić sensowny przekaz w bełkotliwym zgiełku? Pośród wrzawy sprzecznych opinii i sugestii brakuje nam młockarni, która pomogłaby nam oddzielić ziarna prawdy i tego, co godne uwagi, od plew kłamstw, złudzeń, bredni i jałowizny...”¹⁴. Można się obawiać, że są to pytania, na które nie znajdziemy odpowiedzi przez najbliższe lata, a co będzie należało do ziarna prawdy, zostanie wyselekcjonowane według subiektywnej opinii, a nie obiektywnych i rzetelnych przesłanek.

Liczne fragmenty negatywnych wypowiedzi, jakie można znaleźć na portalach i forach internetowych, szczególnie dotyczące osób aktywnych w przestrzeni publicznej oraz powstawanie w szybkim tempie profili, na których można wyżywać się za pomocą słowa na

innych, skłaniają do sformułowania następujących pytań: czy internet stanowi wentyl bezpieczeństwa dla negatywnych emocji? Czy upust, jaki dajemy negatywnym emocjom w wirtualnym świecie, daje gwarancję tego, że złość, nienawiść, brak szacunku do drugiego człowieka nie przeleje się do rzeczywistego świata? Powszechna wiara w to, „(...) że skłonność do dalszej agresji spada, kiedy człowiek rozładuje złość poprzez agresję (atak na prowokatora), agresję zastępczą (atak na poduszkę) albo choćby oglądanie cudzej agresji na ekranie”¹⁵, powoduje bardzo często milczenie (brak sta nowczej reakcji) ze strony reszty społeczeństwa, szczególnie w przypadku internetu. Musimy mieć jednak świadomość, że „(...) akty agresji nasilają skłonność do dalszej agresji w stosunku do tej samej ofiary, czyli wywołują spirale przemocy. Jednym z powodów owej spirali jest skłonność do uzasadnienia aktu przemocy negatywnymi cechami ofiary, co skłania do dalszej agresji. W wypadku przemocy intensywnej i uprawianej na skalę społeczną, tego rodzaju zabiegi przyjmują postać dehumanizacji ofiar – jako *podludzi, wroga klasowego, insektów* – co jest równoznaczne z wypchnięciem ich poza obszar działania norm moralnych”¹⁶.

Profesor Bogdan Wojciszke zadał sobie pytanie, dlaczego wiara w oczyszczający efekt agresji jest tak powszechna? „Zapewne dlatego, że rozładowanie gniewu jest przyjemne, przynosi ulgę i powoduje faktyczny spadek rozkurczowego ciśnienia krwi do poziomu sprzed prowokacji, która z kolei wzrost ciśnienia wywołuje. To prawda, rozładowanie gniewu jest przyjemne, ale nasila agresję”¹⁷. Musimy być świadomi, że emocje potrafią „(...) ocalić nam życie, ale mogą również powodować prawdziwe szkody. Mogą stymulować nas do działania w sposób, który uznamy za realistyczny i odpowiedni do sytuacji, ale mogą też prowadzić nas do postępowania, którego będziemy później bardzo żałować”¹⁸.

System demokratyczny można porównać do domu, który zbudowany jest na wielu fundamentach, między innymi wolności słowa i prawach człowieka. Pomędzy tymi fundamentami porusza się człowiek. Z jednej strony prawa mogą ułatwić mu funkcjonowanie w demokracji, z drugiej zaś mogą stanowić element niezgodny pomiędzy innymi jednostkami. Nie jest to świat stworzony na wzór koncepcji Skinnera, bez emocji, rywalizacji, wrogów i bohaterów, zaplanowany według sztywnego schematu. Jest to świat w którym każdy z nas ma swoich przyjaciół i wrogów, a wzajemna rywalizacja, konkurencja i „gonienie” króliczka pod pojęciem „szczęście” jest na porządku dziennym. Zygmunt Bauman określa go jako „płynny” „(...) bo jak wszystkie płyny, nie potrafi

zbyt długo trwać nieruchomo i zachowywać jednego kształtu”¹⁹.

Gdzie jesteś Konstytucjo? Gdzie jesteś Powszechna Deklaracja Praw Człowieka? Gdzie są granice wolności słowa? Czy takie granice istnieją? Jeżeli tak, to kto takie granice ustala? Czy w ramach wolności słowa, można poniżać, obrażać drugiego człowieka, wyśmiać się z jego wiary, przekonań politycznych, orientacji seksualnej? Jak reagować na agresję słowną? Czy poprzez komendę „usuń”, dzięki której możemy utrzymać swój ład i porządek, jak twierdzi Zygmunt Bauman, nie przyczyniamy się tym samym do cichej akceptacji mowy nienawiści w internecie, kosztem osobistego spokoju? Zapewne takie pytania i wiele innych zadaje sobie racjonalnie myślący mieszkaniec płynnego świata...

Maciej Maraszkiewicz

socjolog

Akademia Pomorska w Słupsku

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku

PRZYPISY:

1. J. Koziński, *Koncepcje psychologiczne człowieka*, Wydawnictwo Akademickie „ŻAK”, Warszawa 2000, s. 22.
2. *Ibidem*, s. 69.
3. *Ibidem*, s. 71.
4. *Ibidem*, s. 73.
5. *Ibidem*, s. 74.
6. *Ibidem*, s. 74.
7. *Ibidem*, s. 74.
8. *Ibidem*, s. 73.
9. *Ibidem*, s. 73.
10. *Ibidem*, s. 74.
11. P. Ekman, *Emocje ujawnione*, Wydawnictwo HELION, Gliwice 2012, s. 13.
12. *Ibidem*, s. 17.
13. Z. Bauman, *44 listy ze świata płynnej nowoczesności*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2011, s. 6.
14. *Ibidem*, s. 7.
15. B. Wojciszke, *Nie rób drugiemu, co tobie niemiłe*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2011, s. 69.
16. *Ibidem*, s. 69-70.
17. *Ibidem*, s. 71.
18. P. Ekman, *Emocje ujawnione*, Wydawnictwo HELION, Gliwice 2012, s. 13.
19. Z. Bauman, *44 listy ze świata płynnej nowoczesności*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2011, s. 5.

NETOGRAFIA:

1. <https://www.facebook.com/>

Część artykułu została wykorzystana na spotkaniu z prawnikiem Adamem Bodnarem pn. „Prawa człowieka w Polsce – współczesne wyzwania”, które odbyło się 13 lutego (piątek) 2015 r. w Czytelni Miejskiej Biblioteki Publicznej w Słupsku. Główni organizatorzy spotkania: Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku, Urząd Miejski w Słupsku. Partnerzy: Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.

WŁADCY SŁÓW

KOMPLEKSOWE, INTERAKTYWNE NARZĘDZIE WSPIERAJĄCE PRACĘ POLONISTY

Jak zachęcić współczesnych uczniów do nauki? Nie jest to łatwe zadanie. Od najmłodszych lat dorastają oni w otoczeniu nowoczesnych gadżetów – laptopów, smartfonów oraz tabletów. Nie wyobrażają sobie świata bez internetu. Dotychczasowe metody pracy z uczniami przestają wystarczać, dlatego szkoły coraz powszechniej inwestują w sprzęt cyfrowy – komputery, ekrany dotykowe, tablice interaktywne itd. Jednak samo zdobycie sprzętu to nie wszystko. Trzeba go jeszcze umiejętnie wykorzystać.

Z pomocą nauczycielowi przychodzi koncepcja *edutainment*. Nazwa ta jest neologizmem pochodzącym z języka angielskiego. Powstała z połączenia dwóch wyrazów: *education* (edukacja) oraz *entertainment* (rozrywka). Oznacza więc to, co znane u nas powiedzenie „uczyć, bawiąc”. Ideę *edutainment* znakomicie realizują multimedialne programy edukacyjne. Mają one atrakcyjną grafikę i do złudzenia przypominają lubiane przez uczniów gry komputerowe. Najważniejsze jest jednak to, że dzięki rozbudowanej warstwie merytorycznej, skutecznie pomagają nauczycielowi zrealizować cele dydaktyczne.

Przykładem programu, który wpisuje się w ideę *edutainment*, są *Władcy Słów*. Jest to nowość Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego (www.gwo.pl) – wydawcy, którego aplikacje do nauki różnych przedmiotów od wielu lat cieszą się bardzo dużą popularnością wśród nauczycieli oraz uczniów.

Władcy Słów są pierwszym programem kompleksowo wspierającym naukę języka polskiego w klasach 4-6 szkoły podstawowej. Oznacza to, że doskonałą znacznie szerszy zakres umiejętności polonistycznych niż większość innych tego typu programów dostępnych na rynku. Obok zadań z nauki o języku i ortografii znajdują się tu również takie, które obejmują tworzenie wypowiedzi pisemnych i czytanie ze zrozumieniem. Materiał ćwiczeniowy zawarty w aplikacji uwzględnia zróżnicowane umiejętności uczniów.

Władców Słów zmieniają żmudną pracę ucznia w pełną emocji zabawę z elementami rywalizacji. Program przyciąga uwagę piękną baśniową grafiką. Każde z ponad 350 zadań przedstawiono w formie interaktywnej animacji. Uczniowie wybierają bohaterów, którzy będą im towarzyszyli podczas rozwiązywania zadań. Każdy chce wyposażyć swoje postacie lepiej niż inni. Aby zdobyć najwspanialsze stroje i ekwipunek, trzeba się wykazać doskonałą znajomością języka polskiego. Dodatkowo można powalczyć o jak najwyższe miejsce w rankingu wyników uzyskanych w programie i porównać swoje osiągnięcia, z rezultatami uzyskanymi przez innych graczy – nie tylko tych z klasy, ale i przez innych użytkowników programu.

Możliwość współzawodnictwa mobilizuje uczniów do wielokrotnego podejmowania prób rozwiązania zadań.

W ten sposób doskonali swoje umiejętności polonistyczne. Ponieważ przykłady w zadaniach zmieniają się, nie można się nauczyć odpowiedzi na pamięć lub spisać ich od koleżanek czy kolegów.

Aby uruchomić *Władców Słów*, nie jest potrzeby żaden nośnik danych (np. płyta CD-ROM). Wystarczy komputer połączony z internetem. Program można wykorzystać do prowadzenia lekcji z użyciem zarówno rzutnika, jak i tablicy interaktywnej. Uczniowie mogą też pracować z *Władcami Słów* samodzielnie – na komputerach w szkolnych pracowniach komputerowych lub w domu. Program pozwala nauczycielowi na zadawanie komputerowych prac domowych, umożliwia przeprowadzanie multimedialnych klasówek, pozwala potraktować ćwiczenia w nim zawarte jako zadania dodatkowe lub konkursowe. Jest też doskonałym narzędziem do pracy z uczniem wymagającym specjalnego wsparcia w nauce przedmiotu – zarówno tym zdolnym, jak i tym, któremu nauka sprawia trudności. *Władcy Słów* świetnie sprawdzą się podczas zajęć wyrównawczych z języka polskiego, jak i tych przygotowujących uczniów do konkursów ortograficznych i innych z zakresu kształcenia polonistycznego.

Za pomocą specjalnego modułu statystyk nauczyciel na bieżąco obserwuje wyniki swojej klasy. Oprócz informacji o liczbie rozwiązanych zadań, dotyczących poszczególnych zagadnień językowych, widzi również liczbę prób rozwiązania każdego zadania. Dzięki temu wie, z którymi ćwiczeniami uczniowie mają problem i nad czym trzeba jeszcze popracować. Raporty z rezultatami pracy, zarówno całej klasy, jak i poszczególnych uczniów, można w każdej chwili wydrukować i przekazać uczniom, rodzicom oraz omówić na zebraniach zespołów samokształceniowych nauczycieli polonistów.

Wersja demonstracyjna *Władców Słów* pojawiła się w marcu 2015 r., a wraz z nią zostanie ogłoszony konkurs dla uczniów, w którym będzie można wygrać dostęp do programu. *Władcy Słów* ukażą się we wrześniu 2015 r. Więcej informacji na www.wladcyslow.pl.

Lena Bułakowska

redaktor kreatywny

Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego

ZE ZBIORÓW PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIEJ W SŁUPSKU

** TO WARTO PRZECZYTAĆ **

Tavris Carol, Wade Carole „Psychologia. Podejścia oraz koncepcje”. Autorki, aby zapewnić czytelnikom raczej głębsze niż szersze spojrzenie na wiedzę psychologiczną, ułożyły materiał nie według tematów

czy dziedzin psychologii, lecz według pięciu głównych podejść: biologicznego, poznawczego, teorii uczenia się, społeczno-kulturowego oraz psychoanalitycznego. Ukazują, jak badacze postrzegają świat w ramach każdego z tych podejść – jakie stawiają pytania, jakich metod używają, jakie wysuwają hipotezy i jakie są ich osiągnięcia, a także ograniczenia i nadużycia. Omówienie każdego podejścia kończą oceną.

„Psychologia rodziny”. Red. Iwona Janicka, Hanna Liberska. Rozwijamy się i jesteśmy kształtowani w rodzinie. Doświadczenia z niej wyniesione – dobre lub złe – wywierają niezatarty wpływ na nasze życie.

By zrozumieć drugiego człowieka, odwołujemy się do jego historii rodzinnej. Żadnej sferze naszej egzystencji nie przypisujemy tak wielkiego znaczenia, jak życiu rodzinnemu. A jednak odpowiedź na pozornie proste pytanie: czym właściwie jest rodzina?, nie jest łatwa, zwłaszcza współcześnie. Obserwujemy różnorodność form życia rodzinnego, wielość problemów, z jakimi zmagają się systemy rodzinne. Zespół znakomitych polskich familiologów przygotował podręcznik, którego celem jest usystematyzowanie współczesnej wiedzy na temat rodziny. Znajdą w nim Państwo informacje na temat:

- funkcjonowania systemu rodzinnego – funkcji i ról rodzinnych, komunikacji i narracji rodzinnych, więzi, transmisji międzypokoleniowej,
- nietradycyjnych form życia rodzinnego,
- rodzin zrekonstruowanych, adopcyjnych, wielokulturowych i innych,
- problemów życia rodzinnego – choroby w systemie rodzinnym, problemów prokreacyjnych, przemocy,
- współczesnych nurtów w terapii rodziny, rytuałów rodzinnych, pozytywnej psychologii rodziny.

Walorem tej monografii jest to, że stanowi ona nowe spojrzenie na różne problemy życia rodzinnego z perspektywy współcześnie zachodzących przemian społecznych oraz to, że w polskiej literaturze psychologicznej niewiele jest opracowań tak wieloaspektowo traktujących współczesne problemy życia rodzinnego.

Z recenzji prof. Teresy Rostowskiej Strelau Jan „Różnice indywidualne”

Różnice indywidualne to książka, która jest rezultatem mojej ponad pięćdziesięcioletniej działalności badawczej i edukacyjnej. W skali krajowej, a także

międzynarodowej, jest on unikatowy, obejmuje bowiem wszystkie obszary, na których koncentruje się psychologia różnic indywidualnych, z uwzględnieniem także świata zwierząt. Książkę adresuję przede wszystkim do studentów i doktorantów psychologii, a także – ze względu na szczegółowość prezentowanej problematyki – do nauczycieli akademickich, którzy wykładają ten przedmiot na kierunku psychologia. Psychologowie praktycy znajdą w niej treści, które wzbogacą ich wiedzę przydatną w pracy zawodowej. Studenci, pracownicy naukowcy pedagogiki, a także praktycy uczuleni na indywidualizację kształcenia i wychowania, dopatrzą się argumentów, które takie podejście uzasadniają wynikami badań. Polecam tę książkę także socjologom i filozofom o horyzontach wykraczających poza ich dyscypliny. Co wydaje się zaskakujące, może ona zainteresować badaczy i praktyków, którym bliskie są różnice indywidualne w zachowaniu zwierząt, w tym szczególnie koni i psów. Wreszcie adresuję tę książkę do tych osób, które oczekują odpowiedzi na pytania, pod względem jakich istotnych w życiu codziennym cech psychicznych różniły się między sobą oraz jakie są źródła i mechanizmy leżące u podstawy tych różnic.

Wybór i opracowanie:

Wioletta Pajak i Dorota Czapiewska
Wydział Informacyjno-Bibliograficzny
PBW w Słupsku

** TEMATYCZNE ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE ****na podstawie kartoteki zagadnieniowej PBW w Słupsku****EDUKACJA ZDROWOTNA****WYDAWNICTWA ZWARTE**

- Buczak Agnieszka. Zachowania żywieniowe młodzieży w perspektywie edukacji zdrowotnej. - Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2014. - 123 s.
- Edukacja zdrowotna: poradnik dla nauczycieli wychowania fizycznego w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych / pod red. Barbary Woynarowskiej. - Kielce: Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, 2012. - 236 s.
- Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole: poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli gimnazjum / pod red. Barbary Woynarowskiej. - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2012. - 94 s.
- Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole: poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli szkół podstawowych / pod red. Barbary Woynarowskiej. - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2012. - 96 s.
- Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole: poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych / pod red. Barbary Woynarowskiej. - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2012. - 94 s.
- Żuchelkowska Krystyna. Edukacja zdrowotna w przedszkolu. - Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2013. - 157 s.

ARTYKUŁY Z CZASOPISM

- Blok „edukacja zdrowotna” - wdrażanie w wychowaniu fizycznym w gimnazjach / Woynarowska Barbara // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2013, nr 10, s.4-8
- Czyste ręce w szkole / Halińska Maria // Psychologia w Szkole. - 2014, nr 3, s.101-105
- Dbam o zdrowie - od najmłodszych lat / Pustelnik Marta, Szudlarek Agnieszka, Maszorek - Szymala Anna // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2014, nr 1, s.13-17
- Dieta na szóstkę / Moskal Katarzyna // Psychologia w Szkole. - 2014, nr 5, s.103-107
- Dlaczego edukacja zdrowotna jest potrzebna uczniom, nauczycielom, szkole i społeczeństwu? / Woynarowska Barbara // Meritum. - 2012, nr 3, s.6-11
- Do zdrowia, gotowi... Start! / Piotrowska Danuta, Klauza Magdalena // Życie Szkoły. - 2013, nr 6, s.16-17
- Działalność instytucji edukacji uzupełniającej jako kierunek profilaktyki społecznej / Juroczkina Irina // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2013, nr 5, s.45-51
- Edukacja zdrowotna - w nowych standardach kształcenia nauczycieli / Woynarowska Barbara // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2012, nr 5, s.4-10
- Edukacja zdrowotna a jakość życia osób z uszkodzonym wzrokiem / Brzuzzy Grzegorz // Wychowanie na co dzień. - 2012, nr 1-2, s.28-32
- Edukacja zdrowotna uczniów / Leszczyński Seweryn // Wychowawca. - 2014, nr 2, s.8-9
- Edukacja zdrowotna w wychowaniu fizycznym / Pankowska-Koc Katarzyna // Meritum. - 2012, nr 1, s.80-83
- Epidemia kilogramów / Czepczor Kamila, Brytek-Matera Anna // Psychologia w Szkole. - 2014, nr 2, s.77-81
- Ewaluacja działań szkoły - w zakresie promocji zdrowego stylu życia / Romanowska Alicja // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2014, nr 9, s.11-18

- Gram zapobiegania jest więcej wart, niż tona leczenia. [Szkoła Podstawowa w Zaleskich] / Siudek Maria // Informator Oświatowy. - 2012, nr 1, s.29-31
- Gry i zabawy terenowe - w projekcie partnerstwo klas / Piętowska Jolanta, Zukierska Lila, Herling Anna // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2013, nr 4, s.14-15
- Higiena osobista elementem zdrowego stylu życia - scenariusz zajęć dla klasy I / Gutkowska-Wyrzykowska Ewelina // Życie Szkoły. - 2012, nr 2, s.21-23
- Idee Janusza Korczaka - wciąż aktualne w szkole promującej zdrowie / Woynarowska-Sołdan Magdalena // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2012, nr 9, s.4-8
- Każda aktywność na wagę złota / Woźny Paweł // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2013, nr 10, s.33-35
- Kilka uwag o kształtowaniu postawy ciała / Winczewski Piotr // Życie Szkoły. - 2012, nr 2, s.6-10
- Kodeks walki z rakiem. W szkołach trwa kampania na rzecz zdrowego stylu życia / Salański Witold // Głos Nauczycielski. - 2014, nr 49, s.11
- Kształtowanie postaw proekologicznych i prozdrowotnych wśród młodzieży / Kreft Anna // Informator Oświatowy. - 2012, nr 3, s.36-38
- Mogę zostać ratowniczką - scenariusz zajęć dla klasy II / Kolowca Krystyna // Życie Szkoły. - 2012, nr 10, s.24-26
- Najlepsze jest zdrowie, każdy nam to powie - turniej wiedzy o zdrowiu / Gromelska Agnieszka, Żukowska Renata // Życie Szkoły. - 2014, nr 1, s.24-25
- Nawyki żywieniowe senierek - w edukacji zdrowotnej dzieci i młodzieży / Kaiser Alicja, Sokołowski Marek // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2012, nr 3, s.26-31
- Od szczerzeczki do chusteczki... Różne oblicza pracy wychowawczej / Błazewicz Iwona // Informator Oświatowy. - 2014, nr 2, s.44-45
- Odkrywamy tajemnice jabłek / Jakubowska Alina // Życie Szkoły. - 2014, nr 9, s.25-26
- Opieka i edukacja zdrowotna w szkole / Hańska Małgorzata // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2013, nr 4, s.3-11
- Pierwsza pomoc - ważna sprawa. Scenariusz zajęć dla klasy II / Kolowca Krystyna // Życie Szkoły. - 2012, nr 10, s.26-27
- Planowanie kształcenia - w wychowaniu fizycznym / Czerna Ewa // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2013, nr 3, s.19-26
- Podstawowe zabiegi resuscytacyjne / Łaski Mikołaj, Bryk Agata // Magazyn Pielęgniarki i Położnej. - 2014, nr 10, s.22-23
- Podstawowe zabiegi resuscytacyjne u dzieci / Łaski Mikołaj, Bryk Agata // Magazyn Pielęgniarki i Położnej. - 2014, nr 12, s.10-11
- Promocja zdrowia - szansą na matuzalemy lata / Krzelowska Magdalena // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2014, nr 5, s.4-9
- Przykładowe scenariusze lekcji - edukacja zdrowotna w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych / Kurzak Marzena // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2013, nr 2, s.34-39
- Rozwój fizyczny chłopców - w aspekcie społecznego zróżnicowania rodzin / Wolnik Beata // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2013, nr 5, s.10-15
- Sport to zdrowie! Sport to zdrowie! Każdy w dwójce ci to powie! [Szkoła Podstawowa nr 2 w Słupsku] / Pastucha Marta, Borecka Sylwia // Informator Oświatowy. - 2012, nr 1, s.32-33
- Szkoła może uczyć jedzenia / Klimek-Michno Katarzyna //

- Psychologia w Szkole. - 2014, nr 5, s.97-102
- Szkoła promująca zdrowie jest wyzwaniem... [Gimnazjum nr 2 w Rumi] / Dziugan Katarzyna // Informator Oświatowy. - 2012, nr 1, s.34-35
  - Szwajcarsko-Polski Program Współpracy „Zapobieganie nadwadze i otyłości oraz chorobom przewlekłym poprzez edukację społeczeństwa w zakresie żywienia i aktywności fizycznej” / Charzewska Jadwiga, Wolnicka Katarzyna // Meritum. - 2012, nr 3, s.78-81
  - Wiem co jem - żyję zdrowo i kolorowo / Piętowska Jolanta, Zielińska Katarzyna // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2012, nr 9, s.13-14
  - Wpływ zajęć ruchowych - na wszechstronny rozwój dziecka w okresie wczesnoszkolnym / Nowacka-Dobosz Sylwia // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2013, nr 5, s.4-9
  - Zachowania zdrowotne uczniów w wieku 15 lat w Polsce i tendencje zmian w latach 1990-2010 / Woynarowska Barbara [i in.] // Ruch Pedagogiczny. - 2014, nr 1, s.59-72
  - Zdrowy Pomorzanie to ja. Innowacyjny program edukacji prozdrowotnej / Obolwicz Żaneta // Informator Oświatowy. - 2012, nr 1, s.37-38
  - Znaczenie prawidłowego żywienia dla zdrowia dzieci i młodzieży / Leksy Karina // Wychowanie na co dzień. - 2012, nr 10-11, s.38-42
  - zawodowa] / Zakrzewska Barbara // Edukacja i Dialog. - 2014, nr 5-6, s.46-50
  - Co niepokoi nauczycieli. [szkolnictwo zawodowe] / Ellwart Barbara // Przegląd Oświatowy. - 2012, nr 10, s.8
  - Czerń w błękitnym odcieniu. [edukacja zawodowa] / Raczyńska Anna // Edukacja i Dialog. - 2014, nr 5-6, s.38-42
  - Debata o szkolnictwie zawodowym / Gumowska Paulina // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 12, s.10-14
  - Edukacja zawodowa a rynek pracy: myśli niedokończone / Furmanek Waldemar // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2012, nr 1, s.15-20
  - Edukacja zawodowa i prozawodowa w regionie gdańskim w latach 1991-2000 / Ambroży Jerzy // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2013, nr 3, s.44-53
  - Edukacja zawodowa i rynek pracy w perspektywie teoretycznej / Stochmiałek Jerzy // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2012, nr 1, s.32-36
  - Edukacja zawodowa wobec wyzwań współczesności / Noga Henryk // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2012, nr 1, s.43-44
  - Elektryku, pokaż, co umiesz. [egzaminacje zawodowe] / Winnicki Jan // Głos Nauczycielski. - 2012, nr 24, s.9
  - Europejska Karta Zawodowa Inżyniera / Muzykiewicz Wacław // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2014, nr 4, s.71-78
  - Jak to wszystko ogarnąć? Z Marią Suligą z Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, koordynatorką projektu „Doskonalenie podstaw programowych kluczem do modernizacji kształcenia zawodowego”, rozmawia Halina Drachal // Głos Nauczycielski. - 2012, nr 17-18, s.10
  - Kilka pytań do Domiceli Kopaczewskiej - rozmawiała Anna Raczyńska. [edukacja zawodowa] // Edukacja i Dialog. - 2014, nr 5-6, s.43-45
  - Kompetencje przyszłości jako wyznacznik sukcesu zawodowego / Kukla Daniel, Duda Wioletta // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2012, nr 4, s.46-60
  - Konstruowanie jednostek efektów uczenia się w edukacji pozaformalnej i nieformalnej / Woźniak Ireneusz, Nowakowski Michał // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2014, nr 2, s.89-103
  - Kształcenie - nowe możliwości. [położna] / Grzybowska Katarzyna // Magazyn Pielęgniarki i Położnej. - 2014, nr 5, s.8-10
  - Kształcenie modułowe - renesans kwalifikacji. Rozmowa z Januszem Moosem, dyrektorem Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego. [Raport Dyrektora Szkoły] / Kaleta Włodzimierz // Dyrektor Szkoły. - 2014, nr 2, s.74-77
  - Kształcenie zawodowe - diagnoza i postulowane kierunki zmian / Jeruszka Urszula // Polityka Społeczna. - 2014, nr 9, s.24-31
  - Kształcenie zawodowe niepełnosprawnych intelektualnie / Wojciechowska Jolanta // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 9, s.18-22
  - Kształcenie zawodowe w rok po reformie / Szelewa Stanisław // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 9, s.14-17
  - Kształtowanie kompetencji personalnych i społecznych w szkole zawodowej / Śliwowski Bogusław // Ruch Pedagogiczny. - 2013, nr 3, s.69-86
  - Kształtowanie kompetencji personalnych i społecznych w szkole zawodowej drogą do sukcesu na rynku pracy / Bartosiak Małgorzata // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2014, nr 4, s.125-138
  - Łączenie teorii z praktyką. Dualny system edukacji zawodowej w Niemczech / Rubinić Jolanta // Edukacja i Dialog. - 2014, nr 5-6, s.76-80
  - Metodologia identyfikacji zawodów kluczowych z punktu widzenia lokalnego rynku pracy / Grotkowska Gabriela, Gajderowicz Tomasz // Polityka Społeczna. - 2014, nr 9, s.18-24

KSZTAŁCENIE ZAWODOWE

WYDAWNICTWA ZWARTE

- Europejskie wzorce dobrej praktyki kształcenia i szkolenia zawodowego: uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawni, w systemie kształcenia i szkolenia zawodowego / red. Mary Kyriazopoulou i Harald Weber Odense: Europejska Agencja Rozwoju Edukacji Uczniów ze Specjalnymi Potrzebami, 2013. - 59 s.
- Gerlach Ryszard. Pozaszkolna edukacja zawodowa wobec zmian cywilizacyjnych: nowe trendy i wyzwania. - Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2012. - 389s.
- Kontynuacja przemian: raport o stanie edukacji 2011 / [red. Michał Federowicz, Anna Wojciuk, Paweł Bukowski]. - Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, 2012. - 249 s.
- Obidniak Dorota, Pfeiffer Agnieszka, Suliga Maria. Informator o zawodach szkolnictwa zawodowego. - Warszawa: Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, 2013. - 488 s.
- Kształcenie dla pracy? - perspektywa regionalna / [red.] Agnieszka Jeran, Marzena Sobczak-Michałowska. - Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki, 2012. - 158 s.
- Rosalska Małgorzata, Wawrzonek Anna. Między szkołą a rynkiem pracy: doradztwo zawodowe w szkołach zawodowych. - Warszawa: Difin, 2012. - 191 s.
- Sobierajski Tomasz. Kształcenie zawodowe w postindustrialnej gospodarce: demografia, grupowanie, klasyfikacja, doradztwo. - Warszawa: Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, 2013. - 141 s.

ARTYKUŁY Z CZASOPISM

- Badania rynku pracy wsparciem dla kształcenia zawodowego / Ciepucha Elżbieta // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2012, nr 1, s.93-105
- Chcielibyśmy się skupić na konkretnych działaniach. [edukacja

- Młodzi ludzie bez fachu i pracy / Peter Tadeusz // Nowa Szkoła. - 2014, nr 9, s.61-62
- Mobilność uczniów kluczem do podnoszenia jakości kształcenia zawodowego / Pachocki Michał // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 6, s.42-44
- Nareszcie nastąpią zmiany w szkolnictwie zawodowym / Iwańska Eliza // Dyrektor Szkoły. - 2012, nr 10, s.29-32
- Nowy model kształcenia zawodowego (ogólnopolska kampania „Szkoła zawodowa szkołą pozytywnego wyboru”) / Jastrzębska Lidia // Nowa Szkoła. - 2013, nr 5, s.3-8
- Oczekiwania i oferta pracodawców. [Raport Dyrektora Szkoły] / Orzechowska Lucja // Dyrektor Szkoły. - 2014, nr 2, s.78-80
- Odbudowa, organizacja i rozwój szkolnictwa zawodowego w regionie gdańskim w latach 1945-1970 / Ambroży Jerzy // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2012, nr 2, s.26-36
- Odczarujmy szkolnictwo zawodowe. Szkolnictwo zawodowe. Pomorskie - dobry kurs na edukację. [Dodatek tematyczny nr 6] / (WK) // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 6, s.26
- Organizacja kwalifikacyjnego kursu zawodowego / Żelasko Andrzej // Dyrektor Szkoły. - 2012, nr 12, s.22-26
- Paradoksy w myśleniu nad zależnościami pomiędzy edukacją a rynkiem pracy / Wenta Kazimierz // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2012, nr 1, s.28-31
- Poprawa jakości szkolnictwa zawodowego. Szkolnictwo zawodowe. Pomorskie - dobry kurs na edukację. [Dodatek tematyczny nr 6] / (WK) // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 6, s.20-23
- Poszerzenie kwalifikacji i konkurencyjności na rynku pracy. Szkolnictwo zawodowe. Pomorskie - dobry kurs na edukację. [Dodatek tematyczny nr 6] / (WK) // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 6, s.24-25
- Pozaszkolne formy kształcenia zawodowego, czyli o szansach na dostosowanie do potrzeb rynku pracy / Szelewa Stanisław // Dyrektor Szkoły. - 2012, nr 3, s.12-14
- Probabilistyczny model oceny nabywania kompetencji zawodowych / Wójcicki Tomasz // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2014, nr 3, s.104-112
- Projekty realizowane przez Szkoły i Centrum Kształcenia Zawodowego ZDZ w Radomiu / Piekiewicz Barbara, Kołodziejka Katarzyna // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2012, nr 3, s.95-103
- Przygotowanie uczniów do aktywności zawodowej w dobie globalizacji / Kamińska Aleksandra // Wychowanie na co dzień. - 2012, nr 7-8, s.33-43
- Ramowe plany nauczania w szkołach zawodowych / Wojtczak Bogusława // Dyrektor Szkoły. - 2012, nr 3, s.14-18
- Rec. Kabaj Mieczysław: Wpływ systemów kształcenia zawodowego na zatrudnienie i bezrobocie młodzieży: projekt programu wdrożenia dualnego systemu kształcenia zawodowego w Polsce.- Warszawa: Instytut Pracy i Praw Socjalnych, 2012 / Droba Grzegorz // Praca Socjalna. - 2014, nr 4, s.132-135
- Reforma w ciemno. Szkoły zawodowe mają dostać pieniądze i nowe pomysły / Skura Piotr // Głos Nauczycielski. - 2014, nr 42, s.4
- Reinkarnacja szkolnictwa zawodowego? [Raport Dyrektora Szkoły] / Włodawski Kazimierz // Dyrektor Szkoły. - 2014, nr 2, s.72-73
- Sama reforma to za mało. [kształcenie zawodowe] / Połński Andrzej // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 12, s.14-16
- System naczyń nierozłącznych. Z gośćmi redakcyjnej debaty rozmawia Anna Raczyńska. [edukacja zawodowa] // Edukacja i Dialog. - 2014, nr 5-6, s.18-25
- Sytuacja na rynku pracy osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim po ukończeniu nauki w szkole zawodowej / Gacek Michał J., Nycz Jolanta // Niepełnosprawność i Rehabilitacja. - 2014, nr 2, s.95-106
- Szkolnictwo zawodowe - diagnoza stanu oraz możliwości rozwoju / Górniewicz Józef // Wychowanie na co dzień. - 2012, nr 9, s.8-11
- Szkolnictwo zawodowe w Polsce. Czy zapowiada się wielki powrót? [edukacja zawodowa] / Czyż Anna // Edukacja i Dialog. - 2014, nr 5-6, s.51-54
- Szkolny zestaw programów nauczania w szkole zawodowej. [Raport Dyrektora Szkoły] / Wojtczak Bogusława // Dyrektor Szkoły. - 2014, nr 2, s.81-84
- Tożsamość i jej osobowościowy kontekst: charakterystyka psychologiczna uczniów szkół zawodowych / Brzezińska Izabela Anna [i in.] // Ruch Pedagogiczny. - 2013, nr 4, s.55-75
- Tworzenie centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego / Soczyński Bogusław // Przegląd Oświatowy. - 2013, nr 2, s.9-11
- Umowa, która ma dać pracę. Szkoła z firma za pan brat / Skura Piotr // Głos Nauczycielski. - 2015, nr 5, s.7
- W stronę edukacji modułowej. Kształcenie zawodowe w Wielkiej Brytanii i w Polsce / Kular Elżbieta // Edukacja i Dialog. - 2014, nr 5-6, s.66-72
- Współpraca szkół zawodowych ze środowiskiem biznesu: od teorii do dobrej praktyki / Kulpa-Puczyńska Aleksandra // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2012, nr 4, s.77-86
- Wymagania, kwalifikacje i modułowa technologia kształcenia specjalistów zaawansowanych technologii przemysłowych / Symela Krzysztof // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2012, nr 3, s.54-64
- Zapanować nad trzydziestką facetów. Z Beatą Zyngier, nauczycielką przedmiotów zawodowych w Zespole Szkół w Połańcu, rozmawia Halina Drachal // Głos Nauczycielski. - 2012, nr 46, s.8
- Zmiany programowe w szkołach zawodowych / Oleksiak Agata // Dyrektor Szkoły. - 2012, nr 11, s.14-18
- Zmiany w kształceniu zawodowym / Wojtczak Bogusława // Dyrektor Szkoły. - 2012, nr 4, s.74-77
- Żeby zawód nie zawiódł. [edukacja zawodowa] / Binswanger Ela // Edukacja i Dialog. - 2014, nr 5-6, s.56-59

Wybór i opracowanie

Jolanta Janonis

*Wydział Informacyjno-Bibliograficzny
PBW w Słupsku*

Ja czytam!

NAJWIĘKSZE WYDARZENIE EDUKACYJNE 2015 ROKU

Ministerstwo Edukacji Narodowej uznało rozwijanie kompetencji czytania za kluczowe zadanie szkoły. **Celem kampanii edukacyjnej *Ja czytam!*** jest wspieranie nauczycieli wszystkich przedmiotów w realizacji tego zadania przez organizację w szkołach **Dyskusyjnych Klubów Edukacyjnych**.

Kampania *Ja czytam!* pozwala realizować zadania konieczne w sposób niekonwencjonalny i nieschematyczny. Łam schematy – wyrusz już dziś w drogę, która zaprowadzi Ciebie i Twoich uczniów do nowych odkryć, nowych przeżyć – do rozwoju.

☞ Kampania *Ja czytam!* jest dla nauczyciela szansą na: przełamanie codziennej rutyny, wzmocnienie więzi z uczniami, zdobycie nowych kompetencji, podniesienie jakości własnej pracy, kontakt z wybitnymi twórcami, rozwój i satysfakcję z pracy.

☞ Udział w kampanii jest bezpłatny.

☞ Pierwszym etapem kampanii jest **udział w internetowym kursie animatora edukacji**. Jego uczestnicy zdobywają kompetencje: organizatora Dyskusyjnego Klubu Edukacyjnego, moderatora dyskusji i trenera czytelnictwa. Absolwenci kursu uzyskują **certyfikat animatora edukacji** potwierdzony przez uczelnię wyższą.

☞ **Co dostaje nauczyciel**

Uczestnik kampanii otrzymuje kompleksowe wsparcie na każdym etapie realizacji, które obejmuje:

1. Przygotowanie merytoryczne do wdrożenia kampanii obejmuje udział w internetowym kursie animatora edukacji. Uczestnik kursu uzyskuje kompetencje:
  - organizatora Dyskusyjnych Klubów Edukacyjnych
  - moderatora dyskusji

- trenera czytelnictwa
  - uzyskują certyfikat animatora edukacji (kurs jest certyfikowany przez uczelnię wyższą).
2. Zestaw gotowych materiałów opracowanych przez wybitnych specjalistów obejmuje między innymi:
    - Przewodnik animatora (do pobrania plik pdf)
    - harmonogram spotkań w DKE w ramach ścieżek tematycznych
    - teksty beletrystyczne lub popularnonaukowe do pobrania
    - wprowadzenie psychologiczne do ścieżek tematycznych -> wywiady video z autorami książek dla dzieci i młodzieży
    - wywiady video z autorami książek dla dzieci i młodzieży
    - przewodnik po świecie młodzieży
    - zestaw filmów edukacyjnych Akademii Dokumentalnej
    - zestaw podręcznikowych inspiracji: wybrany podręcznik wraz z kartami pracy
    - zasady dyskusji w postaci filmu animowanego lub prezentacji
  3. Atrybuty kampanii – atrakcyjne akcesoria dla klubowiczów
    - Dyskusyjne Kluby Edukacyjne nawiązują do DKF-ów. Aby przywołać ten klimat, stworzyliśmy serię wyjątkowych plakatów adresowanych do dzieci i młodzieży.
    - Ponadto uczestnicy DKE otrzymają odznaki klubowicza.
  4. Uczestnictwo w społeczności *Ja czytam!*
    - Elitarną społeczność *Ja czytam!* tworzą niezwykle nauczyciele, ich uczniowie, rodzice oraz pisarze, poeci i twórcy. Wszyscy spotykają się w ramach klubów w szkole (i poza nią) i wspierają się wzajemnie dzięki forum dyskusyjnemu na Facebooku.

Więcej na: <http://www.jaczytam.pl/>

INFORMATOR OŚWIATOWY NR 1/15 ISSN 1505-0904

ZESPÓŁ REDAKCYJNY: Dorota Iwanowicz, Jerzy Paczkowski, Iwona Poźniak, Bożena Żuk

WSPÓŁPRACA: Jerzy Byczkowski, Dorota Czapiewska, Irena Czyż, Irena Drozd, Krzysztof Goliszek, Władysława Hanuszewicz, Tamara Anna Kropiowska, Małgorzata Lipińska, Maciej Maraszkiewicz, Ewa Misiewicz, Wioletta Pająk, Agata Szklarkowska, Marzena Tuliscka, Maria Grażyna Wieczorek, Elżbieta Wild, Mateusz Weiland, Dorota Werbińska, Marek Wróblewski

SKŁAD KOMPUTEROWY: Grzegorz Szuleta **KOREKTA:** Iwona Poźniak, Maria Grażyna Wieczorek

WYKONANIE TECHNICZNE: Małgorzata Kamińska **OKŁADKA:** Drukarnia BOXPOL

WYDAWCA: Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, ul. Poniatowskiego 4a, tel/fax sekretariat: 59 842-35-67, centrala: 59 842-34-62, redakcja: 59 842-42-18; www.odn.slupsk.pl; e-mail: wydawnictwo@odn.slupsk.pl; kursy@odn.slupsk.pl; sekretariat@odn.slupsk.pl **NAKLAD:** 300 egz.

Zastrzegamy sobie prawo do skracania tekstów i do nadawania im własnych tytułów. Materiały prosimy dostarczać na nośnikach elektronicznych lub e-mailem: wydawnictwo@odn.slupsk.pl Numer zamknięto 16.03.2015 r.